

TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2020

Taiteilijat ja taiteen tekeminen kunnissa

MINNA RUUSUVIRTA

EMMI LAHTINEN

KAIJA RENSUJEFF

ARI KURLIN NIINIAHO

Cuporen verkkojulkaisuja 67

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

© Tekijät ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2021

Ulkoasu ja taitto: Tiina Paju

Ruotsinkielinen käännös: Teo Ijäs

Englanninkielinen käännös: Edward Crockford

ISBN 978-952-7200-61-2 (pdf)

ISSN 1796-9263 (pdf)

TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2020

TAITEILIJAT JA TAITEEN TEKEMINEN KUNNISSA

Minna Ruusuvirta
Emmi Lahtinen
Kaija Rensujeff
Ari Kurlin Niiniaho

TIIVISTELMÄ

Vuoden 2020 taiteen ja kulttuurin barometrin teemana on taiteilijat ja taiteen tekeminen kunnissa. Barometrin aineisto koostuu kahdesta kyselystä, joista toinen kohdistettiin taiteilijoille ja toinen kuntien kulttuurista vastaaville viranhaltijoille. Järjestyksessään kuudes taiteen ja kulttuurin barometri tuotettiin Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen ja Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) yhteistyönä.

Raportissa tarkastellaan taiteen tekemistä ja edistämistä kunnissa, taiteilijoiden näkemyksiä kuntien toiminnasta taiteen edistämisessä sekä paikkakunnan merkitystä taiteilijoille ja heidän työskentelylleen. Raportti avaa myös kuntien ja taiteilijoiden näkemyksiä Taiken alueellisesta toiminnasta ja palveluista. Lisäksi esitellään molempiin kyselyihin sisältyneiden koronaviruspandemian vaikutuksia koskevien kysymysten tulokset.

Barometrin tulosten mukaan taiteellisen työn asema ja edistäminen vaihtelee suuresti ja kehittyy osin eri suuntiin erilaisissa kunnissa. Sekä ammattitaiteilijat ja taiteellinen työ että toimenpiteet taiteen tekemisen edistämiseksi keskittyvät kaupunkimaisiin kuntiin. Yleisiä taiteen edistämisen esteitä kunnissa ovat resurssien, osaamisen ja tiedon puute.

Vastausten perustella vain pieni osa taiteilijoista on saanut uransa aikana tukea kunnalta taiteen tekemiseen, eivätkä useimmat koe kunnan tuen nykyisellään vastaavan omia tarpeitaan. Juhlapuheiden sijaan kunnilta kaivataan paikallisten taiteen kentän toimijoiden konkreettista tukemista. Kunnilta toivotaan lisää taloudellista panostusta, mutta myös arvostusta ja tukea tila-asioissa.

Sekä taiteilijoilla että kunnilla on kiinnostusta tehdä enemmän keskinäistä yhteistyötä. Yhteistyössä nähdään mahdollisuuksia niin perinteisessä taidetoiminnassa kuin laajemmin myös muilla aloilla. Nykyisellään yhteistyön potentiaali jää vielä saavuttamatta. Yhteistyötä estää muun muassa molemminpuolinen tiedonpuute, monet taiteilijat kokevat myös yhteydenoton kuntaan vaikeaksi.

Taiteilijoille tärkeimpiä paikkakuntaan liittyviä tekijöitä, jotka edistävät omaa taiteellista työskentelyä ovat mahdollisuus saada rahoitusta taiteelliseen työhön paikkakuntalaisena, paikkakunnan kohtuulliset elinkustannukset, paikkakunnan aktiivinen taide- ja kulttuurielämä sekä työskentelyyn tai esittämiseen soveltuvien tilojen tarjonta.

Maaseutumaisissa kunnissa asuvat taiteilijat arvostavat erityisesti työskentelyrauhaa. Oma paikkakunta koetaan usein inspiroivana ja paikallisuuden vaikutus oman työn sisältöihin merkittävämpänä verrattuna taajaan

asutuissa ja kaupunkimaisissa kunnissa asuviin taiteilijoihin. Kaupunkimaisissa kunnissa asuvat taiteilijat puolestaan arvostavat etenkin palveluja sekä paikkakunnan aktiivista taide- ja kulttuurielämää.

Vastausten valossa sekä monet kuntien kulttuurivastaavat että taiteilijat tuntevat huonosti Taiken alueellista toimintaa ja palveluja. Taikelta toivotaan enemmän tietoa toiminnasta ja toiminnan laajempaa näkyvyyttä. Rahoituksen ja asiantuntijapalvelujen lisäksi taiteilijat kokevat tärkeäksi Taiken alueellisen toimipisteen läheisen sijainnin sekä Taiken aktiivisen toiminnan ja läänintaiteilijoiden työskentelyn paikkakunnalla. Kuntavastaajat näkevät Taiken tärkeimpänä tehtävänä valtakunnallisten kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteutumisen edistämisen kunnissa sekä yhteisötukien kehittämisen kuntien tarpeiden mukaisesti.

Vuotta 2020 leimanneen koronaviruspandemian vaikutukset taide- ja kulttuurikentälle sekä taiteilijoiden työskentelyedellytyksiin ovat olleet merkittäviä. Kolme neljästä kyselyyn vastanneesta taiteilijasta toteaa koronavirustilanteen vaikuttaneen taiteelliseen työskentelyynsä. Useimmiten vaikutukset ovat olleet negatiivisia, ennen kaikkea töiden peruuntumista, siirtymistä tai vähenemistä ja tätä kautta taloudellisia ja toimeentulon ongelmia.

SAMMANFATTNING

Temat för konst- och kulturbarometern 2020 är konstnärer och konstutövande i kommunerna. Barometerns material består av två enkäter varav den ena riktades till konstnärer och den andra till tjänsteinnehavarna med ansvar för kulturtjänster i kommunerna. Den sjätte konst- och kulturbarometern producerades som ett samarbete mellan det kulturpolitiska forskningscentret Cupore och Centret för konstfrämjande (Taike).

I rapporten granskas konstutövande och konstfrämjande i kommunerna, konstnärernas synpunkter på kommunernas konstfrämjande verksamhet samt hemortens betydelse för konstnärerna och deras arbete. Rapporten presenterar även kommunernas och konstnärernas synpunkter på Taikes regionala verksamhet och tjänster. Utöver detta presenteras resultaten av frågorna gällande coronapandemin som fanns med i båda enkäterna.

Enligt barometerns resultat varierar det konstnärliga arbetets ställning och främjande stort och de utvecklas delvis åt olika håll i olika kommuner. Både professionella konstnärer och det konstnärliga arbetet samt åtgärderna för att främja konstnärligt arbete är koncentrerade till urbana kommuner. Vanliga hinder för konstfrämjande i kommunerna är bristen på resurser, kunnsande och information.

På basis av resultaten har bara en bråkdel av konstnärerna under sin karriär fått stöd av kommunen för konstutövande, och de flesta upplever inte att kommunens nuvarande stöd motsvarar deras behov. Istället för festival efterlyser man konkret stöd till de lokala konstaktörerna. Förutom mer finansiella satsningar önskar man även att kommunen skulle ge erkännande för det konstnärliga arbetet och stöd för arbetsutrymmen.

Det finns intresse både bland konstnärer och kommuner för ett utökat samarbete. Man ser samarbetsmöjligheter både inom traditionell konstverksamhet och inom andra områden. I det nuvarande läget uppnår man ännu inte samarbetets fulla potential. Hinder för samarbete är bland annat en brist på information hos båda parterna, många konstnärer upplever också att det är svårt att få kontakt med kommunen.

De viktigaste faktorerna gällande hemorten för konstnärerna som främjar det egna konstnärliga arbetet är möjligheten att få finansiering för konstnärligt arbete som ortsbo, ortens rimliga levnadskostnader, ortens aktiva konst- och kulturliv samt utbudet av lokaler som passar för konstnärligt arbete.

Konstnärerna som bor i landsbygdskommuner uppskattar speciellt arbetsron. Den egna hemorten upplevs ofta som en inspirerande faktor

och boplatsens inverkan på innehållet i det egna arbetet upplevs som större än bland konstnärerna som bor i tätt bebodda och urbana kommunerna. Konstnärerna som bor i urbana kommuner uppskattar i sin tur speciellt tjänster samt boplatsens aktiva konst- och kulturliv.

På basis av svaren känner både konstnärerna och de kulturansvariga i många kommuner dåligt till Taikes regionala verksamhet och tjänster. Man önskar mera information om verksamheten och en större synlighet för Taikes verksamhet. Utöver finansiering och sakkunnigtjänster upplever konstnärerna att det är viktigt att Taikes regionala byrå är nära och att Taike har en aktiv verksamhet samt att länskonstnärer är verksamma på orten. Kommunernas konstansvariga ser att Taikes viktigaste uppgift är att främja att de nationella kulturpolitiska målsättningarna uppnås samt att stöden till samfund utvecklas enligt kommunernas behov.

Coronapandemin som dominerat året 2020 har haft en avsevärd verkan på både konst- och kulturfältet samt på konstnärernas arbetsförutsättningar. Tre av fyra konstnärer som svarat på enkäten konstaterar att coronapandemin påverkat deras konstnärliga arbete. Oftast har effekterna varit negativa, i första hand inställda jobb, ett minskat antal eller flyttade jobb och de problem med ekonomi och försörjning som följer.

OVERVIEW

The theme of the Arts and Culture Barometer 2020 is the status of artists and artistic work in local municipalities. The material for the barometer comprises two surveys, one directed at artists and the other at local officials responsible for cultural activities in municipalities. The 6th Arts and Culture Barometer was conducted by the Arts Promotion Centre Finland (Taike) together with the Center for Cultural Policy Research (Cupore).

The report examines artistic work and the promotion of art in municipalities, the views of artists regarding the role of municipalities in promoting art, and the importance of one's local municipality for artists and their work. The report also examines the views of municipalities and artists regarding Taike's local activities and services. In addition, the report presents the findings from the questions on the impacts of the Covid-19 pandemic that were included in both surveys.

According to the results of the barometer, the status and promotion of artistic work varies greatly and is developing in somewhat different directions in different municipalities. Both professional artists and artistic work, as well as measures promoting artistic work, are concentrated within urban municipalities. Common barriers to the promotion of the arts in municipalities include a lack of resources, skills and information.

Based on the responses, only a small proportion of artists have received support from their local municipality for their artistic work during their careers, and most feel that the support currently offered by their local municipality for artistic work does not meet their needs. Instead of mere talk, municipalities should deliver concrete support for local actors in the field of the arts. Artists also wish for more financial investments from municipalities, as well as more respect and support in securing workspaces.

Both artists and municipalities share an interest in collaborating more with each other. Collaboration opportunities are seen both in traditional art activities and more broadly in other fields as well. At present, the potential of collaboration remains untapped. Collaboration is hampered by, among other things, a lack of information on both sides, and many artists also find it difficult to contact the municipality.

For artists, the most important factors related to locality that promote their own artistic work are funding opportunities for artistic work as a local resident, the reasonable cost of living in the local municipality, the active artistic and cultural life within the local community, and the availability of spaces suitable for artistic work or performances.

Artists living in rural municipalities value in particular the undisturbed working conditions within their local community. The local municipality in which they work is often perceived as inspiring, and the influence of locality on the contents of their own work is more significant compared to artists living in densely populated and urban municipalities. Artists living in urban municipalities, on the other hand, value in particular the services and the active artistic and cultural life.

In the light of the responses, many local officials responsible for cultural activities in municipalities and artists appear to be poorly acquainted with Taike's regional activities and services. Accordingly, a need was expressed for more information and greater visibility in general for Taike's activities. In addition to funding and expert services, the proximity of Taike's regional offices, Taike's active work and the work of Regional Artists in the locality were considered important by artists. Local officials responsible for cultural activities in municipalities consider Taike's most important tasks to be implementing national cultural policy goals within municipalities and developing community subsidies in accordance with the needs of municipalities.

The Covid-19 pandemic in 2020 had a significant impact on the field of the arts and culture, as well as on the working conditions of artists. Three out of four artists who responded to the survey stated that the coronavirus crisis has impacted their artistic work. In most cases, the impact has been negative, especially due to the cancellation, postponement or reduction of work and the resulting financial and earnings challenges.

SISÄLLYS

Tiivistelmä	4
Sammanfattning	6
Overview	8
Johdanto	16
Barometri kokoa taiteilijoiden ja kuntien näkemykset taiteen tekemisen edistämisestä	20
Barometrissa taiteen tekemistä tarkastellaan alueellisesta näkökulmasta	20
Taiteilijoille suunnattuun kyselyyn saatiin runsaasti vastauksia eri puolilta Suomea	23
Kuntien näkemyksiä kysyttiin kuntien kulttuuritoiminnasta vastaavilta henkilöiltä	28
Kunnat ja taiteen tekemisen edistäminen	31
Taiteellinen työ ja taidealan toimijat keskittyvät kaupunkeihin	31
Kuntien kulttuurivastaavat näkevät yhteistyössä taiteilijoiden kanssa mahdollisuuksia, mutta kokevat, että kuntien päätöksenteossa taiteellista työtä ei aina arvosteta	33
Keskeisiä perusteita kunnan halulle tukea taiteellista työtä ja toimintaa ovat alueen elinvoimaisuuden ja asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen	39
Kunnista puuttuu resursseja, osaamista ja tietoa taiteellisen työn edistämiseksi	42
Taiteilijoiden näkemyksiä kuntien toiminnasta taiteen edistämisessä	46
Alle puolet taiteilijoista oli saanut uransa aikana tukea kunnalta	46
Taiteilijoilla on vahvaa epäluottamusta kunnan päätöksentekoa ja osaamista kohtaan	51
Taiteilijat ovat kiinnostuneita yhteistyöstä kunnan kanssa, yhteydenotto kuntaan koetaan usein vaikeaksi	55
Suoran taloudellisen tuen lisäksi taiteilijat kaipaavat kunnilta tiloja, arvostusta ja yhteistyöhalukkuutta	60
Taiteen tekemisen edellytykset paikkakunnilla	66
Tärkeimpiä taiteellisen työskentelyn edellytyksiä paikkakunnalla ovat mahdollisuus rahoitukseen sekä kohtuulliset elinkustannukset	66
Rahoituksen koetaan keskittyvän harvoille ja maakuntakeskuksiin	68
Kohtuuhintaisista tiloista on puutetta ympäri Suomen, yleisin taiteen tekemisen paikka on koti	70
Liikkuminen ja yhteydet alan toimijoihin, mutta myös työskentely-rauha ovat tärkeitä taiteilijoille	73
Taiteilijat kaipaavat lisää näkyvyyttä paikallisesti, eri puolilla maata asuvat myös näkyvyyttä valtakunnan medioissa	76

Paikkakunnan merkitys taiteelliselle työskentelylle	78
Taiteellisen työn edellytykset vaikuttavat harvemmin asuinpaikan valintaan	78
Työskentelypaikkakunta inspiroi enemmistöä taiteilijoista	82
Taiteen edistämiskeskuksen alueellinen toiminta ja palvelut	88
Taiken toiminta ja palvelut tunnetaan parhaiten kaupungeissa	89
Taiken tulee ensisijaisesti edistää valtakunnallisten kulttuuri- poliittisten tavoitteiden toteutumista kunnissa sekä kehittää yhteisötukiaan vastaamaan kuntien tarpeita	90
Kunnille tarpeellisimpia ovat taiteen ja kulttuurin hyvinvointi- vaikutuksiin sekä lasten ja nuorten kulttuurin kehittämiseen liittyvät palvelut	93
Rahoituksen lisäksi taiteilijoille tärkeintä Taiken toiminnassa on kunnille suunnattu tuki ja asiantuntemus taiteilijoita koskeissa asioissa	96
Taiteilijat toivovat Taikelta alueellista aktiivisuutta	100
Tiedonsaanti Taiken toiminnasta ja taiteen tekemisestä edistävät parhaiten toimintaedellytyksiä	104
Koronaviruspandemian vaikutukset: "Jatkuva epävarmuus syö sielua"	109
Pandemia on aiheuttanut merkittäviä vaikutuksia taiteelliseen työskentelyyn	109
Vain harva taiteilija on saanut kunnilta tukea koronatilanteeseen	116
Yhteenveto	120
Taiteellisen työn asema ja edistäminen vaihtelee suuresti erilaisissa kunnissa	120
Nykyisellään kunnan tuella ei ole taiteilijoille suurta merkitystä – taiteilijat kaipaavat rahoitusta ja tiloja taiteen tekemiseen ja esittämiseen	121
Kaupungeissa asuville taiteilijoille tärkeitä ovat aktiivinen taide- ja kulttuurielämä ja taiteilijayhteisöt – maaseutumaisissa kunnissa arvostetaan etenkin työskentelyrauhaa	122
Sekä taiteilijoilla että kunnilla on kiinnostusta tehdä enemmän yhteistyötä	123
Taiken toiminta alueilla nähdään tärkeänä, sekä kunnat että taiteilijat tuntevat kuitenkin huonosti Taiken alueellista toimintaa ja palveluja	124
Koronaviruspandemia on ollut tuhoisa taiteen kentälle	125

Sammandrag	127
Det konstnärliga arbetets ställning och främjande varierar stort i olika kommuner	127
Kommunernas nuvarande stödformer har ingen större betydelse för konstnärerna – konstnärerna efterlyser finansiering och lokaler för att skapa och visa konst	128
Viktigt för konstnärerna bosatta i städer är ett aktivt konst- och kulturliv samt konstnärssamfund – i landsbygdskommunerna uppskattar man speciellt arbetsron	129
Både konstnärer och kommuner har ett intresse för utökat samarbete	130
Taikes verksamhet i regionerna anses viktig, men både kommunerna och konstnärerna känner ändå dåligt till Taikes regionala verksamhet och tjänster	131
Coronapandemin har varit förödande för konstfältet	132
Summary	134
The status and promotion of artistic work varies greatly in different municipalities	134
The current support provided by municipalities is not of great significance to artists – artists call for more funding and spaces in which to make and present their art	135
An active artistic and cultural life and being part of local artist communities are important for artists living in cities – undisturbed working conditions valued especially in rural municipalities	136
Both artists and municipalities are interested in more collaboration	137
Local activities of Taike are considered important, but both municipalities and artists are poorly acquainted with Taike's regional activities and services	138
Covid-19 pandemic has been devastating for the arts	139
Lähteet	141
Liite 1. Kyselylomake taiteilijoille	143
Liite 2. Kyselylomake kunnille	155
Liite 3. Taiteenalojen luokittelu toimikuntiin	163

Kartat

Kartta 1.	Taiken alueellisten taidetoimikuntien toimialueet ja Taiken toimipisteet.	22
Kartta 2.	Kyselyyn vastanneet kunnat kuntatyypeittäin.	29

Kuviot

Kuvio 1.	Taiteilijakyselyn vastaajat alueittain ja kuntatyypeittäin, lkm.	25
Kuvio 2.	Vastaajien taiteenalat asuinkunnan tyyppin mukaan, %.	28
Kuvio 3.	Kuntien arvioita kunnassa asuvien tai työskentelevien ammattitaiteilijoiden, ammattimaisten taidealan yhteisöjen ja taidealan yritysten lukumäärästä.	32
Kuvio 4.	Kuntien näkemykset kuntatyypeittäin väittämään: Taidealoilla on tärkeä asema kunnassamme, %.	34
Kuvio 5.	Kuntien näkemykset alueittain väittämään: Taidealoilla on tärkeä asema kunnassamme, lkm.	34
Kuvio 6.	Kuntien näkemykset väittämiin taiteellisen toiminnan vaikutuksesta kunnan elinvoimaisuuteen ja yhteistyön mahdollisuuksista taiteilijoiden kanssa. (n=159)	35
Kuvio 7.	Kuntien näkemykset kuntatyypeittäin väittämään: Kuntamme päätöksenteossa arvostetaan ammatti-taiteilijoita ja heidän työtään, %.	36
Kuvio 8.	Kuntien näkemykset alueittain väittämään: Kuntamme päätöksenteossa arvostetaan ammatti-taiteilijoita ja heidän työtään, lkm.	37
Kuvio 9.	Kunnat, joiden kunta-/kaupunkistrategiaan tai vuoden 2020 talousarvioon on sisällytetty tavoitteita, toimenpiteitä tai resursseja edellytysten luomiseen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja työskentelylle, %.	38
Kuvio 10.	Miten kunnissa luotiin edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle vuonna 2019, kuntatyypeittäin, %.	41
Kuvio 11.	Kuntien näkemykset väittämiin edellytysten luomisesta taiteelliselle työlle ja toiminnalle, %. (n=158–159)	43
Kuvio 12.	Seurataanko kulttuurista vastaavalla hallinnonalalla seuraavia asioita, %. (n=157–159)	45
Kuvio 13.	Taiteilijoiden tuki kunnilta uran aikana.	46
Kuvio 14.	Kunnalta uransa aikana avustusta tai apurahaa taiteelliseen työskentelyyn saaneet ja hakenneet taiteenaloittain, %.	48
Kuvio 15.	Kunnan tuen merkitys taiteilijoille taiteellisen työskentelyn näkökulmasta, %. (n=1072)	50
Kuvio 16.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin kunnan toiminnasta taiteellisen työn ja toiminnan edistämisessä. (n=1071–1078)	51

Kuvio 17.	Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Kuntani päätöksenteossa ymmärretään taidealan tarpeita, %.	53
Kuvio 18.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin yhteistyöstä kunnan kanssa, %. (n=1070–1074)	55
Kuvio 19.	Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Teen mielelläni yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen kanssa, %.	56
Kuvio 20.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin omasta tietämyksestä kunnan toiminnasta ja helppoudesta olla yhteydessä kuntaan, %. (n=1070–1076)	58
Kuvio 21.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin tiedosta kunnassa kulttuurista vastaavasta tahosta sekä helppoudesta olla yhteydessä kuntaan, samaa mieltä olevat asuinkunnan, kielen ja iän mukaan, %. (n=1070–1072)	59
Kuvio 22.	Taiteilijoiden näkemykset väittämään: Kuntani tarjoama tuki taiteelliseen työskentelyyn vastaa tarpeitani, %. (n=1073)	60
Kuvio 23.	Millaista tukea taiteilijat toivovat kunnilta. (n=1078)	61
Kuvio 24.	Taiteilijoiden näkemykset paikkakuntaan liittyvien tekijöiden tärkeydestä omalle taiteelliselle työskentelylle. (n=1069–1074)	67
Kuvio 25.	Ovatko paikkakuntaan liittyvät tekijät vaikeuttaneet tai estäneet omaa taiteellista työtä, %. (n=1078)	68
Kuvio 26.	Työskentelyyn tai esittämiseen soveltuvien tilojen tärkeys paikkakunnalla, taiteenaloittain, %.	71
Kuvio 27.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin taiteellisen työskentelyn edellytysten merkityksestä asuinpaikan valinnassa. (n=1067–1071)	78
Kuvio 28.	Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Asuinpaikkani on valikoitunut taiteellisen työskentelyn mahdollisuuksien vuoksi, %.	79
Kuvio 29.	Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Olen harkinnut muuttoa toiselle paikkakunnalle taiteellisen työskentelyn edellytysten parantamiseksi, %.	80
Kuvio 30.	Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Taiteellinen työni ei ole riippuvainen paikkakunnasta digitaalisten työskentelymahdollisuuksien vuoksi, %.	81
Kuvio 31.	Taiteilijoiden näkemykset työskentelypaikkakuntaa koskeviin väittämiin. (n=1070–1074)	82
Kuvio 32.	Taiteilijoiden näkemykset alueittain väittämään: Työskentelypaikkakuntani inspiroi minua taiteellisesti, %.	83
Kuvio 33.	Taiteilijoiden näkemykset alueittain väittämään: Nykyisellä työskentelypaikkakunnallani on hyvät puitteet taiteelliselle työskentelylleni, %.	85
Kuvio 34.	Kuinka hyvin kunnissa tunnetaan Taiteen edistämiskeskuksen toimintaa ja palveluja, %.	89
Kuvio 35.	Kuntien näkemykset Taiken tärkeimmistä tehtävistä, %. (n=158)	92

Kuvio 36.	Kuntien näkemykset Taiken asiantuntijapalveluiden tarpeellisuudesta, %. (n=158–159)	94
Kuvio 37.	Kuntien näkemykset Taiken tuki- ja kehittämistoiminnan tarpeellisuudesta, %.	95
Kuvio 38.	Taiteilijoiden näkemykset Taiken asiantuntijapalveluiden ja toimintojen merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle, %. (n=1070–1074)	97
Kuvio 39.	Taiteilijoiden näkemykset Taiken aktiivisen toiminnan paikkakunnalla merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle asuinkunnan mukaan, %.	101
Kuvio 40.	Taiteilijoiden näkemykset Taiken alueellisen toimipisteen läheisen sijainnin ja asiantuntemuksen merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle asuinkunnan mukaan, %.	102
Kuvio 41.	Taiteilijoiden näkemykset Taiken läänintaiteilijoiden lähialueilla työskentelyn merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle asuinkunnan mukaan, %.	102
Kuvio 42.	Koronavirustilanteella on ollut vaikutusta taiteelliseen työskentelyyn taiteenalan, työmarkkina-aseman, iän ja sukupuolen mukaan, %.	110
Kuvio 43.	Ammatinvaihtoa harkinneet tai ammattia vaihtaneet taiteilijat taiteenalan, työmarkkina-aseman ja iän mukaan, %.	115
Kuvio 44.	Kunnalta tukea koronavirustilanteesta johtuen saaneet taiteilijat taiteenalan ja työmarkkina-aseman mukaan, %.	116
Kuvio 45.	Onko kunnassa tehty toimenpiteitä helpottamaan ammattitaiteilijoiden tilannetta koronatilanteen vuoksi, kuntatyypeittäin, %.	118
Kuvio 46.	Onko kunnassa tehty toimenpiteitä helpottamaan ammattitaiteilijoiden tilannetta koronatilanteen vuoksi, alueittain, lkm. (n=160)	118
Kuvio 47.	Kunnissa tehtyjä toimenpiteitä ammattitaiteilijoiden tilanteen helpottamiseksi, lkm. (Luokittelu avoimen kysymyksen vastauksista, n=52)	119

Taulukot

Taulukko 1.	Vastaajien taiteenalat ja luokitus Taiken toimikuntajaon mukaisesti.	26
Taulukko 2.	Vastaajien sukupuoli.	26
Taulukko 3.	Vastaajien ikä.	26
Taulukko 4.	Vastaajien kieli.	26
Taulukko 5.	Vastaajien koulutus.	27
Taulukko 6.	Vastaajien työmarkkina-asema vuonna 2019.	27
Taulukko 7.	Vastaajan asuinkunnan tyyppi.	27
Taulukko 8.	Kyselyyn vastanneiden kuntien jakautuminen Taiken toimialueittain, lkm.	30

JOHDANTO

Taiteen ja kulttuurin barometri seuraa vuosittain vaihtuvalla teemalla taiteilijoiden toimintaedellytyksiä sekä tuo esiin taiteen kentän toimijoiden näkemyksiä ajankohtaisiin kysymyksiin ja ilmiöihin. Vuodesta 2015 toteutettua barometriä tuottavat ja kehittävät yhteistyössä Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore ja Taiteen edistämiskeskus (Taike).

Vuoden 2020 barometrin teemana on taiteilijat ja taiteen tekeminen kunnissa. Teemaa käsitellään sekä taiteilijoiden että kuntien kulttuurista vastaavien viranhaltijoiden näkökulmasta. Raportissa tarkastellaan, millainen asema taiteellisella työllä ja toiminnalla on kunnissa, miten kunnat luovat edellytyksiä ammattimaiseen taiteen tekemiseen, miten taiteilijat näkevät kunnat taidetta tukevinä toimijoina sekä millainen merkitys kuntien tuella on ollut taiteilijoille. Lisäksi raportissa tuodaan esiin paikkakunnan merkitystä taiteilijoille ja heidän työskentelylleen. Alueellista näkökulmaa taiteen tekemisen edistämiseen avaavat myös sekä kunnilta että taiteilijoilta kysytyt näkemykset Taiken alueellisesta toiminnasta ja palveluista.

Barometrikysely toteutettiin syksyllä 2020 keskellä lähes koko vuotta leimannutta koronaviruspandemiaa. Pandemian vaikutukset taide- ja kulttuurikentälle sekä taiteilijoiden työskentelyedellytyksiin ovat olleet merkittäviä, paikoin jopa tuhoisia (ks. esim. Jakonen ym. 2020; Karttunen & Mäenpää 2020). Vaikka pandemian vaikutuksista taiteen ja kulttuurin kentälle oli toteutettu jo lukuisia erilaisia tiedonkeruita ja kyselyitä, asian huomioiminen myös barometrissä nähtiin tärkeäksi. Siksi taiteilijoille ja kunnille suunnattuihin kyselyihin sisällytettiin erilliset osiot koronaviruspandemiaan liittyen.

Suomalaisessa julkisessa kulttuurin tukipolitiikassa ammattimaisen taiteen tekemisen tukeminen ja edistäminen on perinteisesti nähty valtion tehtävänä (esim. Aaltonen & Karttunen, 2015). Vaikka kansallisen kulttuuripolitiikan tehtävänä on muun muassa taiteen tekemisen edellytysten turvaaminen eri puolilla Suomea (ks. esim. OKM, 2017), jakautuvat sekä ammattimainen taiteen tekeminen että sen edistäminen Suomessa alueellisesti epätasaisesti. Taide- ja taiteilijapolitiikka tarkastellut työryhmä totesi esityksessään vuonna 2018, että taiteen edistämisen alueellisia toimintamalleja ja rakenteita tulisi uudistaa, jotta mahdollisuudet taiteen tekemiseen paranisivat valtakunnallisesti. Työryhmän mukaan erityisesti Taiken roolia taiteen alueellisena toimijana tulisi uudistaa ja vahvistaa. (OKM, 2018.)

Kunnat ovat tärkeitä kulttuuripoliittisia toimijoita ja taiteen ja kulttuurin rahoittajia omilla alueillaan. Manner-Suomessa oli vuonna 2020

yhteensä 294 kuntaa. Kuntien lakisääteisenä tehtävänä on järjestää taide- ja kulttuuritoimintaa asukkailleen. Ne ovat kuitenkin varsin vapaita päättämään siitä, millä tavalla, millaisilla sisällöllisillä painotuksilla tai millaisella laajuudella ne tehtävänsä toteuttavat. Myös kuntien lähtökohdat kulttuuritoiminnan järjestämiseen ja taiteellisen työn edistämiseen vaihtelevat suuresti. Esimerkiksi sijainti, kuntatyyppi, väestön määrä ja väestörakenne vaikuttavat kuntien edellytyksiin järjestää ja edistää taide- ja kulttuuritoimintaa (ks. esim. Kangas & Ruokolainen, 2012; Renko & Ruusuvirta, 2018). Monet kulttuuripalveluista, esimerkiksi ammattimaiset taide- ja kulttuurilaitokset, keskittyvät asukasluvultaan suuriin kaupunkeihin ja maakuntakeskuksiin (OKM, 2012; Kangas & Ruokolainen, 2012).

Edellytysten luominen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle on määritelty yhdeksi kuntien tehtäväksi keväällä 2019 voimaan tullessa laissa kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019). Kuntien omien näkemysten mukaan se on kuitenkin uuden lain määrittelemistä tehtävistä yksi heikoimmin toteutuvista. Ainoastaan vajaa viidennes syksyllä 2019 toteutettuun peruspalvelujen arviointikyselyyn¹ vastanneista kunnista koki luovansa hyvin edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. (Aluehallintovirastot, 2020.) Kuntien yhteistyössä ja yhteyksissä taiteen kentän toimijoihin onkin paljon mahdollisuuksia ja hyödyntämätöntä potentiaalia.

Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) tehtävänä on lain (657/2012, 1 §) mukaisesti taiteen edistäminen² kansallisesti ja kansainvälisesti. Taike toteuttaa tehtävänsä myöntämällä apurahoja ja avustuksia sekä kehittämishelmien, asiantuntijapalvelujen ja taiteen edistämisen projektien kautta. Valtion taidetoimikunnat (7 kpl), alueelliset taidetoimikunnat (13 kpl) ja erillislautakunnat (2 kpl) päättävät taiteilijoille ja työryhmille myönnettävistä apurahoista sekä antavat lausuntoja taide- ja muille yhteisöille myönnettävistä avustuksista, joista päättää viraston johtaja. Taiken päätösmipiste on Helsingissä, lisäksi sillä on 10 toimipistettä eri puolella Suomea (Joensuu, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Oulu, Pori, Rovaniemi, Tampere, Turku, Vaasa).³ Aluetoimipisteet edistävät lain mukaisesti (657/2012, 3 §) taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä alueillaan.

1 Aluehallintovirasto (AVI) seuraa ja arvioi kuntien peruspalvelujen alueellista saatavuutta joka toinen vuosi valituissa arviointikohteissa. Asianomaiset ministeriöt ja keskushallinnon virastot ohjaavat arviointia omalla toimialallaan. Ks. <https://avi.fi/tietoa-meista/toimintamme/kehittamme/peruspalvelujen-arviointi> [haettu 19.3.2021].

2 Lisäksi Taiken tehtävänä on kulttuurin edistäminen siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtävään.

3 Tiedot Taiken verkkosivuilta tammikuussa 2021.

Taiken kunnille suunnattujen palveluiden perusta on sen omissa lakisääteisissä tehtävissä, kuntien kulttuuritoiminnasta säädettyssä laissa sekä opetus- ja kulttuuriministeriön aluepoliittisissa linjauksissa. Kunnat ovat Taikelle sekä asiakkaita että kumppaneita. Asiakkaita silloin, kun kunta on valtionavustusten hakija tai asiantuntijapalvelun kohde. Kumppani silloin, kun Taike ja kunnat toteuttavat yhdessä kehittämistoimia. Kuntaorganisaatiossa Taiken ensisijainen yhteistyötaho on kunnan kulttuuritoimi laitoksineen. Joissain tapauksissa yhteistyötä tehdään myös rakennus-, sote-, sivistys-, hankinta- tai teknisen sektorin kanssa.⁴

Taiken kehittämisen vastuualueella suunnitellaan koko maata kattavia asiantuntijapalveluita⁵ taiteilijoille, taide- ja kulttuuriorganisaatioille ja muille toimijoille, erityisesti julkiselle sektorille. Taikessa vuonna 2020 toimineen työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus kunnille ja vastaaville julkisille toimijoille kehitettävästä palvelusta. Barometrikysely tuotti osaltaan tietoa työryhmän tarpeisiin.

Taide- ja kulttuuripalvelujen tavoin suuret kaupungit vetävät puoleensa myös taiteilijoita. Taiteilijoiden keskittyminen suuriin kaupunkeihin ja metropolialueille on todettu useissa kansallisissa ja kansainvälisissä tarkasteluissa (esim. Rensujeff, 2015; Hirvi-Ijäs ym., 2020; 2019; Heian ym., 2008; Throsby & Zednik, 2010). Suomen taiteilijakuntaa tarkastelleen tutkimuksen (Rensujeff, 2015, s. 33, 36–40) mukaan noin puolet maassamme toimivista taiteilijoista asui vuonna 2010 pääkaupunkiseudulla ja 40 prosenttia Helsingissä. Kautta historian on kuitenkin myös pienemmille paikkakunnille muodostunut erilaisia taiteilijoiden keskittymiä ja yhteisöjä (esim. Konttinen, 2015; Skytz, 2017).

Tarve taiteilijoiden toimintaedellytysten ja näkemysten tarkasteluun alueellisesta näkökulmasta on noussut esiin aikaisemmissa taiteen ja kulttuurin barometriraporteissa (ks. esim. Hirvi-Ijäs ym., 2017, s. 20; Hirvi-Ijäs ym., 2020, s. 30.) Raporteissa on noussut esiin muun muassa alueiden välisen epätasa-arvon kokemus. Esimerkiksi alueelliset erot elinkustannuksissa vaikuttavat taiteilija-apurahan riittävyteen ja ylipäätään taiteilijoiden toimeentuloon (Hirvi-Ijäs ym., 2020, s. 69–70). Aikaisempien barometrin tuloksista voi myös lukea jännitteisyyttä etenkin pääkaupunkiseudun ja muun Suomen välillä sekä alueellisten tekijöiden roolia esteellisyyteen ja

4 Lähteenä on käytetty kuntatyöryhmän loppuraporttia *Taiken asiantuntijapalvelut kunnille* (2020, julkaisematon).

5 Taikessa on tällä hetkellä julkisen taiteen asiantuntijapalvelut ja kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijapalvelut. Kunta- ja julkisen sektorin asiantuntijapalveluiden aloittamista valmisteltiin keväällä 2021.

vaikutusvaltaan liittyvissä kysymyksissä (esim. Hirvi-Ijäs ym., 2019, s. 105–107; Rautiainen ym., 2016, s. 25).

Raportin johdannon jälkeen esitellään barometrin aineisto sekä lyhyesti keskeisimmät käytetyt taustamuuttujat. Ensimmäisessä varsinaisessa tulosluvussa tarkastellaan kuntien näkemyksiä taiteellisen työn ja toiminnan edistämisestä kunnissa. Tämän jälkeen avataan taiteilijoiden näkemyksiä kunnan toiminnasta taiteen edistämiseen liittyen. Seuraavat kaksi lukua tarkastelevat, miten kyselyyn vastanneet taiteilijat kokevat paikkakunnan merkityksen taiteelliselle työskentelylleen ja mitä he näkevät tärkeinä edellytyksinä taiteelliselle työskentelylleen paikkakunnalla. Seuraavaksi käydään läpi kuntien ja taiteilijoiden näkemyksiä Taiken alueellisesta toiminnasta ja palveluista. Raportin viimeinen luku esittelee tulokset barometrikselyiden koronaviruspandemiaan liittyvistä kysymyksistä. Raportin lopussa on yhteenveto suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

BAROMETRI KOKOAA TAITEILIJOIDEN JA KUNTIEN NÄKEMYKSET TAITEEN TEKEMISEN EDISTÄMISESTÄ

Seuraavassa esitellään lyhyesti barometrin aineisto ja menetelmät sekä raportissa käytetyt taustamuuttujat.

Barometrissa taiteen tekemistä tarkastellaan alueellisesta näkökulmasta

Vuoden 2020 barometriaineisto koostuu kahdesta kyseisenä vuonna toteutetusta kyselystä. Niistä toinen kohdistettiin taiteilijoille ja toinen kuntien kulttuurista vastaaville viranhaltijoille (ks. kyselylomakkeet suomeksi, liite 1 ja liite 2). Taiteilijoille suunnattuun kyselyyn vastasi yhteensä 1 080 taiteilijaa, kunnille suunnattuun kyselyyn puolestaan 160 kuntaa, mikä on hieman yli puolet (54 %) kaikista Manner-Suomen kunnista. Kyselyaineistot esitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

Raportissa kyselyjen tuloksia esitetään prosenttiosuuksina ja lukumäärinä. Lisäksi aineistoa ristiintaulukoidaan suhteessa taustamuuttujiin. Taiteilijakyselyn osalta käytetyt taustamuuttujat on saatu vastaajilta itseltään. Ne ovat taiteenala, ikä, sukupuoli, kieli, koulutus, työmarkkina-asema sekä asuinpaikan postinumero. Kuntakyselyn vastauksia on tarkasteltu suhteessa kuntien sijaintiin ja kuntatyyppiin.

Kummankin kyselyn vastauksia tarkastellaan suhteessa maantieteelliseen alueeseen ja kuntatyyppiin. Maantieteellinen tarkastelun pohjaksi on otettu Taiken 13 alueellista taidetoimikuntaa ja niiden toimialueet. Taidetoimikuntien toimialueet kattavat pääsääntöisesti toimikunnan nimeä vastaavan maakunnan alueen, mutta eivät kuitenkaan täysin vastaa maakuntajakoa. Toimialueet on esitetty kartassa 1. Erityyppisten kuntien ryhmitelyssä käytetään Tilastokeskuksen kuntaryhmitystä, jossa kunnat jaetaan kolmeen luokkaan: kaupunkimaiset kunnat, taajaan asutut kunnat ja maaseutumaiset kunnat⁶. Alueellisesti tarkastellaan myös maakuntien keskuskuntien eli maakuntakeskusten⁷ ja muiden kuntien välisiä eroja.

Taiteenalojen tarkastelussa käytetään aikaisempien barometriraporttien tapaan Taiken taidetoimikuntajakoa. Valtion taidetoimikuntia

6 Ks. https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html [haettu 18.2.2020].

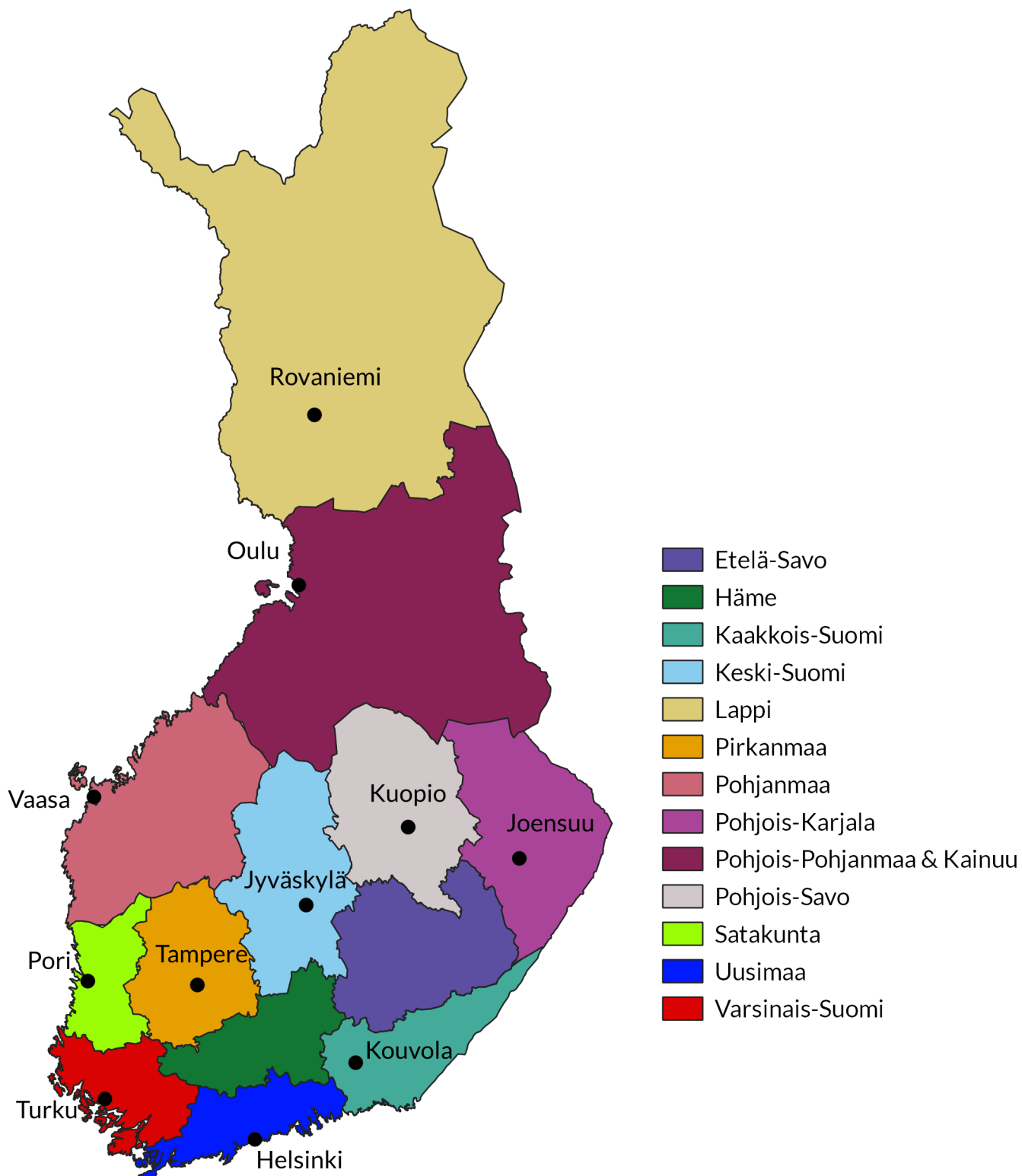
7 Maakuntakeskuksia ovat Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kokkola, Kotka ja Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Mikkeli, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa.

on yhteensä seitsemän: arkkitehtuuri ja muotoilu, audiovisuaaliset taiteet, esittävät taiteet, kirjallisuus, musiikki, visuaaliset taiteet sekä taiteen moninaisuus.⁸ Taiteilijoille suunnatussa kyselyssä listattiin 14 taiteenalaa, joista taiteilijoita pyydettiin valitsemaan omat toimialansa. Näiden lisäksi vastaajan oli mahdollisuus mainita joku muu taiteenala. Lomakkeessa listatut taiteenalat luokiteltiin Taiken toimikuntajakoa vastaavien seitsemän toimikunnan alle, joista tässä barometriraportissa puhutaan taiteenaloina. Tämän lisäksi lisättiin luokka ”muu taiteenala toimikuntaluokittelussa”, jonka alle listattiin ”muu, mikä” -kohtaan tulleista vastauksista sellaiset taiteenalat, jotka eivät suoraan sopineet toimikuntien alle. Tällaisia aloja oli esimerkiksi yhteisötaide. Selkeästi olemassa oleviin toimikuntiin kuuluvat muu-vastaukset luokiteltiin soveltuvan taiteenalan alle. Kohdan ”muu taiteenala” alle jäi 37 vastausta, eikä niitä ole tarkasteltu raportissa erillisenä ryhmänä. Kuvaus taiteenalojen jaosta toimikuntiin ilmenee liitteestä 3. Lomakkeessa vastaajan oli mahdollisuus valita useampi kuin yksi taiteenala. Siksi tarkastelu toimikunnittain sisältää päällekkäisyyksiä ja sama henkilö voi kuulua yhtä aikaa useampaan toimikuntaan.

Raportissa käytetään kyselyvastauksista poimittuja sitaatteja. Sitaattien kirjoitusvirheitä on korjattu lukemisen ja ymmärtämisen helpottamiseksi. Lisäksi sitaateista on poistettu tunnistettavuutta. Yksittäisiä kuntia on tuotu esiin tuloksissa ja sitaateissa esimerkinomaisesti. Yksittäisiä taiteilijoita ei tuoda raportissa esiin siten, että heitä olisi mahdollista tunnistaa.

8 Valtion taidetoimikuntien käyttö taiteenalojen luokittelun pohjana on barometrissä nähty tavaksi vähentää tarkasteltavien taiteenalaluokkien lukumäärää. Toimikuntien käytössä taiteenalaluokkien pohjana on kuitenkin myös ongelmia, jotka raporttia lukiessa on hyvä tiedostaa. Saman toimikunnan alla voi olla toiminnaltaan ja lähtökohdiltaan hyvin erilaisia taiteenaloja. Lisäksi taideneuvosto voi halutessaan muuttaa toimikuntajakoa.

KARTTA 1.

Taiken alueellisten taidetoimikuntien toimialueet ja Taiken toimipisteet.^a

^a Taikella on 13 alueellista taidetoimikuntaa ja 11 toimipistettä.
Pohjakartta: Tilastokeskus, maakunnat.

Taiteilijoille suunnattuun kyselyyn saatiin runsaasti vastauksia eri puolilta Suomea

Taiteilijoille suunnattu barometrikysely lähetettiin sähköpostitse suoraan kaikille vuonna 2019 Taikesta apurahaa hakeneille henkilöille, joiden asuinpaikka oli jokin muu kuin Helsinki. Otoksen koko oli 3 389 henkilöä. Helsingiläiset taiteilijat rajattiin pois suorasta kontaktoinnista, sillä edellisissä barometrikyselyissä valtaosa vastauksista on tullut Helsingistä⁹ ja tällä kertaa tavoitteena oli saada vastauksia monipuolisemmin eri puolilta maata. Taiteilijoille lähetetyn suoran sähköpostin lisäksi kyselyä välitettiin avoimesti eri kanavissa¹⁰, ja siten vastauksia kertyi myös helsinkiläisiltä taiteilijoilta. Saatekirjeessä vastaajiksi toivottiin taiteilijoita kaikilta taiteenaloilta ja kaikkialta Suomesta. Kyselylomake oli suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi ja siitä tiedotettiin kaikilla kolmella kielellä.

Kyselyyn vastasi yhteensä 1 080 taiteilijaa 173 kunnasta eri puolilta Suomea. Koska kyselyä jaettiin myös avoimen linkin kautta, vastausprosentin määrittäminen ei ole mahdollista. Kyselyn kautta saatu aineisto on riippuvainen siitä, millä taiteenaloilla ja missä päin Suomea asuvat taiteilijat ovat aktivoituneet kyselyyn vastaamaan. Kysely kohdennettiin tällä kertaa Helsingin ulkopuolella asuville taiteilijoille, jolloin mukana on edellis kertoja vähemmän vastaajia pääkaupungista. Tulokset eivät siten anna täydellistä kuvaa Suomen taiteilijakunnasta tai esimerkiksi taiteilijoiden sijoittumisesta Suomessa, mutta ne vahvistavat aikaisempien tutkimusten (esim. RensuJeff, 2015) tuloksia, joiden mukaan taiteilijat ovat keskittyneet kaupunkimaisiin kuntiin ja erityisesti pääkaupunkiseudun ympäristöön. Huolimatta tämänkertaisen barometrikyselyn alueellisesta painotuksesta vastaajien jakautuminen muiden taustamuuttujien suhteen on monilta osin samansuuntainen kuin vuoden 2019 barometrikyselyssä.

Neljännes (25 %) vastaajista asui vuonna 2020 Uudenmaalla, 14 prosenttia Pirkanmaalla ja 12 prosenttia Varsinais-Suomessa. Vastaajien yleisimmät yksittäiset asuinkunnat olivat Tampere (11 %), Helsinki (8 %) ja Turku (8 %). Manner-Suomen lisäksi kyselyyn vastasi seitsemän taiteilijaa Ahvenanmaalta sekä muutamia ulkomailla asuvia taiteilijoita. Heidän vastauksensa ovat mukana kokonaistuloksissa, mutta eivät alueellisissa tarkasteluissa. Valtaosa (80 %) vastaajista asui kaupunkimaisessa kunnassa ja yli

9 Esimerkiksi vuoden 2019 barometrikyselyn vastaajista 45 prosenttia asui Helsingissä (Hirvi-Ijäs ym., 2020, s. 33).

10 Linkki kyselyyn oli esillä Taiken ja Cuporen verkkosivuilta sekä sosiaalisen median kanavilla. Lisäksi sitä jaettiin useiden organisaatioiden (taiteilijajärjestöt, taiteen tiedotuskeskukset jne.) omissa viestintäkanavissa.

puolet (55 %) maakuntakeskuksissa. Taajaan asutuissa kunnissa sekä maaseutumaaisissa kunnissa asui molemmissa kymmenen prosenttia vastaajista. (Kuvio 1.)

Taiteenaloista eniten vastauksia tuli visuaalisten taiteiden aloilla toimivilta henkilöiltä (49 %). Seuraavaksi useimmin vastaajat toimivat esittävien taiteiden (21 %) ja kirjallisuuden (21 %) aloilla. Musiikin alalla toimi 16 prosenttia vastaajista. Vähiten vastauksia saatiin taiteen moninaisuuden (6 %) sekä arkkitehtuurin ja muotoilun (6 %) aloilla työskenteleviltä. (Taulukko 1.) Vuoden 2019 barometrivastaajiin verrattuna hieman harvempi vastaajista toimi esittävien ja audiovisuaalisten taiteiden aloilla. Kasvua oli puolestaan kirjallisuuden ja musiikin alan vastaajissa. Kaikista kuntatyypeistä tuli vastauksia kaikkien taiteenalojen edustajilta, visuaaliset taiteet oli kuitenkin yleisin taiteenala kaikissa kuntatyypeissä. Kuvio 2 kuvaa vastaajien taiteenalojen jakautumista kuntatyyppien mukaan.

Sukupuolen tai äidinkielen suhteen vastaajajoukko rinnastuu vuoden 2019 barometriin. Vastaajista 62 prosenttia oli naisia ja 33 prosenttia miehiä. Muunsukupuolisia vastaajia oli yhteensä 21 ja 35 vastaajaa ei halunnut kertoa sukupuoltaan, heidän vastauksensa ovat mukana kokonaistuloksissa, mutta heitä ei tarkastella erikseen. (Taulukko 2.) Valtaosa vastaajista (90 %) ilmoitti kielekseen suomen, ruotsinkielisiä vastaajia oli 50, mikä on viisi prosenttia kaikista vastaajista. Saamenkielisiä vastaajia oli neljä, heitä ei tarkastella raportissa erikseen. Muita kuin suomen-, ruotsin-, tai saamenkielisiä vastaajia oli 49 (5 %). Heistä käytetään raportissa käsitettä vieraskieliset.¹¹ (Taulukko 4.) Ruotsinkielisistä vastaajista useampi (24 %) asui maaseutumaaisissa kunnissa kuin suomenkielisistä (9 %) tai vieraskielisistä (10 %). Ruotsinkielisistä vastaajista valtaosa asui Pohjanmaalla (38 %), Uudellamaalla (24 %) ja Varsinais-Suomessa (24 %). Vieraskielisistä vastaajista lähes puolet (46 %) asui vuonna 2020 Uudellamaalla.

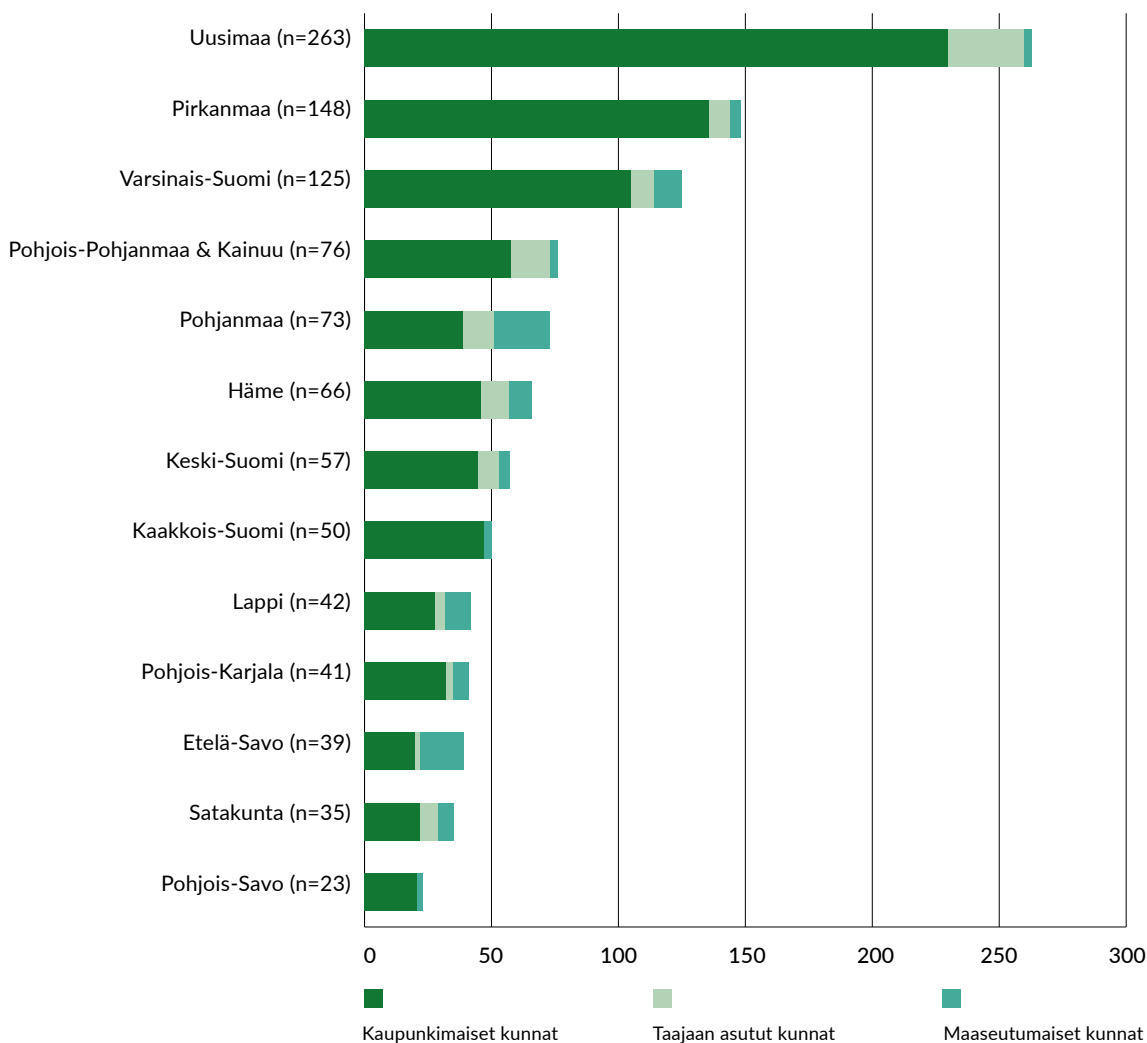
Suurimman ikäryhmän vastaajien joukossa muodostivat 35–49-vuotiaat, joita on hieman alle puolet (46 %) vastaajista. Kolmannes (31 %) vastaajista oli 50–64-vuotiaita ja 13 prosenttia alle 35-vuotiaita. Yli 65-vuotiaita vastaajia oli kymmenen prosenttia, hieman edellisvuotista barometriä enemmän. (Taulukko 3.)

¹¹ Määritelmä perustuu Tilastokeskuksen ja Taiken käyttämiin käsitteisiin. Tilastokeskuksen mukaan vieraskielisiä ovat ne henkilöt, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Taiken tilastoissa vieraskielisiä ovat puolestaan ne henkilöt, jotka ovat apurahahakemuksessa merkinneet kielekseen muun kuin suomen tai ruotsin.

Vastaajien yleisin koulutus oli taidealan maisterintutkinto, jonka oli suorittanut kolmannes (33 %) vastaajista. (Taulukko 5.) Vastaajissa oli tänä vuonna hieman edellisvuotta vähemmän maisterintutkinnon suorittaneita ja enemmän AMK- ja YAMK-tutkinnon suorittaneita. Uudellamaalla asuvista taiteilijoista maisterin tutkinnon oli suorittanut liki puolet (47 %), siinä missä muualla maassa asuvista keskimäärin joka kolmas. Vastaajien työsuhteet vastaavat pitkälti vuoden 2019 barometria. Palkansaajina oli vuoden 2019 aikana toiminut liki puolet (43 %) vastaajista, yleisimmin määräaikaaisella sopimuksella osa-aikaisesti (22 %). Yrittäjinä (29 %) tai apurahansaajana (30 %) oli toiminut miltei kolmannes ja freelancerina joka viides (22 %) vastaaja. Freelancereita ja osa-aikaisia palkansaajia vastaajissa oli tällä kertaa hieman vähemmän. (Taulukko 6.)

KUVIO 1.

Taiteilijakyselyn vastaajat alueittain ja kuntatyypeittäin, lkm.

TAULUKKO 1.

**Vastaajien taiteenalat ja luokitus
Taiken toimikuntajaon mukaisesti.^a**

TOIMIKUNNAT JA TAITEENALAT	%	N
Visuaaliset taiteet	49 %	533
Kuvataide	44 %	469
Valokuvataide	8 %	83
Kuvitus ja sarjakuva	7 %	78
Esittävät taiteet	21 %	224
Näyttämötaide	15 %	159
Tanssitaide	7 %	71
Sirkustaide	3 %	27
Kirjallisuus	21 %	223
Kirjallisuus	20 %	213
Taidejournalismi	2 %	22
Musiikki	16 %	172
Musiikki	16 %	172
Audiovisuaaliset taiteet	10 %	110
Elokuvataide	6 %	60
Mediataide	6 %	67
Arkkitehtuuri ja muotoilu	6 %	68
Arkkitehtuuri	1 %	8
Muotoilu	6 %	63
Taiteen moninaisuus	6 %	65
Monitaide	6 %	65
Muu taiteenala toimikuntaluokittelussa	3 %	37
Muu taiteenala	4 %	39

a Lomakkeessa oli mahdollisuus valita useita edustamia taiteenaloja. Joka kolmas vastaaja toimi useammalla kuin yhdellä taiteenalalla.

TAULUKKO 2.

Vastaajien sukupuoli.

Sukupuoli	%	N
Nainen	62 %	662
Mies	33 %	358
Muu	2 %	21
En halua kertoa	3 %	35

TAULUKKO 3.

Vastaajien ikä.

Ikä	%	N
34 tai nuorempi	13 %	141
35–49	46 %	485
50–64	31 %	332
65 tai vanhempi	10 %	105

TAULUKKO 4.

Vastaajien kieli.

Kieli	%	N
suomi	90 %	965
ruotsi	5 %	50
saame ^a	0 %	4
muu	5 %	49

a Lisäksi avovastauksissa muutama vastaaja kertoi olevansa saamelainen vaikkei saame ole heidän äidinkieltensä.

TAULUKKO 5.

Vastaajien koulutus.^a

Koulutus	%	N
Taidealan toisen asteen tutkinto (opistotaso)	15 %	156
Taidealan amk-tutkinto	25 %	269
Taidealan ylempi amk-tutkinto	7 %	72
Taidealan alempi korkeakoulututkinto (kandidaatti)	9 %	95
Taidealan ylempi korkeakoulututkinto (maisteri)	33 %	351
Taidealan tohtorin tutkinto	2 %	22
Muun alan tutkinto	24 %	262
Ei tutkintoa	7 %	74

a Lomakkeessa oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja.

TAULUKKO 6.

Vastaajien työmarkkina-asema vuonna 2019.^a

Työmarkkina-asema vuonna 2019	%	N
Palkansaaja	43 %	463
Vapaa taiteilija (ei työsuhdetta eikä toimeksiantoja)	36 %	388
Työskentelyyn tarkoitetun apurahan saaja (ml. kohdeapurahan työskentelyyn)	30 %	320
Yrittäjä	29 %	315
Freelancer	22 %	234
Työtön työnhakija	21 %	227
Eläkeläinen	8 %	91
Muu	10 %	112

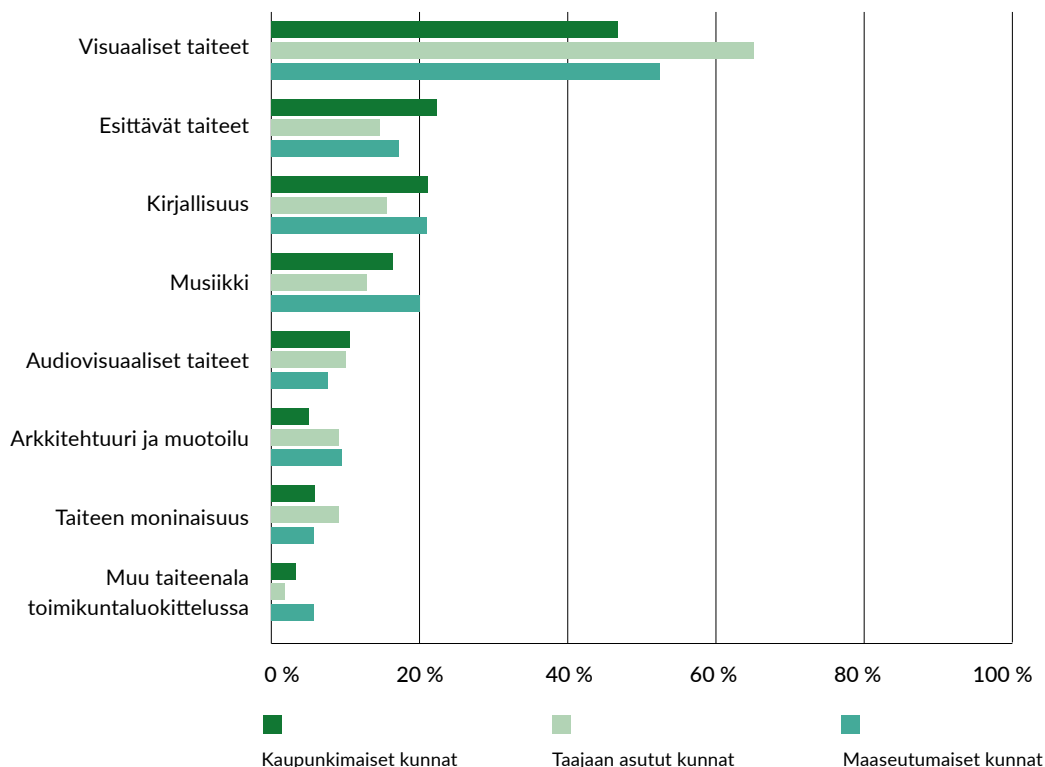
a Lomakkeessa oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja.

TAULUKKO 7.

Vastaajan asuinkunnan tyyppi.

Asuinkunta kuntatyypeittäin	%	N
Kaupunkimainen kunta	80 %	831
Taajaan asuttu kunta	10 %	109
Maaseutumainen kunta	10 %	105

KUVIO 2.

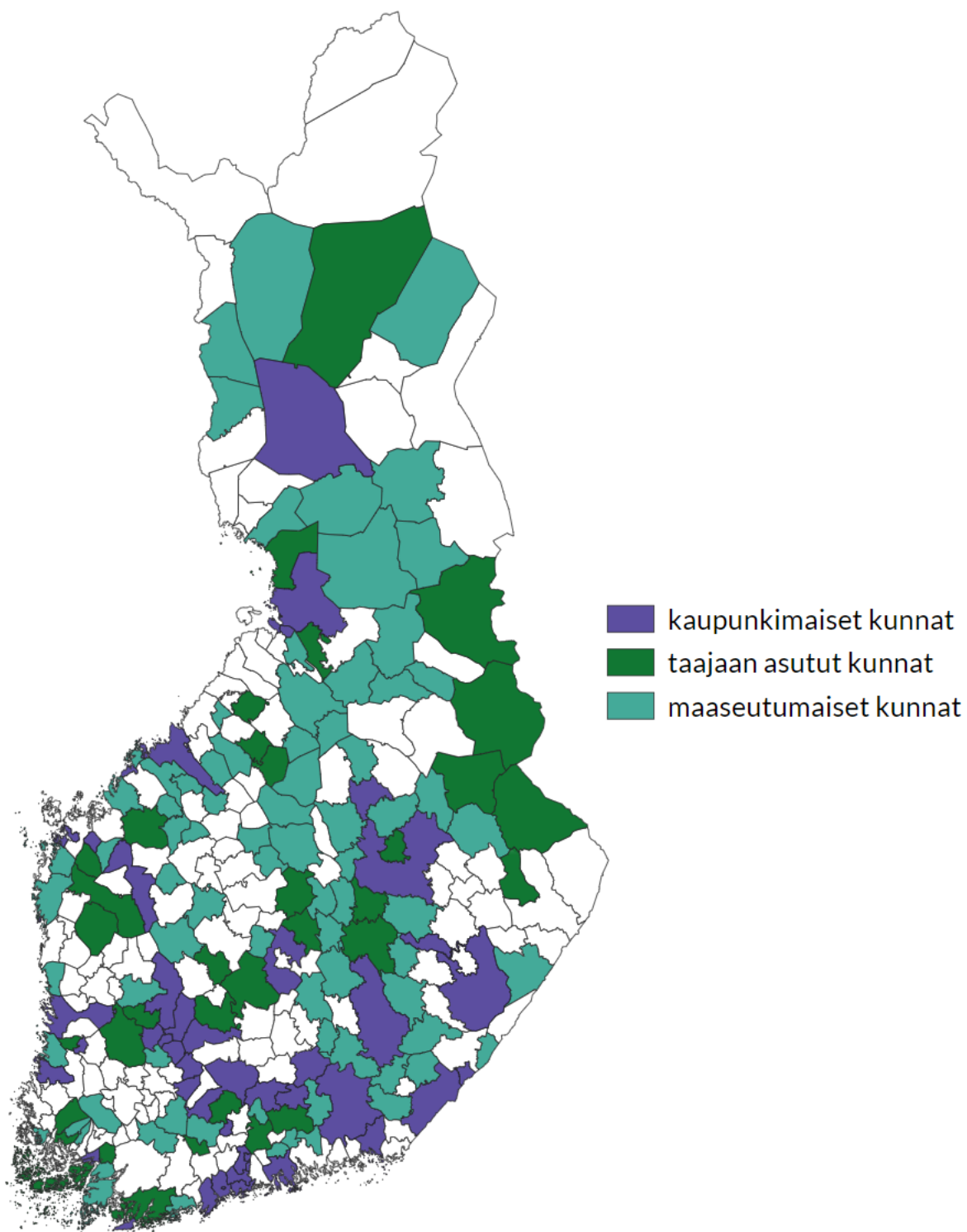
Vastaajien taiteenalat asuinkunnan tyypin mukaan, %.^a

a Kuntatyypeittäin kokonaisprosentti on yli 100, koska osa vastaajista toimii useammalla kuin yhdellä alalla.

Kuntien näkemyksiä kysyttiin kuntien kulttuuritoiminnasta vastaavilta henkilöiltä

Kunnille suunnattu kysely lähetettiin sähköpostitse kaikkien Manner-Suomen kuntien (n=294) kulttuuritoiminnasta vastaaville henkilöille. Kyselylomake oli suomeksi ja ruotsiksi. Kyselyyn vastasi määräaikaan mennessä 160 kuntaa (54 %) eri puolilta Suomea. Yleisimmät vastaajien tehtävämikkeet olivat kulttuurituottaja, kulttuurisihteeri, sivistysjohtaja, kulttuurijohtaja, kulttuuripäällikkö ja vapaa-aikasihteeri. Kyselyyn vastanneiden kuntien joukossa oli 44 kaupunkimaista kuntaa, 35 taajaan asuttua kuntaa ja 81 maaseutumaista kuntaa. Vastaajien jakautuminen kuntatyyppin mukaan vastaa varsin hyvin koko Manner-Suomen jakaumaa, vaikka kyselyyn vastanneissa kunnissa korostuvat hieman kaupunkimaiset kunnat. (Kartta 2.) Yhteensä 19:sta maakunnan keskustaajamasta kyselyyn vastasi 15 kaupunkia. Vastauksia tuli kunnista tasaisesti eri puolilta maata. Kuntien lukumäärä Taiken alueellisten taidetoimikuntien toimialueilla vaihtelee viidestä 23:een. (Taulukko 8.)

KARTTA 2.

Kyselyyn vastanneet kunnat kuntatyypeittäin.

Pohjakartta: Tilastokeskus, kunnat 2020.

TAULUKKO 8.

Kyselyyn vastanneiden kuntien jakautuminen Taiken toimialueittain, lkm.

Taiken toimialue	Kyselyyn vastanneita kuntia	Kuntia alueella yhteensä
Pohjanmaa	23	40
Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu	22	38
Uusimaa	17	26
Pirkanmaa	14	22
Keski-Suomi	12	23
Pohjois-Savo	12	18
Varsinais-Suomi	12	27
Häme	10	20
Etelä-Savo	9	14
Lappi	9	21
Kaakkois-Suomi	9	16
Satakunta	6	17
Pohjois-Karjala	5	12
Yhteensä	160	294

KUNNAT JA TAITEEN TEKEMISEN EDISTÄMINEN

Tässä osiossa tarkastellaan barometrikyselyihin perustuen taiteellisen työn asemaa kunnissa sekä kuntien tukea taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Tuot- taessaan ja järjestäessään taide- ja kulttuuripalveluita asukkailleen, esimer- kiksi ylläpitäessään ja tukiessaan taidelaitoksia, kunnat luovat edellytyksiä myös ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Kunnat myös teke- vät melko paljon yhteistyötä taiteilijoiden kanssa (ks. Aluehallintovirastot, 2020).

Taiteellinen työ ja taidealan toimijat keskittyvät kaupunkeihin

Kunnille suunnatussa kyselyssä kulttuurivastaavia pyydettiin arvioimaan kunnassa toimivien ammattitaiteilijoiden ja taidealan toimijoiden määrää¹². Vastauksissa näkyy taiteilijoiden ja muiden taidealan toimijoiden vahva kes- kittyminen kaupunkimaisiin kuntiin. (Kuvio 3.) Kaupunkimaisten kuntien kulttuurivastaavista useimmat arvioivat paikkakunnalla asuvien tai työs- kentelevien taiteilijoiden määräksi useita kymmeniä. Enemmistössä (75 %) kaupunkimaisista kunnista taiteilijoita arvioitiin olevan vähimmilläänkin yli kymmenen. Maaseutumaisten ja taajaan asuttujen kuntien vastaajien enemmistö puolestaan arvioi paikkakunnalla asuvan tai työskentelevän kor- keintaan kymmenen ammattitaiteilijaa. Kymmenesosassa maaseutumaisia kuntia ei kuntavastaajan näkemyksen mukaan asunut tai työskennellyt lain- kaan ammattitaiteilijoita.

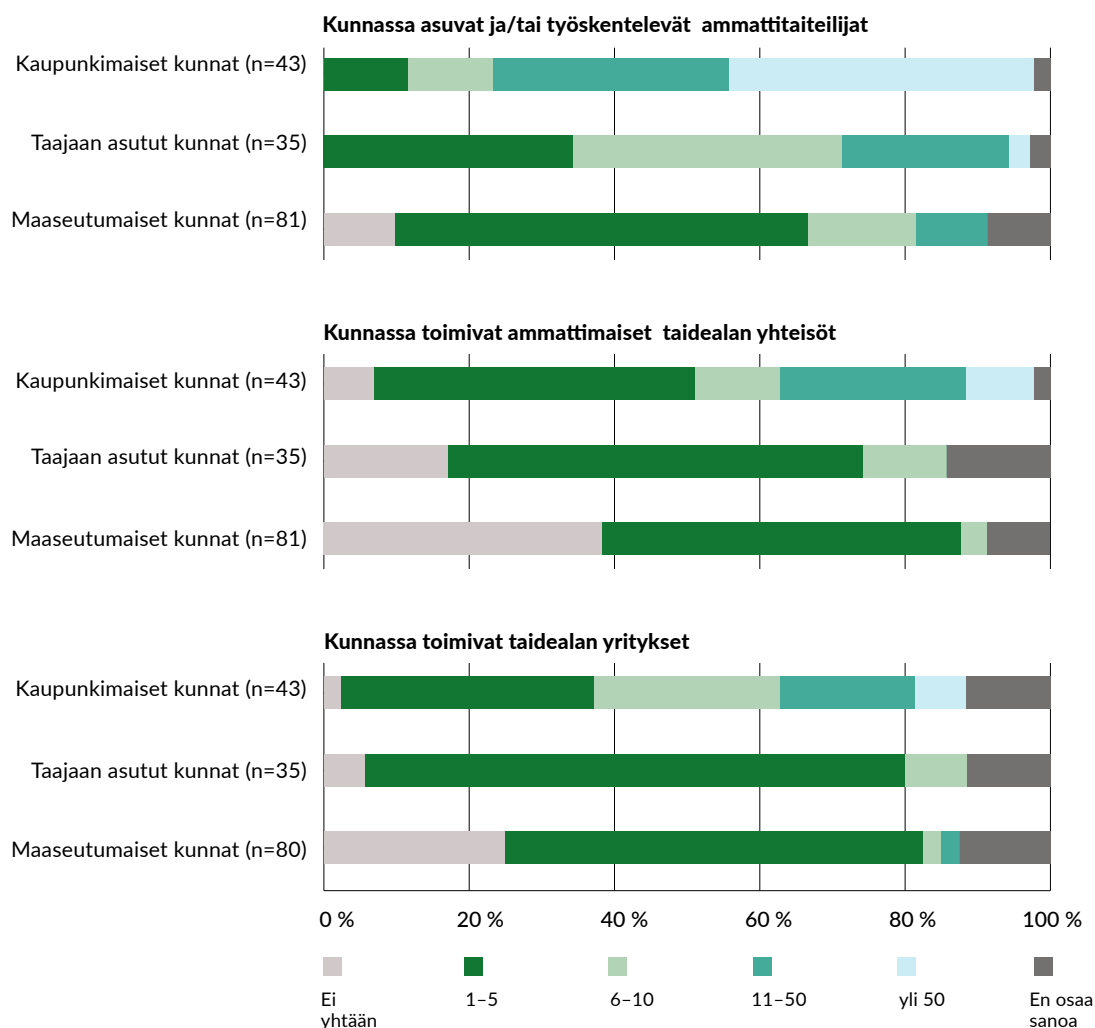
Kuntien vastausten perusteella ammattitaiteilijat ovat keskittyneet erityisesti maakuntakeskuksiin sekä Uudellemaalle. Kysymykseen vastan- neista 14 maakunnan keskustaajungista kymmenen arvioi kunnassa toi- mivan yli viisikymmentä taiteilijaa ja kolme arvioi määrän olevan välillä 11–50. Uusimaalaisista kunnista maakuntakeskus Helsingin lisäksi myös neljä muuta kuntaa arvioi taiteilijoiden määräksi yli 50 ja lisäksi kahdek- san kuntaa antoi arvion välille 11–50¹³. Muilla alueilla maakuntakeskusten ulkopuolella taiteilijoiden määräksi arvioitiin useimmiten 1–5.

12 Kunnille suunnatussa lomakkeessa ammattitaiteilija määriteltiin seuraavasti: Ammattitaiteilijalla tarkoitetaan henkilöä, joka luo, esittää tai tulkitsee taidetta pää- tai sivutyönään (erona harrastamiseen). Hän voi toimia esim. elokuvataiteen, kirjallisuuden, kuvataiteen, kuvituksen ja sarjakuvataiteen, mediataiteen, muotoilun, musiikin, näyttämötaiteen, performanssi- ja esitystaiteen, sirkustaiteen, tanssitai- teen, valokuvataiteen aloilla tai monialaisesti. Ammattitaiteilijalla on usein jonkin taidealan koulutus ja taiteilijajärjestön jäsenyys sekä toisinaan ammattitaiteilijoille tarkoitettu vertaisarvioinnin perusteella saatu apurahoitus.

13 Uudeltamaalta vastasi yhteensä 17 kuntaa.

KUVIO 3.

Kuntien arvioita kunnassa asuvien tai työskentelevien ammattitaiteilijoiden, ammattimaisten taidealan yhteisöjen ja taidealan yritysten lukumäärästä.

Lähde: Kuntakysely.

Ammattimaisten taidealan yhteisöt ja taidealan yritykset ovat painottuneet lukumäärältään kaupunkimaisiin kuntiin ja maakuntakeskuksiin vielä yksittäisiä taiteilijoita vahvemmin. Maakuntakeskusten vastaajista 10/14 arvioi kunnassa toimivan yli kymmenen taidealan ammattiyhteisöä ja lähes puolet (6/14) arvioi yritysten määrän samoin. Muissa kunnissa yhteisöjä ja yrityksiä arvioitiin useimmiten olevan korkeintaan viisi. Myös Uudellamaalla valtaosa kunnista Helsinkiä lukuun ottamatta arvioi alalla toimivien yhteisöjen ja yritysten määrän kunnassa korkeintaan kymmeneksi. (Kuvio 3.)

Kulttuurivastaavien vastausten perusteella lähes 40 prosentissa maaseutumaisista kunnista ei ole lainkaan ammattimaisia taidealan yhteisöjä ja

neljänneksestä puuttuu taidealan yritystoiminta. Sekä ”en osaa sanoa” -vastauksien että lomakkeen avoimeen kohtaan annettujen lisätietojen perusteella monista kunnista puuttuu tietoa taidealan toimijoista, eivätkä kaikki vastaajat osanneet arvioida kunnassa toimivien taiteilijoiden, yhteisöjen tai yritysten määrää.

Kuntien kulttuurivastaavat näkevät yhteistyössä taiteilijoiden kanssa mahdollisuuksia, mutta kokevat, että kuntien päätöksenteossa taiteellista työtä ei aina arvosteta

Barometrikyselyssä kuntien kulttuurivastaajia pyydettiin arvioimaan annettuja väittämiä liittyen taiteellisen työn asemaan ja edistämiseen kunnassa. Reilu puolet (60 %) vastaajista oli vähintäänkin osin samaa mieltä väittämän ”taidealoilla on tärkeä asema kunnassamme” kanssa. (Kuvio 4.) Erot kuntatyyppien välillä olivat selkeitä. Kaupunkimaisista kunnista selkeä enemmistö (79 %) näki taidealoilla tärkeän aseman, taajaan asuttujen (51 %) ja maaseutumaisten (53 %) kuntien vastaajista näin koki noin puolet. Useimmilla alueilla¹⁴ enemmistö vastanneista kunnista näki taidealoilla tärkeän aseman. Lappia ja Satakuntaa lukuun ottamatta alueilta vastanneiden kuntien joukossa oli myös väittämän kanssa eri mieltä olevia kuntavastaajia. (Kuvio 5.)

Lisätietokohdan vastauksista nousi esiin eriytymistä taiteen aseman ja tukemisen kehityksessä. Joissakin kunnissa taidetta ja kulttuuria pyritään ottamaan laajemmin huomioon kunnan toiminnassa, toisissa panostus kulttuuriin laskee.

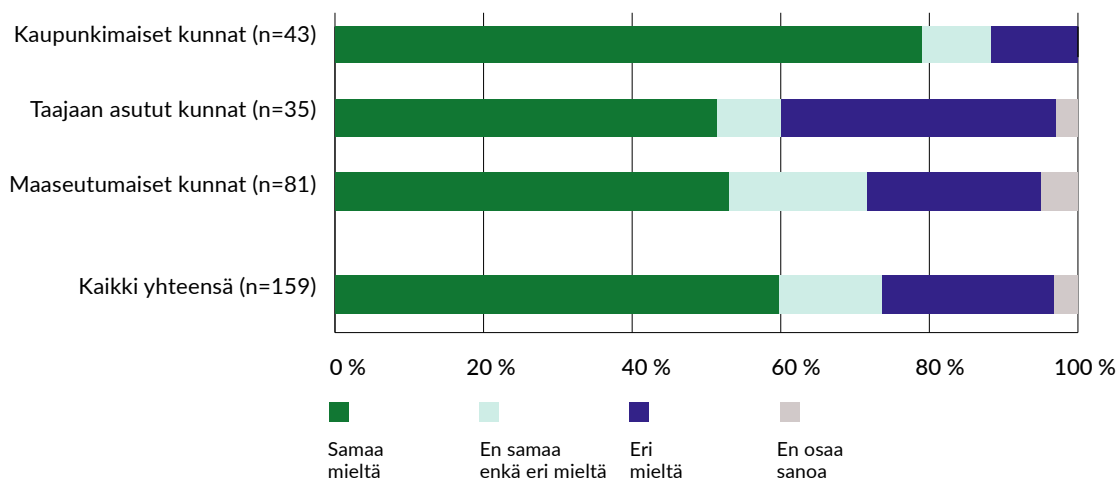
Kulttuurin asema kaupungissa on muutosvaiheessa, painoarvo kasvaa, ja myös kaupungin sisäisissä keskusteluissa tulee esiin yhä useammin. Kulttuuria pyydetään mukaan erilaisiin hankkeisiin. (Kuntakysely)

Kunnan taloudellinen tilanne on niin huono ja edelleen huononee, että en usko tilanteen lainkaan paranevan. Kulttuuria ja taidetta arvostetaan, mutta sen kunnalle tuoma tunnettuus otetaan hyvin paljon vapaaehtoisten ja järjestöjen talkoilla tekemästä työstä. Kunnan taloudelliset panostukset jatkuvasti laskevat. (Kuntakysely)

¹⁴ Alueet on jaoteltu Taiken alueellisten taidetoimikuntien toimialueiden mukaisesti, ks. kartta 1, s. 22.

KUVIO 4.

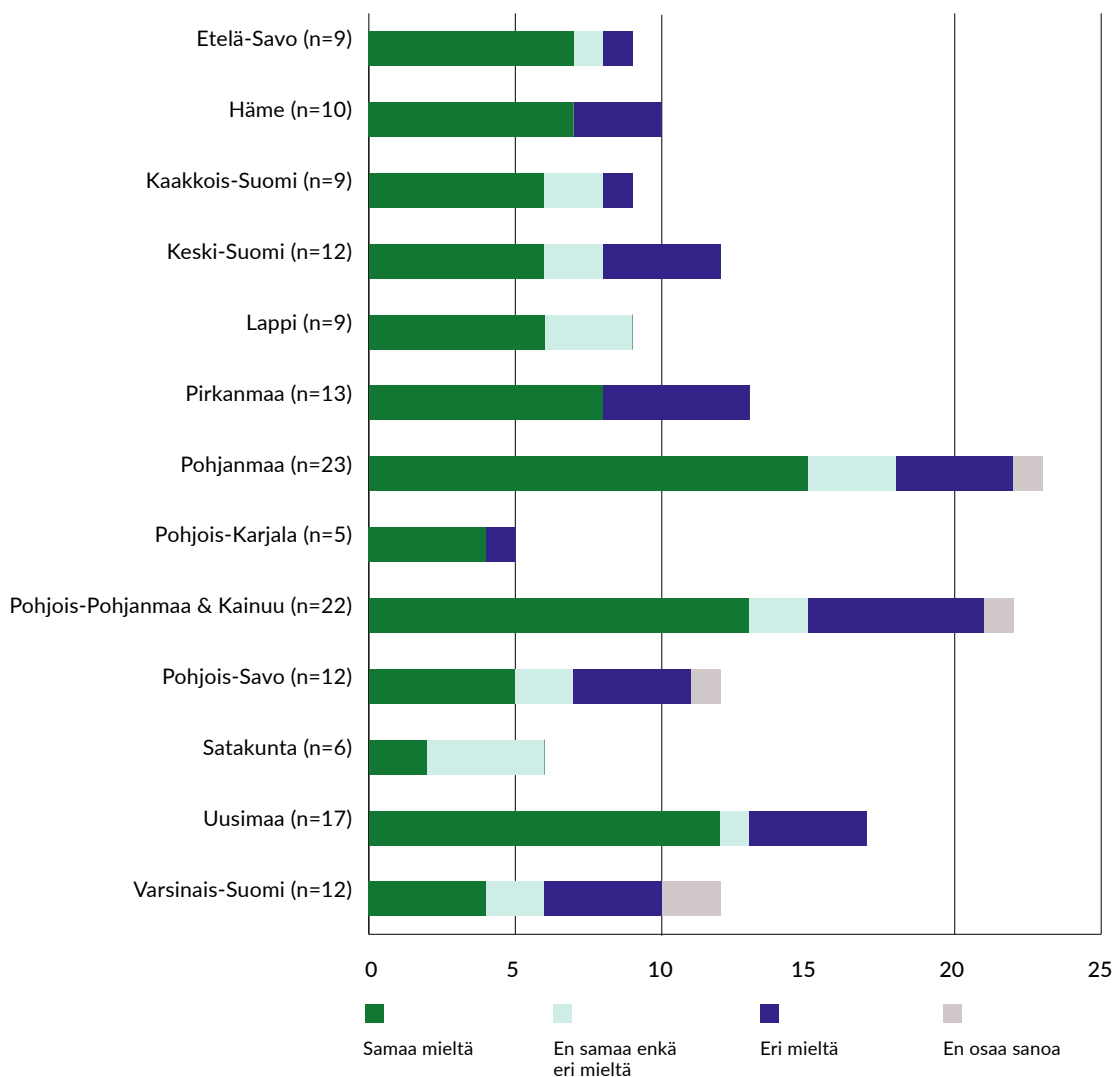
Kuntien näkemykset kuntatyypeittäin väittämään: Taidealoilla on tärkeä asema kunnassamme, %.

Lähde: Kuntakysely.

KUVIO 5.

Kuntien näkemykset alueittain väittämään: Taidealoilla on tärkeä asema kunnassamme, lkm.

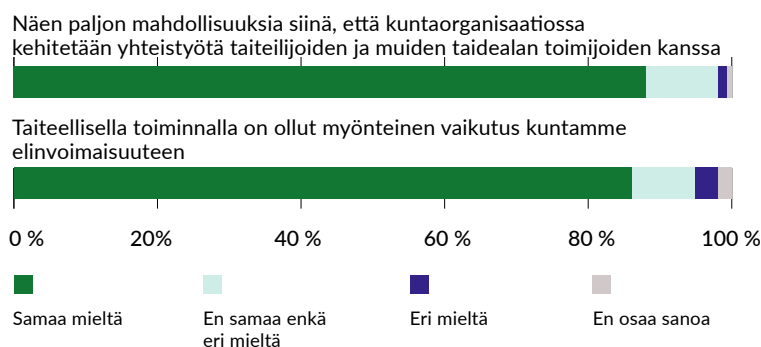

Lähde: Kuntakysely.

Useimmat (88 %) kyselyyn vastanneista kuntien kulttuuritoiminnasta vastaavista henkilöistä näkivät paljon mahdollisuuksia taiteilijoiden ja muiden taidealan toimijoiden kanssa kehitettävässä yhteistyössä. Lähes kaikki vastanneet kaupunkimaiset (95 %) ja taajaan asutut kunnat (97 %) olivat vähintäänkin osin samaa mieltä siitä, että yhteistyössä on mahdollisuuksia, maaseutumaisissakin kunnissa reilu enemmistö (80 %) koki samoin. Selkeä enemmistö (86 %) vastaajista myös arvioi, että taiteellisella työllä on ollut myönteinen vaikutus kunnan elinvoimaisuuteen. Kaupunkimaisten kuntien edustajista näin arvioivat lähes kaikki (95 %), taajaan asuttujen ja maaseutumaisten kuntien edustajistakin selkeä enemmistö (83 %). (Kuvio 6.)

KUVIO 6.

Kuntien näkemykset väittämiin taiteellisen toiminnan vaikutuksesta kunnan elinvoimaisuuteen ja yhteistyön mahdollisuuksista taiteilijoiden kanssa. (n=159)

Lähde: Kuntakysely.

Vaikka enemmistö kuntavastaajista näki taiteellisella toiminnalla myönteisiä vaikutuksia kunnan elinvoimaisuuteen ja yhteistyössä taiteilijoiden kanssa paljon mahdollisuuksia, vain alle puolet heistä (41 %) koki, että oman kunnan päätöksenteossa arvostetaan ammattitaiteilijoita ja heidän työtään¹⁵. Kaupunkimaisissa kunnissa päätöksentekijöiden koettiin arvostavan ammattitaiteilijoita useammin (53 %) kuin taajaan asutuissa (29 %) tai maaseutumaisissa kunnissa (40 %). Kymmenesosa vastaajista ei osannut

¹⁵ Kunnissa päätöksentekoa ja johtamista tekevät sekä luottamushenkilöt että viranhaltijat. Kaikissa kunnissa ylintä päätösvaltaa käyttää asukkaiden valitsema valtuusto. Kunnanhallitus puolestaan valmistelee ja täytäntöön panee valtuuston päätökset sekä johtaa kunnan hallintoa. Näiden lisäksi kunnassa voi olla esimerkiksi eri hallinnonalojen lautakuntia, valiokuntia, johtokuntia tai jaostoja vastaamassa hallinnonalaansa päätöksenteosta, asioiden valmistelusta kunnanhallitukselle ja valtuustolle tai muiden määrättyjen tehtävien hoitamisesta. (Kuntalaki 410/2015.) Kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien jäsenet ovat luottamushenkilöitä. Kuntien viranhaltijat ja muut työntekijät toimivat luottamushenkilötoimielinten alaisina.

ottaa kantaa väittämään. (Kuvio 7.) Alueista väittämän ”Kuntamme päätöksenteossa arvostetaan taiteilijoita ja heidän työtään” kanssa olivat useimmin vähintäänkin osin samaa mieltä Pohjanmaan toimialueelta vastanneiden kuntien edustajat, harvimminkin puolestaan Varsinais-Suomen ja Keski-Suomen alueilta vastanneet kunnat. (Kuvio 8.)

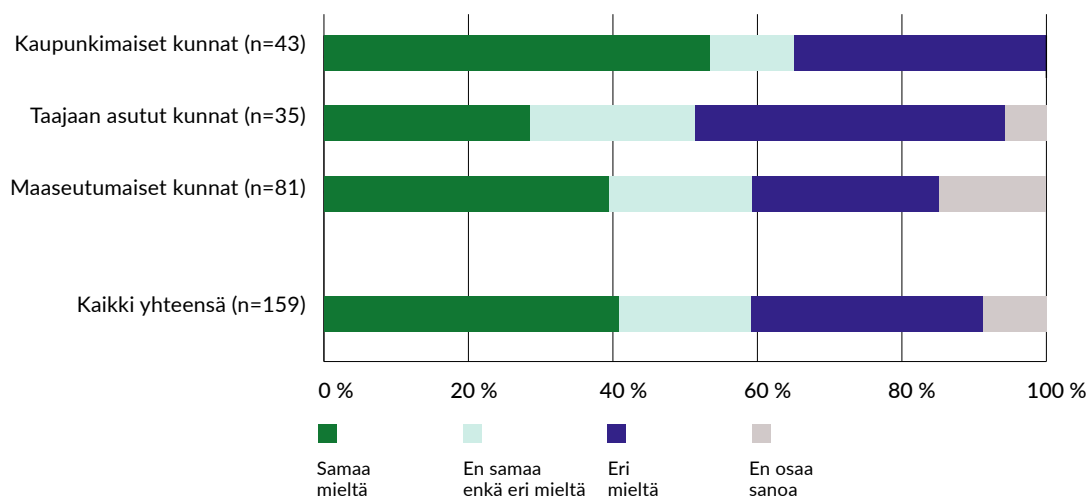
Avoimissa vastauksissa arvostuksen puute yhdistettiin usein siihen, ettei päättäjillä ole ymmärrystä ja tuntemusta taiteen kentästä, sen toiminnasta ja tarjoamista mahdollisuuksista.

Beslutsfattarna uppskattar nog konstnärerna, men förstår inte sambanden och ger inga resurser för att förbättra deras situation. Kunskap om konst är minimal både bland beslutsfattare och stadens ledning. (Kuntakysely)

Kunnassamme kulttuurin ja taiteen arvoa ja merkitystä elinvoimaisuudelle, ihmisten hyvinvoinnille jne. ei ymmärretä riittävästi. Tämä koskee sekä kaupungin ylintä virkamiesjohtoa että valtuustoa. (Kuntakysely)

KUVIO 7.

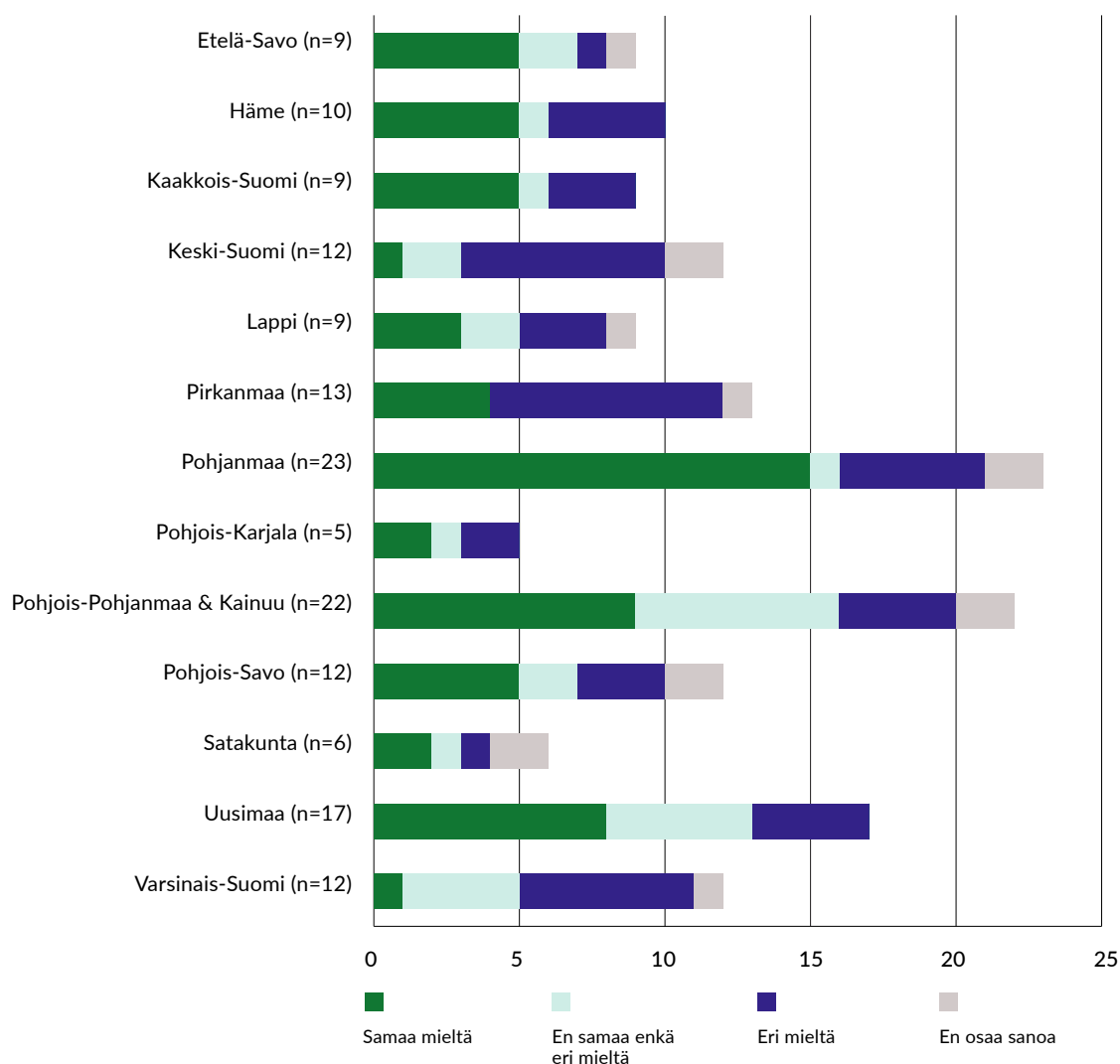
Kuntien näkemykset kuntatyypeittäin väittämään: Kuntamme päätöksenteossa arvostetaan ammattitaiteilijoita ja heidän työtään, %.

Lähde: Kuntakysely.

KUVIO 8.

Kuntien näkemykset alueittain väittämään: Kuntamme päätöksenteossa arvostetaan ammattitaiteilijoita ja heidän työtään, lkm.

Lähde: Kuntakysely.

Ammattimaisen taiteellisen työn huomioiminen kuntien strategisissa ja muissa hallinnollisissa dokumenteissa kertoo taiteellisen työn vaihtelevasta asemasta. Barometrikyselyssä tiedusteltiin, ovatko kunnat sisällyttäneet voimassa olevaan kuntastrategiaan tai vuoden 2020 talousarvioon tavoitteita, toimenpiteitä tai resursseja edellytysten luomiseen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja työskentelylle (ml. taidelaitokset).

Kuntastrategian tekeminen on ollut kunnille pakollista vuodesta 2015 lähtien (Kuntalaki 410/2015, 37 §). Reilu viidennes (22 %) kaikista vastanneista kunnista oli sisällyttänyt voimassa olevaan kunta- tai kaupunkistrategiaan ammattimaiselle taiteelliselle työhön tai työskentelyyn liittyviä

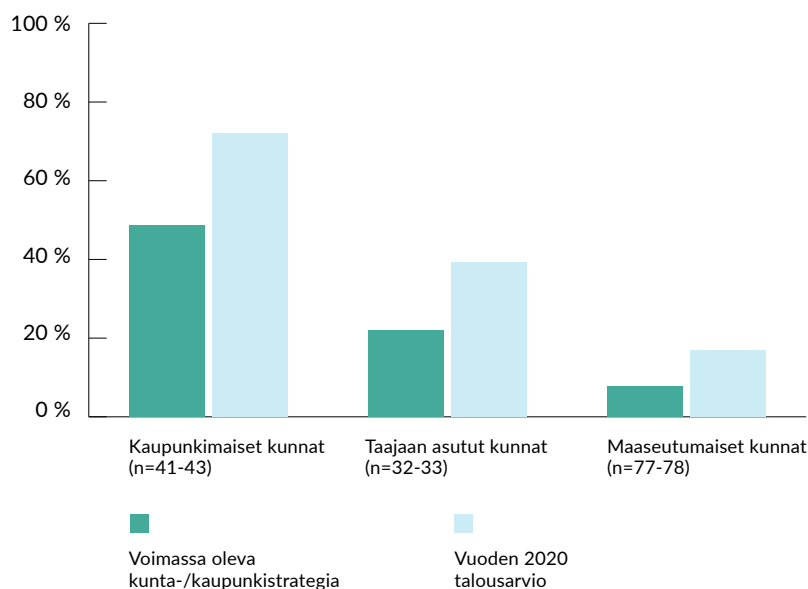
tavoitteita, toimenpiteitä tai resursseja. Erot olivat selkeitä eri kuntatyyppien välillä. Kaupunkimaisista kunnista noin puolet (49 %) oli sisällyttänyt taiteellista työtä ja työskentelyyn liittyviä asioita strategiaansa, taajaan asutuista kunnista näin oli tehnyt 22 prosenttia ja maaseutumaisista kunnista kahdeksan prosenttia. (Kuvio 9.)

Vuoden 2020 talousarviossa taiteellisen työskentelyn edistäminen huomioitiin hieman strategiadokumentteja useammin. Reilu kolmannes (37 %) kaikista kunnista (72 % kaupunkimaisista, 39 % taajaan asutuista ja 17 % maaseutumaisista) sisällytti talousarvioonsa tavoitteita, toimenpiteitä tai resursseja liittyen ammattimaiseen taiteelliseen työhön ja työskentelyyn. (Kuvio 9.)

Yhteensä 38 kuntaa totesi huomioineensa ammattimaisen taiteellisen työskentelyn edistämistä jossakin muussa kunnan dokumentissa. Useimmiten tämä dokumentti oli kulttuuristrategia, kulttuuriohjelma, sivistystoimen ohjelma tai visio, kulttuurisuunnitelma tai vastaava kulttuurin (tai vastaavan) toimialan oma dokumentti. Muutama kunta vastasi avustuskategorioidensa sisältävän ammattimaisen taiteellisen työskentelyn tukemista. Lisäksi mainittiin julkisen taiteen ohjelma ja prosenttitaiteen edistäminen.

KUVIO 9.

Kunnat, joiden kunta-/kaupunkistrategiaan tai vuoden 2020 talousarvioon on sisällytetty tavoitteita, toimenpiteitä tai resursseja edellytysten luomiseen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja työskentelylle, %.

Lähde: Kuntakysely.

Keskeisiä perusteita kunnan halulle tukea taiteellista työtä ja toimintaa ovat alueen elinvoimaisuuden ja asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen

Avoimessa kysymyksessä kuntien kulttuurivastaavilta kysyttiin, miksi kunnan tulee luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Yhteensä 94 kuntaa vastasi kysymykseen. Elinvoimaisen taiteen kentän positiiviset kerrannaisvaikutukset alueelle ovat vastaajien mukaan yksi keskeinen peruste taiteilijoiden tukemiselle. Sen nähtiin ylläpitävän alueella vireää taide- ja kulttuurielämää sekä vaikuttavan alueen pito- ja vetovoimaan sekä asukkaiden hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen. Myös taiteellisen elinkeinon tukeminen muiden elinkeinojen rinnalla nähtiin vastauksissa ammatillisen taiteellisen työn tukemisen perusteena.

Konstfältet och konstnärerna bidrar till en dynamisk och innovativ stad. (Kuntakysely)

Aivan samoin kuin muullekin ammattimaiselle työlle tulee luoda edellytyksiä, oli se sitten kauppaa tai muut elinkeinotoimintaa. Taide ja kulttuuri ovat peruspalveluihin lukeutuvia ominine erityispiirteineen, mutta myös mahdollisuuksia muuhun kuin apuraha-ansaintaan tulee luoda; puhuisin kulttuurin elinkeinopolitiikasta, josta tulisi keskustella enemmän. (Kuntakysely)

Taiteellisen työn tekemisen mahdollistamisen pitäisi olla itsestään selvää jo pelkästään kulttuurin todettujen hyvinvointivaikutusten vuoksi. Lisäksi sillä on pitkän aikavälin positiivisia vaikutuksia mm. kunnan talouteen, työllisyyteen, yritystoimintaan, matkailuun, kulttuuritoimintaan, ympäristön viihtyvyyteen ja kuntaimagoon. (Kuntakysely)

Ammattilaisia tarvitaan tasokkaan taiteen ja myös harrastustoiminnan luomiseksi, ylläpitämään keskustelua taiteesta ja sen merkityksestä. Taide on ihmisyyttä, hyvin varhaista sellaista. Tämän ihmisyyden muodon tulee olla edustettuna ihmisten yhteisössä. (Kuntakysely)

Palvelujen tuottaminen asukkaille sekä kulttuuripalveluiden saatavuuden edistäminen tuotiin useissa vastauksissa perusteluna ammattimaisen taiteellisen työn tukemiselle. Kunnan tehtävä on tuottaa palveluja asukkailleen ja taide- ja kulttuuripalvelut ovat osa tätä palvelukokonaisuutta. Vastauksissa viitattiin myös lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta ja sen kunnalle asettamaan tehtävään ammattimaisen taiteellisen työn ja toiminnan edistämisessä. Muutamassa vastauksessa mainittiin julkisen toimijan vastuu taiteellisen toiminnan alueellisen tasa-arvon edistämisessä ja erityisesti paikallisten taiteilijoiden tukemisessa.

Lisäksi jo tasapuolisuuden nimissä taidekokemuksiin pitäisi olla jokaisella halukkaalla oikeus myös omassa kunnassaan. (Kuntakysely)

Etenkin kulttuuritoimen keskeisiin tehtäviin kuuluu tarjota kulttuuria mahdollisimman monipuolisesti ja tasavertaisesti kaikille kuntalaisille matalalla kynnyksellä niin, että se olisi kaikkien saatavilla. Eri taiteenalojen elinvoimaisena pitäminen on lopulta kaikkien etu niin harrastuspohjaisessa kuin ammattimaisessakin taiteen harjoittamisessa. (Kuntakysely)

Maaseudulla resurssien jatkuvasti pienentyessä on äärimmäisen tärkeää, että asukkailla on mahdollisuus nauttia taiteesta ja kulttuurista tekemällä ja osallistumalla. Taloudellisen taantuman voi kestää, henkistä ei. (Kuntakysely)

Muutamissa vastauksissa pohdittiin ammattimaisten taiteilijoiden osaamisen hyödyntämistä erilaisissa yhteyksissä ja taiteen näkökulman tuomista laajemmin kunnan toimintaan ja rakenteisiin. Asian toteutumisessa on monissa kunnissa vielä kuitenkin puutteita, eikä taiteilijoiden osaaminen ole vastausten valossa nivoutunut osaksi kuntien rakenteita ja palveluita. Tästä johtuen taiteilijoiden työ ei esimerkiksi erään vastaajan kokemuksen mukaan tule kuntatasolla vielä riittävän näkyväksi.

Ammattitaiteilijat pitävät taiteellisen tekemisen laatua ja standardeja yllä ja esillä kaupungissa. Ammattitaiteilijat ovat kansallisesti ja kansainvälisesti verkottuneita, ja tätä verkostoa tulisi kaupunkien hyödyntää yhä enemmän. (Kuntakysely)

Ammatillisten taiteilijoiden osaaminen voi tarjota muihin palveluihin syvyyttä ja uusia ulottuvuuksia, etenkin kasvatuksen ja hyvinvointipalveluiden kentällä. (Kuntakysely)

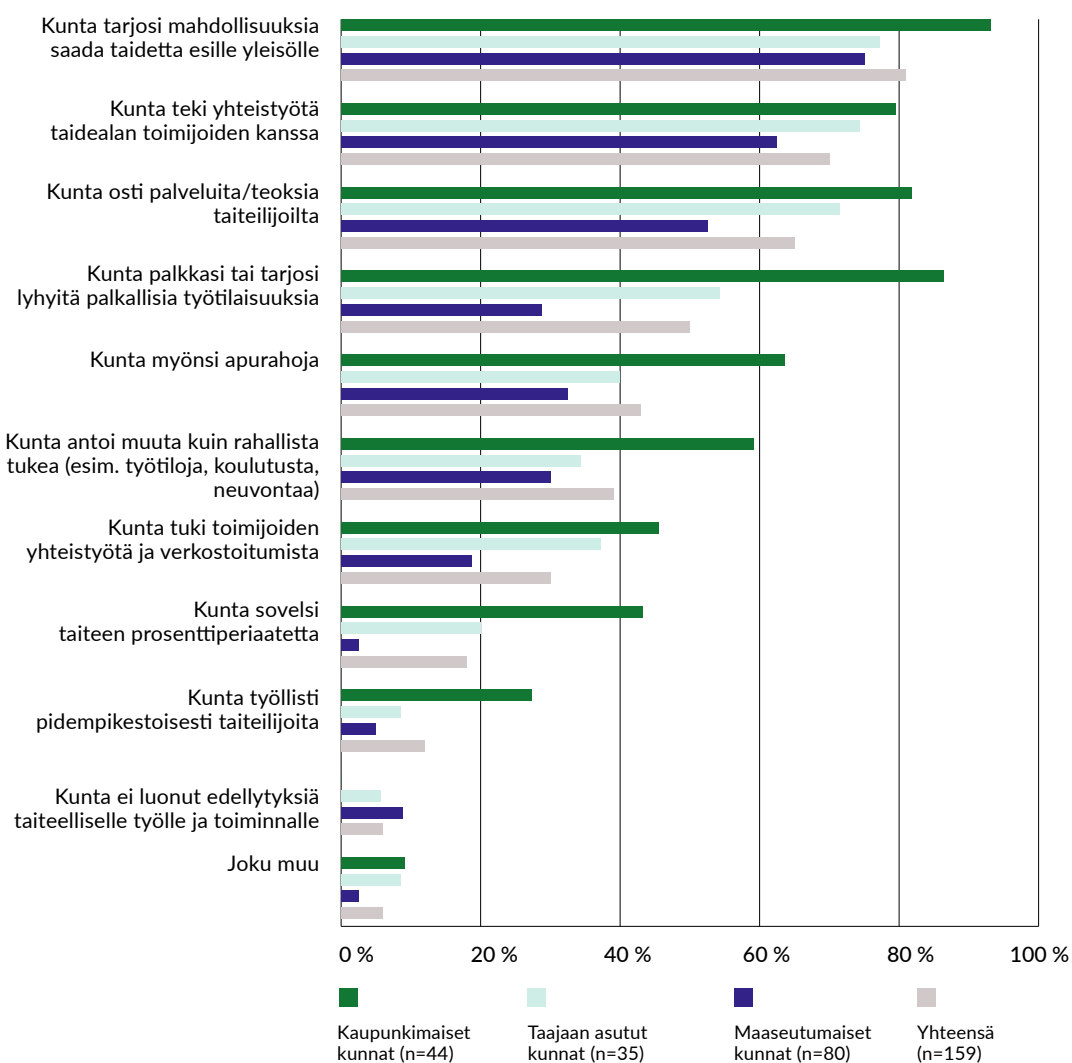
Edellytysten luominen taiteelliselle työlle on varmasti hedelmällisintä, jos sitä tehdään monen eri tahon yhteistyönä. Olennaista olisi yhteiset strategiset tavoitteet tai linjaukset sekä käytännön toimenpiteiden yhteiskehittely. (Kuntakysely)

Miten kunnissa sitten luodaan edellytyksiä taiteelliselle toiminnalle? Vastausten perustella taiteellisen toiminnan edistäminen linkittyy vahvasti kuntien toimintaan taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden edistämiseksi. Tuottaessaan kulttuuripalveluita kuntalaisille kunnat luovat edellytyksiä ja tukevat myös ammattimaista taiteellista toimintaa. Selkeä enemmistö (81 %) kaikista kunnista tarjosi vuonna 2019 taiteilijoille ja taiteellisille yhteisöille mahdollisuuksia saada töitään tai taidettaan esille yleisölle. Enemmistö kunnista teki myös yhteistyötä taidealan toimijoiden kanssa (70 %) tai osti palveluita tai teoksia taiteilijoilta tai taiteellisilta yhteisöiltä (65 %). (Kuvio 10.)

Puolet kaikista kunnista palkkasi tai tarjosi lyhyitä palkallisia työtilaisuuksia taiteilijoille tai taiteellisille yhteisöille. Tässä erot kuntatyyppien välillä olivat suuret. Kaupunkimaisista kunnista valtaosa (86 %) palkkasi taiteilijoita, taajaan asutuista kunnista hieman reilu puolet (54 %) ja maaseutumaisista kunnista vajaa kolmannes (29 %). Pidempikestoista työllistämistä esimerkiksi taidelaitoksissa tai sote-palveluissa tarjosi reilu neljännes (27 %) kaupunkimaisista kunnista ja muutamat taajaan asutut ja maaseutumaiset kunnat. Taiteen prosenttiperiaatetta sovelsi 43 prosenttia kaupunkimaisista kunnista, viidennes taajaan asutuista ja muutama (3 %) maaseutumainen kunta. (Kuvio 10.)

KUVIO 10.

Miten kunnissa luotiin edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle vuonna 2019, kuntatyypeittäin, %.

Lähde: Kuntakysely.

Apurahoja taiteelliseen työskentelyyn oli vuonna 2019 myöntänyt 64 prosenttia kaupunkimaisista, 40 prosenttia taajaan asutuista ja kolmannes (33 %) maaseutumaisista kunnista. Kunnista 39 prosenttia tuki taiteilijoita myös muuten kuin rahallisesti esimerkiksi työtilojen, koulutuksen tai neuvonnan kautta. Kolmannes (30 %) kaikista kunnista koordinoi tai tuki muilla tavoin taidealan toimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista. Muina tapoja luoda edellytyksiä taiteelliseen työskentelyyn mainittiin esimerkiksi kulttuuripalkinnon myöntäminen sekä taiteilijaresidenssin tai alueen kuntien yhteishankkeen valmistelu. (Kuvio 10.)

Muutamit taajaan asuttujen ja maaseutumaisten kuntien vastaajat totesivat, ettei kunnassa luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Taustalla vaikuttaviksi tekijöiksi mainittiin muun muassa kunnan pienuus ja se, ettei kunnassa ole ammattitaiteilijoita. Myös kunnan tiukka taloudellinen tilanne ja muutoin pienet resurssit vaikeuttavat taiteellisen toiminnan edistämistä. Yksi vastaaja totesi syyksi sen, ettei aihe ole tarpeeksi kiinnostava kunnassa. Eräs vastaaja kaipasi kunnan sisälle koordinaatiota ja parempaa tiedonkulkua taide- ja kulttuuritoiminnan edistämiseen liittyvissä asioissa:

Kaikkia käytännön toimenpiteitä on vaikea arvioida, sillä paljon tietoa on pirstaloituneena monelle eri hallinnonalalle tai ulkoistettu eri toimijoille. Esim. elinkeinopalvelut vastaa kaikesta yritystoimintaan liittyvästä (myös taidealan yritykset) ja sote-palvelut tuottaa kuntayhtymä. Yleinen kulttuuritoimi ei välttämättä saa tietoa tai pääse vaikuttamaan muualla tapahtuviin toimenpiteisiin. Toisaalta myös kulttuuritoimen mahdollisuudet jakaa omille verkostoilleen tietoa taiteilijoille tarjolla olevista palveluista, joita tuottaa joku muu kuin kulttuuritoimi, voivat olla vajaat. Sisäinen verkostoituminen olisi tärkeää, samoin kuin ylemmän viranhaltija- ja päättäjätason aktiivinen ote kulttuuriasioiden edistämiseksi esim. perusturvakuntayhtymän hallinnon suuntaan. (Kuntakysely)

Kunnista puuttuu resursseja, osaamista ja tietoa taiteellisen työn edistämiseksi

Selkeä vähemmistö vastanneista kunnista koki, että kunnan kulttuuritoiminnassa on riittävästi resursseja edellytysten luomiseen taiteelliseen työhön ja toimintaan. Kaupunkimaisista kunnista samaa mieltä tai osin samaa mieltä oli vajaa kolmannes (28 %), taajaan asutuista (11 %) ja maaseutumaisista (12 %) kunnista noin kymmenesosa. (Kuvio 11; ks. myös Ruusuvirta ym., 2020.) Myös useissa täydentävissä vastauksissa tuotiin esiin, että vaikka ammattimaisen taiteellisen työn edistäminen nähdään lähtökohtaisesti tärkeänä

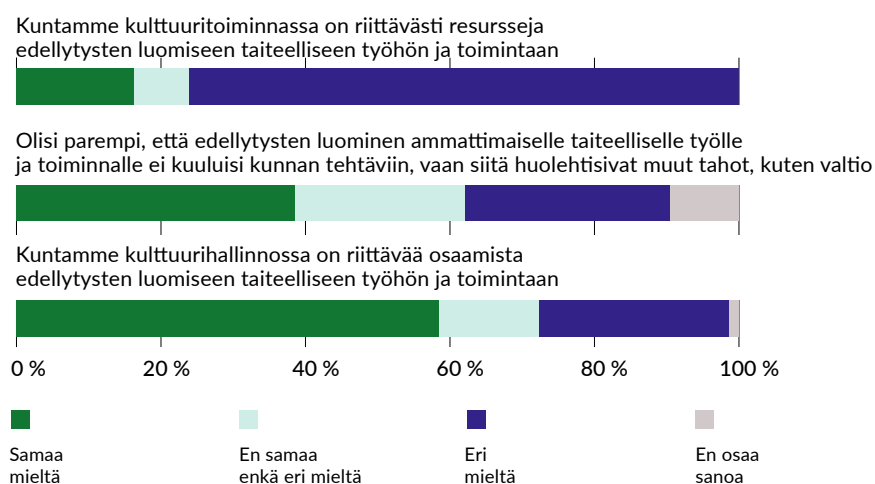
asiana, ovat resurssit ja mahdollisuudet toiminnan edistämiseen omassa kunnassa pienet tai lähes olemattomat. Etenkin pienemmissä kunnissa henkilöstö- ja muut resurssit kulttuuritoimintaan ovat vastausten perusteella pienet, eikä toimintaan, saati sen pitkäjänteiseen kehittämiseen, riitä aikaa tai rahaa.

Kunnallisen kulttuurin resursointi on suuri haaste! Kuntamme 50 % kulttuurikoordinaattori joutuu fokusoimaan liikaa kunnallisen kulttuurin painopistettä tapahtumajärjestämiseen, sillä se on näkyvää kulttuuritoimintaa. Pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen kehittäminen on paitsi hankerahan varassa myös ajallisesti heikosti resursoitu. (Kuntakysely)

Pienen kunnan budjetissa kulttuuriin on varattu 0,01%. Päättäjät eivät tunne taidekenttää ja sen tarpeita. Eikä taiteellista osaamista osata nähdä myöskään voimavarana, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden lisääjänä. Olisi upeaa, jos valtio osoittaisi suoraan rahoitusta paikallisten ammattitaiteilijoiden tukemiseen, työskentelyedellytysten luomiseen ja esim. näyttely- ja esitystilojen rakentamiseen. (Kuntakysely)

KUVIO 11.

Kuntien näkemykset väittämiin edellytysten luomisesta taiteelliselle työlle ja toiminnalle, %. (n=158-159)

Lähde: Kuntakysely.

Kunnista puuttuu myös osaamista. Kaikista kuntavastaajista hieman yli puolet (58 %) koki, että kunnan kulttuurihallinnossa on riittävää osaamista taiteellisen työn edistämiseen. (Kuvio 11.) Osaamisen kokemus vaihteli alueittain ja kunnittain. Riittävää osaamista koki omaavansa 84 prosenttia kaupunkimaisista, 63 prosenttia taajaan asutuista ja 43 prosenttia maaseutumaisista kunnista. Avoimessa vastauksessa kuntavastaaja toivoi tukea osaamisen kehittämiseen: ”Kuntamme kulttuurihallinnossa on riittävää osaamista edellytysten luomiseen taiteelliseen työhön ja toimintaan” - vastaus on eri mieltä, tämän asian muuttamiseen toivoisin tukea [barometri] kyselyn järjestäneiltä tahoilta.” Tukea taiteellisen toiminnan edistämisessä toivottiinkin muun muassa läänintaiteilijoilta.

Myös vuoden 2019 peruspalvelujen arviointi osoitti kuntien kokemuksen osaamisesta vaihtelevan suuresti kuntatyypeittäin. Peruspalveluarviointikyselyyn vastanneissa kaupunkimaisissa kunnissa osaaminen koettiin lähes kaikilla kysytyillä alueilla hyväksi muita kuntatyyppisiä useammin. Maaseutumaisissa kunnissa puolestaan osaaminen koettiin muita kuntatyyppisiä harvemmin hyväksi monilla alueilla, muun muassa taiteen ja kulttuurin sisältöihin liittyvissä kysymyksissä. (Aluehallintovirastot, 2020.)

Väittämän ”olisi parempi, että edellytysten luominen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle ei kuuluisi kunnan tehtäviin, vaan siitä huolehtisivat muut tahot, kuten valtio” kanssa samaa mieltä olevia kuntia oli hieman suurempi osuus (39 %) kuin erimielisiä (28 %). Vajaa kymmenesosa (9 %) kaikista vastaajista ei osannut ottaa kantaa väitteeseen. Kyselylomakkeen osion lisätietokohdassa useampi kunnan edustaja avasi ajatuksiaan kunnan ja valtion rooleista. Vastauksissa tuotiin esiin yhteistyön tärkeyttä ja monien eri tahojen toimintaa ammattimaisen taiteellisen työn edistämisessä. Valtio nähtiin tärkeänä pitkäjänteisyyden ja vakauden tuojana. Vaikka valtiolla nähtiin merkittävä rooli taiteen edistämisessä, näkivät kuntavastaajat kuntien roolin tärkeänä muun muassa paikallisen näkökulman esiintuomisessa ja edistämisessä sekä resurssien kohdentamisessa kohteisiin, joissa tarpeet ovat akuuteimmat.

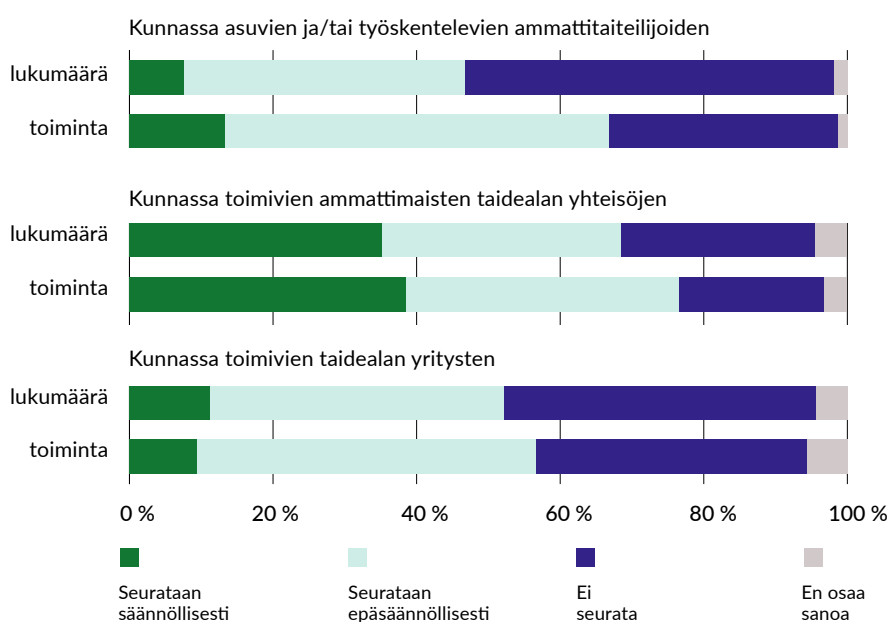
Moni taiteellinen toiminta tai produktio, joka ei ole valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävä voi olla paikallisesti erittäin tärkeä. (Kuntakysely)

Mikäli ammattitaiteen rahoitus ”sysättäisiin” vain valtion vastuulle loisi se entisestään välimatkaa ja jopa välinpitämättömyyttä kunnan päätöksentekoon. Edellytysten luominen on muutakin kuin vain suoria taitelija-apurahoja. Se on yhteistyötä, hankkeita, osallistumista ja osallisuutta. Ammattitaiteen tulee kiinnittyä myös resurssien kautta alueeseen. (Kuntakysely)

Tärkeä resurssi taiteellisen työn ja toiminnan edistämisessä ja sitä koskevassa päätöksenteossa on ajantasainen tieto. Harvassa kunnassa kuitenkaan seurataan säännöllisesti paikkakunnalla asuvien tai työskentelevien ammattimaisten taidealan toimijoiden lukumääriä tai toimintaa. (Kuvio 12.) Useimmiten kunnissa seurataan, säännöllisesti tai epäsäännöllisesti, kunnassa toimivien ammattimaisten taidealan yhteisöjen toimintaa tai lukumäärää. Ammattitaiteilijoiden tai taidealan yritysten lukumäärää tai toimintaa seurataan useimmiten epäsäännöllisesti tai ei seurata lainkaan.

KUVIO 12.

Seurataanko kulttuurista vastaavalla hallinnonalalla seuraavia asioita, %.
(n=157–159)

Lähde: Kuntakysely.

TAITEILIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ KUNTIEN TOIMINNASTA TAITEEN EDISTÄMISESSÄ

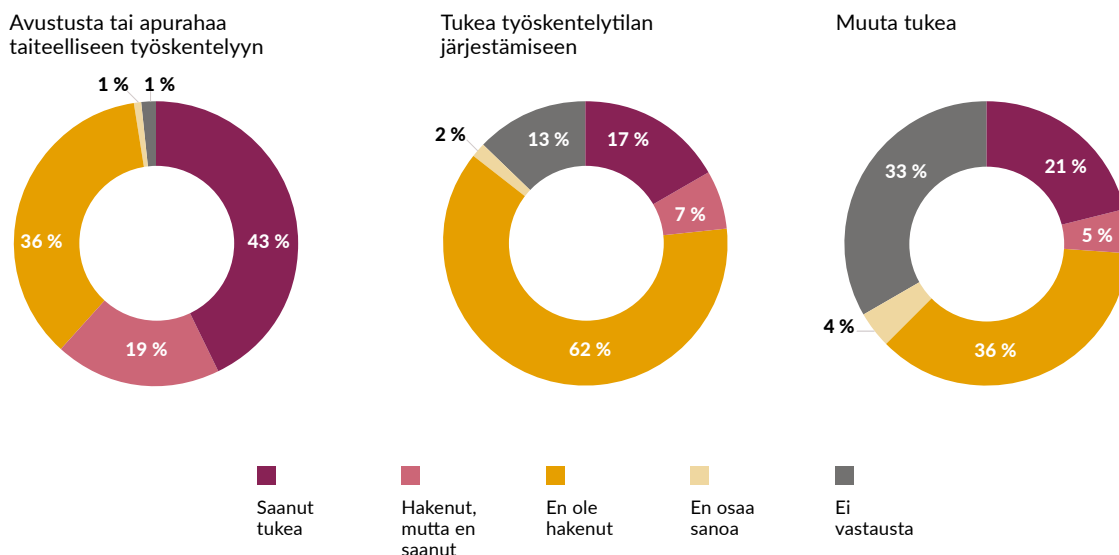
Tässä osiossa tarkastellaan taiteilijoiden näkemyksiä kuntien tuesta taiteellisen työskentelyn edistämiseksi sekä yhteistyöstä kuntien kanssa. Kunta organisaationa voi tukea taiteilijoita esimerkiksi palkkaamalla heitä ylläpitämäänsä taidetoimintaan. Muita mahdollisia tuen muotoja ovat muun muassa toiminnan suora rahoittaminen, edullisten tai ilmaisten tilojen ja koulutuksen järjestäminen tai verkostoitumisessa avustaminen.

Alle puolet taiteilijoista oli saanut uransa aikana tukea kunnalta

Barometrikyselyssä taiteilijoilta tiedusteltiin, ovatko he uransa aikana hakenneet tai saaneet kunnalta avustusta tai apurahaa taiteelliseen työskentelyyn, tukea työskentelytilan järjestämiseen tai onko kunta tukenut heitä muilla tavoin. Vastaajista 43 prosenttia oli saanut kunnalta uransa aikana avustusta tai apurahaa taiteelliseen työskentelyyn. Lisäksi noin viidennes vastaajista (19 %) oli hakenut kunnalta apurahaa tai avustusta muttei saanut. Hieman yli kolmannes vastaajista (36 %) ei ollut koskaan uransa aikana hakenut avustusta tai apurahaa kunnalta. (Kuvio 13.)

KUVIO 13.

Taiteilijoiden tuki kunnilta uran aikana. (n=1078)

Lähde: Taiteilijakysely.

Tukea työskentelytilan järjestämiseen oli vastausten mukaan uransa aikana saanut vain vajaa viidennes (17 %) taiteilijoista. Selkeä enemmistö (69 %) taiteilijoista ei ollut saanut tai edes hakenut kunnalta tukea tilakysymyksissä, vaikka kyselyn perusteella tukea kaivattaisiin erityisesti tila-asioissa. Reilu kymmenesosa (13 %) taiteilijoista jätti kokonaan vastaamatta tilatukea koskevaan kysymykseen. Täydentävissä vastauksissa useat taiteilijat nostivat esiin tilojen tarpeen ja toiveen kunnan tuesta tässä asiassa. (Kuvio 13.)

Nähdäkseni kunnilla ja jopa pienillä kaupungeilla olisi valtavasti potentiaalia hyötykäyttää keskustojen liepeille, esimerkiksi teollisuuksien loppumisen jälkeen jääneitä ns. tyhjiä tiloja taiteen ja kulttuurin tukemiseen esimerkiksi residenssiohjelmilla. Kaupungeissa huudetaan tiloja työskennellä, niitä on vaikea saada, mutta entä jos kuntien kulttuuripoliittinen vastuu voisi olla mesenointia muistuttava taiteen ja kulttuurin tukeminen järjestämällä/tukemalla tiloja kiinteistöihin, jotka eivät todennäköisesti tule tuottamaan koskaan kunnalle sen suurempia tuottoja. (Taiteilijakysely)

Kotikaupungissani on JÄLLEEN tilanne päälle taiteilijoiden työtilojen suhteen, eli pitkäaikaisia toimijoita hädetään ulos asuinrakentamisen tieltä. Taidetoimintaan varattuja tiloja pitäisi huomioida jo kaavoitusvaiheessa, eli että esim. asuinalueen keskelle jätetään tarkoituksella joku vanha kaunis teollisuusrakennus taidekäyttöön. Se voisi olla myös asuinalueen kannalta kiehtova ratkaisu. Tietysti taidealan järjestöjen pitäisi olla aktiivisia siinä vaiheessa, kun kaavaluonnokista pyydetään lausuntoja. Onhan asia myös näinkin päin. [...] (Taiteilijakysely)

Jos muusikko tai ryhmä muusikkoja järjestää konsertin itse, konserttipaikan vuokratulot voisi minimoida. Jos tapahtuman järjestää joku vakaavarainen yhtiö, vuokra maksettaisiin normaalisti. (Taiteilijakysely)

Tila-asiaan liittyen esim. [kaupungin] teatterin tiloja ulkopuolisen ei ole mahdollista vuokrata, koska kaupunki perii niin jättimäistä vuokraa teatterilta, että teatterin on myös pakko periä todella kovaa vuokraa ulkopuolisista. On surullista, että hyvät esiintymistilat saattavat olla käyttämättä pitkiä aikoja, vaikka tarvetta ja tulijoita olisi. [...] (Taiteilijakysely)

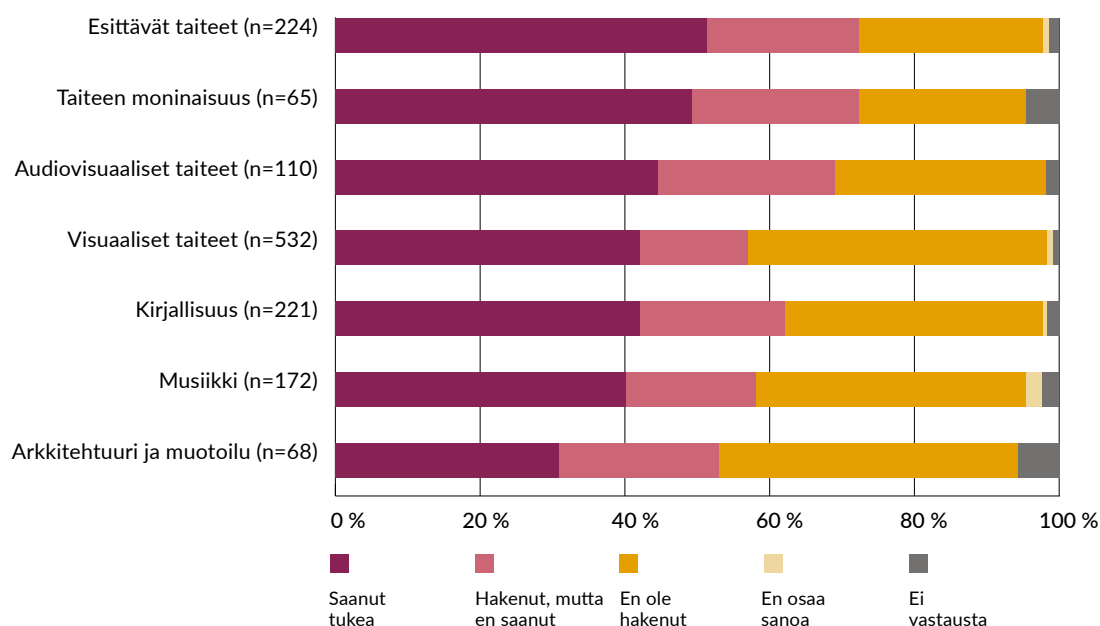
Muuta tukea oli saanut viidennes (21 %) kaikista vastanneista taiteilijoista, viisi prosenttia oli hakenut muuta tukea, mutta ei ollut saanut. Reilu kolmannes (36 %) ei ollut koskaan hakenut muuta tukea kunnalta. Muuna tukena taiteilijat mainitsivat erilaiset kohdeavustukset tai -apurahat esimerkiksi näyttelyn tai tapahtuman järjestämiseen. Kunnat olivat myös tarjonneet tiloja esimerkiksi näyttelyn järjestämiseen. Lisäksi tukea oli myönnetty muun muassa residensseihin, matkoihin, laitehankintoihin, opintoihin sekä

materiaalikustannuksiin. Apua oli saatu myös viestintään ja markkinointiin. Muutama vastaaja kertoi saaneensa oman kunnan myöntämän taide/taiteilijapalkinnon tai saaneensa kunnalta tukea koronatilanteeseen (koronaviruspandemian vaikutuksia tarkastellaan tämän raportin viimeisessä tulosluvussa). (Kuvio 13.)

Avustusta tai apurahaa kunnalta uransa aikana saaneiden joukossa ei ollut suuria eroja taiteenaloittain. Esittävien taiteiden (51 %), taiteen moninaisuuden (49 %) ja audiovisuaalisen taiteen (45 %) aloilla toimivien vastaajien osuudet tuen saajista olivat suurimmat. Niiden osuus, jotka olivat hakeneet kunnalta avustusta tai apurahaa, mutta eivät olleet saaneet, vaihteli 15–25 prosentin välillä. Taiteenaloittain 23–41 prosenttia kyselyyn vastanneista taiteilijoista ei ollut koskaan uransa aikana hakenut kunnalta apurahaa tai avustusta. (Kuvio 14.)

KUVIO 14.

Kunnalta uransa aikana avustusta tai apurahaa taiteelliseen työskentelyyn saaneet ja hakeneet taiteenaloittain, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Avustusta tai apurahaa taiteelliseen työskentelyyn oli saanut vajaa kolmannes (31 %) alle 35-vuotiaista vastaajista, mutta lähes puolet (48 %) yli 50-vuotiaista vastaajista. Iäkkäämpien suurempi osuus avustuksen tai apurahan saajien joukossa on luonnollista, sillä kyselyssä kysyttiin vastaajan saamaa tukea koko uransa aikana.

Kielen mukaan tarkasteltuna kyselyyn vastanneet ruotsinkieliset taiteilijat ovat tulosten perusteella saaneet avustusta tai apurahaa hieman

harvemmin (36 %) kuin suomen- (44 %) tai vieraskieliset (39 %). Sukupuolella ei vaikuta olevan suurta merkitystä kunnan apurahojen tai avustusten saamisessa.

Täydentävistä vastauksista välittyi taiteilijoiden kokemus kunnalta saatavan tuen vähäisyydestä ja ylipäänsä vaikeudesta saada tukea. Monet vastaajat kertoivat, että kunnassa saatetaan tukea taidealan yhteisöjä, mutta yksittäisille taiteilijoille ei ole tukia tai ne ovat hyvin vähäisiä. Muutamien vastaajien mukaan esimerkiksi marginaalisemmille ja vähemmän tunnetuille taiteenaloille on vaikea saada tukea.

Kunnan kulttuuriavustukset ovat pienentyneet, niiden hakupiiriin on otettu samalla lisää toimijoita ja työskentelyavustus (1000–2000 e 1 kpl/vuosi) on leikattu kokonaan pois. Kunnassa tunnutaan pitävän kulttuuritoimintaa pääosin harrastustoimintana, jota voivat tuottaa kuntalaisille vapaaehtoiset tai yhdistykset, joille riittää muutaman satasen nimellinen tuki. [...] (Taiteilijakysely)

Asuin- ja työhuonekuntani yhtenä mottona on taide, mutta tuki ei ylety kunnassa asuviin ja työskenteleviin taiteilijoihin. Tuki kohdistuu vain taideoppilaitoksen tukemiseen ja taiteen ystävistä koostuvan taideyhdistyksen tukemiseen. Kunnassa ei ole mitään apurahatukijärjestelmää minkään alan taiteilijoille. Kuntaa ei kiinnosta sitouttaa taideopiskelijoita jäämään opintojen jälkeen kuntaan. [...] (Taiteilijakysely)

Se taiteilijakunta, jonka voi laskea osin alakulttuureihin ja muuten marginaaliin siksi, ettei heidän teoksiaan näe taidemuseoissa ja jotka eivät helpolla pääse esittämään teoksiaan kaupungin ylläpitämissä varsinaisissa näyttelytiloissa, heitä kaupungin taiteenedistämistoimet eivät tavoita. Se osuus taiteilijakuntaa, joka ei tee julkisia teoksia vaan tuotanto on pienimuotoisempaa, heidän työskentely jää tukea vaille. Voi olla, että kaupunki hakee itsekkin muutosta asiaan, mutta se ei vielä näy. (Taiteilijakysely)

Vastauksissa tuotiin esiin myös näkemyksiä suurempien kaupunkien ja pienempien kuntien eroista taiteen tukemisessa. Taidealan toimijoiden keskityminen kaupunkeihin tarkoittaa usein myös laajempia mahdollisuuksia saada tukea ja rahoitusta, kun taas pienemmissä kunnissa mahdollisuudet ja resurssit ovat usein vähäisemmät. Eräässä vastauksessa ehdotettiin alueen pienille kunnille yhteistä taideapurahasäätöä, jonka kautta myös pienemmissä kunnissa asuvat taiteilijat voisivat saada apurahoja.

Asun pienessä kunnassa, jossa kuvataiteen rahallinen tuki on pienten avustusten varassa. [...] Mahdollisuuksia alueellamme on, mutta toimin enemmän isommassa kaupungissa, jossa työhuoneeni ja verkostoni ovat, joka on kotikuntani lähellä. Ensimmäisenä ei tule mieleen kääntyä kotikuntani puoleen esim. jossain taideprojektissa. (Taiteilijakysely)

Kotikuntani ei juuri piittaa taiteellisen työn edistämisestä, vaan rat-
sastaa alueen suurimman kaupungin palveluilla. (Taiteilijakysely)

Kotikuntani on erittäin pieni, 2000 asukasta. Toimintalogiikka on
hieman eri kuin isommilla kunnilla. Kulttuuritoimi keskittyy enem-
män harrastustoimintaan eikä osaa/uskalla hyödyntää paikallisten
ammattitaiteilijoiden työtä. [...] (Taiteilijakysely)

Kuntani ylläpitää montaa kulttuuria tuottavaa laitosta, kuten kau-
punginorkesteria, teatteria ja musiikkiopistoa. Näiden toimijoiden
rahoittamisen jatkaminen on ratkaisevassa roolissa paikalliselle
musiikki- ja kulttuurielämälle, sillä vakituisten kulttuurialan työ-
paikkojen mukana tulee alueelle osaavia kulttuurialan ammattilaisia.
(Taiteilijakysely)

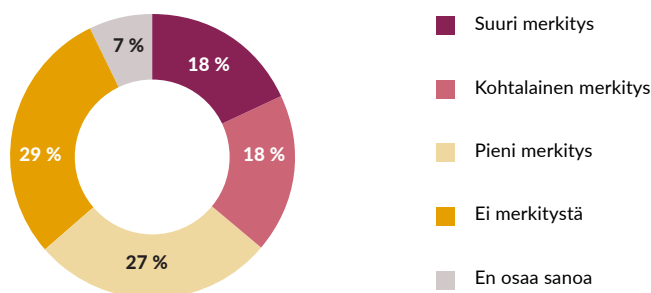
Yleisesti ottaen kunnan tuella ei nykyisellään vaikuta olevan valtaosalle
taiteilijoista suurta merkitystä heidän taiteellisen työskentelynsä kannalta.
Suurimmalle osalle barometrikyselyn vastaajista kunnan tuella oli ollut vain
vähän (27 %) tai ei lainkaan merkitystä (29 %) heidän taiteelliselle työsken-
telylleen. Vain 18 prosentille vastaajista tuen merkitys oli ollut ollut suuri
ja niin ikään 18 prosentille kohtalainen. (Kuvio 15.)

Kommunens stipendier på några hundra euro, har ingen egent-
lig betydelse för professionella konstutövare, annat än för att
visa för andra finansärer och publiken att ”kommunen är med”.
(Taiteilijakysely)

Olen 10 vuoden kirjailijanurani aikana saanut kunnalta 500 € ker-
ta-avustuksen kirjoittamiseen. Jokainen ymmärtää, että sillä rahalla
ei rahoiteta kovin monen kirjoituspäivän työtä. (Taiteilijakysely)

KUVIO 15.

**Kunnan tuen merkitys taiteilijoille taiteellisen työskentelyn näkö-
kulmasta, %. (n=1072)**

Lähde: Taiteilijakysely.

Eniten merkitystä kuntien tuella on ollut kyselyvastausten perusteella esit-
tävien taiteiden aloilla toimiville taiteilijoille, joista lähes puolelle (49 %) kuntien tuella oli ollut suuri tai kohtalainen merkitys. Merkitystä voi lisätä
se, että heistä suurempi osuus muiden taiteenalojen edustajiin verrattuna

oli saanut kuntien tukea. Muissa taiteenaloissa osuus kyselyyn vastanneista taiteilijoista, jotka kokivat kuntien tuella vähintäänkin kohtalaisen merkityksen, vaihteli välillä 24–43.

Alle 35-vuotiaista taiteilijoista vajaa neljännes (23 %) katsoi, että kunnan tuella oli ollut heille suuri merkitys. Muissa ikäryhmissä vastaava osuus oli 16–17 prosenttia. Kunnan tuella on ollut enemmän merkitystä kyselyyn vastanneille vieraskielisille taiteilijoille. Suomenkielisistä vastaajista kunnan tuella on ollut suuri tai kohtalainen merkitys 36 prosentille, ruotsinkielisistä 24 prosentille, mutta jopa 52 prosentille vieraskielisistä.

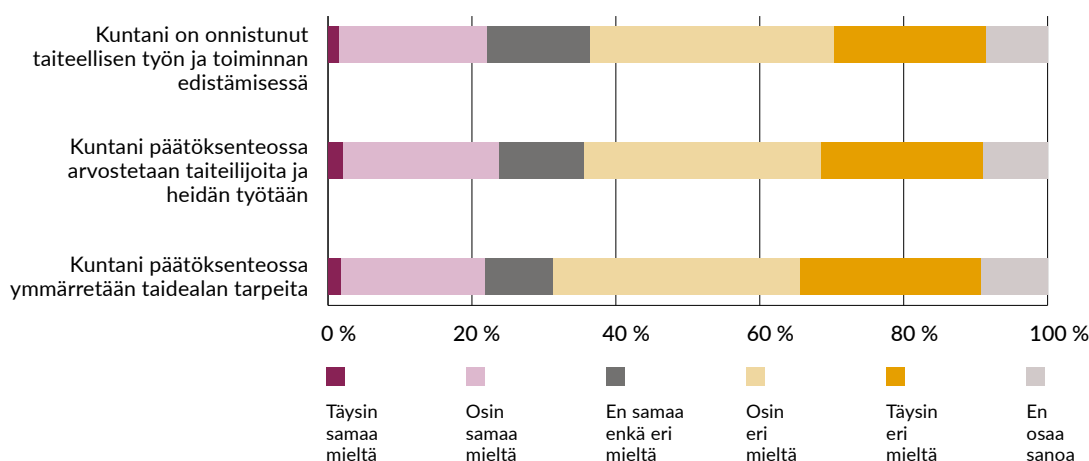
Taiteilijoilla on vahvaa epäluottamusta kunnan päätöksentekoa ja osaamista kohtaan

Kyselyn vastausten valossa taiteilijoilla ei ole vahvaa luottamusta kuntien kulttuuria koskevaa päätöksentekoa kohtaan tai kuntatoimijoiden ymmärrykseen taidealan tarpeista. Alle neljännes (23 %) vastanneista taiteilijoista näki, että oma kunta on onnistunut taiteellisen työn ja toiminnan edistämässä ja yli puolet vastanneista taiteilijoista (55 %) oli eri mieltä väittämästä. Reilu viidennes (22 %) vastaajista koki kunnan päätöksentekijöiden ymmärtävän taidealan tarpeita, mutta selkeä enemmistö (59 %) oli osittain tai täysin eri mieltä väittämän kanssa. (Kuvio 16.)

Yhteisesti jaettua kyselyyn vastanneille taiteilijoille oli kokemus oman kunnan päätöksentekijöiden arvostuksen puutteesta taiteilijoita kohtaan. Vain vajaa neljännes (24 %) vastaajista koki, että kunnan päätöksenteossa arvostetaan taiteilijoita ja heidän työtään, mikä on merkittävästi vähemmän verrattuna siihen, kuinka kunnille suunnattuun kyselyyn vastanneet henkilöt näkivät asian (41 %) (ks. kuvio 7, s. 36).

KUVIO 16.

Taiteilijoiden näkemykset väittämiin kunnan toiminnasta taiteellisen työn ja toiminnan edistämässä. (n=1071–1078)

Lähde: Taiteilijakysely.

Maaseutumaaisissa kunnissa asuvista kyselyyn vastanneista taiteilijoista hieman yli neljännes (26 %), ja reilu viidennes kaupunkimaaisissa kunnissa (22 %) ja taajaan asutuissa kunnissa (21 %) asuvista taiteilijoista näki kuntansa onnistuneen taiteellisen työn ja toiminnan edistämisessä. Maaseutumaaisissa kunnissa (28 %) asuvat taiteilijat kokivat kuntapäätäjien myös arvostavan työtään hieman useammin kuin kaupunkimaaisissa (23 %) tai taajaan asutuissa (25 %) kunnissa asuvat. Sen sijaan siinä, miten taiteilijat kokivat kuntiensä päätöksenteossa ymmärrettävän taidealan tarpeita, ei ollut eroa erilaisissa kunnissa asuvien taiteilijoiden välillä.

Kunta voisi huomioida enemmän ammattitaiteilijan tekemisiä, käydä työhuoneella ja muutenkin ottaa kontaktia ja olla ylpeä omassa kunnassa työskentelevästä taiteilijasta, joka kuitenkin maailmalla näyttelyitä pitäessään tavallaan samalla markkinoi kuntaansa. Lisäksi taiteilija mainitsee kuntansa somemaailmassa markkinoidessaan teoksiaan. (Taiteilijakysely)

Oma kuntani näyttää suhtautuvan taiteeseen pinnallisesti viihteenä, harrastuksena ja kaupankäynnin välineenä, sivistyneempi asenne ja arvostus uupuu. (Taiteilijakysely)

[A]rvostusta saan pääkaupunkiseudulta, mutta jostain syystä en omasta kunnastani. (Taiteilijakysely)

[V]antaa should more actively reach to the artists and cultural workers and use their capacities, instead of bringing up works by artists who are located mostly in Helsinki. They should acquire more artworks for public places as other cities in Finland actively are doing so. Provide studios and working spaces to artists, if there is such infrastructure available in Vantaa, then there needs to be more information distributed. I am more than interested to actively contribute to my local place where my home is located, but unfortunately when there is no interest in this city to use my capacity I also will not reach. (Taiteilijakysely)

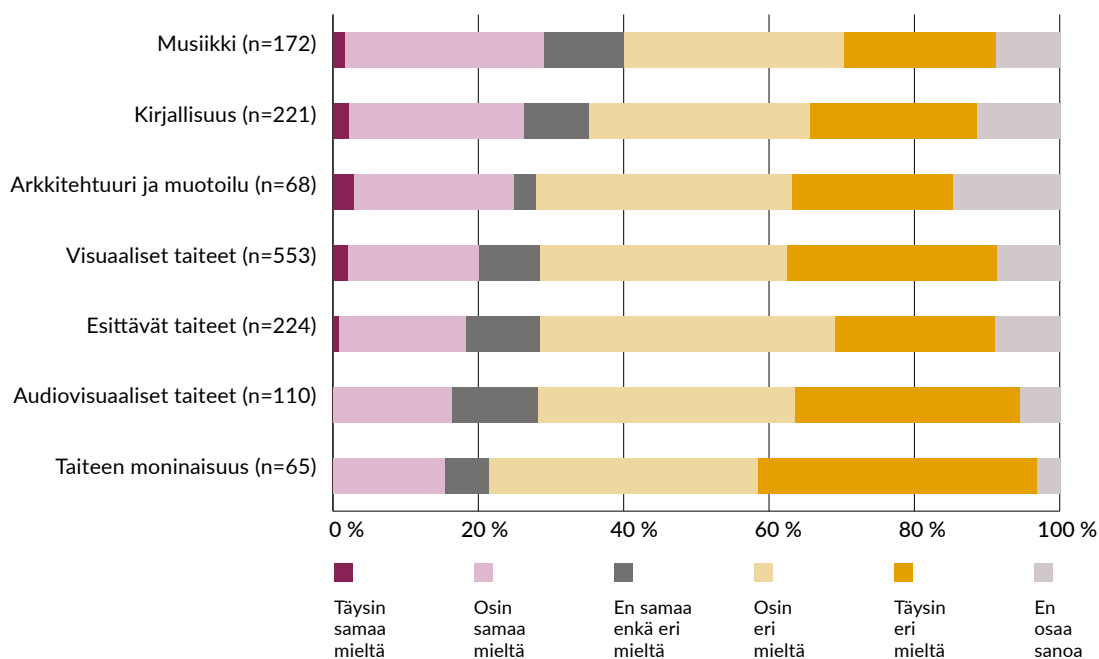
Olen törmännyt tilanteisiin, missä kunnan järjestämissä tapahtumissa esiintyjille varatut korvaukset ovat alle liittojen työsuositusten. Myös harrastajien palkkaaminen kunnan toimesta on kyseenalaista, jos työhön olisi tarjolla koulutettu ammattitaiteilija. Budjetointi tulisi aina suunnitella ammattilaisten kustannusten mukaan, jolloin myös kunnat pystyvät tukemaan alueellaan olevien taiteilijoidensa työllistymistä. (Taiteilijakysely)

Taiteenaloittain tarkasteltuna ei ollut suuria eroja siinä, miten taiteilijat kokivat kunnan ymmärtävän taiteenalan tarpeita. Vain yksittäiset taiteilijat olivat täysin samaa mieltä väittämän ”Kuntani päätöksenteossa ymmärtää taidealan tarpeita” kanssa. Useimmiten vähintään osin samaa mieltä

väittämän kanssa olivat musiikin (29 %) ja kirjallisuuden (26 %) ja arkkitehtuurin ja muotoilun (25 %) alan vastaajat. Muilla taiteenaloilla oman kunnan päätöksentekijöiden koki ymmärtävän taidealan tarpeita alle viidennes vastaajista. (Kuvio 17.)

KUVIO 17.

Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Kuntani päätöksenteossa ymmärretään taidealan tarpeita, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Kunnassani ei ole kiinnostusta ja ymmärrystä kuvataiteen merkityksestä kulttuurissamme. (Taiteilijakysely)

Kunta voisi parhaiten luoda edellytyksiä kaikkien kunnassa asuvien ja työskentelevien taiteilijoiden taiteelliselle työskentelylle, jos kunnan hallinnossa olisi edes yksi pätevä kulttuurituottaja tai kulttuuripäällikkö, jolla olisi taidealan sivistystä ja näkemyksellisyyttä. Kunnan kulttuurista tai taiteesta vastaavien virkamiesten palkkaamisessa pitäisi olla valtakunnalliset pätevyysvaatimukset ja hakujen tulisi olla julkisia. (Taiteilijakysely)

Täälläpäin päättäjät ylipäättään eivät tunnu tietävän mitä kuntalaiset haluavat ja tekevät päätöksiä todennäköisesti joko omien intressien tai jonkun konsultin päätöksen mukaisesti. Taide, musiikki, käsityö ja näiden harrastaminen vaatisi ensinnäkin päättäjiltä arvostusta näitä aloja kohtaan, jotta tilaisuuksia kulttuurin esille tuomiseen ja rahoittamiseen olisi. (Taiteilijakysely)

Täydentävissä vastauksissa kaivattiin juhlapuheiden rinnalle konkreettista toimintaa. Useat vastaajat kritisoivat kunnan päätöksentekijöiden osaamista ja esimerkiksi koordinaation puutetta kunnan sisällä. Vastauksissa esimerkiksi tuotiin esiin, että eri taiteenalojen tuntemus ja arvostus on kunnissa heikkoa. Taiteilijoiden kokemukset kuntansa toiminnasta olivat kuitenkin hyvin vaihtelevia ja vastauksista nousi esiin myös positiivisia näkemyksiä kunnan toiminnasta ja esimerkiksi kunnassa käytössä olevista taidetta edistävästä toimintamalleista. Muutamassa vastauksessa annettiin kiitosta kunnan kulttuuritoimelle (tai vastaavalle), mutta samalla esitettiin vahvaa epäluottamusta kunnan ylempiä päättäjiä kohtaan.

Taide ja kulttuuri tulisi nähdä yhtenä toimeentulon ja tulon lähteenä. Turha puhua taiteen ja kulttuurin merkityksestä, jos toiminnalle (sekä ammatilliselle että harrastuspohjaiselle) ei ole edellytyksiä. Ei infraa ei rakenteellista, henkistä tai taloudellista tukea. Puhutaan kulttuurimatkailusta tärkeänä imagotekijänä mutta ei huolehdi sen sisältöjen tuottajien edellytyksistä. Samoja mantroja toistetaan vuosikymmenestä toiseen mutta mitään muutosta ei tapahdu. [...] (Taiteilijakysely)

Kaupungissamme on käytössä kumppanuussopimusmalli mikä voisi toimia mallina muille kaupungeille pitkäjänteisen tukemisen menetelmistä. Kaupunki tekee neljä vuotisen sopimuksen valittujen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tämä mahdollistaapitkäjänteisemmän toiminnan. (Taiteilijakysely)

Juhlapuheissa arvostetaan taiteilijoita, hyödynnetään kunnan markkinoinnissa mutta rahallisesti ei satsata ja projekteihin ei oteta mukaan. Käytännön tasolla päättäjät suhtautuvat vaivaantuneesti, kuin pikkulapsiin. (Taiteilijakysely)

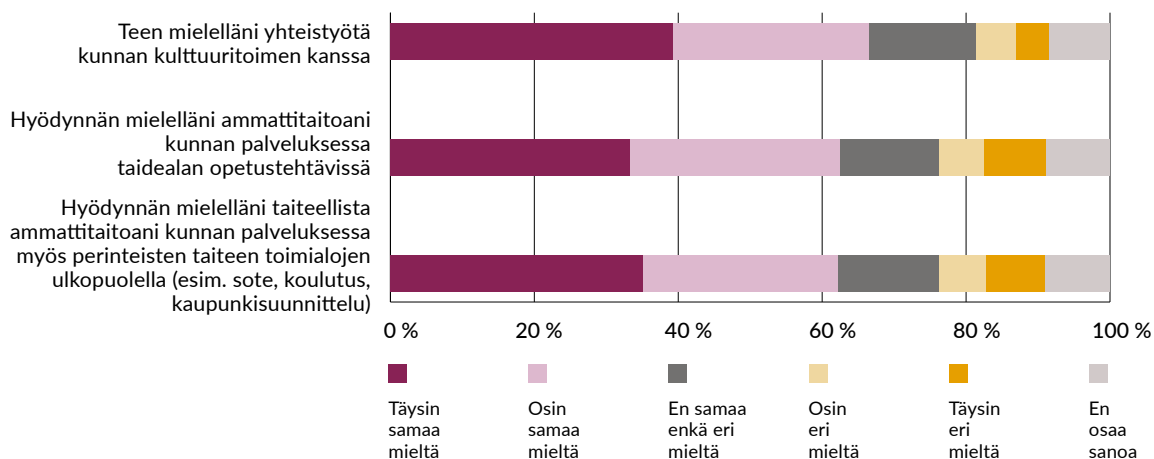
Kunnassa on ammattitaitoinen ja toimijakentän hyvin tunteva kulttuurituottaja, mutta koska palkattuja työntekijöitä on vain yksi ja budjetti onnettoman pieni, nojaa kaikki toiminta kunnan hakemaan projektiluontoiseen rahoitukseen ja sen saatavuuteen (mm. OKM). [...] (Taiteilijakysely)

Taiteilijat ovat kiinnostuneita yhteistyöstä kunnan kanssa, yhteydenotto kuntaan koetaan usein vaikeaksi

Vastausten perusteella taiteilijat tekevät tai tekisivät mielellään yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen kanssa. Kaksi kolmasosaa (67 %) vastaajista suhtautui ainakin osin myönteisesti väittämään ”teen mielelläni yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen kanssa”. Selkeä enemmistö taiteilijoista hyödyntää tai hyödyntäisi mielellään ammattitaitoaan kunnan palveluksessa taidealan opetustehtävissä (63 %) tai perinteisten taiteen toimialojen ulkopuolella (62 %). Noin kymmenesosa vastaajista ei osannut sanoa, olisiko kiinnostunut yhteistyöstä kunnan kanssa yleisellä tasolla tai edellä mainituissa tilanteissa. (Kuvio 18.)

KUVIO 18.

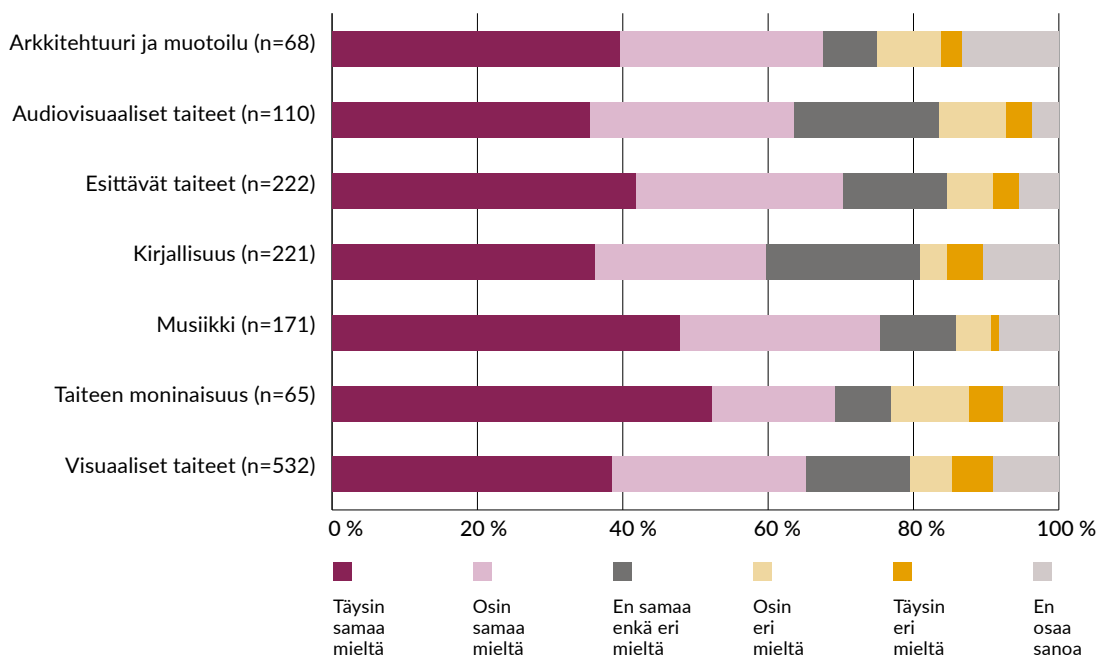
Taiteilijoiden näkemykset väittämiin yhteistyöstä kunnan kanssa, %.
(n=1070–1074)

Lähde: Taiteilijakysely.

Taiteenaloittain tarkasteltuna useimmin kiinnostuneita yhteistyöstä kunnan kulttuuritoimen kanssa olivat kyselyyn vastanneet musiikin (75 %) ja esittävien taiteiden (70 %) edustajat, harvimminkin puolestaan kirjallisuuden (60 %) alalla toimivat taiteilijat (kuvio 19). Ikäryhmistä eniten halukkuutta yhteistyöhön oli 35–49 ja 50–64-vuotiailla, harvimminkin puolestaan alle 35-vuotiailla taiteilijoilla. Maaseutumaisissa kunnissa asuvista taiteilijoista kolme neljäsosaa (75 %), taajaan asutuissa kunnissa asuvista 71 prosenttia ja kaupunkimaisissa kunnissa asuvista 65 prosenttia arvioi tekevänsä mielellään yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen kanssa. Kyselyyn vastanneet vieras-kieliset (83 %) ja ruotsinkieliset (80 %) taiteilijat olivat jonkin verran suomenkielisiä (66 %) taiteilijoita halukkaampia yhteistyöhön kunnan kulttuuritoimen kanssa. Sukupuolten välillä ei ollut suurta eroa kiinnostuksessa tehdä yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen kanssa.

KUVIO 19.

Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Teen mielelläni yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen kanssa, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Eri taiteenaloilla melko sama osuus taiteilijoista oli kiinnostunut hyödyntämään omaan ammattitaitoaan kunnan palveluksessa sekä opetustehtävissä että perinteisten taiteen toimialojen ulkopuolella. Omaa ammattitaitoaan kunnan palveluksessa opetustehtävissä hyödyntäisivät mieluiten musiikin alalla toimivat taiteilijat (73 %). Taiteen moninaisuutta (75 %), esittäviä taiteita (71 %) ja musiikkia (70 %) edustavat taiteilijat olivat puolestaan useimmin kiinnostuneita hyödyntämään taiteellista ammattitaitoaan kunnan palveluksessa myös perinteisten taiteen toimialojen ulkopuolella. Vastausten perusteella naiset olivat hieman miehiä kiinnostuneempia sekä opetustehtäviin että toimimaan kunnan palveluksessa myös perinteisten taidealojen ulkopuolella.

Opetushommat on aika vanha idea jo ja ainakin perinteinen kansalaisopiston opettajuus on tänä päivänä todella kuormittavaa taistelua tunteista. Siksi toisenlaiset yhteistyön muodot ovat mukavampia ja usein luovat pitempiä näkymiä eteenpäin. (Taiteilijakysely)

Vaikka kiinnostusta yhteistyöhön olisi, ei se täydentävien vastausten perusteella aina toteudu. Kysymys voi olla resurssien niukkuudesta, mutta usein kunnissa ei myöskään taiteilijoiden kokemuksen mukaan ole kiinnostusta yhteistyöhön tai tarjolla sellaisia yhteistyömahdollisuuksia tai työtä, joita taiteilija voisi tehdä. Taiteilijoiden sijoittumiseen muille kuin perinteisille

taiteenaloille ei ole monessa kunnassa rakenteita, vaikka taiteilijoilla olisi halua työskennellä esimerkiksi sosiaali- ja terveystuollon piirissä. Vastuksista nousi esiin myös muun muassa henkilösidonaisuuden vaikutus asioiden edistymiseen tai estymiseen.

Omassa kunnassani henkilökemioiden kohtaamattomuus on johtanut siihen, että olen toiminut aktiivisesti kuntayhteistyössä taiteilijana kuntarajojen yli eli en omassa kunnassani. Aiemmin oma kuntani oli tärkeä yhteistyökumppani ammattitaitoisen ja kehitysmuönteisen kulttuurisihteerin ansiosta. [...] (Taiteilijakysely)

Kun olen ollut yhteydessä kaupungin [kulttuuritoiminnasta] vastaaviin tahoihin, törmään siihen, että myös heidän resurssinsa on imetty minimiin. Jatkuvalla minimi- ja harjoittelijatyövoimalla asioiden pyörittäminen sekä resursseista taistelu organisaation sisällä vie työaika tarpeettomasti pois itse fokukselta. Kaupunki kyllä kiittäväästi tukee yhteisöjä toiminnan pyörittämisessä, siitä kiitos! (Taiteilijakysely)

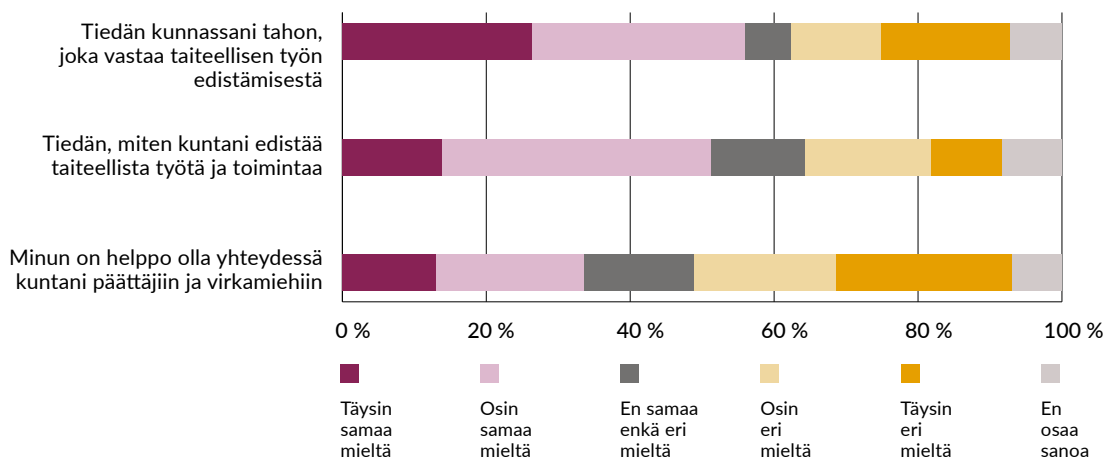
I announced that I moved to [a municipality in Uusimaa] several times, in different ways. I announced my readiness to cooperate in many fields. No one cares. (Taiteilijakysely)

Alueeni on niin riitainen taiteellisista näkökulmista, että aivan masentaa osallistua yhtään mihinkään yhteiseen enää. Ja kulttuurirahat valuvat tällä paikkakunnalla urheilun tukemiseen ja taide sitoutetaan/velvoitetaan liikaa yhteisöllisyyteen. (Taiteilijakysely)

Kyselyvastausten valossa taiteilijat kokevat myös yhteydenpidon kuntaan usein vaikeaksi, eikä kaikille taiteilijoille ei ole selvää, kuinka taidetta ja taiteellista työtä kunnissa edistetään tai millaisia mahdollisuuksia oma kunta voisi taiteilijalle tarjota. Noin puolet vastaajista (52 %) ilmoitti tietävänsä, kuinka heidän kuntansa edistää taiteellista työtä ja toimintaa. (Kuvio 20.) Väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli kuitenkin vain reilu kymmenes (14 %) vastaajista. Hieman suurempi osuus (56 %) kaikista vastaajista oli ainakin osittain samaa mieltä väittämän ”tiedän kunnassani tahon, joka vastaa taiteellisen työn edistämisestä”. Reilu kolmannes vastanneista taiteilijoista koki, ettei heillä ole tietoa kunnan tavoista edistää taiteellista työtä tai siitä vastaavasta henkilöstä kunnassa, tai ei osannut vastata kysymykseen. Alle 35-vuotiaista taiteilijoista kolmannes (33 %), siis selkeästi muita ikäryhmiä (48–59 %) pienempi osuus arvioi tietävänsä kunnan toiminnasta taiteen saralla. Suomenkielisistä taiteilijoista tietämystä kunnan toiminnasta koki omaavansa useampi (54 %) kuin ruotsin- (36 %) tai vieraskielisistä (29 %).

KUVIO 20.

Taiteilijoiden näkemykset väittämiin omasta tietämyksestä kunnan toiminnasta ja helppoudesta olla yhteydessä kuntaan, %. (n=1070–1076)

Lähde: Taiteilijakysely.

Lisäksi asiointia ja yhteyttä kunnan päättäjiin ja virkamiehiin pidetään usein vaikeana. Vain kolmannes (34 %) vastaajista koki, että heidän on helppoa olla yhteydessä oman kuntansa päättäjiin ja virkamiehiin. (Kuvio 20.) Täydentävien vastausten perusteella kysymys on usein tietämyksen puutteista ja esimerkiksi siitä, että varsinkaan pienemmissä kunnissa ei välttämättä ole henkilöä tai toimielintä, jolta olisi mahdollista saada tukea ja neuvoja.

Jollei lasketa ilmaista tilaa kirjanjulkistamistilaisuudelle (kirjastossa), en ole saanut tai edes tullut ajatelleeksi, että kunta voisi tukea taiteellista työskentelyä. Jos tällaisia mahdollisuuksia on, niin niistä olisi ehkä hyvä tiedottaa vähän paremmin. [...] (Taiteilijakysely)

Ihan ensimmäiseksi pitäisi löytää tieto, miten kunta tukee taiteellista työskentelyä. Olen opiskellut muualla ja valmistunut aikuisena. En ole koulutuksen tms. väljän kautta päätenyt verkostoihin, joissa tunnetaan ja tiedetään oikeat henkilöt ja paikalliset toimintatavat. Kovin helposti en ole tietoja löytänyt myöskään netistä. Kunta saattaa parhaillaan tukea taiteilijoita monin tavoin, mutta minun pitäisi löytää tieto siitä miten. (Taiteilijakysely)

Toimin vahvasti paikallisissa taiteilijajärjestöissä ja niiden kautta olen yhteydessä kunnan päättäjiin. Tästä syystä koen yhteistyön sujuvaksi. Ilman tätä linkkiä yhteisöjen ja kunnan välillä, minulla ei olisi tietoa paikallisesta toiminnasta. ilman yhteisöjen toimintaa nk. normaali jäsen yhdistyksessä tai yhdistysten ulkopuolella, taiteilijat tuskin tietävät kaupungin yhteyksiä tai mahdollisuuksia. (Taiteilijakysely.)

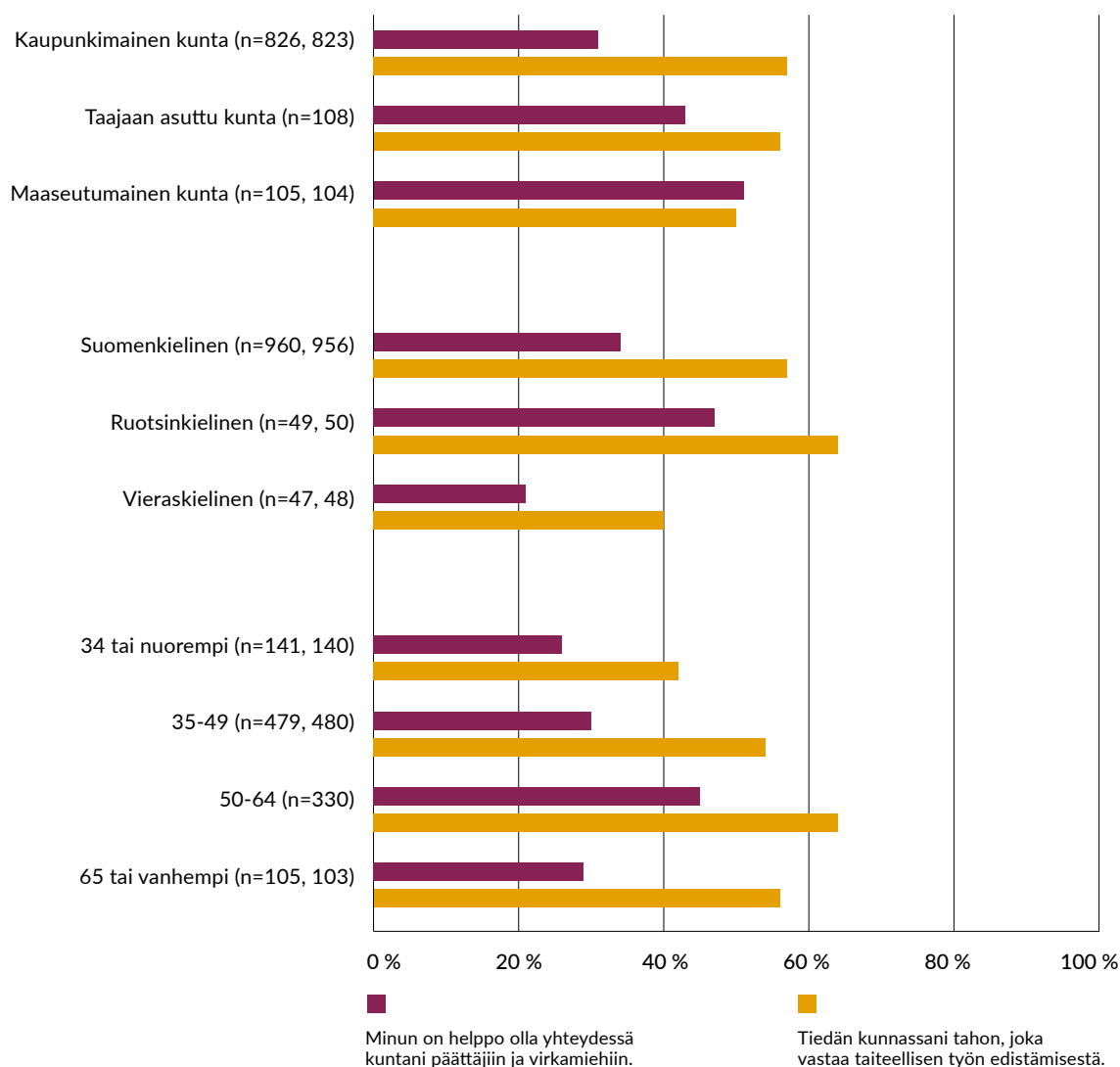
Mielelläni tekisin yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen kanssa, mutta se on melko vaikeaa, jos kukaan ei vastaa yhteydenottoihin... (Taiteilijakysely)

Erityyppisissä kunnissa asuvien taiteilijoiden välillä ei ollut suurta eroa siinä, miten he tiesivät kunnassa kulttuurista vastaavan tahon. (Kuvio 21.) Sen sijaan maaseutumaissa kunnissa asuvat taiteilijat kokivat yhteydenoton kunnan päättäjiin ja virkamiehiin useammin helpoksi (51 %) kuin taajaan asutuissa (43 %) tai kaupunkimaisissa kunnissa (31 %) asuvat. Ikäryhmistä 50–64-vuotiaat kokivat yhteydenoton hieman muita ikäryhmiä (26–30 %) useammin helpoksi, he myös tiesivät useimmin kunnan kulttuurista vastaavan tahon.

Kyselyyn vastanneet ruotsinkieliset taiteilijat kokivat yhteydenoton kuntaan muita kieliryhmiä useammin helpoksi. Vieraskielisten keskuudessa sekä tieto kunnan kulttuurista vastaavasta tahosta että kokemus yhteydenoton helppoudesta kunnan suuntaan oli kyselyvastausten perusteella muita kieliryhmiä vähäisempää. (Kuvio 21.)

KUVIO 21.

Taiteilijoiden näkemykset väittämiin tiedosta kunnassa kulttuurista vastaavasta tahosta sekä helppoudesta olla yhteydessä kuntaan, samaa mieltä olevat asuinkunnan, kielen ja iän mukaan, %. (n=1070–1072)

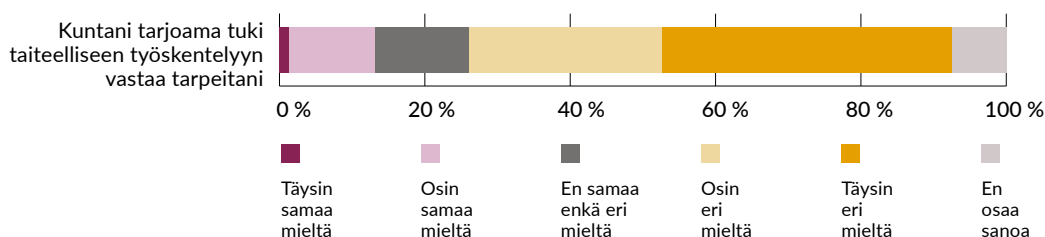
Lähde: Taiteilijakysely.

Suoran taloudellisen tuen lisäksi taiteilijat kaipaavat kunnilta tiloja, arvostusta ja yhteistyöhalukkuutta

Taiteilijakyselyn vastausten perusteella kuntien tuen ei juuri koeta vastaavan oman taiteellisen työskentelyn tarpeita. Vain yksi prosentti vastaajista oli väitteen kanssa täysin ja 12 prosenttia osin samaa mieltä. Peräti 40 prosentille vastanneista taiteilijoista oman kunnan tuki ei vastaa lainkaan heidän tarpeitaan. (Kuvio 22.) Tyytymättömyys kuntien tukeen on suurta kaikilla taiteenaloilla ja kaikkialla Suomessa.

KUVIO 22.

Taiteilijoiden näkemykset väittämään: Kuntani tarjoama tuki taiteelliseen työskentelyyn vastaa tarpeitani, %. (n=1073)

Lähde: Taiteilijakysely.

Millaista tukea taiteilijat sitten kaipaavat kunnilta? Taiteilijoilta kysyttiin sekä jäsennellyllä että avoimella kysymyksellä, miten he toivoisivat kunnan luovan edellytyksiä omalle taiteelliselle työskentelylleen. Jäsennellyssä kysymyksessä vastaajien tuli valita ennalta määritellystä listasta korkeintaan viisi tärkeintä tuen muotoa. Useimmiten vastaajat valitsivat viiden tärkeimmän tukimuodon joukkoon apurahat taiteelliseen työskentelyyn, taiteen ostamisen ja tilaamisen, tilojen tarjoamisen taiteelliseen työskentelyyn sekä palkkatyön ja palkallisten työtilaisuuksien tarjoamisen. (Kuvio 23.)

Toive kuntien taiteelliseen työskentelyyn myöntämille apurahoille on yleistä kaikilla taiteenaloilla. Kaikkein tärkeimpänä sitä pitivät kuitenkin kirjallisuuden alalla toimivat taiteilijat (77 %). Avustuksia taideyhteisöille toivovat eniten puolestaan esittävien taiteiden aloilla toimivat vastaajat (51 %). Arkkitehtuurin ja muotoilun aloilla toimivien taiteilijoiden toiveet kunnille kohdistuvat taiteen ostamiseen ja tilaamiseen (84 %). Tämä oli yleinen toive myös visuaalisen taiteen alalla toimivien vastaajien parissa (79 %). Prosenttiperiaatteen soveltamista toivovat erityisesti arkkitehtuurin ja muotoilun (56 %), visuaalisten taiteiden (50 %) ja taiteen moninaisuuden (46 %) parissa työskentelevät vastaajat. Myös toive, että kunta tarjoaisi tiloja taiteelliseen työskentelyyn on yleistä kaikilla. Eniten siihen kohdistuu kuitenkin

paineita esittävien taiteiden parissa työskenteleviltä (71 %). Palkkatyötä ja palkallisia työtilaisuuksia toivoivat useimmin musiikin (62 %), esittävien taiteiden (57 %) ja taiteen moninaisuuden (57 %) alalla toimivat taiteilijat.

KUVIO 23.

Millaista tukea taiteilijat toivovat kunnilta.^a (n=1078)

a Kysymyksessä vastaajia pyydettiin valitsemaan ennalta määritellystä listasta korkeintaan viisi tärkeintä tuen muotoa.

Lähde: Taiteilijakysely.

Taiteilijoita pyydettiin myös avoimessa kysymyksessä kertomaan, miten kunta voisi parhaiten luoda edellytyksiä taiteelliselle toiminnalle. Vastauksissa nousi esiin samoja tukimuotoja kuin jäsennellyn kysymyksen vastauksissa. Rahoituksen lisääminen oli monien esittämä toive. Kuntien toivottiin työllistävän ja tukevan etenkin paikallisia, oman alueen taiteilijoita. Kuntien toivottiin edistävän alueelle tulevan rahoituksen määrää myös epäsuorasti

edistämällä ja ylläpitämällä toimintaa, joka lisää alueella tehtävien maakunnallisten ja valtakunnallisten apurahahakemusten määrää.

Työllistämällä paikallisia ammattitaiteilijoita keikkaluontoisiin tapahtumiin. Vierailevat taiteilijat ilman muuta tuovat vaihtelua ja rikastuttavat tarjontaa, mutta silloin tällöin oman paikkakunnan ammattiosaajien esille nostaminen ja arvostus tukisi myös taiteilijoiden ammatillista kasvua ja tarjoaisi molemminpuolista tukea paikkakunnan osaamisen esille tuomiselle. (Taiteilijakysely)

Kunnassani ei ole minkäänlaista apurahajärjestelmää taiteilijoille. Sellainen on ollut, mutta se on lopetettu. Tätä toivoisin takaisin. Vaikka sitä ei voitaisi jakaa vuosittain kuin muutamalle tekijälle, osoittaisi se periaatteellista arvostusta taiteen tekijöitä kohtaan. Lisäksi tietysti olisi mieletön taloudellinen tuki rahan kulloinkin saaneelle taiteilijalle. (Taiteilijakysely)

Apurahojen määrää tulisi kasvattaa huomattavasti. Tilaustyöt parantaisivat taloudellista tilannetta. Kokoelmiin ostot myös. Kunnan tulisi tukea erityisesti oman alueensa taiteilijoita. Taidemuseon tulisi huomioida alueen taiteilijoita kuratoidessaan näyttelyitä. [...] (Taiteilijakysely)

Avustuksilla ei tueta tarpeeksi nykytaidetta, rohkeita avauksia. Usein vaaditaan, että taiteesta on selvästi hyötyä jollekin yhteisölle. Tällä tavalla karkotetaan mielenkiintoisia tekijöitä pois seudulta ja taiteellisesti kunnianhimoisia teoksia ei nähdä. Kaikki taide ei voi olla yhteisötaidetta. (Taiteilijakysely)

Vastauksissa ehdotettiin melko runsaasti myös muunlaisia tuen muotoja kuin suoraa avustusten tai apurahojen jakamista. Esimerkiksi taiteellisen työn sisällyttämistä ja taiteilijan ammattitaidon hyödyntämistä laajemmin kuntien toiminnassa ja toiminnan suunnittelussa ehdotettiin useissa vastauksissa. Toiveita kohdistettiin myös esimerkiksi tapahtumien järjestämisen tukemiseen ja niistä tiedottamiseen.

Kunnalla ei ehkä ole niin paljon rahaa, että sen kannattaisi satsata sitä suoraan taiteilijoiden yleiseen työskentelyyn, mutta kunta voi vaikuttaa omiin rakenteisiinsa ja tehdä sinne tilaa taiteelliselle työskentelylle. (Taiteilijakysely)

On monia prosesseja joihin taiteilija voisi osallistua jo suunnitteluvaiheessa, kuten uudet kaupunginosat, puistot ja julkiset rakennukset. (Taiteilijakysely)

Itse koen, että kunnan tehtävä ei ole taiteilija-apurahojen jakaminen verorahoista, vaan työtilaisuuksien järjestäminen ja taiteilijatyön tilaaminen eri tavoilla. Myös edullisten työtilojen vuokraaminen olisi varmasti mahdollista suuremmassa mittakaavassa, kuin tällä hetkellä.

Taiteilijoilla voisi olla käyttöä lyhyillekin vuokrasopimuksille esim. tilojen odottaessa remonttia tai päätöstä seuraavasta käyttäjästä.
(Taiteilijakysely)

[P]aikallisten ammattitaiteilijoiden voimavaroja ei tunnusteta eikä dialogia synny. Kaupungin markkinoinnissa ja brändäyksessäkin voitaisiin käyttää tätä luovuutta ja osaamista voimavarana mutta ei haluta. Vuodesta toiseen laitetaan tuhansia euroja tyhjänpäiväisiin markkinointiesitteisiin, joiden sisältö ei ole loppuun asti harkittua.
(Taiteilijakysely)

Tilakysymys vaikuttaa suoraan monien taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksiin. Siihen monet vastaajat toivoivat kunnilta apua. Tällä on myös laajempaa merkitystä kuntien elinvoimalle. Eräs vastaaja toi esimerkiksi ilmi, että kunnassa on oppilaitos, josta valmistuu vuosittain kuvataiteilijoita. Koska kunnassa ei ole tarjolla kohtuuhintaisia tai soveltuvia työtiloja, vastavalmistuneet taiteilijat muuttavat pois.

Tällä hetkellä kaupunkimme haluaa taidetta näkyväksi, mutta työtilat viedään alta, eikä kuntaamme kiinnosta, että sen taiteilijat tarvitsevat pysyvät tilat, jossa kulttuurin alkupääoma tehdään.
(Taiteilijakysely)

Nähdäkseni esimerkiksi residenssitulojen, työskentelytilojen fasilitoiminen, ja rahallisen tuen järjestäminen residenssissä työskentelemiseen. Yhteistyö näiden kautta isompien taidelaitosten kanssa. Tämä toki vaatisi kunnilta kulttuuri ja taidepoliittisia linjauksia, jotka eivät tietääkseni taida olla kovinkaan merkittäviä kaupunkien ulkopuolella.
(Taiteilijakysely)

Ruohonjuuritasolla kohtuuhintaiset työskentelytilat ovat yksi isoimpia kynnyksiä taidetoiminnan jatkumiselle. Jos taiteelliseen työskentelyyn sopivia tiloja ei ole, ei ole myöskään taidetta eikä yhteisöjä. [...]
(Taiteilijakysely)

Vapaan kentän esittävälle taiteelle saatavat tilat ovat surkeat. Laitosten tilahinnoittelu on utopistista. Tilat pidetään mieluummin tyhjinä kuin, niitä tarjottaisiin tai kunnostettaisiin käyttöön. Prosenttitaiteen puolesta voisi lyödä nyrkkiä pöytään.
(Taiteilijakysely)

Avoimissa vastauksissa tuotiin esiin myös taidealan ymmärryksen ja arvostuksen tärkeyttä kunnissa. Kuntien kulttuuritoiminnasta vastaavien henkilöiden koettiin omien resurssiensa puitteissa usein ymmärtävän taiteen kentän toimijoita. Lisää ymmärrystä ja arvostusta taidetta ja taiteilijoita kohtaan vastaajat peräänkuuluttivat etenkin kunnan ylemmältä päätöksenteolta. Vastausten mukaan kunta voisi osoittaa arvostusta esimerkiksi tarjoamalla kunnassa asuville taiteilijoille näkyvyyttä. Kunnan ylemmältä tasolta tulevan arvostuksen osoittamisen koettiin myös välittyvän kunnan

asukkaiden asenteisiin taidetta kohtaan. Joissakin vastauksissa koettiin, että kunnan päätöksenteossa ja investoinneissa näkyy myönteinen suhtautuminen liikuntaa kohtaan, mutta kulttuuria ei huomioda samaan tapaan rahallisena tai henkisenä tukena.

Tuki, arvostus ja taiteen ostaminen ovat kaikista tärkeintä. Mielestäni alueemme kulttuuripalvelut tekevät arvokasta työtä, mutta ongelma on ylemmässä johdossa. Jos kulttuuri rinnastetaan liikuntaan, emme ole missään nimessä samalla viivalla. Tällä hetkellä kuntamme ei tarjoa rahallista avustusta yksittäisille taiteilijoille (ainoastaan yhdistyksille), johon olisi hyvä saada muutos. (Taiteilijakysely)

I vår kommun är det idrott som räknas. Möjligen också musik, men andra konstformer ges inte bidrag eller utrymme eller uppskattning. (Taiteilijakysely)

Kulttuurirahaston ja Taiken taideapurahoja ei juuri kuntaani tipu. Taitaa olla parin prosentin luokkaa koko Lapin alueella. Sitä tärkeämpää on kunnan myönteinen ja kannustava asenne taidetta kohtaan. Olen saanut tunnustusta kunnaltani sekä henkilökohtaisesta työskentelystäni että näyttelytoiminnasta. (Taiteilijakysely)

Osoittamalla arvostusta taiteen alalla toimivia yhdistyksiä ja niiden tekemää usein palkatonta työtä kohtaan. mm. yhdistysten pyörittämät galleriat, työtilat ja näyttelyt tyhjentyneissä kauppakeskuksissa ovat merkittävä panos, joka lisää kunnan vetovoimaa ja viihtyvyyttä. Toivoisin kuntien huomioivan tämän tärkeän työn. Kunta voisi esim. tuoda taiteilijoiden toimintaa esiin omassa markkinoinnissaan. [...] Usein ulkoilu ja liikuntamahdollisuudet korostuvat kuntien markkinoinnissa. Miten olisi sivistysmahdollisuudet, kohtuuhintaiset työtilat ja taiteellisesti korkeatasoinen näyttelytoiminta tämän rinnalla? (Taiteilijakysely)

Vastauksissa kunnilta toivottiin myös enemmän vuorovaikutusta ja vastavuoroisuutta taiteen kentän suuntaan. Jonkin verran taiteilijat toivat esiin sitä, etteivät tiedä, miten kunta ylipäänsä voisi tukea taiteen tekemistä. Kuntien toivottiin huomioivan tasapuolisemmin eri taiteenalat sekä eri taustaiset taiteilijat. Esimerkkinä mainittiin taiteilijat, joilla on vamma tai jokin muu toimintakykyä heikentävä tekijä. Muutama vieraskielinen taiteilija toivoi enemmän tietoa kuntien tuesta englannin kielellä.

En koe, että kuntamme mitenkään erityisesti luo edellytyksiä kirjailijan työskentelylle. Osittain vika on varmasti itsessänikin, kun en ole tukea kunnalta hakenut vaan valtakunnallisesti. Kunta tukee kuitenkin paikallista kirjailijayhdistystä, se on tärkeää ja välillisesti voi luoda esim. esiintymismahdollisuuksia minullekin. Myös kirjastot toimivat OK. Varsinaisesti KUNTAAN en muista olenko koskaan ollut yhteydessä kirjailijana. Ehkä kunnan pitäisi tiedottaa/avata

jotenkin mahdollisuutta, mitä he voisivat antaa yksilötaiteilijoille?
(Taiteilijakysely)

Olisi hienoa, jos olisi joku yhteys olemassa kunnan työntekijöihin, nyt en tiedä heistä mitään. Jos yhteys olisi, taiteellinen työ kunnassa olisi varmasti mahdollista ja helpostikin toimivaa. Käytännössä esiintyisin todella mielelläni missä vain kunnan/kaupungin tilaisuuksissa, se olisi opetustyöni ohessa itselleni taiteellisesti todella virkistävää ja tarpeellista. (Taiteilijakysely)

Kunta voisi toimia välittäjäorganisaationa: välittää ja tukea hyvinvointitaidetta, luoda ja välittää kontakteja ystävyyskuntiin tai muihin yhteistyötahoihin, järjestää taidelainaamotoimintaa kirjastossa etc. Kulttuuritoimi voisi aktiivisemmin hakea hankkeita ja tukea yhdistyksiä hankkeiden hakemisessa. Kulttuuritoimen tulisi olla puolueettomia eri taidealoja ja -suuntauksia kohtaan. (Taiteilijakysely)

Kuuntelemalla ja pyrkimällä yhteistyöhön niin, että taiteilijat ja kunta voisivat yhdessä tuottaa kuntalaisille kulttuuritarjontaa, joka on kuntalaisten ja taiteilijoiden näköistä. Liian usein ehdotuksia ei edes kuunnella loppuun ja lopulta kulttuuritapahtumia toteuttavat poliittiset elimet, joilla ei välttämättä ole ymmärrystä kulttuurin tekemisestä, arvoista ja uusista muodoista, vaan mennään vanhalla ja tutulla ja siten edistetään vanhojen ja tuttujen tekijöiden työllistymistä. Olisi tärkeää tunnistaa se, että taiteilijat ovat ne, jotka voivat tarjota paikallisesti jotain uutta ja vaikuttavaa; peruskuntalaiset eivät välttämättä osaa pyytää uusia tapoja kokea taidetta ja kulttuuria, kun he eivät siitä tiedä. [...] (Taiteilijakysely)

TAITEEN TEKEMISEN EDELLYTYKSET PAIKKAKUNNILLA

Tässä luvussa tarkastellaan, millaiset paikkakuntiin liittyvät tekijät ovat tärkeitä taiteen tekemisen edellytyksiä taiteilijoille. Lisäksi kuvataan, millaiset paikkakuntaan liittyvät tekijät ovat vaikeuttaneet vastaajien taiteellista työtä. Taiteen tekemisen paikallisiin edellytyksiin liittyvät muun muassa mahdollisuus ansaita elanto taidetta tekemällä, rahallinen tuki kuten apurahat, tilat taiteelliseen työskentelyyn ja taiteen esittämiseen, paikalliset verkostot ja kumppanuudet, elinkustannusten suuruus sekä kulkuyhteydet.

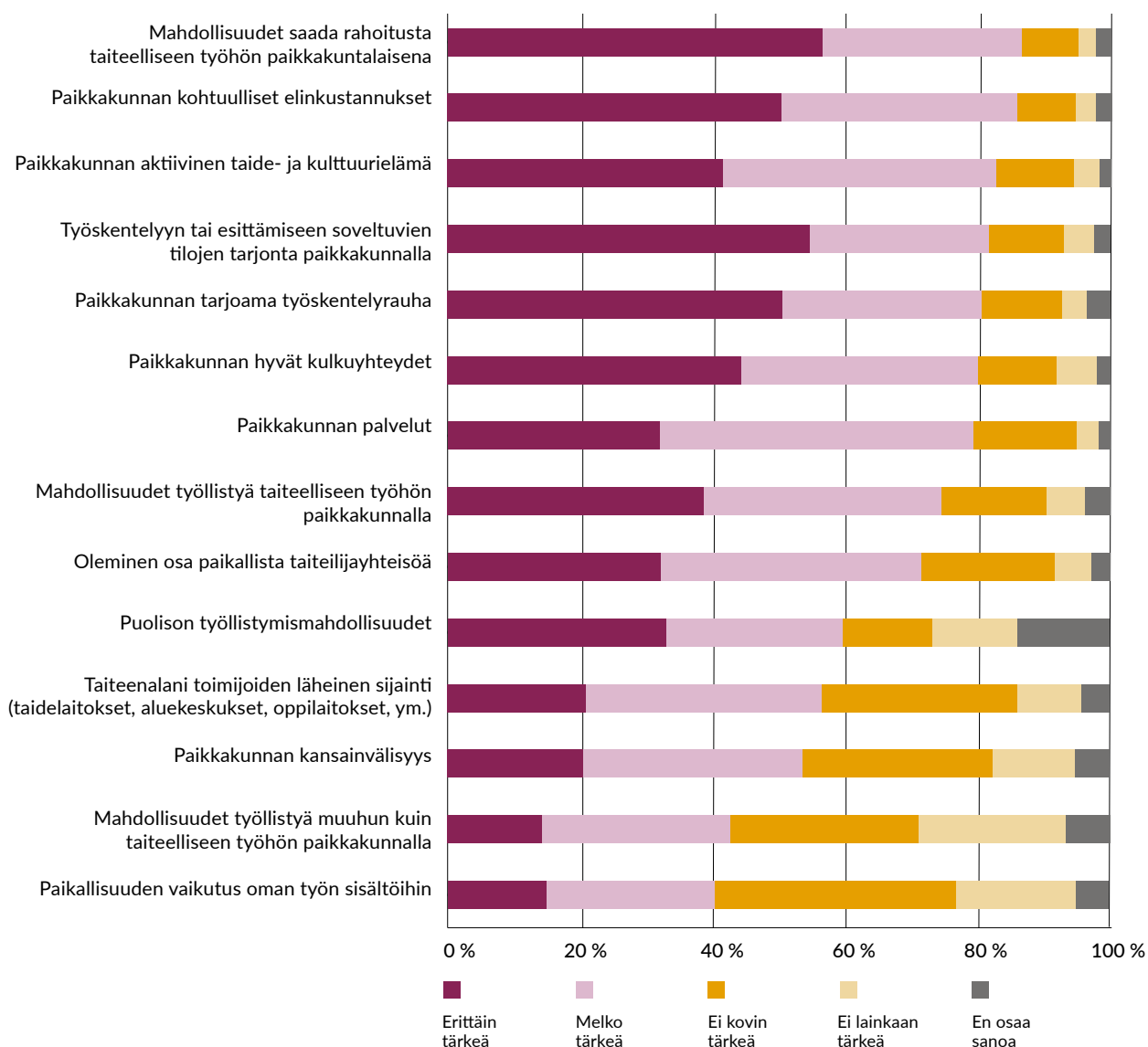
Tärkeimpiä taiteellisen työskentelyn edellytyksiä paikkakunnalla ovat mahdollisuus rahoitukseen sekä kohtuulliset elinkustannukset

Taiteilijoita pyydettiin arvioimaan erilaisten paikkakuntaan liittyvien tekijöiden tärkeyttä taiteelliselle työskentelylle. Tärkeimpinä edellytyksinä näyttäytyivät mahdollisuus saada rahoitusta taiteelliseen työhön paikkakuntalaisena sekä kohtuulliset elinkustannukset, joita piti vähintäänkin melko tärkeänä 86 prosenttia vastaajista. Myös aktiivinen taide- ja kulttuurielämä (83 %), työskentelyyn tai esittämiseen soveltuvien tilojen tarjonta (82 %), työskentelyrauha (80 %), hyvät kulkuyhteydet (80 %) sekä palvelut (79 %) ovat tärkeitä taiteellisen työskentelyn edellytyksiä valtaosalle kyselyyn vastanneista taiteilijoista. Rahoitusmahdollisuuksia ja tilojen tarjontaa piti erittäin tärkeänä yli puolet vastaajista. (Kuvio 24.)

Vastaajat toivat täydentävissä vastauksissa esiin myös koko joukon muita kuin valmiiksi jäsenneltäviä edellytyksiä (yhteensä 223 vastaajaa). Tärkeimmäksi näistä nousivat etenkin paikkakunnan taidetta ja taiteilijoita arvostava ilmapiiri ja päätöksenteko, mutta myös luonto, yhteisöllisyys, perheen ja ystävien läheisyys ja tuki, edulliset työskentely- ja näyttelytilakustannukset sekä lasten päivähoitoon ja kouluun liittyvät tekijät.

KUVIO 24.

Taiteilijoiden näkemykset paikkakuntaan liittyvien tekijöiden tärkeydestä omalle taiteelliselle työskentelylle. (n=1069–1074)

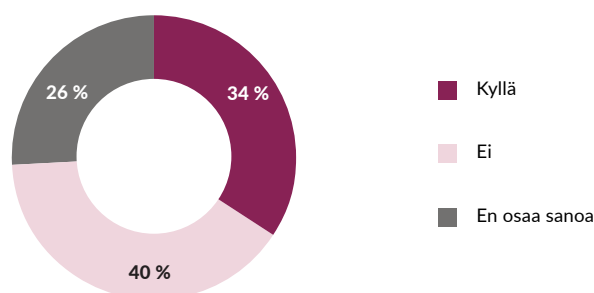

Lähde: Taiteilijakysely.

Vastaajilta tiedusteltiin lisäksi, ovatko paikkakuntaan liittyvät tekijät vaikeuttaneet tai estäneet omaa taiteellista työtä. Vaikeuksia oli kokenut noin kolmannes (34 %) kyselyn taiteilijoista. (Kuvio 25.) Kysymys oli kuitenkin monille hankala vastata, neljännes vastaajista ei osannut sanoa, ovatko paikkakuntaan liittyvät tekijät haitanneet heidän taiteellista työtään. Paikkakuntaan liittyvien tekijöiden tärkeyttä ja niihin liittyviä vaikeuksia avataan tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

KUVIO 25.

Ovatko paikkakuntaan liittyvät tekijät vaikeuttaneet tai estäneet omaa taiteellista työtä, %. (n=1078)

Lähde: Taiteilijakysely.

Rahoituksen koetaan keskittyvän harvoille ja maakuntakeskuksiin

Mahdollisuus saada rahoitusta taiteelliseen työhön paikkakuntalaisena oli vähintäänkin melko tärkeää valtaosalle (86 %) kyselyyn vastanneista taiteilijoista, erittäin tärkeää se oli yli puolelle (57 %) vastaajista. Mahdollisuuden työllistyä taiteelliseen työhön paikkakunnalla koki puolestaan tärkeäksi kolme neljästä (74 %) vastaajasta.

Rahoituksen ja toimeentulon pienuus on yleisesti jaettu huoli ympäri Suomen. Rahoituksen tärkeys ja toiveet rahoituksen ja työtilaisuuksien saamisesta nousivat esiin jo raportin edellisessä luvussa, jossa käsiteltiin taiteilijoiden toiveita kuntien tuelle. Taiteilijoiden näkemysten mukaan mahdollisuudet rahoitukseen ja toimeentuloon erilaisilla paikkakunnilla ja alueilla vaihtelevat suuresti. Barometrikyselyn vastaajista runsas puolet (57 %) koki, että taiteilijoiden toimeentulon mahdollisuudet ovat pääkaupunkiseudulla paremmat kuin muualla Suomessa. Kyselyyn vastanneista Helsingissä asuvista taiteilijoista (n=85) samoin koki 62 prosenttia, Espoossa asuvista (n=47) 53 prosenttia ja Vantaalla asuvista (n=27) 41 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla toimeentulon mahdollisuuksia heikentävät kalliit elinkustannukset ja työ- ja esiintymistilavuokrat.

Helsingissä sijaitsevana toimijana (teatteri) ja asuvana ihmisenä / taiteilijana samankaltainen profiloituminen ei olisi ollut mahdollista muualla. Helsingissä myös erityisyleisöille voi tehdä esityksiä, se on rikkaus. (Taiteilijakysely)

Työskenteleminen muualla kuin pääkaupunkiseudulla ja oman työn pieni näkyvyys päättäjiin on vaikeuttanut oleellisesti rahoituksen saamista, vaikka työn sisällöt ovat verrattavia muiden taiteilijoiden töihin. Kyse ei siis ole työn laadusta vaan oikeapaikkaisuuden ja näkyvyyden puutteesta suhteessa rahoittajiin. (Taiteilijakysely)

Jouduin muuttamaan Helsingistä pois, koska asumiskustannukset sekä eläminen ja taiteellisen työn tulottomuus oli mahdotonta. Pienemmällä paikkakunnalla asumis- ja elämiskustannukset ovat inhimillisemmät ja pystyn työskentelemään sekä elättämään perheeni. (Taiteilijakysely)

Vaikeuksia kaikille taiteilijoille aiheuttavat apurahojen ja avustusten puute tai niiden pienuus. Vastaajien näkemyksen mukaan pääkaupunkiseudulla Taiken ja kuntien rahoituksen saamista hankaloittaa kova kilpailu ja esimerkiksi Taiken apurahojen koettiin suuntautuvan usein maakuntakeskuksiin, mikä heikentää maaseutumaisissa kunnissa asuvien taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksia. Osassa vastauksia arveltiin apurahojen saamisen olevan pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan ulkopuolella helpompaa hakijoiden vähäisemmän määrän vuoksi, osassa esitettiin puolestaan näkemyksiä apurahojen saamisen vaikeudesta olemattomien tai hyvin pienien määrärahojen vuoksi.¹⁶ Melko moni pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuva taiteilija toi esiin kokemuksen, että heitä ei arvosteta hakuprosesseissa samalla tavalla kuin Helsingin seudulla asuvia.

Helsingissä on muun alan työpaikkoja, mutta taiteelliseen työskentelyyn on vaikea saada apurahaa. En tee kaupallisesti myyvää taidetta, joten teosten myymisestä ei tule apua toimeentulon järjestämisessä. Joudun tekemään muun alan työtä ja saan siitä toimeentulon, mutta haittapuolena on taiteellisen työn lähes mahdottomuus - ideointi ja keskittymiskyky kärsivät todella radikaalisti. En voi tehdä palkkatyötäkään huonosti, sillä saisin heti potkut. (Taiteilijakysely)

Att bo på i en liten kommun i österbotten ses inte som ”kulturellt utvecklande och framgångsrikt” och jag upplever att kustösterbotten inte prioriteras vid utdelningen av t.ex statens (Taikes) stipendier. (Taiteilijakysely)

En usko, että oululaista taiteilijaa pidetään aina kovin vakavasti otettavana hakuprosesseissa. Ajatellaan että kunnianhimoinen taiteilija asuu Helsingin seudulla tai vähintään Etelä-Suomessa. (Taiteilijakysely)

Monissa vastauksissa kritisoitiin myös erityisesti kuntaorganisaation kyvyttömyyttä tukea taiteen tekemistä. Useat vastaajista harmittelivat, ettei heidän kuntansa myönnä lainkaan tai vain vähän tukea vapaan kentän ammattitaiteilijoille, vaan kunnan raha ohjataan taidelaitoksille tai harrastus-

¹⁶ Taiken apurahojen tarkastelu alueittain osoittaa, että yleisellä tasolla eri maakuntien osuudet hakijoista ja saajista vastaavat toisiaan tai erot ovat hyvin pieniä. Sen sijaan pääkaupunkiseudun osuus muun muassa taiteilija-apurahojen saajien osalta on kymmenen prosenttiyksikköä hakijaosuutta suurempi. Tuensaajista myös hakijoita suurempi osuus kohdistui pääkaupunkiseudulle. (Taiteen edistämiskeskus, 2020, s. 25–26.)

toimintaan. Moni koki, ettei kunnan päätöksenteossa tunnisteta tai tehdä eroa ammattitaiteen ja harrastustoiminnan välillä.

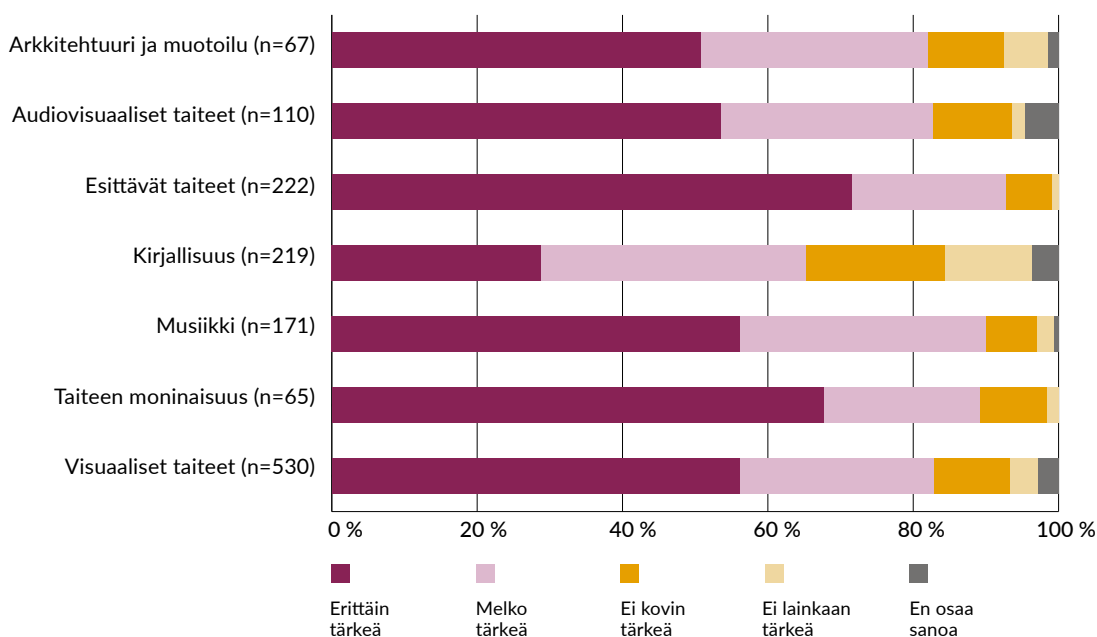
Yleisesti ottaen päätöksentekoon ja rahoituksen jakautumiseen koetaan varsinkin pienemmillä paikkakunnilla vaikuttavan liiaksi henkilökohtaiset suhteet ja mieltymykset. Monen vastaajan mielestä paikkakunnilla arvostetaan helposti vain muutamaa, pitkään alueella vaikuttanutta taiteilijaa. Heidän vakiintunut asemansa vaikuttaa siihen, että apurahat kohdistuvat usein toistuvasti samoille henkilöille, mikä vaikeuttaa vastaamuttaneiden työskentelymahdollisuuksia. Eräs vastaajan kuvaili monen tuntoja seuraavasti: ”Olen paikkakunnalle muuttanut. Minulla ei ole tuttuja tai sukulaisia kunnan toimihenkilöissä. Tuntuu että samat ihmiset ovat tapetilla jatkuvasti... saavat tilaustöitä ja töitä ostetaan jne. Taidehankinnoista päättävät vuosia samat ihmiset tai sama ihminen, jolloin valinnat ennakoitavissa entisen pohjalta. Työskentelyapurahojen hausta on vaikea saada tietoa.”

On merkittävää, että pienissä ja vähän isommissakin kunnissa kaikki tuntevat kaikki. Tietynlainen anonymiteetti mahdollisissa apuraha tai tukimuotojen haku- ja päätöksenteossa voisi olla relevanttia? Tai ainakin niin, että hakemuksen sisältö olisi se merkittävin päätösperuste, ei se vanha (varsinkaan negatiivinen) leima tai oletus, joka kulttuurihöllä taiteilijasta on. Mietin myös, voisivatko kunnat tehdä tässä yhteistyötä ja ns. ”päättää ristiin” tai yhteistyönä näitä asioita, eli tuulettaa ja uudistaa käsityksiään paikkakuntansa kompetenssista. (Taiteilijakysely)

Kohtuuhintaisista tiloista on puutetta ympäri Suomen, yleisin taiteen tekemisen paikka on koti

Työskentelyyn tai esittämiseen soveltuvien tilojen tarjonta paikkakunnalla oli tärkeää 82 prosentille kyselyyn vastanneista taiteilijoista. Useimmiten tilat nähtiin tärkeiksi esittävien taiteiden alalla toimivien taiteilijoiden vastauksissa. Tilat olivat erityisen tärkeitä myös taiteen moninaisuuden ja musiikin alalla toimiville. Kirjallisuuden alalla tilojen tarjonnan merkitys oli vähäisintä. (Kuvio 26.) Tilojen merkitys korostui erityisesti kaupunkimaisissa kunnissa asuvien taiteilijoiden vastauksissa. Tilojen tarjonta oli tärkeää 84 prosentille kaupunkimaisten ja 69 prosentille maaseutumaisien kuntien taiteilijoista. Osaltaan kuntatyyppien välisiä eroja voi selittää tilojen tärkeys esittävien taiteiden aloilla toimiville taiteilijoille, sillä heistä selvästi suurempi osuus asui kaupunkimaisissa kunnissa.

KUVIO 26.

Työskentelyyn tai esittämiseen soveltuvien tilojen tärkeys paikkakunnalla, taiteenaloittain, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Tilojen puute ja kalleus oli yksi eniten kyselyyn vastanneiden taiteilijoiden taiteellista työtä vaikeuttanut tekijä. Työtiloja koskeva ongelma on yhteisesti jaettu kokemus ympäri Suomen. Tilojen kalleus vaivaa etenkin pääkaupunkiseudulla ja isoissa kaupungeissa asuvia taiteilijoita. Monilla paikkakunnilla on myös puutteita tiloista, joissa esittää taidetta. Tähän ovat vastausten perusteella osasyynä esimerkiksi keikkapaikkojen vähentyminen ja taidelaitosten alasajo. Useiden vastaajien mielestä omalla paikkakunnalla on tyhjiillään taiteellisen työn tekemiseen ja esittämiseen soveltuvia tiloja. Ne ovat kuitenkin monille liian kalliita tai niitä pidetään varattuna taidetta tuottavampaan toimintaan.

Kunnassa on paljon tyhjiä tiloja, mutta niitä ei saa käyttöön tai ne maksavat todella paljon. Uskon, että kunnan asukkaita piristäisi se, että niihin annettaisiin luoda toimintaa, myös yhteisöllistä. Se kasvat-
taisi viihtyvyyttä, eikä tilat olisi tyhjiillään. (Taiteilijakysely)

Jatkuva työhuoneen muuttaminen on merkittävästi vaikeuttanut taiteen tekoa. (Taiteilijakysely)

Uuden työtilan etsintä oli uudelle paikkakunnalle muuton yhteydessä hyvin vaivalloista. Aluksi työskentelin kotona, mutta tilat olivat epätyytyttävät ja rajoittivat työskentelymahdollisuuksia. Muutaman vuoden kuluttua löysin onneksi toimivan työtilan läheltä kotiani.

Materiaalien hankinta oli myös alkuun hankalaa. Uudella asuinpaikkakunnallani on ollut vaikeaa saada toimeentuloa taiteen myynnistä, eivätkä teokset myy, kuten pääkaupunkiseudulla. Tällä on toki ollut kielteinen vaikutus taiteelliseen itsetuntoon ja talouteen. (Taiteilijakysely)

Tyypillisimmin vastaajien työtila sijaitsikin vuonna 2019 kotona (68 % vastaajista)¹⁷. Kotonaan työskentelevistä noin puolet (51 %) työskenteli vain kotona ja puolet myös jossakin muualla. Maaseutumaaisissa kunnissa kotona työskentely oli yleisintä (81 %). Myös kaupunkimaisissa (66 %) ja taajaan asutuissa kunnissa (71 %) kotona työskentely oli yleistä.

Vaikka kotona työskennellään kaikilla taiteenaloilla, korostui se erityisesti kirjallisuuden alalla toimivien piirissä (90 %). Kotona työskentelevät paljon myös freelancerit (78 %), eläkeläiset (77 %), osa-aikaiset palkansaajat (71 %) ja apurahansaajat (70 %). Osalle koti on hyvä ja mieluisa paikka työskennellä, mutta moni toi myös esiin, miten työskentelytila vaikuttaa suoraan taiteen sisältöön:

Joudun työskentelemään kotona, joka vaikuttaa väistämättä työn laatuun, koska työhuonetta ei ole tai ne ovat liian kalliita. (Taiteilijakysely)

Korkeat elinkustannukset pääkaupunkiseudulla ja etenkin Helsingissä ovat omalla kohdallani ns. pakottaneet työskentelemään kotona. Toki olen sopeutuvainen, mutta ehkä myös kotona työskentely vaikuttaa esim. materiaalivalintoihin ja siihen, ettei kovin valtavia teoksia synny, koska en asu kotonani yksin. (Taiteilijakysely)

Noin joka kolmas (34 %) vastaajista omisti tai vuokrasi vuonna 2019 erillistä työtilaa muualla kuin kodin yhteydessä, viidesosa (21 %) työskenteli vaihtuvissa tiloissa työtilanteen mukaan ja 13 prosenttia työskenteli kiinteässä työpaikassa. Kiinteässä työpaikassa työskentelivät ja työtilaa vuokrasivat eniten kaupunkimaisten kuntien taiteilijat. Kiinteässä työpaikassa työskentelivät etupäässä esittävien taiteiden (26 %) ja musiikin (26 %) aloilla toimivat taiteilijat. Arkkitehtuurin ja muotoilun, visuaalisten taiteiden tai taiteen moninaisuuden aloilla toimivat taas omistivat tai vuokrasivat keskimääräistä useammin erillistä tilaa.

Julkisissa tiloissa työskentely (12 %) sekä esimerkiksi keikka- ja kiertuetöihin liittyvät vaihtelevat työtilat olivat vuonna 2019 tyypillisempiä kaupunkimaisissa kunnissa asuvien ja nuorten parissa. Keikka- ja kiertuetöihin

17 Kysely toteutettiin koronapandemian aikaan syksyllä 2020, jolloin kotona työskentelevien määrä on todennäköisesti ollut vielä tätäkin suurempi. Kyselyssä tiedusteltiin taiteellisen työskentelyn paikkoja vuonna 2019, siis ennen koronapandemian puhkeamista.

liittyvissä vaihtuvissa työtiloissa työskenteli eniten esittävien taiteiden aloilla toimivia (55 %) ja vähiten visuaalisten taiteiden alojen taiteilijoita (10 %). Osa vastaajista kertoi muunlaisesta työtilojen järjestämisestä. Näitä olivat erityisesti erilaiset residenssit sekä julkiset tilat kuten kirjastot, kahvilat ja oppilaitosten tilat mutta myös julkiset ulkotilat kuten puistot.

Liikkuminen ja yhteydet alan toimijoihin, mutta myös työskentelyrauha ovat tärkeitä taiteilijoille

Selkeä enemmistö (83 %) kyselyyn vastanneista taiteilijoista piti paikkakunnan aktiivista taide- ja kulttuurielämää tärkeänä edellytyksenä taiteelliselle työskentelylleen. Aktiivinen taide- ja kulttuurielämä houkuttelee etenkin nuoria, alle 35-vuotiaita taiteilijoita, joista lähes kaikki (92 %) kokivat sen tärkeäksi. Taiteenaloittain aktiivinen taide- ja kulttuurielämä merkitsee eniten taiteen moninaisuuden (89 %), musiikin (89 %) ja esittävien taiteiden (87 %) aloilla toimiville taiteilijoille, mutta se koettiin tärkeäksi selkeässä enemmistössä muillakin taiteenaloilla toimivien taiteilijoiden vastauksia. Kaupunkimaisissa kunnissa asuvista taiteilijoista 86 prosenttia, taajaan asutuissa kunnissa asuvista 78 prosenttia ja maaseutumaisissa kunnissa asuvista 65 prosenttia näki aktiivisen taide- ja kulttuurielämän tärkeänä taiteellisen työn edellytyksenä.

Oman taiteenalan toimijoiden läheistä sijaintia piti tärkeänä runsas puolet (57 %) kaikista vastaajista. Erityisen tärkeää se oli musiikin alalla toimiville (70 %) ja nuorimmille (70 %) taiteilijoille. Avovastausten perusteella oman taiteenalan toimijoiden (taidelaitokset, aluekeskukset, oppilaitokset ym.) sijaitseminen paikkakunnalla koetaan vaikuttavan paitsi työskentelymahdollisuuksiin myös taidemyönteiseen ilmapiiriin. Muutamat vastaajat kokivat taidekoulutuksen tai -laitoksen häviämisen paikkakunnalta näivettäneen taidetarjontaa ja vaikuttaneen negatiivisesti taiteen arvostukseen.

Paikkakunnan hyvät kulkuyhteydet olivat tärkeä taiteellisen työskentelyn edellytys 80 prosentille vastaajista. Etenkin Uudellamaalla asuville taiteilijoille hyvät kulkuyhteydet ovat vastausten perusteella tärkeitä, heistä lähes kaikki (89 %) pitivät kulkuyhteyksiä tärkeinä ja selkeästi yli puolet (58 %) erittäin tärkeinä. Yleisesti ottaen hyvillä yhteyksillä oli vastausten perusteella hieman suurempi merkitys kaupunkimaisissa (82 %) ja taajaan asutuissa kunnissa (79 %) asuville kuin maaseutumaisten kuntien taiteilijoille (67 %). Yksi vastaaja kuvasi, kuinka liikkumisen edellytyksillä on vaikutusta myös työryhmien työskentelyyn ja kokoonpanoon: ”Lokaatio vaikuttaa työryhmän muovautumiseen. Matkustusolosuhteet tai niiden puuttuminen ovat tärkeitä. Esittävän alan ihmisenä työryhmä saattaa koostua useamman

paikkakunnan ihmisistä. Jos julkiset liikenneyhteytesi ovat huonot, sinua ei valita ensembleen, sillä harjoitusajankohdat eivät taivu liikennöintiin.”

Vastausten perusteella erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvien vastaajien taiteen tekemisen edellytyksiä vaikeuttaa pitkä etäisyys oman alan toimijoihin, kuten gallerioihin, kuraattoreihin ja kustantajiin, sekä matkustamisen kalleus. Vastaajien mukaan Suomen taide- ja kulttuurielämä sekä taidemarkkinat sijaitsevat Helsingissä, ja myös alan verkostoituminen tapahtuu pääsääntöisesti pääkaupunkiseudulla. Asian kokivat ongelmallisena myös muissa isoimmissa kaupungeissa, kuten Turussa ja Tampereella asuvat vastaajat. Yksi Ahvenanmaalla asuva vastaaja toi ilmi vaikeuden verkostoitua Manner-Suomessa asuvien taidealan toimijoiden kanssa sekä mahdollisuuden osallistua alan koulutuksiin ja tapahtumiin. Asia on hankaloitunut entisestään koronaviruspandemian vuoksi heikentyneiden liikenneyhteyksien vuoksi.

Kyllä muutto stadista Tampereelle vaikutti voimakkaasti ns. läsnä-oloon alan piireissä ja sitä kautta tunnettuuteen ja myös apurahojen saantiin. (Taiteilijakysely)

Yhteydet pääkaupunkiseudulle ovat hitaat, mikä vaikuttaa kuraattoreiden ja näyttelyn järjestäjien kiinnostukseen tehdä työhuonevierailuja. (Taiteilijakysely)

Avlägsen från beslutsfattarna och både institutuella och privata konstköparna - de är väl 80% minst i Helsingfors-trakten. (Taiteilijakysely)

Autottomana liikkuminen ja teosten lähettäminen on edelleen kallista, vaikka hinnat ovat tulleet alas. Elääkseen taidemyynnillä (kuten teen), on välttämätöntä käydä pari kertaa vuodessa Helsingissä tapahtumissa, koska kyllä se vain totta on, että teosmyynnissä raha liikkuu siellä (eikä teosten näkemistä livenä mikään digitaalinen vallankumous korvaa). Matkoineen ja majoituksineen yksi viikko maksaa vähintään tonnin, joten kustannukset eivät ole mikään pieni juttu. Ironisesti kyllä, edelleenkin viikon Berliinin tai Lontoon reissun saa tehtyä edullisemmin kuin viikon reissun pääkaupunkiseudulle, mutta vaikka jälkimmäinen kotimaan reissu olisi oman taiteellisen elannon kannalta kannattavampi, siihen ei voi hakea apurahaa (mistään!) samalla tavalla kuin ulkomaanreissuihin. (Taiteilijakysely)

Paikallisen taiteilijayhteisön osana oleminen näyttäytyi useammin tärkeänä kaupunkimaisissa (73 %) ja taajaan asutuissa (71 %) kunnissa asuville kuin maaseutumaisten kuntien taiteilijoille (61 %). Täydentävistä vastauksista nousi kuitenkin esiin tarve kuulua yhteisöön riippumatta paikkakunnasta tai sen koosta.

Maaseutumaaisissa kunnissa asuville taiteilijoille selkeästi tärkeimmäksi taiteellisen työskentelyn edellytykseksi nousi työskentelyrauha. Työskentelyrauha oli vähintäänkin melko tärkeää lähes kaikille (92 %) maaseutumaaisissa kunnissa asuville vastaajille, ja erittäin tärkeää kolmelle neljäsosalle (74 %) vastaajista. Myös taajaan asutuissa kunnissa työskentelyrauha nousi useimmin tärkeäksi valituksi työskentelyn edellytykseksi, se oli tärkeä 85 prosentille taajaan asutuissa kunnissa asuvista taiteilijoista.

Kaipaen muualle taide-elämään, vaikka pidänkin maaseudulla asumisesta ja työskentelyrauhastakin. (Taiteilijakysely)

Asun maaseudulla syrjässä kaikesta. Tukee työskentelyä(rauha), mutta taideyhteisö puuttuu. Näyttelytilat, näyttelyt, materiaalia myyvät liikkeet kaikki on kaukana! Ilmapiiri ahdistaa ajoittain, kun sallivuus ei tosiaan kukoista. Työtilaisuuksia on todella vähän. (Taiteilijakysely)

Olin mielestäni lupaavalla taidegraafikon ammatillisella alulla, kun muutin tänne. Työtilojen ja välineiden puuttuminen on merkittävästi vaikeuttanut ammattitaidon ylläpitoa nimenomaan taidegraafikassa, sillä lähimailla ei ole yhteiskäyttöön tarkoitettua prässää, enkä ole onnistunut saamaan apurahaa oman laitteen hankintaan. Kollegoita ei paikkakunnalla ole ainuttakaan, koen yksinäisyyttä. Näyttelyt ovat aika etäällä, eikä näyttelytiloja ole kovin paljoa lukuun ottamatta sinänsä hyvää ja toimivaa kirjastojen näyttelytilasysteemiä. (Taiteilijakysely)

Osoitetaan toisinaan, etten ole syntynyt paikkakunnalla, olen vieras. Vaikka olen ulospäin suuntautunut ja avoin, minun on vaikea tutustua täällä taiteilijakollegoihin, koska tunnen, että minut suljetaan pois keskusteluista. Emme keskustele tai siis minulle ei kerrota, jos työskentelyapurahoja haetaan, ei suunnitella yhdessä näyttelyitä. Ulkopuolisuuden tunne välillä hyvin voimakas. (Taiteilijakysely)

Osa vastaajista kuvaili vaikeutta päästä osaksi uuden paikkakunnan taiteilijayhteisöä. Tähän olivat syynä muun muassa oman alan toimijoiden pieni määrä alueella tai taiteilijayhteisön sisäänpäin kääntynyt ilmapiiri. Muutamat vastaajat kuvasivat, miten paikkakunnalla asemansa vakiinnuttaneilla taiteilijoilla on sosiaalista valtaa ja he voivat jättää alueen uudet taiteilijat yhteisön ulkopuolelle jättämällä heidät kutsumatta työryhmiin, seuroihin tai näyttelyihin. Taiteilijayhteisön puute tai sen ulkopuolelle jääminen on synnyttänyt taiteilijoissa yksinäisyyttä ja vaikeuttanut paikkakuntaan juurtumista.

Vastaajista suurin osa (59 %) koki, että taiteilijoiden työskentelymahdollisuudet eri paikkakunnilla paranisivat, jos kotimaan liikkuvuuteen myönnettäisiin enemmän rahallista tukea. Näin kokivat vastaajista

erityisesti Lapin (86 %), Pohjois-Karjalan (75 %) ja Satakunnan (74 %) alueilla sekä maaseutumaaisissa kunnissa (70 %) asuvat taiteilijat.

Paikkakunnan kansainvälisyys ei noussut tärkeäksi tekijäksi pohdittaessa eri tekijöiden tärkeyttä omalle taiteelliselle työskentelylle. Se oli silti ainakin jossain määrin tärkeää yli puolille (54 %) vastaajista. Paikkakunnan kansainvälisyys voi tarkoittaa sekä hyviä kulkuyhteyksiä ulkomaille että paikkakunnan väestön monimuotoisuutta. Paikkakunnan kansainvälisyyttä piti tärkeänä reilu puolet (56 %) kaupunkimaisten kuntien vastaajista ja 40 prosenttia maaseutumaaisissa kunnissa asuvista taiteilijoista. Kansainvälisyys oli tärkeintä Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa (66 %), Lapissa (64 %), Uudellamaalla (62 %) ja Pohjois-Karjalassa (61 %) asuville. Näillä alueilla liikenne ja yhteydenpito rajan yli on myös oletettavasti perinteisesti aktiivista.

Taiteilijat kaipaavat lisää näkyvyyttä paikallisesti, eri puolilla maata asuvat myös näkyvyyttä valtakunnan medioissa

Useat vastaajat kertoivat paikkakunnan päätöksentekijöiden asenteiden ja arvostuksen puutteen taiteilijoita ja taidetta kohtaan vaikeuttaneen tai estäneen omaa taiteellista työtä. Tämän koettiin heijastuvan muun muassa taiteen ja taiteilijoiden vähäiseen näkyvyyteen paikkakunnalla, ja moni koki olevansa tunnetumpi oman paikkakuntansa ulkopuolella. Paikallisten taiteilijoiden osaaminen ei useiden vastaajien mielestä tule näkyväksi omalla paikkakunnalla ja paikkakunnan tapahtumiin tilataan taidetta usein ulkopuolelta. Muutamat ihmettelivät, miksi kuntien markkinoinnissa tai imagossa ei haluta huomioida paikkakunnalla toimivia kansainvälisestikin tunnettuja taiteilijoita.

Vaikka moni, etenkin pienellä paikkakunnalla asuva taiteilija ilmaisi kohtaavansa arvostuksen puutetta taiteilijana, kokivat he helpommaksi löytää paikkakunnalta taidemyönteiset henkilöt ja organisaatiot ja verkostoitua heidän kanssaan. Vastaajat arvostivat myös pienten paikkakuntien yhteisöllisyyttä, välittömyyttä ja ihmisten toisilleen tarjoamaa apua.

Om jag ger ut böcker på ett stort Helsingforsförlag, kommer jag mera i skymundan både på förlaget och ibland också på hemorten. På min hemort finns det inte heller alltid tillräcklig medvetenhet om förutsättningarna för konstnärlig kvalitet. (Taiteilijakysely)

Erityisesti ärsyttää, jos kaupunki tai sen osanen, kuten museo tai virasto tilaa kalliilla taidealan teoksen tai asiantuntemusta ulkomailta tai stadista vaikka kaupungissa toimii korkeatasoisia alan toimijoita. (Taiteilijakysely)

Minulla on täydellinen työrauha, mikä edesauttaa kirjoittamistyötä. Kirjailijalle yleisö on kuitenkin tärkeä. Olen paikkakunnalla jokseenkin tuntematon kirjailija, vaikka olen asunut täällä 20 vuotta. (Taiteilijakysely)

Työskentelen päätoimisesti taiteen parissa muualla kuin asuinkunnassani. Muualla ammatillista osaamistani arvostetaan ja sille on kysyntää, mutta minulla on tunne, että kotikunnassani osaamiseleni ei ole kysyntää eikä kotikuntani halua käyttää osaamistani, vaan arvostaa enemmän muualta tulevia/ muualta kutsuttavia vierailevia taiteilijoita. Olen ilmaissut halukkuuteni toimia myös omassa kotikunnassani päättävillä tahoilla, mutta keikkoja ei ole tarjottu. [...] Erikoista, sillä osaamistani hyödyntämällä kotikunta säästäisi matka- ja majoituskustannuksissa sekä palkkioista maksettavat veroeurot jäisivät kotikuntaan. Oman paikkakunnan osaamisen esille nostaminen ja hyödyntäminen myös toisi etua sekä taiteilijalle että paikkakunnalle. (Taiteilijakysely)

Vastaajat kokivat myös medianäkyvyytensä vahvemerkiksi oman paikkakunnan ulkopuolella. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisia taiteilijoita yhdistää kokemus siitä, että valtakunnan mediat toimivat pääkaupunkikeskeisesti ja että median edustajien kiinnostus tuoda esiin muualla asuvia ja työskenteleviä taiteilijoita on heikkoa. Vastaajien mukaan eri puolilla Suomea asuvia taiteilijoita käsitellään mediassa usein eri tavoin: pääkaupunkiseudun taiteilijoista puhutaan ammattitaiteilijoina samaan aikaan kun muualla asuvien taiteilijoiden uutisoinnissa korostuu herkemmin harrastelijamaisuus ja heihin saatetaan viitata ”maakuntataiteilijoina”.

Paikallinen näkyvyys on nolla. (Taiteilijakysely)

Maamme kulttuurielämän Helsingikeskeisyys saattaa vaikuttaa siten, että moni täällä muualla maassa tehtävä taidetyö ei saa samaa näkyvyyttä tai arvostusta kuin vastaava työ saa Helsingissä. Toisaalta pääkaupunkiseudulla näkyvyyden eteen taiteilija joutuu suuren kilpailun takia tehdä raivokkaammin töitä kuin muualla Suomessa, eikä silti onnistu. Eli eipä ole helppoa missään :) (Taiteilijakysely)

Valtakunnan median keskittyminen pääkaupunkiseudulle vaikuttaa vääjäämättä näkyvyyteen. Johtaa väkisin tilanteisiin, joissa Helsingin taide on valtakunnallista ja vaikkapa Kuopion taide maakunnallista. Vaikka siis tätä ei tietoisesti ajeta. Yle on ajanut aluetoimituksia alas parisen kymmentä vuotta ja aluetoimituksissakin kulttuuri näkyy lähinnä yksittäisten toimittajien innon mukaan. (Taiteilijakysely)

Suomen mediat toimivat pääosin Helsingistä käsin. Haastatteluihin pitää yleensä lähteä Helsinkiin tai ne tehdään ikävästi sähköpostilla tai puhelimella pääkaupunkiseudulta käsin ja vaikkapa televisiossa tästä johtuen pyörii lähinnä helsinkiläisiä sankareita helsinkiläisten vieraana - kuin Helsingin paikallis-TV:tä katsoisi. (Taiteilijakysely)

PAIKKAKUNNAN MERKITYS TAITEELLISELLE TYÖSKENTELYLLE

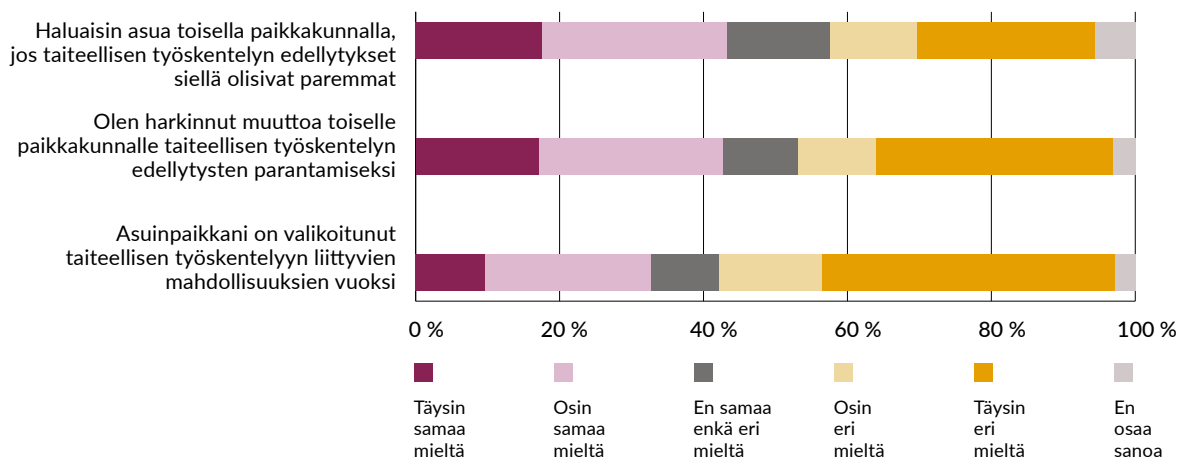
Tässä osiossa tarkastellaan taiteellisen työskentelyn edellytysten merkitystä asuinpaikan valinnassa sekä taiteilijoiden näkemyksiä työskentelypaikkakunnastaan.

Taiteellisen työn edellytykset vaikuttavat harvemmin asuinpaikan valintaan

Valtaosalla taiteilijoista asuinpaikan valintaan vaikuttavat muut kuin taiteen tekemiseen liittyvät tekijät, sillä vain kolmannes barometrikyselyn vastaajista oli valinnut nykyisen asuinpaikkansa taiteelliseen työskentelyyn liittyvien mahdollisuuksien vuoksi. Hieman suurempi osuus vastaajista oli harkinnut muuttoa toiselle paikkakunnalle taiteellisen työskentelyn edellytysten parantamiseksi (42 %) tai haluaisi asua toisella paikkakunnalla, jos taiteellisen työskentelyn edellytykset siellä olisivat paremmat (43 %). (Kuvio 27.)

KUVIO 27.

Taiteilijoiden näkemykset väittämiin taiteellisen työskentelyn edellytysten merkityksestä asuinpaikan valinnassa. (n=1067–1071)

Lähde: Taiteilijakysely.

Esittävien taiteiden aloilla toimivat taiteilijat (40 %) olivat valinneet asuinpaikkakuntansa useammin taiteellisen työskentelyn mahdollisuuksien vuoksi. Muilla taiteenaloilla väitteen kanssa samaa mieltä olevien osuus oli 21–38 prosenttia. (Kuvio 28.) Maaseutumaaisissa kunnissa asuvista vastaajista reilulle kolmannekselle (38 %) ja taajaan asutuissa (32 %) tai kaupunki-

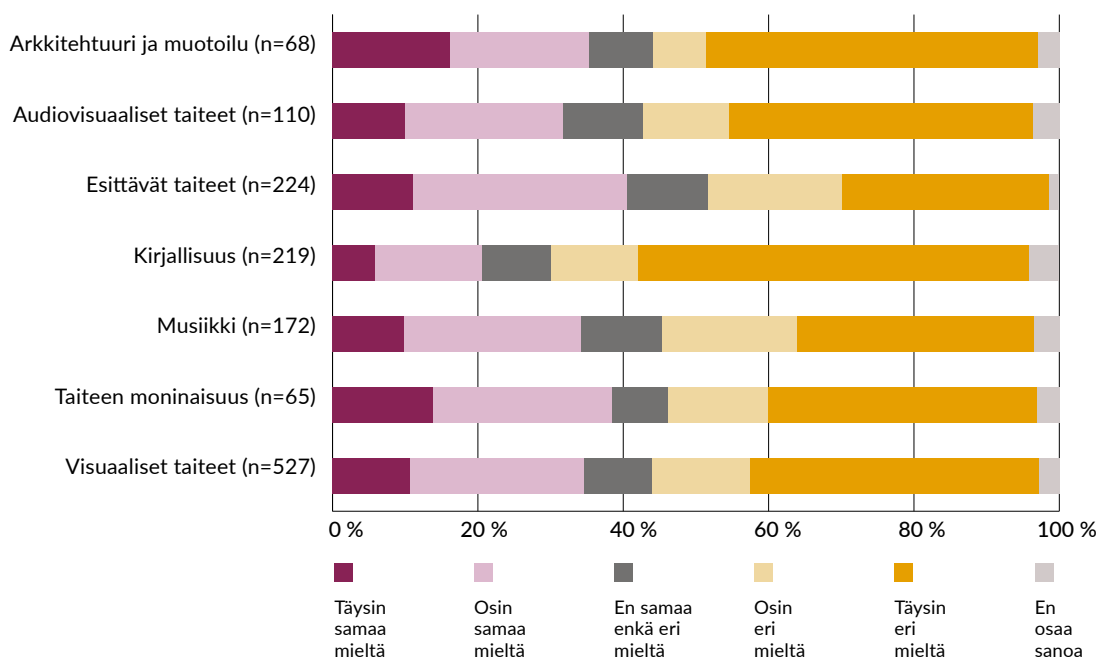
maisissa kunnissa (33 %) asuvista kolmannekselle asuinpaikka oli valikoitunut taiteellisten työskentelyn mahdollisuuksien vuoksi. Alueittain väitteen kanssa useimmiten samaa mieltä olivat kyselyyn vastanneet Lapissa (45 %) ja Kaakkois-Suomessa (40 %) asuvat taiteilijat. Muilla alueilla väitteen kanssa samaa mieltä olevien osuus vaihteli 22 prosentista 37 prosenttiin. Yksittäisistä paikkakunnista etenkin Helsinki ja Raasepori näyttävät vastausten perusteella paikkakuntina, jonne on muutettu taiteellisen työskentelyn edellytysten vuoksi.

Olen muuttanut takaisin synnyinkaupunkiini opiskelujen jälkeen. Koen tärkeäksi, ettei maan taidekoulujen osaaminen jää vain pääkaupunkiseudulle tai suurimpiin kaupunkeihin. (Taiteilijakysely)

Asuinpaikkani on valikoitunut taiteellisten toimijoiden runsauden takia. Muutin aiemmalta paikkakunnalta pois kulttuurielämän näivettymisen takia, joka johtui taidealan korkeakoulutuksen lopettamisesta. (Taiteilijakysely)

KUVIO 28.

Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Asuinpaikkani on valikoitunut taiteellisen työskentelyn mahdollisuuksien vuoksi, %.

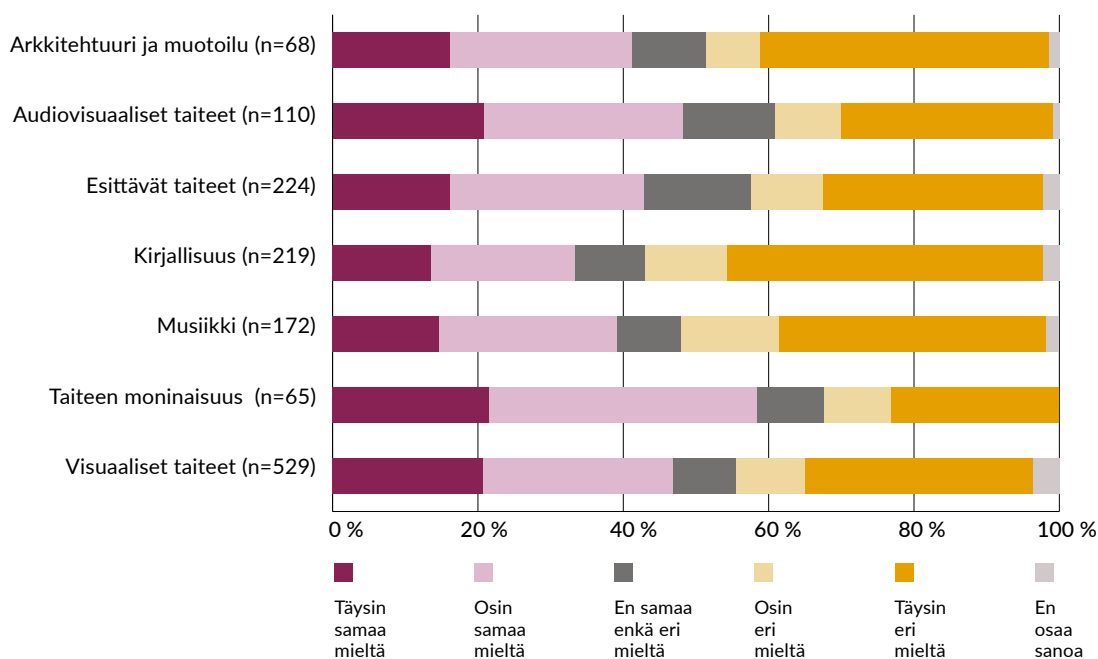

Lähde: Taiteilijakysely.

Noin kahdella viidesosalla kyselyyn vastanneista taiteilijoista oli halua vaihtaa paikkakuntaa (kuvio 27). Muuttoa toiselle paikkakunnalle taiteellisten työskentelyn olosuhteiden parantamiseksi oli harkinnut yli puolet kyselyyn vastanneista Pohjanmaalla (55 %), Satakunnassa (54 %) ja Pohjois-Savossa (52 %) asuvista taiteilijoista. Muilla alueilla asuvista taiteilijoista muuttoa oli harkinnut 37–48 prosenttia vastaajista. Erot kuntatyyppien välillä olivat pieniä, kaupunkimaisten ja taajaan asuttujen kuntien asukkaista muuttoa oli harkinnut 43 prosenttia ja maaseutumaisten kuntien taiteilijoista 39 prosenttia. Taiteenaloittain eniten muuttamista olivat pohtineet taiteen moninaisuuden (59 %) sekä audiovisuaalisten (48 %) ja visuaalisten taiteiden (47 %) aloilla toimivat taiteilijat (kuvio 29). Nuorista alle 35-vuotiaista taiteilijoista peräti 63 prosenttia oli harkinnut muuttoa.

KUVIO 29.

Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Olen harkinnut muuttoa toiselle paikkakunnalle taiteellisen työskentelyn edellytysten parantamiseksi, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Kun muutin Helsingistä pois minulta katosi kaikki verkostot ja kaikki apurahat. Kaksi ensimmäistä vuotta yritin, mutta sitten valitsin alan vaihdon koska toimeen on tultava. Helsingissä elin nykytaiteen ytimessä ja tunsin kentän laajasti niin toimijat kuin tekijätkin. Pidin itse näyttelyitä sekä tein yhteistyötä tunnettujen taiteilijoiden kanssa.

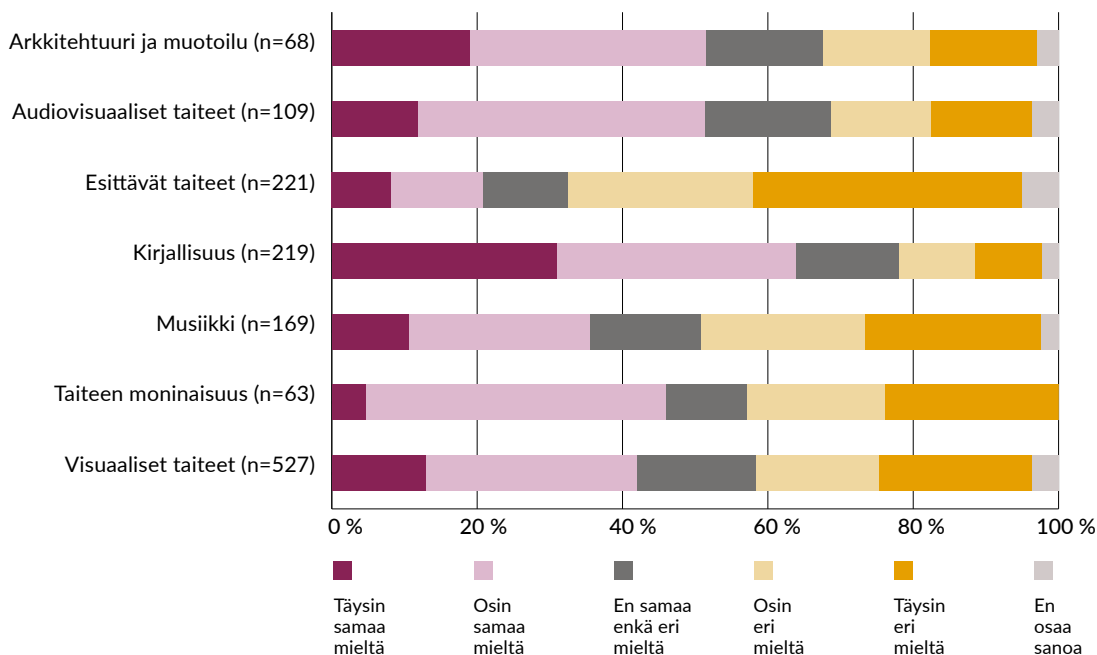
Täällä minua ei tunne kukaan ja meriittini ovat merkityksettömiä. Haluan kuitenkin asua Lapissa mistä olen kotoisin. (Taiteilijakysely)

Valitsin asuinpaikkani sijainnin työskentelytilojen saatavuuden mukaan vuonna 1994. Sain työskennellä 15 vuotta lähikunnan tarjoamassa taiteilijoiden työtilassa. Kaupunki lopetti työtilat ja laitteet taiteilijoiden työskentelyltä varastoitiin. Muutos toi totaalisen romahduksen omaan työskentelyyn. [N]yt luomiskykyni on palautunut. Näen, että taiteellani on suunta ja kansainvälistä kysyntää. Taiteilijoiden työskentelyedellytykset kunnissa ovat huonontuneet samassa suhteessa ja vauhdilla kuin kuntien valtionosuudet ovat kulttuuripuolelta hävinneet. Näillä asioilla on suora yhteys. (Taiteilijakysely)

Väite siitä, että vastaajan taiteellinen työ ei ole riippuvaista paikkakunnasta digitaalisten työskentelymahdollisuuksien vuoksi jakoi vastaajia. Maaseutumaaisissa kunnissa asuvat olivat jossain määrin enemmän väitteen kannalla kuin muiden kuntatyyppien vastaajat. Vastaajan ikä ei juurikaan vaikuttanut näkemykseen. Taiteenaloittain tarkasteltuna digitaalisuus vähentää eniten kirjallisuuden alalla toimivien vastaajien (31 %) mutta vähiten esittävien taiteiden aloilla toimivien taiteilijoiden (11 %) riippuvuutta paikkakunnasta. (Kuvio 30.)

KUVIO 30.

Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään: Taiteellinen työni ei ole riippuvainen paikkakunnasta digitaalisten työskentelymahdollisuuksien vuoksi, %.

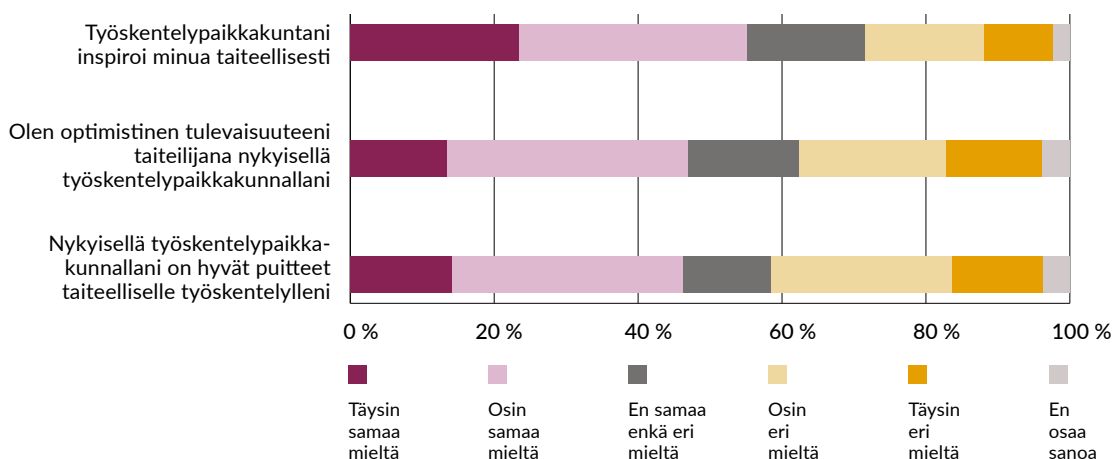
Lähde: Taiteilijakysely.

Työskentelypaikkakunta inspiroi enemmistöä taiteilijoista

Työskentelypaikkakunta inspiroi taiteellisesti yli puolta vastaajista (55 %). Hieman alle puolet vastaajista (46 %) koki nykyisen työskentelypaikkakuntansa puitteet omalle taiteelliselle työskentelylle hyviksi. Lähes sama osuus (47 %) vastanneista taiteilijoista oli optimistisia tulevaisuuteensa taiteilijana nykyisellä työskentelypaikkakunnallaan. (Kuvio 31.)

KUVIO 31.

Taiteilijoiden näkemykset työskentelypaikkakuntaa koskeviin väittämiin. (n=1070–1074)

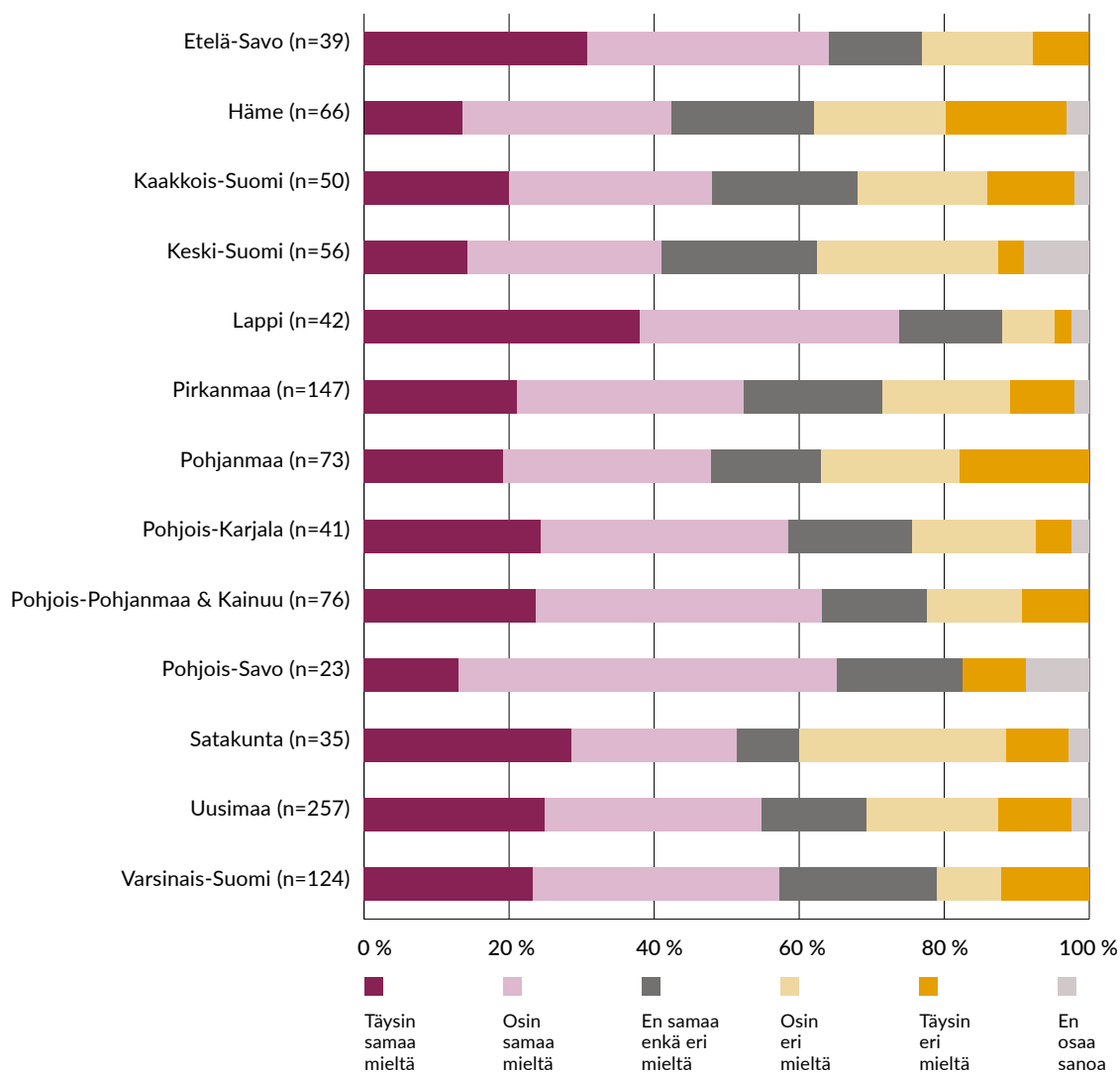

Lähde: Taiteilijakysely.

Lapissa asuvista taiteilijoista peräti 74 prosenttia koki nykyisen työskentelypaikkakunnan inspiroivana. Myös Pohjois-Savo (65 %), Etelä-Savo (64 %) sekä Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu (63 %) näyttäytyvät kyselyvastausten valossa inspiroivina työskentelypaikkoina. Harvimmin oman työskentelypaikkakuntansa koki innostavana kyselyyn vastanneet Keski-Suomessa asuvat taiteilijat (41 %). (Kuvio 32.) Maaseutumaisissa kunnissa asuvat taiteilijat kokivat työskentelypaikkakuntansa hieman useammin inspiroivammaksi (62 %) verrattuna taajaan asutuissa (55 %) tai kaupunkimaisissa kunnissa (53 %) asuviin vastaajiin. Taiteenalojen välillä ei ollut suurta eroa siinä, miten työskentelypaikkakunnan inspiroivuus koettiin.

KUVIO 32.

Taiteilijoiden näkemykset alueittain väittämään: Työskentelypaikkakuntani inspiroi minua taiteellisesti, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Paikallisuuden vaikutus oman työn sisältöihin oli tärkeä edellytys taiteelliselle työskentelylle 40 prosentille vastaajista (kuvio 24, s. 67). Se oli kuitenkin taiteilijoiden vähiten valitsema paikkakuntaan liittyvä edellytys taiteelliselle työskentelylle, eivätkä erot olleet suuria eri taiteenalojen välillä. Vajaa puolet musiikin (47 %), kirjallisuuden (47 %) ja esittävien taiteiden (47 %) aloilla toimivista vastaajista koki paikallisuuden merkityksen oman taiteen sisältöön vähintäänkin melko tärkeänä. Muilla taiteenaloilla paikallisuuden vaikutus oman työn sisältöihin koettiin tärkeäksi 34–46 prosentissa vastauksia.

Paikallisuuden merkitys oman työn sisältöihin korostui jonkin verran enemmän maaseutumaaisissa kunnissa (48 %) asuvien taiteilijoiden vastauksissa (taajaan asutut kunnat 38 %, kaupunkimaiset kunnat 40 %). Asiassa oli lisäksi suurta vaihtelua eri alueilla asuvien vastaajien näkemyksissä: useimmiten sen kokivat tärkeänä Lapissa (62 %), Pohjanmaalla (58 %) sekä Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa (55 %) asuvat ja harvimminkin puolestaan pirkanmaalaiset taiteilijat (27 %). Asia on kyselyn tulosten valossa tärkeämpi ruotsinkielisille (62 %) kuin vieraskielisille (55 %) tai suomenkielisille (38 %).

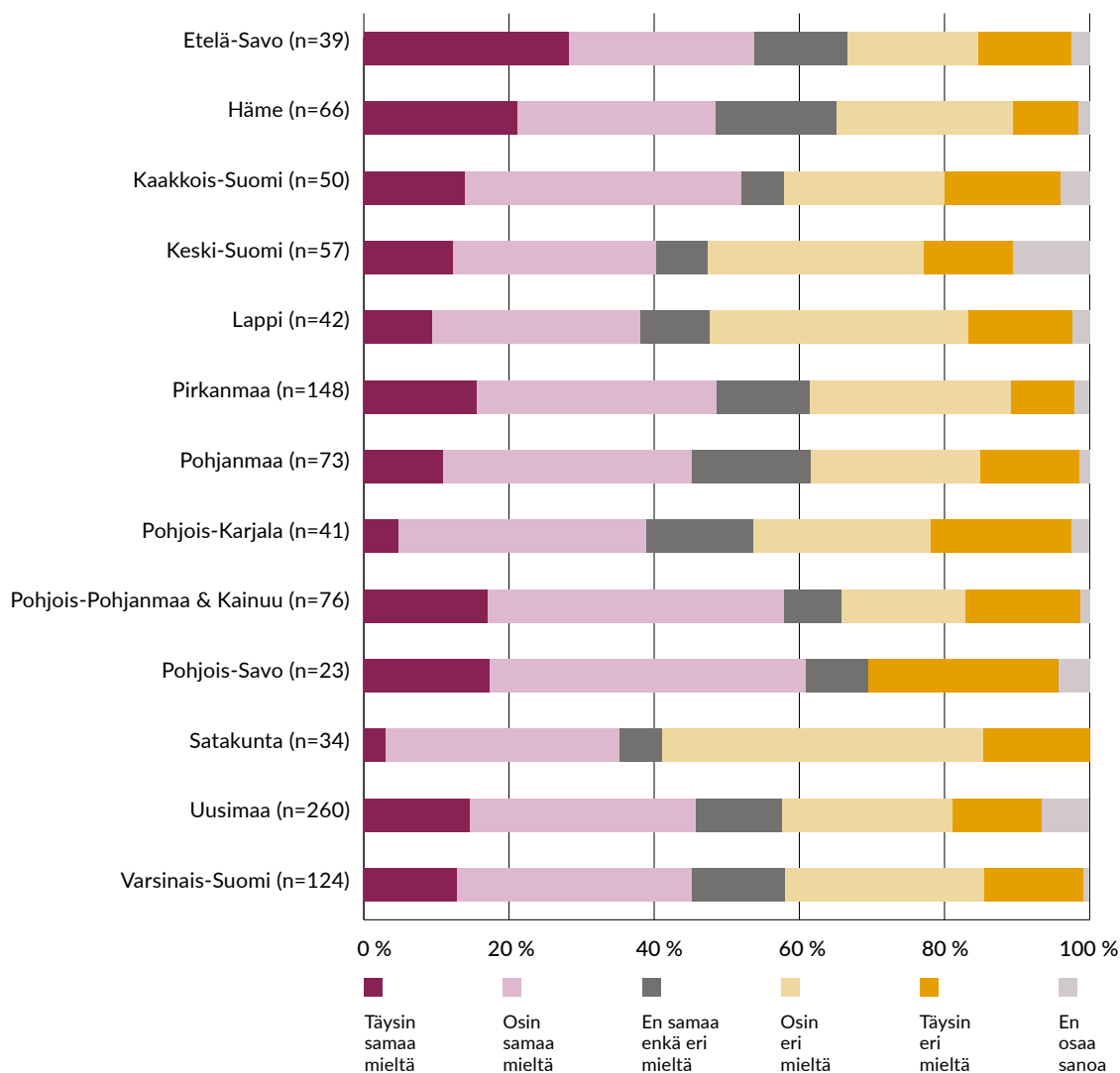
Kainuu has been suffering in many ways such as Talvivaara, and with government cutting the costs from all kinds of services due to the small population, but the important thing is that we live here and we love here to be. So I stand with this situation and speak out about it through my work. (Taiteilijakysely)

Olen olosuhteiden pakosta muuttanut itselleni vieraaseen paikkaan, jonne olen kotiutunut huonosti. Verkostoituminen yhteisöön on ollut hidasta. Toisaalta vierauden tunteista olen saanut materiaalia työskentelyyni. (Taiteilijakysely)

Alueittain tyytyväisimpiä oman työskentelypaikkakuntansa puitteisiin olivat Pohjois-Savon (60 %) sekä Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun (58 %) vastaajat, vähiten puolestaan Satakunnassa asuvat taiteilijat (35 %) (kuvio 33). Kaupungeista oman paikkakuntansa puitteisiin taiteellisen työskentelyn näkökulmasta olivat tyytyväisimpiä Oulussa (65 %, n=48) ja Kuopiossa (63 %, n=19) asuvat taiteilijat. Helsingissä (n=86) ja Tampereella (n=113) puitteita omalle taiteelliselle työskentelylle piti hyvinä 49 prosenttia, Espoossa (n=47) 47 prosenttia ja Turussa (n=85) 44 prosenttia kaupungeista kyselyyn vastanneista taiteilijoista. Vantaalla (n=26) ja Rovaniemellä (n=23) työskentelyolosuhteita piti hyvänä reilu kolmannes (35 %), Joensuussa (n=32) puolestaan 31 prosenttia kunnassa asuvista vastaajista.

KUVIO 33.

Taiteilijoiden näkemykset alueittain väittämään: Nykyisellä työskentelypaikkakunnallani on hyvät puitteet taiteelliselle työskentelylleni, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

On hyvä pitää mielessä, että kokemukset ovat yksilöllisiä ja samaa paikkakuntaa koskevat näkemykset voivat olla myös vastakkaisia. Täydentävien vastausten perusteella kokemuksiin ovat vaikuttaneet muun muassa vastaajan taiteenala sekä se, miten on onnistunut verkostoitumaan alueen muiden taiteilijoiden tai toimijoiden kanssa. Taiteenaloittain tyytyväisimpiä oman työskentelypaikkakuntansa puitteisiin olivat arkkitehtuurin ja muotoilun (59 %), musiikin (55 %) ja kirjallisuuden (51 %) alojen taiteilijat. Vähiten tyytyväisyyttä ilmaisivat puolestaan audiovisuaalisten taiteiden (35 %) ja taiteen moninaisuuden (35 %) parissa työskentelevät.

Omalta kohdaltani Kuhmo vahvana kulttuurikaupunkina on ollut täydellisen oikea valinta kotipaikaksi. Olen pystynyt työskentelemään täällä ihanteellisella tavalla. On rauha ja upeat konserttitalit käytettävissä. On paljon myös omista valinnoista ja aktiivisuudesta kiinni, miten asiat edistyvät ja moneen tilanteeseen voi myös itse vaikuttaa. Kuhmo on kulttuurimyönteinen korpikaupunki. Täällä on hyvä elää ja toimia. [...] Julkiset kulkuyhteydet ovat asia, mitä pitäisi edistää kovasti, koska kaupunki on syrjässä. (Taiteilijakysely)

Lapinlahden kunta on poikkeuksellisen kulttuurimyönteinen ja erityisesti kuvataidetoimintaa tukeva. [...] (Taiteilijakysely)

Kuopiossa on hyvä ja rauhallinen työskennellä, mutta kaupunkikuvassa jne. taidetta voisi näkyä vielä enemmän. (Taiteilijakysely)

I live in Fiskars village, an artist village, which I feel is doing it's best to promote arts, craft and design, both nationally and globally. In Fiskars I get the peace and isolation to be creative, and there are also many cultural / artistic events and exhibitions taking place which I can be a part of. Here, I feel have the freedom to decide and chose what is suitable for my artistic desire and circumstances and ability to grow and develop as an artist. (Taiteilijakysely)

Asun Fiskarsissa, joka on koko Suomen merkittävimpiä taiteellisia keskittymiä, luovien alojen keidas. Kunta ei tunnista eikä hyödynnä tätä potentiaalia millään tavalla. Kuntatasolla puuttuu myös taide- ja kulttuurialan korkeampaa osaamista. Ei täydellisesti, mutta koska kysymyksessä on pieni kunta, kuntatason osaaminen ei ole suhteessa Fiskarsin tasoon. (Taiteilijakysely)

Minua on kehittänyt taiteilijana erityisesti kaksi asiaa kotipaikkakunnallani: Ihmiset, joiden kanssa olen saanut työskennellä ja instituutiot, kuten ITAK, joka on laajentanut mahdollisuuksiani esiintyä ja löytää yhteistyökumppaneita alueella. Olen saanut henkistä kannustusta kollegoilta ja taloudellista tukea alueen rahastoista. (Taiteilijakysely)

Yleisesti ottaen lähes puolet kaikista kyselyvastaajista (47 %) oli optimistisia tulevaisuuteensa taiteilijana nykyisellä paikkakunnallaan. Kuntatyyppien väliset erot ovat erittäin pienet. Optimistisimpia olivat pohjoissavolaiset taiteilijat (74 %) ja vähiten optimistisia Kaakkois-Suomessa ja Pohjanmaalla (molemmat 38 %) asuvat vastaajat.

Taiteenaloittain tarkasteltuna kirjallisuuden (54 %) sekä arkkitehtuurin ja muotoilun (54 %) aloilla toimivat kokivat tulevaisuutensa taiteilijana nykyisellä työskentelypaikkakunnalla valoisimpana. Vähiten optimistisesti tulevaisuuteensa suhtautuivat taiteen moninaisuuden parissa työskentelevät (39 %).

Sekä suomen- (48 %) että ruotsinkielisistä (50 %) noin puolet vastaajista olivat optimistisia tulevaisuuteensa taiteilijana nykyisellä työskentelypaikkakunnalla. Vieraskielisistä samoin ajatteli kuitenkin vain kolmannes (33 %).

Tampereen kaupungin apurahat taiteilijoille ovat hyvin vähäisiä sekä lukumääriltään että summiltaan. Nykyään kuvataiteen stipendiä voi hakea vain joka toinen vuosi. Muutenkaan ei tule sellainen olo, että kuvataiteilijoiden työtä arvostettaisiin. Koen että taiteilijat omalta osaltaan ovat tärkeitä kaupungin elinvoimalle ja me taiteilijat teemme paljon talkootyötä kaupungin kulttuurin eteen. Olen ollut huolissani työtilojen puutteesta kaupungissa. [...] Positiivista on se, että julkisen taiteen hankkeita on ollut Tampereella viime vuosina monia. Kuitenkaan kaikki taide ei sovellu tähän. (Taiteilijakysely)

Kaksi kolmasosaa (65 %) vastaajista piti taiteilijana kehittymisen kannalta tärkeänä mahdollisuutta työskennellä monipuolisesti erilaisissa paikoissa ja paikkakunnilla. Useimmin näin kokivat Lapissa asuvat taiteilijat (92 %) ja vähiten Uudenmaan (62 %), Varsinais-Suomen (60 %) ja Pirkanmaan (58 %) vastaajat. Asiassa on havaittavissa eroja myös taiteenaloittain tarkasteltuna. Väitteen kanssa samaa mieltä oli peräti 86 prosenttia taiteen moninaisuuden ja 77 prosenttia musiikin alalla toimivista vastaajista, mutta vain 60 prosenttia visuaalisten taiteiden ja 58 prosenttia kirjallisuuden alojen taiteilijoista.

TAITEEN EDISTÄMISKESKUKSEN ALUEELLINEN TOIMINTA JA PALVELUT

Tässä osiossa tarkastellaan sekä taiteilijoiden että kuntien kulttuurista vastaavien viranhaltijoiden näkemyksiä ja kokemuksia Taiken toiminnasta ja palveluista erityisesti alueellisesta näkökulmasta. Kunnilta tiedusteltiin muun muassa, millaisissa asioissa ne kaipaavat tukea Taikelta. Taiteilijoilta pyydettiin näkemyksiä Taiken asiantuntijapalveluiden ja toimintojen merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle.

Taike tukee taiteilijoita ja kuntia muun muassa myöntämällä apurahoja ja avustuksia. Sen lisäksi Taike tukee taiteilijoita ja kuntia kehittämisohjelmien ja asiantuntijapalvelujen kautta. Vuonna 2019 alueelliset taidetoimikunnat jakoivat taiteilijoille ja työryhmille työskentelyapurahoja ja kohdeapurahoja yhteensä reilut kolme miljoonaa euroa. Valtion taide-toimikunnat jakoivat apurahoina (ml. palkinnot) yhteensä reilut 19,4 miljoonaa euroa. (Karhunen, 2020, s. 3.) Kunnille Taike myönsi vuonna 2019 avustuksia yhteensä lähes 900 000 euroa. Suurin osa tuesta käytettiin julkisten taideteosten hankintaan tai taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia tukevaan toimintaan.

Kehittämisohjelmat ovat läänintaiteilijoiden ja erityisasiantuntijoiden vetämistä projekteista ja asiantuntijatehtävistä muodostuvia kokonaisuuksia, joiden tavoitteita ovat taiteen uusien yhteistyö-, rahoitus- ja toimintamallien kehittäminen sekä alan verkottuminen¹⁸. Kehittämisohjelmien toimenpiteillä pyritään vaikuttamaan muun muassa rakenteisiin, asenteisiin ja tiedon lisäämiseen taiteilijoiden työskentelyedellytysten parantamiseksi¹⁹.

Asiantuntijapalveluiden kautta Taike muun muassa auttaa kuntia rakentamaan julkisen taiteen strategioita ja rakenteita sekä tarjoaa kunnille neuvontaa kuntien kulttuuritoimintalain toimeenpanossa

18 Kehittämisohjelmat ovat: Taiteilijan asiantuntijuuden ja välittäjätoiminnan kehittämisohjelma, Kulttuurisen moninaisuuden ja liikkuvuuden kehittämisohjelma, Taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisohjelma ja Lasten ja nuorten kulttuurin kehittämisohjelma (päättynyt 2020).

19 Yhtenä ajankohtaisena esimerkkinä Taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisohjelman Reilun taiteen Manifesti, jonka kautta pyritään kampanjoimaan paremman työelämän puolesta ja muun muassa vähentämään taiteilijoiden palkatonta työtä/ilmaistytöä.

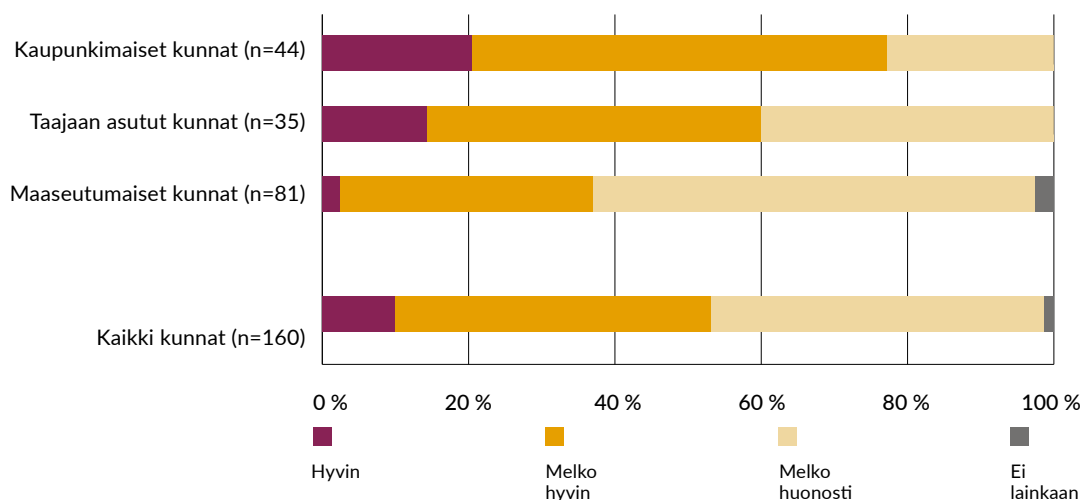
kulttuurihyvinvoinnin osalta²⁰. Vuonna 2021 Taikessa aloittaa uusi kunta- ja julkisen sektorin asiantuntijapalvelu. Myös tiedontuotanto on Taiken asiantuntijapalvelu²¹.

Taiken toiminta ja palvelut tunnetaan parhaiten kaupungeissa

Kunnista kymmenen prosenttia vastasi tuntevansa Taiteen edistämiskeskuksen toimintaa ja palveluja hyvin ja 43 prosenttia melko hyvin. Vastaukset erosivat merkittävästi sen mukaan, minkälaisesta kunnasta oli kyse. Kaupunkimaisista kunnista 21 prosenttia tunsi Taiken toimintaa ja palveluja hyvin, taajaan asutuista 14 prosenttia ja maaseutumaisista kunnista ainoastaan kolme prosenttia. (Kuvio 34.) On selvää, että suuremmissa kaupungeissa, joissa suurin osa ammattitaiteilijoista asuu, tunnetaan Taike etenkin apuraha- ja avustustoiminnasta. Myös läänintaiteilijoiden toiminta on näkyvämpää niillä alueilla, joilla ammattitaiteilijat tekevät työtään sekä kaipaavat ja käyttävät apunaan sparrausta ja vertaisapua.

KUVIO 34.

Kuinka hyvin kunnissa tunnetaan Taiteen edistämiskeskuksen toimintaa ja palveluja, %.

Lähde: Kuntakysely.

20 Taiken asiantuntijapalveluita ovat Julkisen taiteen asiantuntijapalvelu (syyskuusta 2019) ja Kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijapalvelu (toukokuusta 2020). Nämä asiantuntijapalvelut on muodostettu päättäneistä kehittämisohjelmista. Vuonna 2021 valmisteltiin kunta- ja julkisen sektorin asiantuntijapalveluiden käynnistämistä.

21 Taikessa tilastoidaan vuosittain muun muassa apurahojen ja avustusten jakaantuminen, tehdään tilastollisen tiedon pohjalta alueita tarkastelevaa alueprofilia, tuotetaan Taiteen ja kulttuurin barometria yhdessä Cuporen kanssa sekä tehdään ajankohtaisia kyselyjä sidosryhmille.

Näkisin, että Taike on kunnan vinkkelistä melko näkymätön normaalioloissa. Kun olemme tehneet yhteistä projektia, niin olen kokenut, että olemme saaneet silloin hyvää palvelua. Tämä näkemys ei välttämättä pidä todellisuudessa paikkaansa, mutta Taike näyttäytyy työni kautta toisinaan siltä, että laitos toimii norsunluutornistaan käsin. (Kuntakysely)

Taike jää aika kaukaiseksi ja läänintaiteilijäkäsite on kyllä niin muuttunut, että en ymmärrä funktiota oikein ollenkaan nykyisin. Tuntuu, että läänintaiteilijat on vähän heitteillä. (Kuntakysely)

Taiken toiminta on koko ajan valunut kauemmaksi kunnista. (Kuntakysely)

Läänintaiteilijoiden työskentely on jäänyt melko etäiseksi. Mielellämme tekisimme enemmän yhteistyötä ja hyödyntäisimme heidän ammattitaitoaan mutta ovat kovin kaukana. (Kuntakysely)

Som tvåspråkig kommun i ett mer finskspråkigt landskap så är kontakterna från och till Taike inte speciellt stora, detta gäller speciellt länskonstnärerna, tyvärr. (Kuntakysely)

Toivoisin läheisempää yhteyttä oman alueen Taiken toimintaan. Nyt etäinen eikä yhtymä/rajapintoja ole. (Kuntakysely)

Taiken toivotaan kaikella tavalla näkyvän enemmän maakunnissa ja kunnissa. Tiedottamista tulisi suunnata suoraan kunnille, erilaisia luentoja ja koulutustilaisuuksia toivotaan myös. Ymmärrettävästi Taikenkin resurssit ovat rajalliset, mutta kovin etäiseltä laitokselta se pienen, maakunnan reuna-alueella sijaitsevan kunnan kannalta näyttää. (Kuntakysely)

Ne kuntien kulttuurivastaavat, jotka olivat tutustuneet tai osallistuneet Taiken toimintaan, kertoivat hyvistä kokemuksistaan. Vastaajien joukossa oli paljon myös kuntia, joissa Taiken toiminta ja palvelut ovat tarpeista huolimatta jääneet etäisiksi. Toiveena useilla kuntien vastaajilla oli se, että Taiken toimintaan voisi tutustua paremmin ja että toiminta näkyisi enemmän etenkin maaseutumaisissa kunnissa.

Taiken tulee ensisijaisesti edistää valtakunnallisten kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteutumista kunnissa sekä kehittää yhteisötukiaan vastaamaan kuntien tarpeita

Kyselyssä kuntia pyydettiin laittamaan listatut Taiken viisi tehtävää järjestykseen sen mukaan, miten tärkeinä he näkivät tehtävät kuntatoimijan näkökulmasta. Kuntien näkemysten mukaan Taiken tärkeimpänä tehtävänä on edistää valtakunnallisten kulttuuripoliittisten tavoitteiden, kuten taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden toteutumista kunnissa. Sitä piti kaikista

tärkeimpänä Taiken tehtävänä 40 prosenttia kuntavastaajista ja vähintään toiseksi tärkeimpänä tehtävänä yli puolet (55 %) vastaajista. Lähes yhtä tärkeänä tehtävänä kuntien vastauksissa pidettiin Taiken yhteisötukien kehittämistä vastaamaan erilaisten ja -kokoisten kuntien tarpeita. (Kuvio 35.)

Taikes expertis skulle kunna lobba för kulturen i lokalpolitik och på kommunal tjänstemannanivå i högre grad. Man skulle även kunna informera mer om den expertishjälp man erbjuder. Taikes verksamhet är viktig och professionell! I små kommuner är verkligheten långt ifrån målbilder - hur kan målen skalas så att även små kommuner kan känna att de gör något för kulturen? Kan Taike hjälpa här? En gemensam strategi? Ett nätverk? Konkreta modeller? Bästa praxis-erfarenheter? (Kuntakysely)

[T]aiken tuottamilla materiaaleilla, tilastoilla ym. on merkitystä ja apua kulttuurin rahoituksen puolesta puhuessa. (Kuntakysely)

Toivoisin että Taike voisi avustaa siinä, että esim. vapaita ammattitaiteilijaryhmiä perustettaisiin myös pienempiin kuntiin. Esim. meillä voisi olla tilallisia resursseja käytössä sekä yleisöpohjaa ammattiryhmälle, mutta ei riittävästi suoraa rahallista tukea. (Kuntakysely)

Toivomme avustuksia ja apurahoja pienten kuntien pieniin projekteihin ja hankkeisiin. Mittakaavat ovat usein niin isoja, että pienten paikkakuntien taiteilijat ja yhteisöt jäävät niiden ulkopuolelle. Toivomme myös konkreettisia toimia taiteen saavutettavuuden lisäämiseksi pitkien etäisyyksien paikkakunnilla. Yksi kulttuurityöntekijä ei pienillä resursseilla paljoon pysty. Tueksi tarvitaan tekijöitä ja rahoitusta. (Kuntakysely)

Seuraavaksi tärkeimmiksi Taiken tehtäviksi kunnat näkivät taiteilijan asemaa ja työskentelyedellytyksiä koskevat asiat sekä kuntien auttamisen kulttuuritoimintaa edistävien verkostojen rakentamisessa (kuvio 35). Esimerkiksi eräs vastaaja kaipasi Taikelta joustavuutta ammattitaiteilijan määritelmään. Vastaaja nosti esiin toiveen, että taiteilijan ammattia on mahdollista harjoittaa myös sivutoimisesti ilman, että menettää ammatillisen statuksen.

[T]aiken suhtautuminen taiteen ammattimaisuuteen kaipaakin minusta kehittämistä, vaikka tässäkin kyselyssä sivutoiminen taiteilijuus myönnetään. Nykyisin tuntuu siltä, että ellei elä apurahoilla, ei ole ammattitaiteilija. Tukea pitäisi saada myös ”sivutoimiseen” taiteiluun, kun kuitenkin illat ja yöt käytetään siihen - ja usein päivätkin kropan ollessa muussa työssä. Ellei tällaista taiteen tekemistä tueta samoin ehdoin kuin ”ammattilaisten” työtä, pienissä kunnissa, jäädään ilman ammattitaitoisten ja koulutusta saaneiden taiteilijoiden panosta. Täällä ei silloin ole mahdollisuutta toimia yhteisön hyväksi. (Kuntakysely)

Olemme valistaneet paikallisia kulttuuritoimijoita koolle keräneessä kulttuurifoorumissa verkostoitumisen lisäksi myös eri

avustusmahdollisuuksista ja Taikella on ollut sen suhteen hyvin monipuolista tarjontaa eri painopistein varustettuna. Asiantuntijapalveluita voisimme hyödyntää paljon nykyistä enemmän. (Kuntakysely)

Toivotaan hyvää ja ohjaavaa yhteistyötä. Kunnat tarvitsevat kumppaneita. (Kuntakysely)

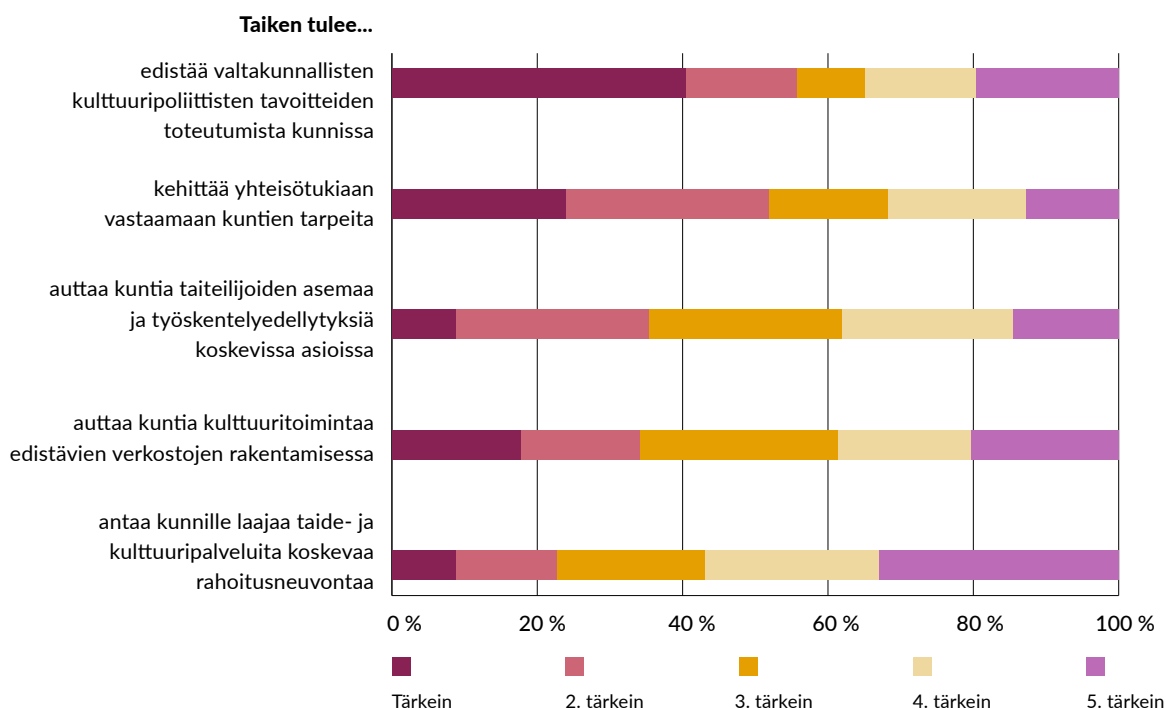
[L]isäksi laajempien kulttuuriverkostojen luominen ja kartoittaminen voisivat olla nykyiselle kulttuuritoimelle hyödyllistä tietoa. (Kuntakysely)

[A]lueellisen toiminnan 'saavutettavuus' [...] toimiston yhteistyömahdollisuuksien ja verkostotoiminnan avaaminen kaikille taidealan toimijoille. (Kuntakysely)

Taike on ainoa kuntien kulttuuritoiminnan yhteistyön foorumi ja siksi erittäin tärkeä, myös välittämään ajankohtaista tietoa. (Kuntakysely)

KUVIO 35.

Kuntien näkemykset Taiken tärkeimmistä tehtävistä, %. (n=158)^a

^a Lomakkeessa kuntia pyydettiin laittamaan listatut viisi tehtävää tärkeysjärjestykseen.

Lähde: Kuntakysely.

Laajaan rahoitusneuvontaan liittyvät palvelut nähtiin kuntien vastauksissa useimmiten neljänneksi tai viidenneksi tärkeimpinä Taiken tehtävinä (kuvio 35). Kuntien vastauksissa tuli esille hyvinkin konkreettisia rahoitusneuvontaan liittyviä toimia, joita Taike voisi hoitaa.

Vuosittaiset kaupunkikohtaiset infotilaisuudet miten Taike avustaa ja tukee muilla tavoin kulttuuritoimijoita. (Kuntakysely)

Kunnassamme toistaiseksi kunnan omaan kulttuuritoimintaan laitettavat rahausumat ovat olleet pieniä, joten erilaiset rahoitukseen liittyvät kysymykset askarruttavat. (Kuntakysely)

Apurahajärjestelmän selkiyttäminen: kuka voi hakea, millaiseen toimintaan, palautteen antaminen hakemuksista. [...] (Kuntakysely)

[E]n tiedä, mitä taike voi tarjota kuin tietoa ja rahoitusneuvoja.

Kunta vaatii todella pitkäjänteistä kehittämistyötä. (Kuntakysely)

Taiken tärkeimmistä tehtävistä oltiin hyvin yksimielisiä kuntatyypistä riippumatta. Ainoastaan yhden tehtävän, ”Taiken tulee auttaa kuntia taiteilijan asemaa ja työskentelyedellytyksiä koskevissa asioissa”, kohdalla näkemykset erosivat merkittävästi toisistaan. Kaupunkimaisista kunnista 55 prosenttia ja taajaan asutuista kunnista 43 prosenttia oli arvioinut tämän tehtävän tärkeimmäksi tai toiseksi tärkeimmäksi, maaseutumaaisista kunnista vain 22 prosenttia. Tulokseen vaikuttavista tekijöistä merkittävin on todennäköisesti se, että ammattitaiteilijat asuvat useimmiten kaupungeissa sekä isomilla paikkakunnilla ja sen vuoksi tehtävää ei maaseutumaaisissa kunnissa koeta yhtä tärkeäksi kuin kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa.

Kunnille tarpeellisimpia ovat taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin sekä lasten ja nuorten kulttuurin kehittämiseen liittyvät palvelut

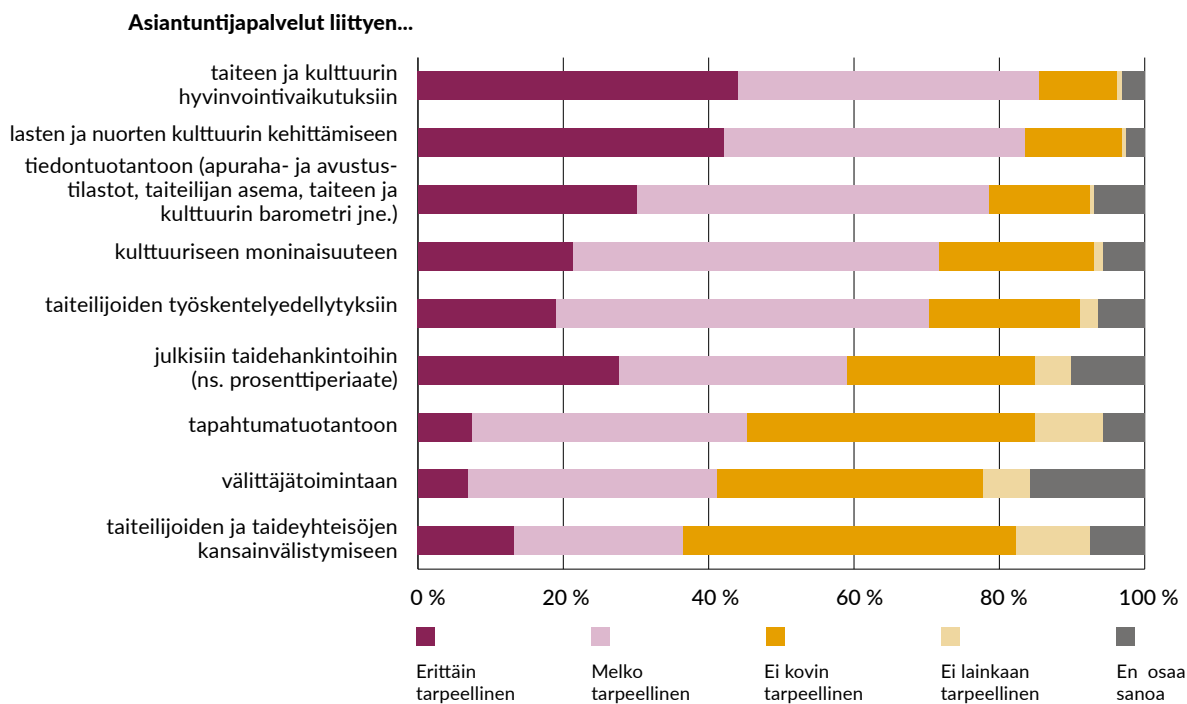
Taiken asiantuntijapalveluista tarpeellisimmiksi nousivat kuntien vastauksissa taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin liittyvät palvelut sekä lasten ja nuorten kulttuurin kehittämiseen liittyvät palvelut²². Vastausten mukaan kuntien kulttuurivastaavat pitivät tarpeellisina muitakin sekä jo olemassa olevia että mahdollisesti tulevaisuudessa perustettavia palveluita. Näistä lähes tasavertaisina nousivat esiin tiedontuotantoon, kulttuuriseen moninaisuuteen, taiteilijoiden työskentelyedellytyksiin sekä julkisiin taidehankintoihin liittyvät palvelut. Mainittuja palveluja ja toimintoja koskevat vaihtoehdot koettiin selkeässä enemmistössä kuntia erittäin tai melko tarpeellisiksi. Vastauksista päätellen kuntien oli vaikea ottaa kantaa kaikkiin

22 Taiken Lasten ja nuorten kulttuurin kehittämisohjelma päättyi vuonna 2020.

tarjolla olleisiin palvelumuotoihin, sillä en osaa sanoa -vastausten osuus oli melko suuri joidenkin vaihtoehtojen (esim. välittäjätoiminta) kohdalla. (Kuvio 36.)

KUVIO 36.

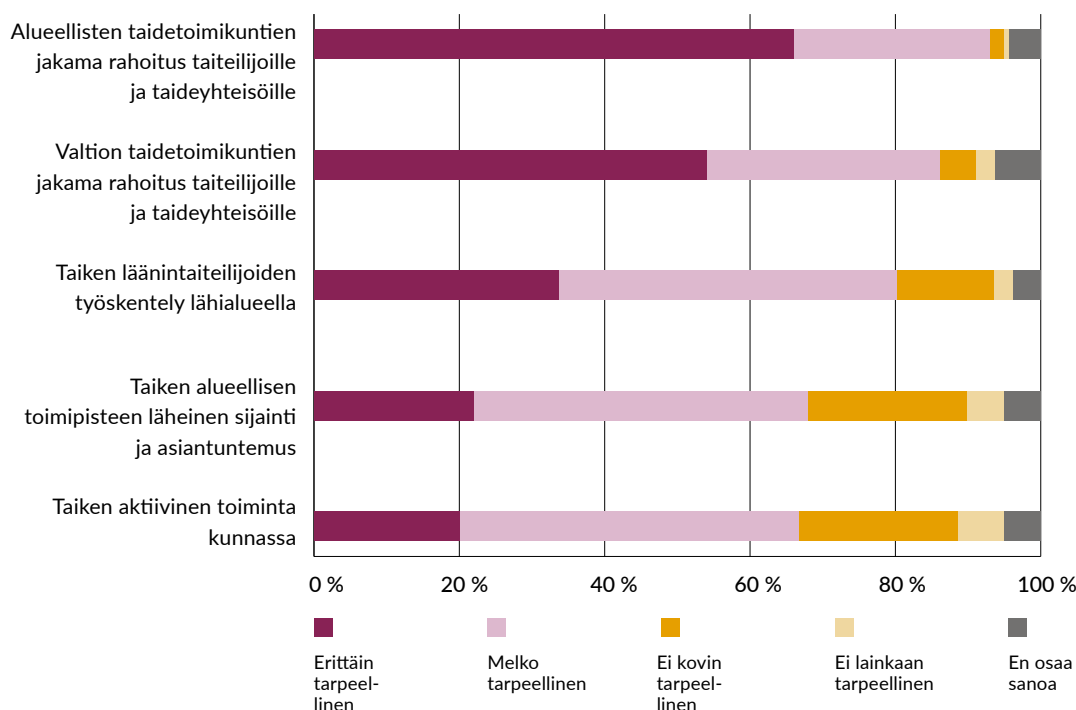
Kuntien näkemykset Taiken asiantuntijapalveluiden tarpeellisuudesta, %.
(n=158–159)

Lähde: Kuntakysely.

Lähes kaikki kuntavastaajat pitivät alueellisten taidetoimikuntien ja valtion taidetoimikuntien rahoitusta taiteilijoille ja taideyhteisöille tarpeellisina. Kaikista kunnista 80 prosenttia piti erittäin tai melko tarpeellisena Taiken läänintaiteilijoiden työskentelyä lähialueella. (Kuvio 37.)

KUVIO 37.

Kuntien näkemykset Taiken tuki- ja kehittämistoiminnan tarpeellisuudesta, %.

Lähde: Kuntakysely.

Asiantuntijapalveluiden ja toimintojen tarpeellisuudesta oli myös joitakin merkittävästi toisistaan eroavia näkemyksiä kuntatyyppin mukaan. Taiteilijoiden työskentelyedellytyksiin liittyviä palveluja piti tarpeellisina 31 prosenttia taajaan asutuista kunnista, 27 prosenttia kaupunkimaisista kunnista ja ainoastaan yhdeksän prosenttia maaseutumaisista kunnista. Taiteilijoiden ja taideyhteisöjen kansainvälistymiseen liittyvät palvelut ja tuet hajottivat myös näkemyksiä. Erittäin tärkeinä näitä piti 23 prosenttia kaupunkimaisista kunnista, 11 prosenttia taajaan asutuista kunnista ja yhdeksän prosenttia maaseutumaisista kunnista.

Julkisiin taidehankintoihin (ns. prosenttiperiaate) liittyviä asiantuntijapalveluja piti erittäin tarpeellisina lähes 40 prosenttia sekä kaupunkimaisista että taajaan asutuista kunnista, kun taas maaseutumaisista kunnista vain 18 prosenttia. Tiedontuotantoon liittyviä palveluita piti erittäin tarpeellisina 43 prosenttia kaupunkimaisista, 37 prosenttia taajaan asutuista ja 20 prosenttia maaseutumaisista kunnista.

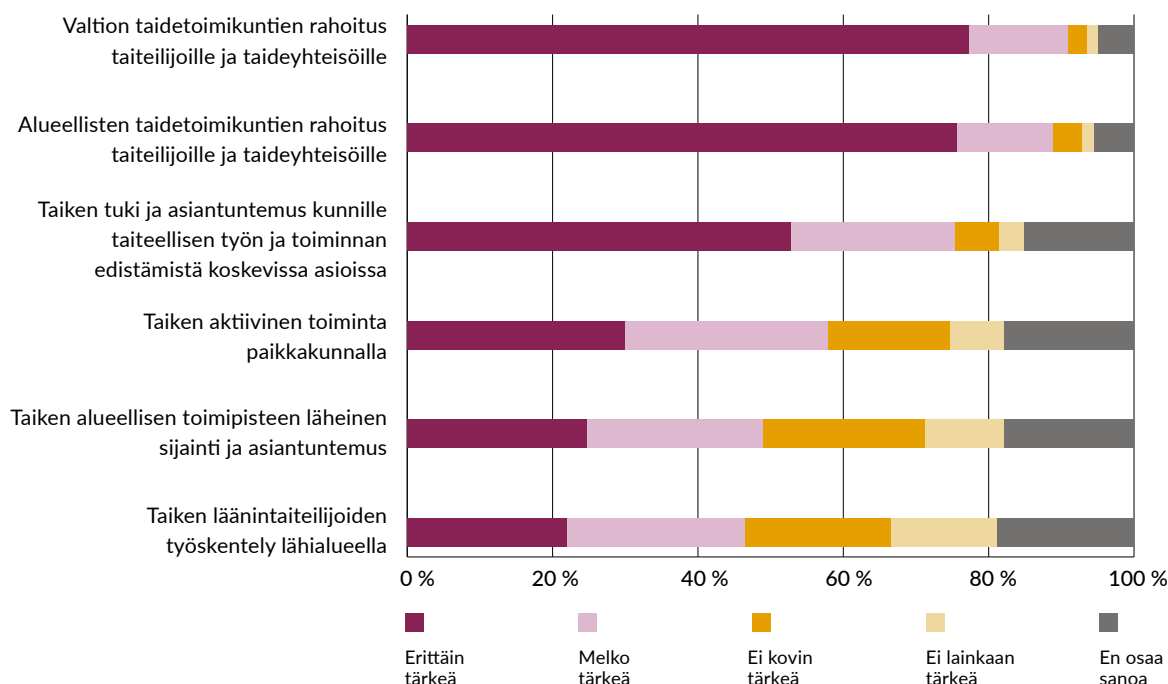
Kaupunkimaisten ja taajaan asuttujen kuntien vastaajat pitivät Taiken asiantuntijapalveluja ja toimintaa tarpeellisempina kuin maaseutumaisien kuntien kulttuurivastaavat. Etenkin taiteilijoiden (ja taideyhteisöjen)

toimintaan tarkoitettujen asiantuntijapalvelujen tarpeellisuutta ei nähty yhtä merkittävänä maaseutumaaisissa kunnissa kuin muissa kunnissa. Näkemykset vaikuttavat hyvin rationaalisilta sitä taustaa vasten, että erityisesti maaseutumaaisissa kunnissa näille palveluille on vähemmän tarvetta ja kysyntää kuin kaupunkimaaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa, joissa asuu ja toimii enemmän ammattitaiteilijoita ja taideyhteisöjä.

Rahoituksen lisäksi taiteilijoille tärkeintä Taiken toiminnassa on kunnille suunnattu tuki ja asiantuntemus taiteilijoita koskevissa asioissa

Taiteilijoilta pyydytyissä näkemyksissä Taiteen edistämiskeskuksen toiminnasta ja asiantuntijapalveluista on nähtävissä vaihtelua, mutta merkittävää on se, että vähintään lähes puolet vastaajista kokivat kaikki mainitut toiminnot ja asiantuntijapalvelut omalle taiteelliselle toiminnalleen merkityksellisinä. Erittäin tai melko tärkeitä lähes kaikille vastaajille olivat sekä valtion taidetoimikuntien (91 %) että alueellisten taidetoimikuntien (88 %) jakama rahoitus. Taiteilijoista 76 prosenttia piti erittäin tai melko tärkeänä myös Taiken tukea ja asiantuntemusta kunnille taiteellisen työn ja toiminnan edistämistä koskevissa asioissa. Taiken aktiivista toimintaa paikkakunnalla piti erittäin tai melko tärkeänä 58 prosenttia vastaajista. Lähes puolet kaikista vastaajista piti erittäin tai melko tärkeänä Taiken läheistä sijaintia ja asiantuntemusta sekä läänintaiteilijoiden työskentelyä lähialueella. Huomattavan moni taiteilija (18–19 %) ei osannut vastata Taiken toimintaan, sijaintiin, asiantuntemukseen ja läänintaiteilijoihin liittyviin väittämiin, ja noin joka viides ei osannut ottaa asiaan kantaa. (Kuvio 38.)

KUVIO 38.

Taiteilijoiden näkemykset Taiken asiantuntijapalveluiden ja toimintojen merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle, %. (n=1070–1074)

Lähde: Taiteilijakysely.

Taiteenaloittain tarkasteltuna taiteilijoiden näkemyksissä oli vain pieniä eroja. Valtion taidetoimikuntien sekä alueellisten taidetoimikuntien rahoitusta pidettiin kaikilla taiteenaloilla noin 90-prosenttisesti erittäin tai melko tärkeänä.

Taikea pyydetäänkin laittamaan taiteilijoiden toimeentuloasiat kuntoon. Taiteilijoiden näkemysten mukaan alueellisille taidetoimikunnille tulisi suunnata enemmän rahaa jaettavaksi apurahoina ja avustuksina. Rahoituksen riittämättömyys on monen mielestä eriarvoisuuskysymys, joka ratkaistaan apurahojen määrällisellä lisäämisellä. Toiveissa on pidempiketoisia alueellisia työskentelyapurahoja ja pidempiaikaista turvaa. Etenkin alueellisille taidetoimikunnille ehdotetaan enemmän valtaa jakaa rahoitusta omalla alueellaan. Taikelta toivotaan niin ikään ketteriä rahoitusratkaisuja pienimuotoisen toiminnan järjestämiseen lyhyellä varoitusaajalla, rahoituksen suuntaamista nimenomaan taiteilijoille ja apurahamyöntöihin myös pieniä summia isommalle määrälle taiteilijoita.

Minusta on suuri vääryys, että alueelliset taidetoimikunnat voivat jakaa ainoastaan max. 1/2 v. työskentelyapurahoja. Ikäänkuin täällä periferiassa taiteilijat eivät olisi ammattilaisia eikä heidän työnsä

arvostettavaa. Pian täältä loppuvat ammattitaiteilijat, koska heidän työskentelynsä taataan vain puolivuotiskausiksi. Moni nuori taiteilija on jo luovuttanut. (Taiteilijakysely)

[T]aidetoimikuntien näivettäminen alueellisesti ja vallan pois vieminen on vähentänyt suoraan kansainvälistymistä ja näyttelymahdollisuuksia verrattuna vanhempaan taidetoimikuntalaitokseen, jolloin pääsihteerille ja läänintaiteilijoilla oli oikeasti resursseja edistää alueensa taiteilijoiden toimintaa. (Taiteilijakysely)

[A]lueellisten tulisi pystyä myöntämään myös pidempiä 3–10 vuoden apurahoja, koska periaatteessa alueella pitäisi olla parempi näkemys taiteellisesta toiminnasta kuin valtion taidetoimikunnissa. Alueelliset voisivat toimia valtion taidetoimikuntien konsultteina paikallisen tekijyyden tiedottamisessa/välittämisessä. (Taiteilijakysely)

Apurahoja pitäisi lisätä MÄÄRÄLLISESTI! (Taiteilijakysely)

Taike ajaa taiteilijapalkkaa, ja apurahojen määrällistä vähentämistä sen seurauksena. Täysin väärään suuntaan menossa ja pelottavaa! Kun kerran kuvataiteilijoiden koulutuspaikkoja lisättiin 90-luvulta lähtien, pitäisi myös apurahojen määrät lisääntyä eikä vähentyä. Jos apurahalla ei tule toimeen Helsingissä, pitäisi kehittää muita rahoituskeinoja eikä viedä loppujakin apurahoja elitistiseen parin tähtitaiteilijan elättämiseen. (Taiteilijakysely)

Apurahojen oikeudenmukaista jakamista toivovat taiteilijat kritisoivat sitä, että apurahat jaetaan aina samoille taiteilijoille, samoille alueille tai samoille taiteenaloille. He toivoivat jakajien ottavan huomioon laajemman kirjon taiteilijoita (henkilöt, alueet, taiteenalat). Tukea halutaan saada myös keskusten ulkopuolelle, eri alueiden reuna-alueille. Esimerkiksi uusmaalaiset muistuttivat, että Uusimaa on muutakin kuin pääkaupunkiseutu. Toisena näkökulmana on taas pääkaupunkiseudulla asuvilla, joiden mukaan resurssit ovat alueella riittämättömät eikä rahoitus ole suhteessa ammattitaiteilijoiden määrään. Kaiken kaikkiaan taiteilijoiden mukaan on tärkeää huomioida alueelliset erityispiirteet ja jakaa resursseja eri puolille maata. Hakemusten arviointiin toivottiin myös paikallisuuden huomioimista sekä lisää kokemusta.

Alueellisten taidetoimikuntien alasajon jälkeen on kaikki rahoitus keskittynyt pääkaupunkiseudun taiteilijoiden tukemiseen. Kurjistemiskehitys on itseään ruokkiva mekanismi, koska taiteilijat muuttavat pääkaupunkiseudulle paremman toimeentulon toivossa ja samaan aikaan selitetään alueellisten toimipisteiden tarpeettomuutta alueiden vähäisellä ja ”huonompilaatuisella” taiteilijakunnalla. (Taiteilijakysely)

Olisi mielestäni tärkeää, että taiteilija-apurahoja jaettaisiin työskentelyyn nykyistä enemmän myös muille kuin pääkaupunkiseudulla asuville taiteilijoille. Mielestäni olisi hienoa, jos Taike voisi järjestää Helsinkiin lyhytaikaisia residenssejä, jotta muualla Suomessa asuvat voisivat helpommin edistää uraansa myös pääkaupunkiseudulla. Myös muunlainen kotimaisen liikkuvuuden, matkustamisen/majoituksen tukeminen olisi hieno asia. Tämä voisi osaltaan parantaa muualla kuin pääkaupunkiseudulla asuvien taiteilijoiden mahdollisuuksia. (Taiteilijakysely)

Henkilökohtaiset sympatiat ja antipatiat vaikuttavat liikaa alueellisen toimipisteen päätöksiin. Olisi hyvä, jos toimipisteiden apurahapäätöksiä tehtäisiin joskus ristiin, hakemusten perusteella. Esimerkiksi niin, että Lapin alueen päätökset tehtäisiin (tai valmisteltaisiin) Oulussa, ja Oulun Lapissa. (Taiteilijakysely)

Mielestäni leimallista alueen taidetoimikunnan toiminnassa on, että apurahoja virtaa tutuilta tutuille, näin voin rehellisesti arvioida. Tunnen alueen taiteilijat ja kuppikunnat. On ongelmallista, että kuppikunnasta nousee henkilöitä päättäviin asemiin ja omia suositaan, virkeä kehitys hukataan ja alueesta tulee sisäänpäin lämpiävä sauna. Olisiko hyvä, että hakemuksia käsittelisi ulkopuoliset tahot tai että rahoituksen myöntäjien vastuu ulottuisi omankin kylän ulkopuolelle? (Taiteilijakysely)

Oma taidealani on pikkuhiljaa syrjäytynyt Taiken apurahapolitiikassa lähes kokonaan. Taidemusiikin säveltäjät, joita silmällä pitäen apurahajärjestelmä muun muassa luotiin 1960-luvulla, ovat käsitämättömän aliedustettuina musiikin apurahoissa. Missään muussa genressä ei ole näin, kaikissa muissa nimenomaan taide ja sen tekeminen korostuu. (Taiteilijakysely)

Rekyteringen till de lokala konskommisionerna är oftast släktbase-rad. Mångfalden är mycet bristfällig och stödet koanalyseras till de beslutandes närmast nätverk. Det viktigaste redskapet för konsommisjonens diskriminering, är att de undranhåller informtion och ger endast access till den priotiterade gruppen. (Taiteilijakysely)

Taiken tuki ja asiantuntemus kunnille taiteellisen työn ja toiminnan edistämistä koskeissa asioissa nähtiin lähes kaikilla taiteenaloilla yhtä tärkeänä. Ainoan poikkeuksen teki kirjallisuus, jonka alalla toimivien vastauksissa asiaa ei nähty aivan yhtä tärkeässä asemassa, tosin kirjallisuuden alan vastaajista joka viides ei osannut sanoa kantaansa kysymykseen.

Taiteilijat arvostivat Taiken asiantuntemusta taiteen edistämisessä ja toivoivat, että Taike lisäisi kuntien päättäjille, viranhaltijoille ja yrityksille kohdennettua koulutusta aiheesta. Vastaajat ehdottivat myös, että Taike tukisi ja kannustaisi kuntia etenkin taiteilijoiden työllistämiseen liittyvissä

asioissa sekä yhteistyömallien synnyttämisessä (myös yrityksille). Taike haastetaankin ottamaan lisää vastuuta kuntien kulttuuritoiminnasta ja tuottamaan lisää tietoa alueiden taiteilijoista asiantuntijuuden parantamiseksi. Vastauksissa ehdotettiin taiteilijoiden määräaikaisten työpaikkojen ja työllistymismahdollisuuksien luomista alueille sekä oikeita työtilaisuuksia ja painostusta taiteilijoiden palkkaamiseen. Kuntiin ehdotettiin perustettavaksi esimerkiksi pakollinen, palkollinen ammattitaiteilijan pesti. Työvoimakoulutuksiin haluttiin myös taidealan koulutusta mukaan.

[K]untien taideosaamisen ja taideymmärryksen lisääminen on elintärkeää. Lapissa kunnat ovat pieniä, ja yksittäisten kuntien taiteelle varatut resurssit ovat minimaalisia. Työtä hoitavat henkilöt eivät välttämättä omaa kovin kattavaa koulutusta eikä heille varata mahdollisuutta ammattitaidon ylläpitämiseen ja päivittämiseen. Taide voi olla vain pieni siivu työntekijän tehtävälistalla. Kuntien välinen yhteistyö parantaisi kaikkien tilannetta: niin kuntaorganisaatioiden, kuntalais-ten kuin taiteen tekijöidenkin. (Taiteilijakysely)

Kulttuuritoimintaa ei saa jättää pelkästään kuntien vastuulle, jos ja kun siihen ei ole osoitettu korvamerkittyä rahoitusta ja työntekijöitä. Kuntien säästöpainneissa kulttuurille osoitetut varat, ne pienimmätkin sataset, leikataan ensimmäiseksi pois budjeteista. Poliittinen ilmapiiri ja päätöksenteko ainakaan pienemissä kunnissa ei ole kiinnostunut kulttuurista eikä varsinkaan kuvataiteesta, vaikka taiteen merkitys ihmisten viihtyvyydelle, jaksamiselle ja ihmisyydelle nostetaan aina esille juhlapuheissa. (Taiteilijakysely)

Kuntapäättäjien ja virkamiesten koulutus taiteesta ja kulttuurista. Pelkona ammattitaiteilijoiden työskentelymahdollisuuksien valumien harrastelijoille ja samalla kuntalaisten nauttimien kulttuuripalveluiden tason laskeminen. (Taiteilijakysely)

Voisiko kunnan työntekijöitä (päättäjiä) tiedottaa vielä paremmin siitä, miten iso merkitys heidän toiminnallaan on paikkakunnan taiteilijoille? Jos taiteilija esim. hakee oman alansa työtä, sitä ei kannata antaa sellaiselle, jolla ei ole työhön mitään koulutusta. Myös erilaisissa hankkeissa kannattaisi paremmin muistaa kunnan oma taiteilija eikä mennä merta edemmäs kalaan. Pahimmillaan heikko työllistyminen saa muuttamaan pois paikkakunnalta. (Taiteilijakysely)

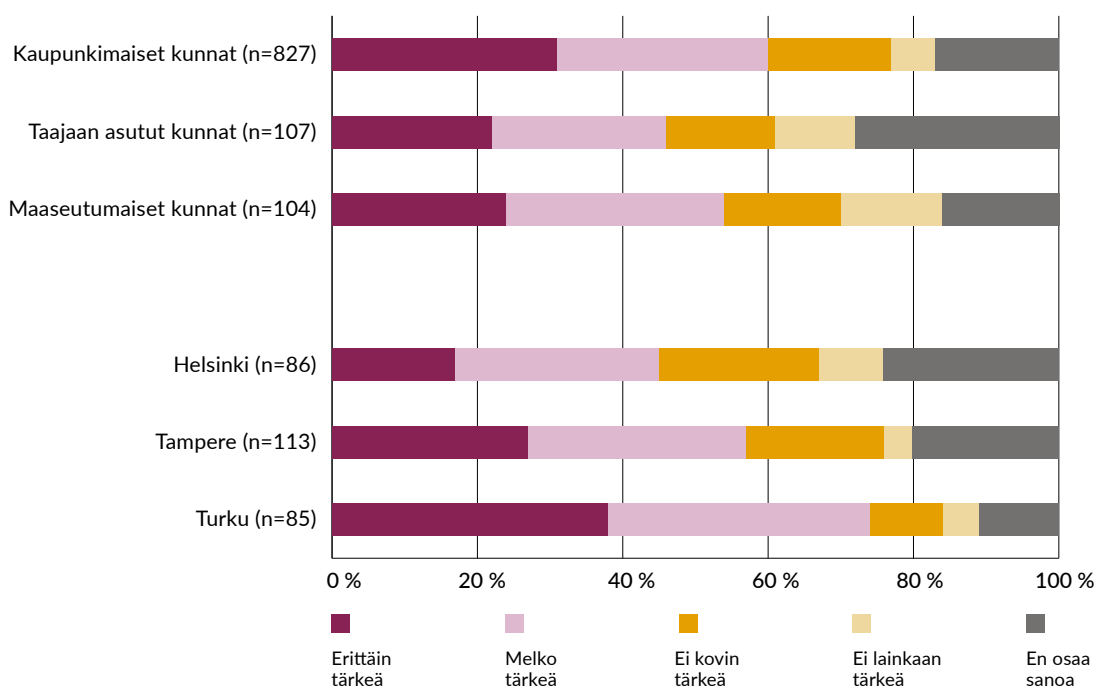
Taiteilijat toivovat Taikelta alueellista aktiivisuutta

Sekä kaupunkimaisissa, taajaan asutuissa että maaseutumaisissa kunnissa asuville taiteilijoille Taiken läheisellä sijainnilla ja asiantuntemuksella, aktiivisella toiminnalla paikkakunnalla sekä läänintaiteilijoiden työskentelyllä vaikuttaa olevan tarvetta ja merkitystä taiteilijoiden oman taiteen tekemiseen. (Kuviot 39–41.)

Turussa asuvista taiteilijoista noin kolme neljästä ja tamperelaisista 57 prosenttia koki Taiken aktiivisen toiminnan paikkakunnalla vähintäänkin melko tärkeänä. Kyselyyn vastanneista helsinkiläisistä taiteilijoista näin koki hieman alle puolet (45 %). (Kuviot 39–41.) Taiken aktiivinen toiminta paikkakunnalla oli tärkeää esimerkiksi 72 prosentille Vantaalla (n=29), 49 prosentille Espoossa (n=47), 81 prosentille Joensuussa (n=32), 62 prosentille Jyväskylässä (n=45) ja 65 prosentille Oulussa (n=48) asuville ja kyselyyn vastanneille taiteilijoille.

KUVIO 39.

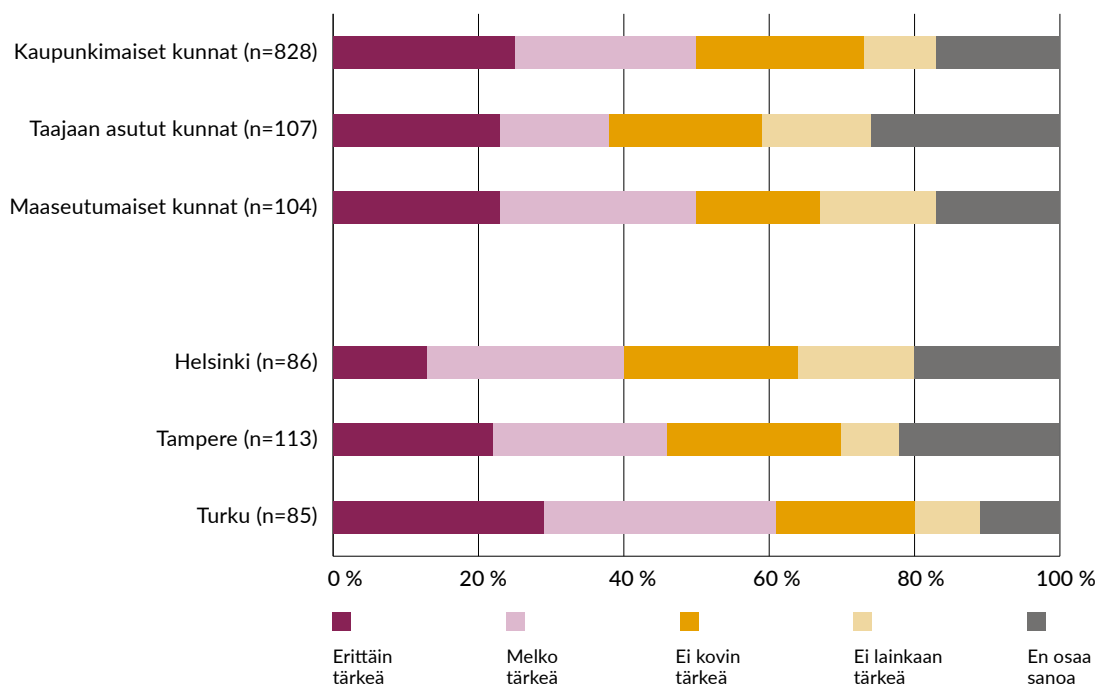
Taiteilijoiden näkemykset Taiken aktiivisen toiminnan paikkakunnalla merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle asuinkunnan mukaan, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

KUVIO 40.

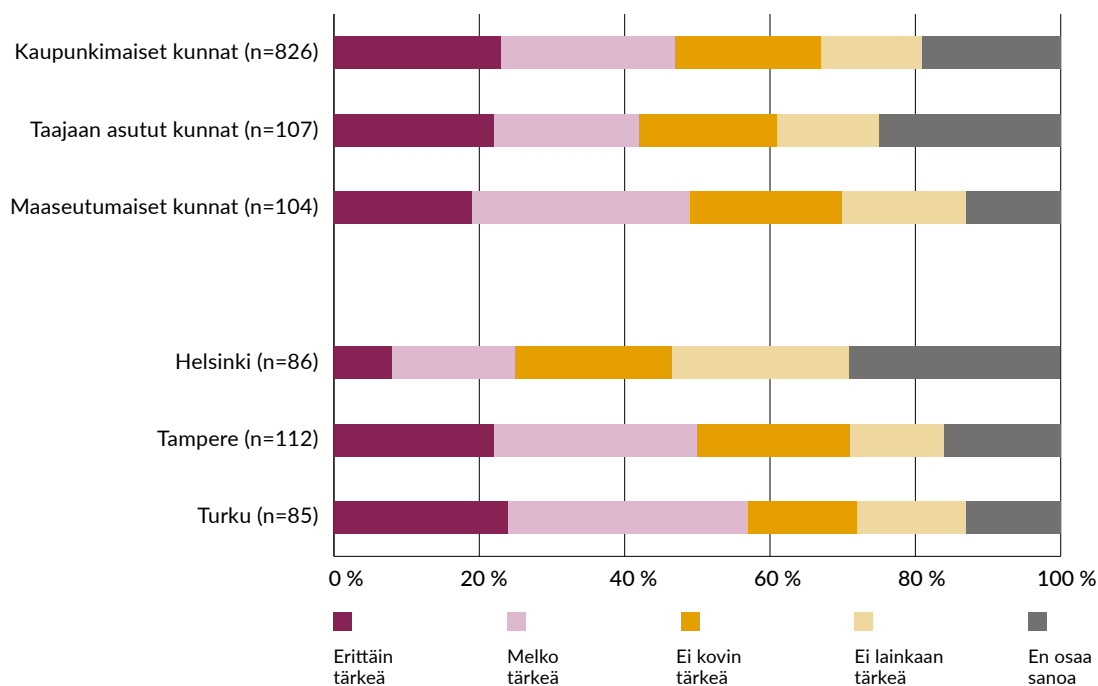
Taiteilijoiden näkemykset Taiken alueellisen toimipisteen läheisen sijainnin ja asiantuntemuksen merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle asuinkunnan mukaan, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

KUVIO 41.

Taiteilijoiden näkemykset Taiken läänintaiteilijoiden lähialueilla työskenteilyn merkityksestä omalle taiteelliselle toiminnalle asuinkunnan mukaan, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Yleisesti ottaen taiteilijat pitivät oman alueellisen toimipisteen merkitystä suurena. Palveluita toivottiin lähemmäksi omaa paikkakuntaa, esimerkiksi joka maakuntaan, myös Ahvenanmaalle. Yhdessä vastauksessa tosin ehdotettiin alueellisten toimipisteiden lakkauttamista. Moni koki, että alueellisessa toimipisteessä on paremmin osaamista ja ymmärrystä hahmottaa taiteen tekemisen tukemista paikkakunnan/alueen näkökulmasta. Siten toimipisteen läheinen sijainti on taiteilijoiden toimintaedellytyksiä sekä koko alueen taide-elämää edistävä tekijä. Nyt asia jää usein yksittäisten taiteilijoiden tai paikallisen taiteilijaseuran vastuulle.

Alueellisen toiminnan osalta taiteenalojen välillä ei ollut merkittäviä näkemuseroja. Etenkään kirjallisuuden mutta myös audiovisuaalisten taiteiden alalla Taiken aktiivista toimintaa paikkakunnalla, alueellisen toimipisteen läheistä sijaintia ja asiantuntemusta tai läänintaiteilijoiden työskentelyä lähialueilla ei kuitenkaan pidetty yhtä tärkeänä kuin muilla taiteenaloilla.

Taikelta halutaan signaalia siitä, että taidetta tehdään kaikkialla maassamme. Pääkaupunkikeskeisyys ja alueellinen epätasa-arvo olivat yleisempiä teemoja taiteilijoiden barometrikyselyn koko Taike-osiota koskevissa kommentteissa. Huoli siitä, että koko valtakunnan kattavaa taiteen puolestapuhujaa ei ole, vaikuttaa taiteilijoiden keskuudessa suurelta. Läänintaiteilijoiden työpanokselle kaivataan tasaista valtakunnallista kattavuutta ja heidän projektiansa sisältöjen ehdotetaan tukevan paremmin alueilla tapahtuvia ilmiöitä. Vastausten mukaan Taiken alueelliseen toimintaan ja palveluihin kaivataan ennen kaikkea aktiivista otetta, näkyvyyttä ja työtä taiteen hyväksi.

Yllä ruksatuista erittäin tärkeä -kohdista mikään ei oikein toimi tänä päivänä. Syy ei ole alueellisten Taiken työntekijöiden vaan Helsingissä ilmeisesti huonosti alueiden toimintaa tunteneiden tahojen ajamat muutokset toiminnoissa. Taike ei ole kovin näkyvä toimija paikkakunnalla, ja vaikka toimipiste on lähellä, ei sinne ole asiaa kun yhteisiä projekteja ei ole. Rahaa valtiolta alueiden taiteilijoille tulee niukasti ja alueiden nipistetty raha ei helpota tilannetta. (Taiteilijakysely)

Tässä metropolin ja muun Suomen eriytymisessä on tapahtunut se, että taiteen toimijoita pidetään vain marisijoina. [...] Luomme toimintaedellytyksemme itse, koska harva kunta tuntee tehtävänsä (esim. laki kuntien kulttuuritoiminnasta) ja se ottaa aikaa. [...] (Taiteilijakysely)

Taiken keskittämispolitiikka näivettää maakuntien kulttuuritoimijoiden mahdollisuuksia. Päätöksentekoa vedetään Helsinkiin. Jos niin tehdään, edes päättävien elinten jäseniä tulisi valita maakunnistakin. (Taiteilijakysely)

Taiteilijoilta pyydettiin ehdotuksia siitä, miten Taiken alueellisten toimipisteet ja palvelut voisivat edistää nykyistä paremmin taiteilijoiden toimintaedellytyksiä ja taiteellista työtä. Alueellisilta toimipisteiltä vastaajat toivoivat suoraa yhteydenpitoa alueella toimiviin taiteilijoihin. Taiteilijat ehdottivat Taikelle alueen toimijoiden koordinoitua, jalkautumista, paikkakuntaan tutustumista sekä oman kuplan ulkopuolelle astumista, läsnäoloa, aktiivisuutta ja avoimuutta. Taiken henkilöstön tietämystä alueilla olevista taiteilijoista, dialogia, saavutettavuutta ja tavoitettavuutta pidettiin myös tärkeinä. Toimipisteille haluttiin itsenäisyyttä sekä konkretiaa suhteessa kuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön, esimerkiksi toimipistettä joka paikkakunnalle kulttuuritoimen yhteyteen. Yhden ehdotuksen mukaan alueellinen toimipiste voisi olla eräänlainen ammattitaiteilijoiden työskentelyyn keskittyvä kulttuuritoimisto ja kunnan kulttuuritoimisto hoitaisi alueen taideharrastuksiin liittyvät asiat.

Taiken alueellisen toiminnan piiriin haluttiin tuoda mukaan edullisten työtilojen/harjoitus- ja esitystilojen saatavuuden tukeminen ja myös vaikuttaminen tilavuokriin. Taiteilijat kaipasivat myös työhuonekuluihin tarkoitettua apurahaa.

Alueellista toimintaa koskevissa vastauksissa kaivattiin myös paluuta aiemmin käytössä olleisiin toimintatapoihin. Näissä päällimmäisinä olivat läänintaiteilijoiden määrän ja näkyvyyden sekä alueiden päätösvallan lisääminen.

Taiteilijat toivoivat alueelliselta toiminnalta ja palveluilta lobbausta ja yhteistyötä taiteilijoiden edunvalvontaan osallistuvien tahojen kanssa. Esille nousivat seuraavat edunvalvontaan liittyvät asiat: palkkauksen taso ja tasavertaisuus, taidetta arvostavan ilmapiirin luominen, taiteellisen työn näkyväksi tekeminen, vaikuttaminen kunnan päättäjiin, keskusteluyhteyksien luominen päättäjien ja taiteilijoiden välille, osallistuminen keskusteluun päätöksenteosta sekä taiteilijoiden yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttaminen.

Tiedonsaanti Taiken toiminnasta ja taiteen tekemisestä edistävät parhaiten toimintaedellytyksiä

Kyselyyn vastanneista taiteilijoista 44 prosenttia (476 vastaajaa) kommentoi ja esitti omia ehdotuksiaan Taiken alueellisten toimipisteiden toiminnan ja palvelujen kehittämiseen. Osa vastauksista koski selvästi Taiken koko toimintaa eikä ainoastaan kysymyksessä mainittuja Taiken alueellisia toimipisteitä ja palveluja. Vastauksista muodostui todellinen runsauden sarvi. Eri teemoja, joita kommentoissa ja ehdotuksissa käsiteltiin, oli lähes kaksisataa.

Iso osa niistä oli yksittäisiä parannusehdotuksia toimintaan sekä omakoh-
taiseen kokemukseen liittyviä havaintoja.

Taiteilijoiden vastauksista käy ilmi, että alueiden toimipisteillä ja niiden tarjoamilla palveluilla ei ole ollut riittävän suurta näkyvyyttä. Taiteilijat eivät tunne Taiken toimintaa ja palveluja ja myös toimipisteet ovat jääneet monille etäisiksi. Tämänkaltaiset viestit toistuivat ja olivat lopulta kaikkein yleisin sisältö vastauksissa ja kommentteissa.

Valitettavasti en tiedä, missä on alueellinen toimipiste. Olisi hyvä saada tiedotusmateriaalia alueellisesta toiminnasta. (Taiteilijakysely)

En tiedä, kun en tunne Taiken toimintaa muuten kuin apurahojen haun puolesta enkä tiedä, miten Taike ja taidetoimikunnat toimivat kunnassani. Siksi merkitsin ne ”ei tärkeiksi”, koska niillä ei ole ollut ainakaan sellaista vaikutusta, jonka minä olisin itse nähnyt, taiteelliseen työskentelyyni. Valtion taidetoimikuntien rahoituksen laitoin erittäin tärkeäksi, koska sieltä olen saanut toistaiseksi ainoan apurahani. (Taiteilijakysely)

Taiken toiminta paikallisesti on minulle hämärän peitossa. Tiedän, että käynnissä on projekteja sekä lastenkulttuurin että vanhustyön osalta, mutta nämä projektit eivät ole saaneet paljoa näkyvyyttä eivätkä ole luoneet minulle uusia työtilaisuuksia. (Taiteilijakysely)

On kyllä epäselvää, mitä nämä palvelut edes ovat? En ole koskaan tavannut yhtäkään alueeni läänintaiteilijaa. En edes tiedä keitä he ovat. Taike ei näy kunnassani mitenkään. Sinne vain laitetaan hakemus vetämään ja thats it. [...] (Taiteilijakysely)

I would do research because I don't know what is taike.
(Taiteilijakysely)

Jag vet inte var taikes närmaste regionala kontor ligger, verksamheten skulle ha en stor betydelse OM den fanns på orten. (Taiteilijakysely)

Nykyisin Taikella ei ole enää omaa toimipistettä maakunnassamme ja Taike koetaan käytännössä kaukaiseksi, näkymättömäksi, värittömäksi ja hajuttomaksi. Eli oman alueemme näkökulmasta olisi käytännössä tilanne on lähes sama kuin että Taike toimisi koko Suomen mittakaavassa vain etänä ja esim. Brysselistä käsin... (Taiteilijakysely)

Taike koetaan apurahojen jakajaksi, en itsekään tiedä mitä muuta se edes tarjoaisi. Alueellisesta toimipisteestä tiedän, että se toimii läänintaiteilijoiden toimipisteenä, en juuri muuta. (Taiteilijakysely)

Rehellisesti sanottuna, en tiedä missä on ns. fyysinen oma alueellinen toimipiste. Ns. verkostoituminen alueellisen Taiken kanssa on jäänyt ajanpuutteen vuoksi täysin. Edustan myös aika yksinäisesti taiteen alaani maakunnassani, joten en ehkä koe suurta yhteisöllisyyttä siinä suhteessa muiden alueellisten taiteen vapaiden tekijöiden

kanssa - vielä toistaiseksi. En tiedä tämänhetkisistä toimintaedellytysten edistämistä, muuta kuin apurahojen jakamisen tasolla. (Taiteilijakysely)

Vastauksista nousi selvästi esiin se, että Taiken tulisi tiedottaa ja viestiä palveluistaan ja toiminnastaan laajemmin ja tehokkaammin. Vastauksissa kaivattiin muun muassa paikallistason tiedotusta ja some-aktiivisuutta. Viestinnän kehittämis ehdotukset ovat selvästi yhteydessä edellä mainittuun vähäiseksi koettuun tietoon Taiken toiminnasta ja palveluista.

En itse ole käyttänyt palveluita, enkä tunne niitä tai tiedä miten toimii tai missä sijaitsevat - eli ehkä viestimällä palveluistaan paremmin. (Taiteilijakysely)

Taike voisi tiedottaa vaikka apurahan hakijoille mistä löytyy alueellinen toimipiste ja mitä palveluita sieltä saa. (Taiteilijakysely)

Tiedotusta toiminnasta ja eri mahdollisuuksista. Myös helposti lähestyttävyyks olisi hyvä asia nyt tuntuu, että ei oikein muissa asioissa osaa lähestyä kuin apuraha-asioissa. (Taiteilijakysely)

Genom att förmedla information och på så vis kanske hålla ihop fältet mera och skapa möjligheter för träffar. (Taiteilijakysely)

Taiken projekteista ei tiedoteta tarpeeksi taiteilijoille, ei voi tietää miten niihin pääsee mukaan. (Taiteilijakysely)

Olemalla lähempänä taiteilijoita. Viestintään kannattaa panostaa. Olen itse esim. aika pihalla keneen minun pitäisi olla yhteydessä, jos minulla olisi kysymyksiä toimintaedellytyksiä tai taiteelliseen työhön liittyen. Siksi jouduinkin vastaamaan moneen kysymykseen ”en osaa sanoa”. (Taiteilijakysely)

Seuraavaksi eniten taiteilijat kaipaavat vastauksissaan ja kommentissaan Taiken järjestämiä tilaisuuksia, kohtaamisia, työpajoja ja seminaareja. Näissä vastauksissa korostuivat nimenomaan koulutukset, keskustelutilaisuudet ja paneelit työhön liittyvän tiedonjakamisen paikkana. Taidealalla muiden tekijöiden kohtaamista pidetään tiedonsaannin kannalta tärkeänä.

Taiken järjestämät tilaisuudet taiteilijoille ovat olleet tärkeitä ja hyödyllisiä, ja niitä voisi olla enemmän. (Taiteilijakysely)

Pitää jotain pop up -tapahtumia eri aihepiireihin liittyen ja siellä tietoa jakaen, keskustelua herättäen. (Taiteilijakysely)

Toimimalla aktiivisesti taiteilijoiden keskinäistä vuorovaikutusta edistämässä. Esim. taiteellisen työskentelyn vertaistuki / työnohjausringin tai tapaamisten järjestäjänä. Myös koulutustilaisuudet, joita on järjestettykin, ovat tärkeitä. Esim. taide ja yritystoiminta, taiteen rahoituskanavat, jne. Toivoisin koulutusta taide ja sote -alan yhdistelmästä ja käytännön vinkkejä sellaisen yhteistyön rakentamiseen omassa kunnassa! (Taiteilijakysely)

Minulle tärkeää Taiken toimintaa olisivat: koulutus, työnohjaus/mentoritoiminta, taiteilijoiden verkostoituminen ja yhteisöllisyyden lisääminen. (Taiteilijakysely)

Eri kunnissa voisi vierailla useammin ja järjestää tapaamisia ja koulutusta taiteilijoille entistä enemmän. (Taiteilijakysely)

Enemmän yhteydenpitoa, koulutuksia, tunne siitä, että toimipisteessä on ihmisiä ja heihin voi olla yhteydessä. Paneutumista eri alojen tekijöiden erityistarpeisiin. Sellaisia projekteja, joissa alueen taide tulee näkyväksi muualla Suomessa. (Taiteilijakysely)

Taiken toiminta pitäisi näkyä entistä paremmin myös kasvukeskusten ulkopuolella. Esimerkiksi Kainuu jää Oulun varjoon tyystin. Tukea, koulutusta, verkostoitumista tarvittaisiin täälläkin! (Taiteilijakysely)

Verkostoituminen ja verkostojen luomisen tukeminen sekä verkostoitumistilaisuudet olivat myös mukana taiteilijoiden vastauksissa. Näiden ytimessä olivat taiteenalan toimijoiden tapaamiset, mutta myös taiteen kenttä ja perusopetuksen toimijat mainittiin.

Maakunnissa taiteilijat asuvat usein etäällä toisistaan ja siksi verkostoituminen voi olla hankalaa. Keskeinen verkostoitumista edistävä tekijä ovat erilaiset yhdistykset. Niiden toiminnan tukemisen lisäksi Taike voisi kenties olla luomassa yhteyksiä eri yhdistysten välille – ja myös yli taiteenlajien rajojen. (Taiteilijakysely)

Enemmän läänintaiteilijoita, jotka tuntevat kentän hyvin ja osaavat auttaa yksittäisiä taiteilijoita moninaisissa taiteilijan työhön liittyvissä asioissa. Verkostoitumisessa kuraattorien ja muiden alan asiantuntijoiden kanssa. (Taiteilijakysely)

[E]hkä maakunnissa voisi tukea entistä enemmän ihmisten liikkuvuutta Suomessa, se edesauttaisi verkostointia myös pääkaupunkiseudulla ja muiden paikkakuntien kanssa. Varsinkin syrjäseudulla on vaarana ”jämähtäminen”, koska matkustaminen on Suomessa kallista. (Taiteilijakysely)

Taiteellisen toiminnan välitystoiminta, verkostokehittäminen ja alan laajat palvelutarjottimet. Kulttuuritoimintalain velvoitteiden toimeenpanon asiantuntijapalvelut ja neuvonta sekä yhteistoiminnan tuki (Taiteilijakysely)

Pysymällä paikkakunnalla ja niin ettei kaikkia palveluita viedä Etelä-Suomeen. Oman alueen alueelliset toimipisteet ovat tärkeitä verkostoitumisen ja näkyvyyden kannalta. Sekä asiantuntija-avun saaminen omalta alueelta. (Taiteilijakysely)

Taike sai myös kiitosta toiminnastaan. Kiitosta jaettiin taiteilijoille suunnatusta kyselystä, taiteilijoiden tukemisesta, alueellisesta toiminnasta sekä läänintaiteilijatyöstä.

Taiken toiminta Turun alueella on ollut erittäin hyvää.

(Taiteilijakysely)

Olen saanut korvaamatonta apua Taikesta myös muiden kuin Taiken apurahahakemusten täyttöön. Ja varapuheenjohtaja itse lobbasi ja muistutti haun avautumisesta, olipa mahtavaa. Miksi alueella ei ole enää pääsihteeriä? Toimistot ovat usein kiinni. Läänintaiteilijoiden näkyvyys koko läänissä on tärkeä asia. Varsinkin syrjäseuduilla.

(Taiteilijakysely)

[L]äänintaiteilijoiden ainakin väliaikainen ja välillinen merkitys taidekentille on suurta. (Taiteilijakysely)

Thank you Taike for your continued support to artists, artist work and art communities. (Taiteilijakysely)

Taikessa tehneet kovasti hommia mahdollisuuksiensa puitteissa :) (Taiteilijakysely)

Alueellisessa rahoituksessa on tehty hyviä uudistuksia, kun esim. lastenkulttuurin rahoitus on siirretty alueille. (Taiteilijakysely)

Olen ollut todella tyytyväinen Taiken palveluihin niin itsenäisenä taiteilijana, mutta myös sote-alalla toimivan palkkatyötä koskevan työyhteisöni puolesta (teemme myös kulttuurityötä). (Taiteilijakysely)

KORONAVIRUSPANDEMIAAN VAIKUTUKSET: "JATKUVA EPÄVARMUUS SYÖ SIELUA"

Vuotta 2020 leimasi vahvasti koronaviruspandemia, jonka vaikutukset taide- ja kulttuurikentälle sekä taiteilijoiden työskentelyedellytyksiin ovat olleet merkittäviä, paikoin jopa tuhoisia (ks. esim. Jakonen ym., 2020; Karttunen & Mäenpää, 2020). Vaikka pandemia on vaikuttanut eri tavoin eri alojen taiteilijoihin ja taiteen tekemisen edellytyksiin, ei mikään taiteenala ole täysin säästynyt sen vaikutuksilta. Sekä kunnille että taiteilijoille suunnattuihin barometrikyselyihin sisällytettiin erillisiä kysymyksiä liittyen koronaviruspandemiaan. Tässä osiossa avataan näiden kysymysten tulokset.

Pandemia on aiheuttanut merkittäviä vaikutuksia taiteelliseen työskentelyyn

Kolme neljästä (76 %) kyselyyn vastanneesta taiteilijasta toteaa koronavirus-tilanteen vaikuttaneen taiteelliseen työskentelyynsä. Viidenneksen (20 %) mukaan pandemialla ei ole ollut vaikutuksia työskentelyyn ja neljä prosenttia ei osannut sanoa, onko pandemialla ollut vaikutuksia. (Kuvio 42.)

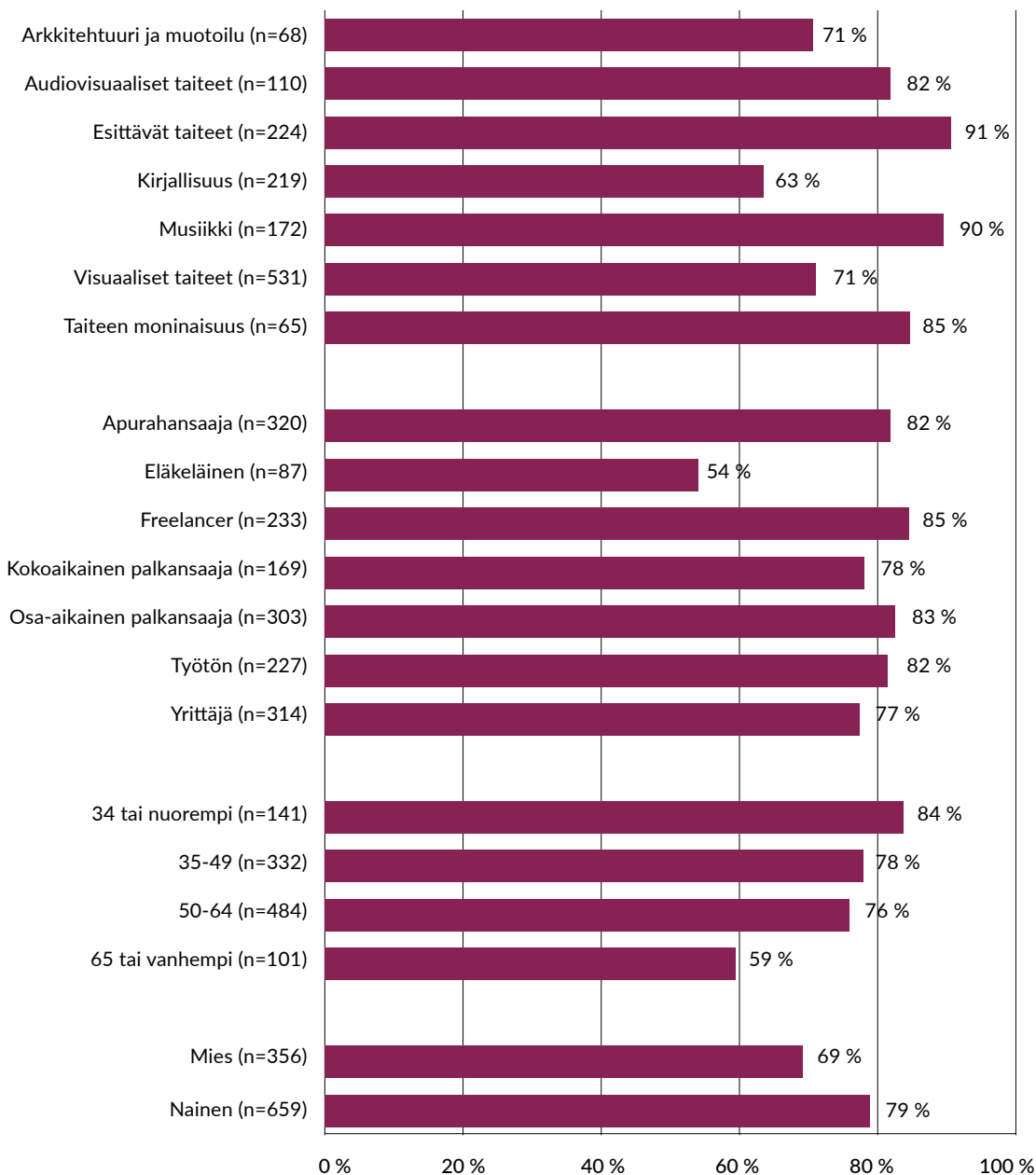
Taiteenaloittain tarkasteltuna keskimääräistä useammin koronavirus-tilanteella on ollut vaikutusta esittävien taiteiden ja musiikin alalla, näiden alojen taiteilijoista valtaosa (91 % ja 90 %) ilmoitti koronatilanteella olleen vaikutusta taiteelliseen työskentelyyn. Myös taiteen moninaisuuden (85 %) ja audiovisuaalisten taiteiden (82 %) edustajat olivat kokeneet keskimääräistä useammin koronatilanteen vaikuttaneen taiteelliseen työskentelyynsä. Harvimminkin vaikutuksia olivat kyselyn perusteella kokeneet kirjallisuuden (63 %), visuaalisten taiteiden (71 %) sekä arkkitehtuurin ja muotoilun (71 %) edustajat. (Kuvio 42.)

Naiset (79 %) vastasivat jonkin verran miehiä (69 %) useammin koronaviruspandemian vaikuttaneen taiteelliseen työskentelyynsä. Ikäluokista useimmin vaikutuksia olivat kokeneet nuorimmat, 34-vuotiaat tai nuoremmat, taiteilijat, joista 84 prosenttia totesi vastauksessaan koronavirus-tilanteen vaikuttaneen taiteelliseen työskentelyynsä. Freelancerina (85 %) tai osa-aikaisena palkansaajana (83 %) työskentelevät sekä apurahansaajat (82 %) ja työttömät (82 %) taiteilijat olivat kokeneet hieman enemmän vaikutuksia kuin kokoaikaisena palkansaajana (78 %) tai yrittäjänä (77 %) työskentelevät sekä eläkeläiset (54 %). (Kuvio 42.) Kieliryhmittäin tarkasteltuna suomen- ja ruotsinkielisistä taiteilijoista kolme neljästä oli kokenut vaikutuksia. Vieraskielisistä taiteilijoista vaikutuksia oli kyselyn vastausten perusteella kokenut 63 prosenttia. Eräs vastaaja kuitenkin totesi avoimessa

kysymyksessä ulkomaalaistaustaisten taiteilijoiden olevan heikommassa asemassa ilman koronaviruspandemiaakin: ”As a foreigner living in Finland, with covid or without, I have less opportunities.”

KUVIO 42.

Koronavirustilanteella on ollut vaikutusta taiteelliseen työskentelyyn taiteenalan, työmarkkina-aseman, iän ja sukupuolen mukaan, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Yhteensä 784 taiteilijaa avasi avoimessa kysymyksessä tarkemmin, millaisia vaikutuksia koronaviruspandemialla on ollut taiteelliseen työskentelyyn. Useimmissa vastauksissa (750 kpl) tuotiin esiin pandemian negatiivisia vaikutuksia. Selkeästi eniten pandemia on aiheuttanut sekä taiteellisen työn että sen rahoittamiseksi tehtävien töiden peruuntumista, siirtymistä tai vähenemistä ja tätä kautta merkittäviä ongelmia talouteen ja toimeentuloon (ks. taiteilijoiden toimeentulosta tarkemmin esim. Hirvi-Ijäs ym., 2020).

Aikaisempien barometrien ja muiden taiteilijoiden toimintaympäristöä kartoittaneiden tutkimusten perusteella tiedämme, että kaikille taiteenaloille yhteistä on erilaisten tulolähteiden suuri määrä. Tämä on saattanut auttaa kriisistä selviämistä, jos kaikki toimeentulon lähteet eivät ole kadonneet koronarajoitusten myötä. Useimmissa tapauksissa se on kuitenkin tehnyt epävarman ja pienistä puroista kertyvän talouden entistäkin niukemmaksi ja epävarmemmaksi.

Kaikki kevään sovitut työt peruttiin, uusia ei ole sovittu tilalle ja edelleen kaikki neuvottelut tulevalle ovat jäissä, milloin uskaltaa edes tarjota seuraavaa teosta esitettäväksi? (Taiteilijakysely)

Suuri osa töistä on peruuntunut tai siirtynyt. Työskentelen paljon palvelutaloissa, kirjastoissa ja päiväkodeissa. Niissä esiintyminen ei ole ollut korona-aikana mahdollista. Myös lipputulot pienenevät, koska katsomopaikkoja on rajoitettu. Näin siis myös käteen jäävä osuus pienenee. Ilman vakituksessa työsuhteessa olevan puolison palkkaa ei selvittäisi. (Taiteilijakysely)

Taloudellisesti vaikeaa. Pari isoa teostilausta peruuntunut, samoin myös pienempiä tilauksia huomattavasti edellisvuosia vähemmän. Myös asiakastapaamiset peruuntuneet. (Taiteilijakysely)

Työtilaisuuksista kaikki ryhmämuotoiset tilaisuudet putosivat pois. Moni taiteilija saa luennoista, esiintymisistä tai kouluttamisesta lisäansioita, jopa sen ansion, jolla rahoittaa taide[tta]. Tämä kaikki lähti pois. (Taiteilijakysely)

Jos töitä on riittänytkin, ovat työskentely ja toiminta vaikeutuneet monin tavoin. Harjoittelutilat ovat saattaneet mennä kiinni, tarvikkeiden hankkiminen on vaikeutunut matkustus- ja muista rajoituksista johtuen, ja kotiarjesta, esimerkiksi lasten etäkoulusta huolehtiminen, on vienyt mahdollisuuden keskittyä taiteelliseen työskentelyyn. Ylimääräistä työtä ja järjestelyä ovat tuottaneet esimerkiksi aikataulujen siirtyminen ja muu epävarmuus, toiminnan turvallisuudesta huolehtiminen tai etäyhteyksillä toteutettavien tapahtumien tekniikan opettelu. Tilanteesta johtuva yleinen epävarmuus ja stressi ovat alentaneet toimintakykyä ja vaikeuttaneet työskentelyä.

Työturvallisuus on iso kysymys, jota neuvotellaan joka kokouksessa, tapaamisessa, harjoituksessa, esityksessä, joista kaikki tapaukset voivat olla yhdessä päivässä, eli kyllä vaikuttaa todella paljon ja uuvuttaa. Näihin olisi mukava saada Taikelta tai kunnalta pohja, ”miten työskennellä turvallisesti esim. harjoituksissa koronan aikana - mitä asioita käydä läpi työryhmässä - miten esim. toimia, jos perheenjäsen on flunssassa (ei korona)”. Tai näitä voisi kerätä taiteilijoilta ja maksaa heille palkkio siitä. Myös näistä jatkuvista koronakyselyistä voisi saada jotain korvausta. (Taiteilijakysely)

Aikataulut ovat muuttuneet ja jatkuvassa epävarmuudessa työskentely (toteutuuko teatteriesitys) on ollut erittäin stressaavaa. (Taiteilijakysely)

Taiteen opetustyössä uusien etälaitteiden ja sovellusten opetteluun mennyt aika on ollut pois omasta työhuoneajasta, mutta se ehkä palautuu, kun hommat rutinoituvat. (Taiteilijakysely)

Näyttelyt siirtyivät kaikki miten sattuu, luoden jättimäisen kaaoksen suunnitelmille ja tehdylle työlle. Näyttelyajat menivät siirtymisten takia päällekkäin, jolloin joutui tekemään kolminkertaisen määrän töitä, kun aiemmin olin suunnitellut näyttelyt siten, että samat työt kiertävät eri paikkakunnilla, eri aikoina. Tästä seurasi tietenkin stressiä ja ongelmia perhe-elämän suhteen ja kaikki aikataulut heittivät häränpyllyä [...] (Taiteilijakysely)

Huoli ja stressi syöneet inspiraatiota, voimat menee päivätöistä selviytymiseen. (Taiteilijakysely)

Liikkumis- ja kokoontumisrajoitukset ovat vaikeuttaneet yleisön kohtaamista, vähentäneet yleisömääriä järjestetyissä tilaisuuksissa ja yleisesti sosiaalisia kontakteja. Myös yhteistyökumppaneiden, kollegoiden, taiteen ostajien tapaaminen, oman taiteen promoaminen ja residenssitoiminta on vaikeutunut, kun liikkuminen, matkustaminen ja markkinointitilaisuudet ovat peruuntuneet.

Tälle vuodelle suunnitellut residenssi- ja työmatkat ulkomaille ovat kaikki peruuntuneet epävarmojen olosuhteiden ja suoranaisten matkustuskieltojen vuoksi kohdemaista. Parhaassa tapauksessa osa näistä toteutuu ensi vuonna, mutta osa peruuntuu lopullisesti. Tämä on sääli varsinkin, kun rahoitusasiat oli jo saatu kuntoon, mistä yleensä töitä suunnitellessa kiikastaa. (Taiteilijakysely)

I could't work finish my documentary film properly especially editing and sound mixing... Also I should travel to another countries for a research but because of COVID-19 I can't travel at the moment. So all my work is stopped so far. (Taiteilijakysely)

Pieni osa avoimessa kysymyksessä pandemian vaikutuksista kertoneista vastaajista (89/784, 11 %) kertoi myös pandemian positiivisista vaikutuksista. Joillekin korona-aika on antanut mahdollisuuden keskittyä taiteelliseen työskentelyyn ja taiteen tekemiseen. Osa vastaajista oli saanut Taiken jakaman korona-apurahan. Joillekin se on ollut hyvä työskentelyä mahdollistanut rahoitus, toisille pieni lohtu menetettyjen tulojen rinnalla²³. Jonkin verran vastauksissa tuotiin esiin korona-ajan vuoksi luotuja uusia toiminnan muotoja, uusien näkökulmien löytämistä ja oman tilanteen yleistä pohtimista. Näiden kautta omaan toimintaan ja työskentelyyn on saattanut löytyä uusia ja positiivisia asioita. Muutama vastaaja mainitsi töiden ja tulojen lisääntyneen, useimmiten pandemiasta huolimatta, ei niinkään sen vuoksi. Vastauksissa tuotiin esiin myös etäyhteyksien kautta järjestettävien tilaisuuksien positiivisia vaikutuksia yhteydenpitoon ja alueelliseen tasa-arvoon.

Ylitin omat rajat ja sain tehtyä uusia aluevaltauksia, Taiken mahdollistamalla korona- apurahalla. (Taiteilijakysely)

Yllättäen lähinnä positiivia. Taiteilijan työtä on otettu soveltavissa ympäristöissä iloisesti vastaan koronan aiheuttamien seurannaisvaikutusten vuoksi. (Taiteilijakysely)

Työkeikat loppuivat hetkellisesti, mutta sain korona-apurahaa ja pysyin keskittymään taiteelliseen työskentelyyni. (Taiteilijakysely)

Olen saanut ensimmäisen kerran apurahaa Taikelta koronatuen myötä. Tämä on historiallista, sillä olen hakenut apurahaa Taikelta 19 vuotta taiteen kandidiksi valmistumiseni jälkeen. Korona on vaikuttanut myös negatiivisesti: keikkoja on peruuntunut ja residenssi on siirtynyt ensi kevääseen. (Taiteilijakysely)

On ollut enemmän aikaa taiteelliselle työskentelylle palkkatyön tapahtuessa etäsuositusten takia kotoa käsin. Normaalioloissa työmatkaan menee noin 3 tuntia päivässä. Valitettava pandemia on ollut myös inspiraation lähde. (Taiteilijakysely)

[P]ositiivisena näen myös sen opin, jonka eteläsuomalaiset taideorganisaatiot ovat saaneet etäosallistumisen mahdollisuuksista - meidän lappilaisten aiempi todellisuutemme on nyt tullut kaikkien todellisuudeksi, ja se on parantanut valtakunnalliseen taidekeskusteluun osallistumisen mahdollisuuksia. (Taiteilijakysely)

23 Taikessa oli haettavana korona-apurahoja vuonna 2020 kolme kertaa. Apurahoja myönnettiin yhteensä 17,5 M€. Hakijoita oli 8 058 ja saajia 4 371 eli myönteisen päätöksen saaneita oli 54 prosenttia hakijoista. Lähes 700 haki apurahaa kaikilla kolmella hakukerralla. Musiikkialalla oli tavallista suurempi edustus hakijoiden joukossa ja myös suuri kokonaan uusien hakijoiden osuus (60 %). Kaikista korona-apurahojen hakijoista 43 prosenttia ei ollut koskaan aiemmin hakenut mitään Taiken tai Taiteen keskustoimikunnan tukea (Taiken edeltäjä vuoteen 2012). Taiken kautta jaetun tukikokonaisuuden taustalla olivat suuret suomalaiset säätiöt ja OKM.

Se, kuinka suuria vaikutuksia koronalla on ollut, riippuu vastausten perusteella paljon taiteilijan tilanteesta pandemian iskiessä. Onnekkaimmassa asemassa ovat olleet ne, joiden taloudelliseen tilanteeseen koronalla ei ole ollut merkittävää vaikutusta, ne jotka ovat pystyneet työskentelemään esimerkiksi apurahan turvin, ja ne joiden työ- ja harjoitustila-asioihin pandemiassa ei ole ollut vaikutusta. Kyselyyn vastanneiden joukossa pandemiasta vähäisin vaikutuksin selvinneet ovat kuitenkin selkeässä vähemmistössä.

Koska olin niin onnekas, että sain työskentelyapurahan ja opetus-työt loppuivat, tarjoutui minulle hieno rauhallinen työskentelyjakso. Ilman apurahaa olisin ollut pulassa. (Taiteilijakysely)

Keväällä treenattava ja kesällä esitettävä työ peruuntui ja siten myös työstä saatava palkka. Tuleva residenssi peruuntui ja sen palkka. (Taiteilijakysely)

Reilu kymmenesosa (13 %) kyselyyn vastanneista taiteilijoista on harkinnut ammatinvaihtoa tai vaihtanut ammattia koronasta johtuen (kuvio 43). Ammatin vaihtoa harkinneissa korostuvat samat ryhmät, jotka ovat kokeneet useimmin vaikutuksia koronatilanteen takia. Vajaa neljännes esittävien taiteiden (23 %) ja musiikin alan (22 %) taiteilijoista oli harkinnut ammatinvaihtoa tai jo vaihtanut ammattia. Naisten (13 %) ja miesten (12 %) välillä ei ollut suurta eroa, tosin naisissa (7 %) oli jonkin verran enemmän epävarmoja kuin miehissä (4 %). Ikäryhmistä 34-vuotiaat tai nuoremmat (21 %) olivat harkinneet ammatinvaihtoa selkeästi muita ikäryhmiä useammin. Myös freelancereista viidennes (21 %) oli harkinnut ammatinvaihtoa tai vaihtanut ammattia.

Freelancerina koen tilanteen hyvin hälyttävänä. Teatterit (minun työnantajani), ovat ottaneet taloudellista tappiota koronasta johtuen. Tämä vaikuttaa suoraan freelancereihin, koska jos ei ole rahaa, meitä ei palkata. (Taiteilijakysely)

Om det inte är möjligt att få inkomst från mitt musikerjobb, är jag tvungen att byta yrke. (Taiteilijakysely)

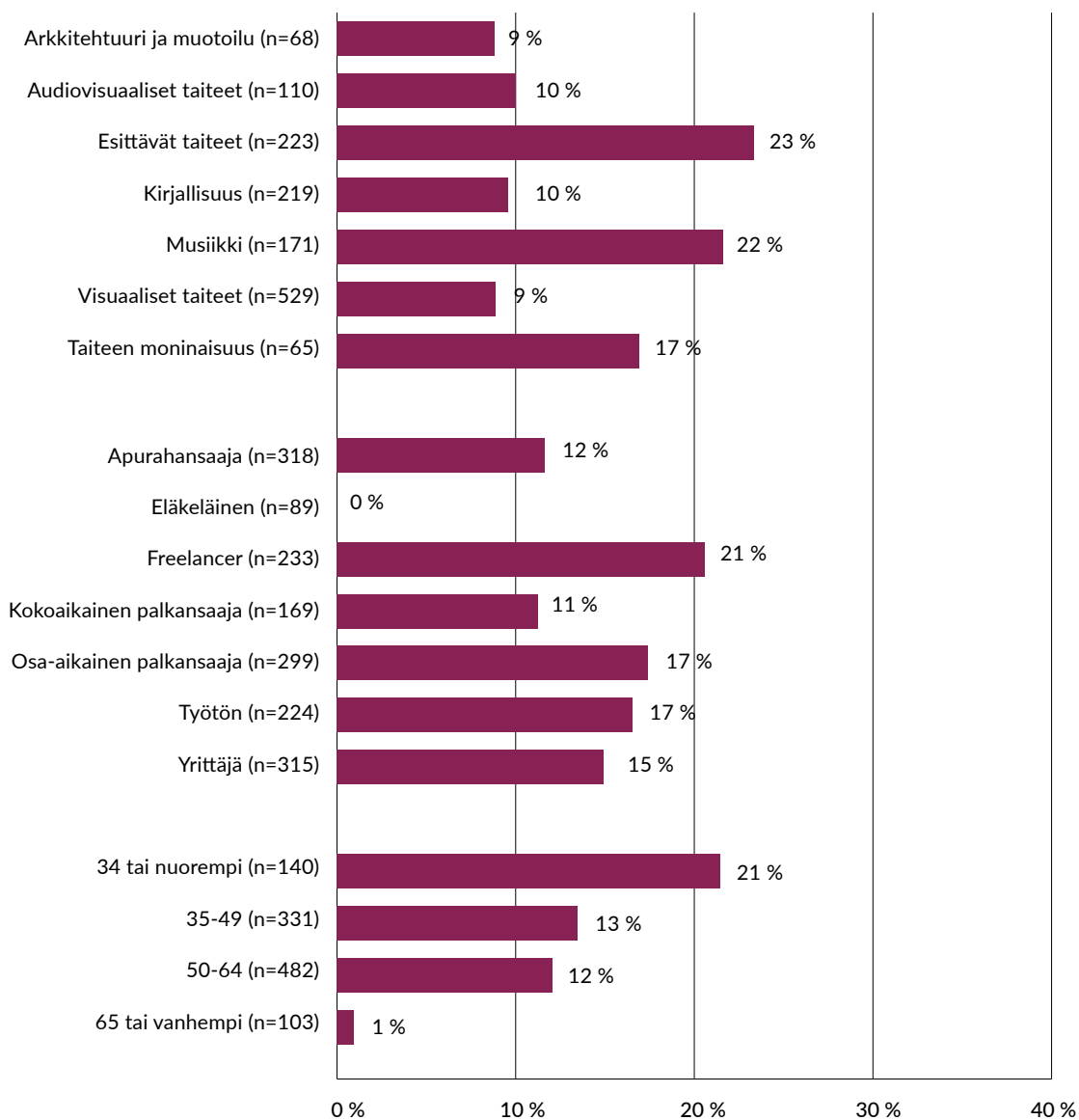
[M]utta olen harkinnut alan vaihtoa sen vuoksi, että laman uhka/taloudellinen kurimus roikkuu koronasta johtuen ilmassa ja pelkään että taiteen tuet pienenevät entisestään, ja siten toimintaedellytykset vähenevät. [...] (Taiteilijakysely)

Taiteilijan elämä on raskasta jo muutenkin toimeentulon vuoksi. Korona vei minulta periaatteessa kaikki työmahdollisuudet. Joudun rakentamaan kaiken uudelleen. (Taiteilijakysely)

Pandemia on ollut herättävä tekijä siihen, että taidealoille ei vaikuta olevan pitkäkantoista ammatillista tulevaisuutta - päinvastoin. [...] Taiteen tekemisen ammattimaistumisen aikakausi vaikuttaa olevan loppuillaan, ja olemme ehkä palaamassa takaisin ”taide on elämän valinta” ajatusmaailmoihin ja realiteetteihin. [...] (Taiteilijakysely)

KUVIO 43.

**Ammatinvaihtoa harkinneet tai ammattia vaihtaneet taiteilijat taiteen-
alan, työmarkkina-aseman ja iän mukaan, %.**

Lähde: Taiteilijakysely.

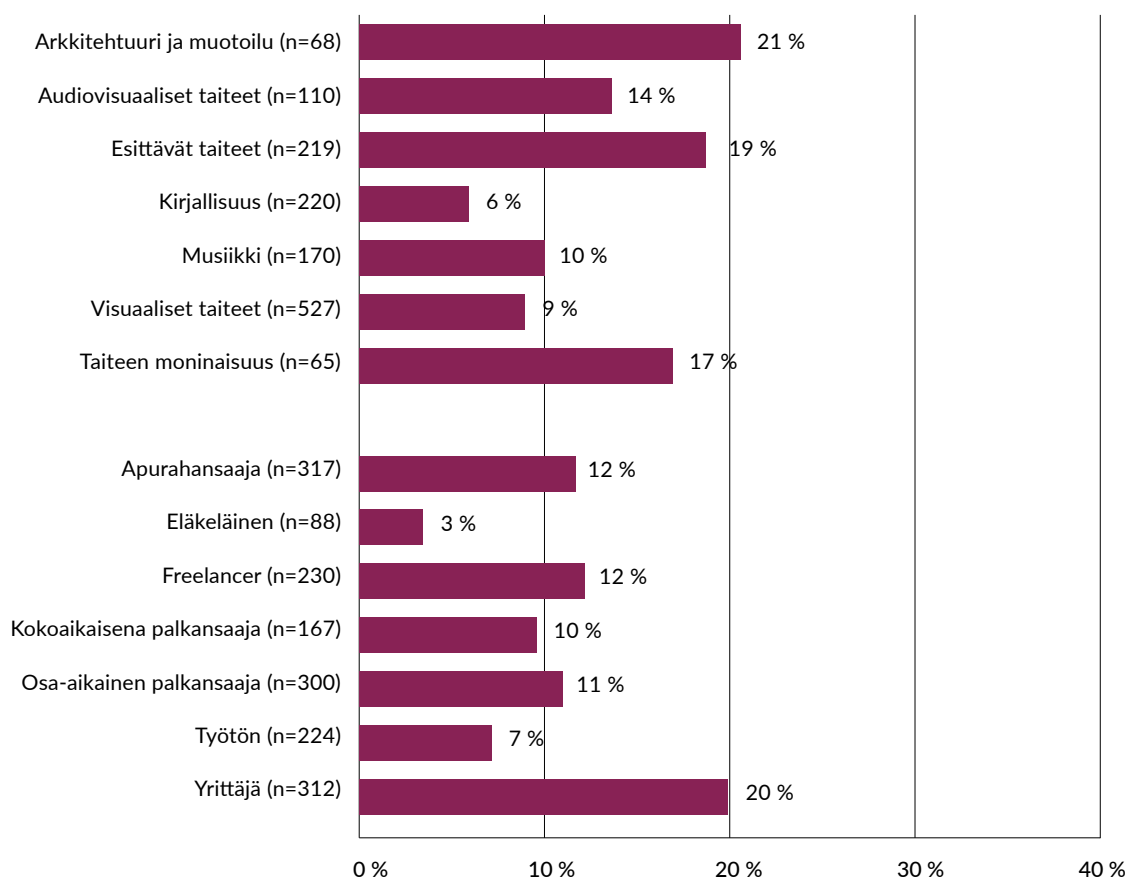
Vain harva taiteilija on saanut kunnilta tukea koronatilanteeseen

Noin kymmenesosa (11 %) kaikista taiteilijakyselyyn vastanneista taiteilijoista oli saanut kunnalta tukea koronavirustilanteesta johtuen. (Kuvio 44.) Taiteenaloittain tarkasteltuna useimmin tukea ilmoittivat saaneensa kyselyyn vastanneet arkkitehtuurin ja muotoilun (21 %), esittävien taiteiden (19 %), taiteen moninaisuuden (17 %) sekä audiovisuaalisten taiteiden (14 %) edustajat.

Sukupuolten välillä ei ollut merkittävää eroa tuen saamisessa kunnalta. Kieliryhmistä vieraskieliset (17 %) ja ruotsinkieliset (15 %) taiteilijat olivat saaneet tukea hieman suomenkielisiä (11 %) taiteilijoita useammin. Ikäryhmien välillä ei ollut eroa, ainoastaan 65-vuotiaat tai vanhemmat taiteilijat olivat saaneet tukea muita ikäryhmiä harvemmin (6 %). Yrittäjänä toimivista taiteilijoista viidennes (20 %) oli saanut tukea, tämä vastaa hyvin kuntien antamia vastauksia, joissa yhtenä yleisimpänä tukimuotona olivat nimenomaan yritystuet (kuntien antamasta tuesta seuraavaksi tässä kappaleessa).

KUVIO 44.

Kunnalta tukea koronavirustilanteesta johtuen saaneet taiteilijat taiteenalan ja työmarkkina-aseman mukaan, %.

Lähde: Taiteilijakysely.

Taiteilijoilta ei erikseen kysytty, millaista tukea he ovat kunnalta saaneet. Avoimessa lisätietokohdassa osa vastaajista avasi saamansa tuen muotoa.

[Kaupungin] kulttuuritoimi järjesti keväällä live striimauksia muusikoille ja muille taiteilijoille, se oli todella hieno juttu. Muutama striimauskeikka auttoi pysymään keikkakunnossa ja toki auttoi myös taloudellisesti. (Taiteilijakysely)

Sain kunnalta yrittäjätuen, jolla pystyin kattamaan koronan takia siirtyneen näyttelyn kulut. (Taiteilijakysely)

Ei erillistä tukea kunnalta, mutta työ orkesterissa jatkui ilman lomautuksia. Tässä tilanteessa mainio tuki sekin. (Taiteilijakysely)

[K]unnan tälle vuodelle myöntämän kohdeapurahan käyttöaikaa pidennettiin kevääseen 2021 saakka. Onhan sekin oikeastaan tukea koronavirustilanteessa. (Taiteilijakysely)

Olen työskennellyt sijaisopettajana perusopetuksessa korvatakseni koronasta johtuvia ansionmenetyksiäni. Olen saanut koronapandemiasta johtuen 2000 euroa yritystukea osuuskunnalle ja Taikelta 3000 euroa taiteilijana. (Taiteilijakysely)

Avoimissa vastauksissa nousi esiin myös pettymystä kunnan toimintaan ja toiveita siitä, että kunta olisi tarjonnut enemmän tukea.

Kunnalta olisin odottanut jonkinlaista kädenojennusta taiteilijoille koronaviruksesta johtuen. Sen sijaan kuntapäättäjät keskustelivat mediassa siitä, pitääkö yhteisöjen palauttaa saatuja avustuksia, jos toiminta ei toteudu suunnitellusti. (Taiteilijakysely)

Kunta ei tarjonnut tietääkseni minulle sopivaa avustusta, koska en ole yrittäjä enkä yhteisö. (Taiteilijakysely)

Kunta ei pyynnöstämme huolimatta suostunut alentamaan työtilamme vuokraa koronavirustilanteen takia. Sen sijaan yksityinen säätiö, joka hallinnoi toista jaettua työskentelytilaani, alensi vuokraa oma-aloitteisesti, ilman erillistä pyyntöä. (Taiteilijakysely)

Kunnalta olisi saanut tukea, jos olisi ollut yritys! Entä ne kaikki freelancerit? [...] (Taiteilijakysely)

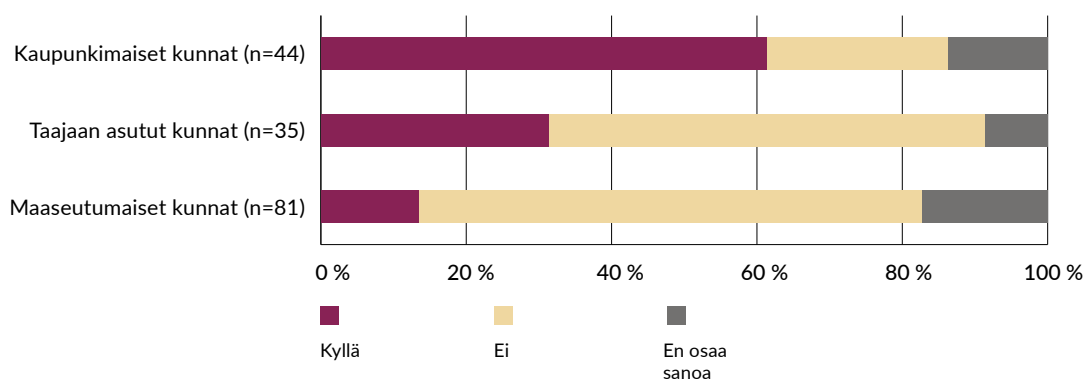
[K]unnasta en ole saanut mitään tietoa mistään toimenpiteistä. (Taiteilijakysely)

Kunnille suunnatun kyselyn perustella noin kolmanneksessa (31 %) kyselyyn vastanneista kunnista oli tehty toimenpiteitä helpottamaan ammattitaiteilijoiden tilannetta koronapandemian aikana. Reilussa puolessa kunnista ei ollut tehty erityisiä ammattitaiteilijoihin kohdistuneita toimenpiteitä. Erot kuntatyyppien välillä olivat suuria. Kaupunkimaisista kunnista enemmistö (61 %) oli kohdistanut toimenpiteitä ammattitaiteilijoihin, taajaan asutuista kolmannes (31 %) ja maaseutumaisista 14 prosenttia. Myös kuntatyyppien sisällä on suurta vaihtelua. Maakuntakeskuksista

neljä viidestä (80 %) oli kohdistanut toimenpiteitä ammattitaiteilijoihin, muista kaupunkimaisista kunnista noin puolet (52 %). Useimmiten toimenpiteitä oli tehty kyselyyn vastanneissa Uudenmaan, Etelä-Savon ja Hämeen alueen kunnissa. (Kuviot 45 ja 46.)

KUVIO 45.

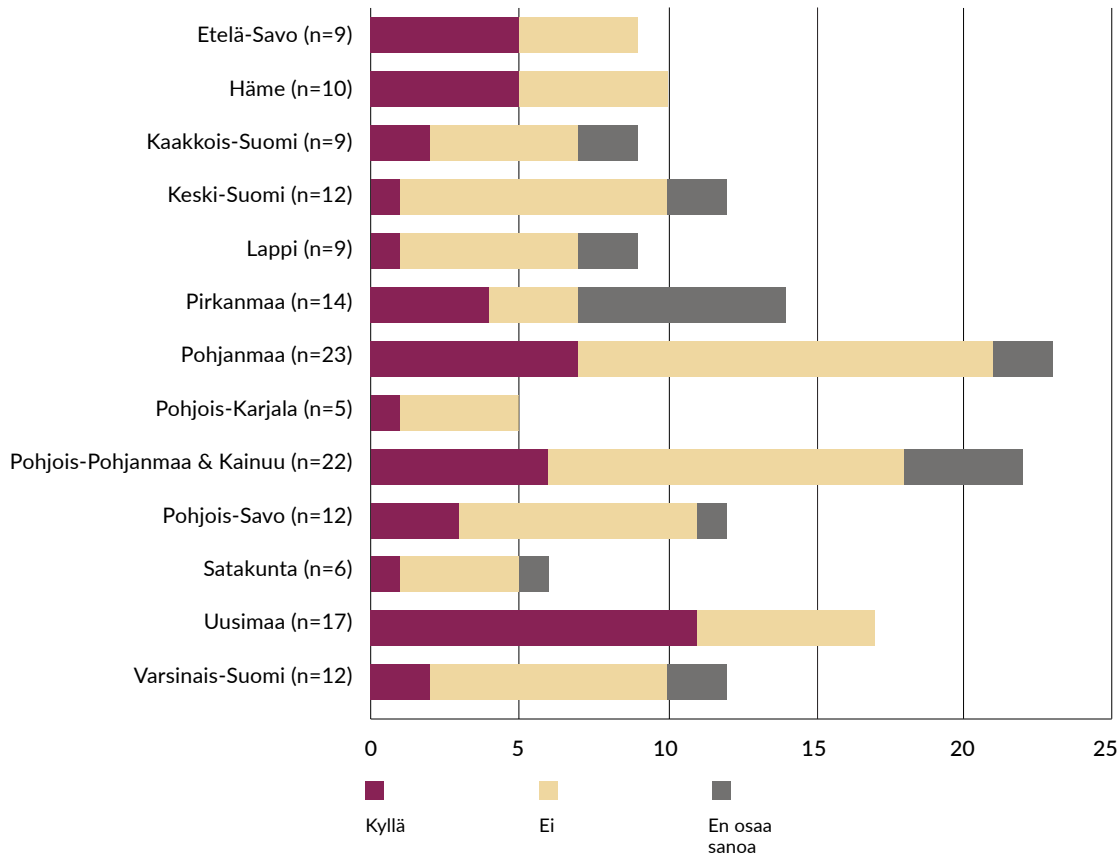
Onko kunnassa tehty toimenpiteitä helpottamaan ammattitaiteilijoiden tilannetta koronatilanteen vuoksi, kuntatyypeittäin, %.

Lähde: Kuntakysely.

KUVIO 46.

Onko kunnassa tehty toimenpiteitä helpottamaan ammattitaiteilijoiden tilannetta koronatilanteen vuoksi, alueittain, lkm. (n=160)

Lähde: Kuntakysely.

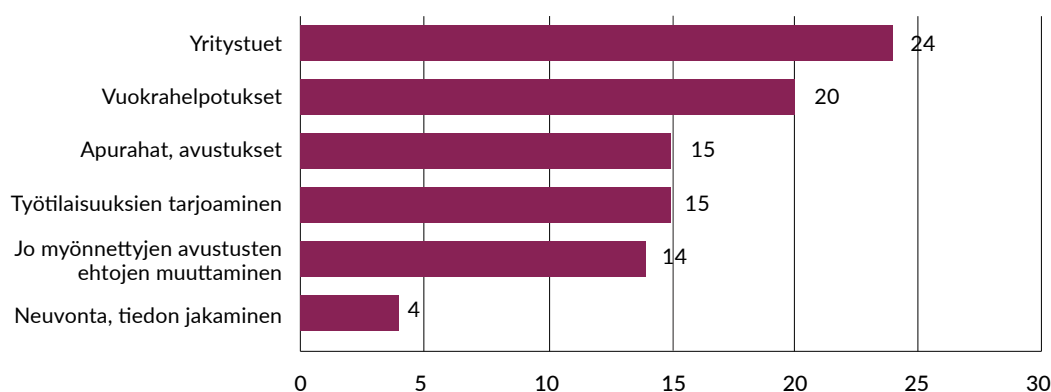
Avoimessa kysymyksessä tukea antaneet kunnat avasivat tarkemmin sitä, millaisia toimenpiteitä ammattitaiteilijoiden tilanteen helpottamiseksi on tehty. Monissa kunnissa toimenpiteet eivät kohdistuneet suoraan tai pelkästään ammattitaiteilijoihin, vaan jaossa on ollut esimerkiksi yritystukia, joita myös yrittäjästatuksella toimivat taiteilijat ovat voineet hakea muiden yrittäjien rinnalla. Toiseksi yleisin tuen muoto olivat vuokrahelpotukset. Kyseiset tukimuodot kohdistuvat kuitenkin vain sellaisiin taiteilijoihin, jotka toimivat yritysmuotoisena tai vuokraavat tiloja kunnalta. (Kuvio 47.)

Osa kunnista kuvasi vastauksissaan pyrkineensä tarjoamaan työtilaisuuksia, palkkaamaan taiteilijoita ja ostamaan töitä/palveluita taiteilijoilta. Erityisesti tuotiin esiin toimintojen ja tapahtumien siirtämistä verkkoon, mikä mahdollisti toiminnan jatkumisen ja tätä kautta myös työtilaisuuksien tarjoamisen. Muutamat kunnat olivat myöntäneet ylimääräisiä avustuksia, apurahoja ja muita tukia taiteilijoille ja taidealan toimijoille tai jättäneet perimättä takaisin jo myönnettyjä avustuksia, vaikka toiminnot eivät olleet toteutuneet, ja esimerkiksi avustusajan ja avustettavan toiminnan muutosten suhteen on oltu joustavia. Yksittäisissä kunnissa oli annettu neuvontaa ja tietoa esimerkiksi saatavilla olevista tukimuodoista.

Lisätietokohdassa muutamat kunnat toivat esiin, ettei erillisille koronatuille ole esitetty tarpeita tai kunnan alueella ei ole ammattitaiteilijoita, jolloin tukeen ei ole ollut tarvetta, vaikka asia muuten koettaisiinkin tärkeänä. Barometrikyselylomakkeeseen vastanneilla kunnan kulttuuritoiminnasta vastaavilla henkilöillä ei myöskään välttämättä ole kattavasti tietoa kunnan muiden hallintokuntien alla jaetuista tuista, esimerkiksi yritystuista.

KUVIO 47.

Kunnissa tehtyjä toimenpiteitä ammattitaiteilijoiden tilanteen helpottamiseksi, lkm. (Luokittelu avoimen kysymyksen vastauksista, n=52)

Lähde: Kuntakysely.

YHTEENVETO

Taiteen ja kulttuurin barometrin tarkoituksena on vuosittain seurata ja tuoda esiin taiteen kentän toimijoiden näkemyksiä ajankohtaisiin kysymyksiin ja ilmiöihin. Vuoden 2020 barometrissa taiteellista työtä on tarkasteltu alueellisesta näkökulmasta. Barometriraportin tulokset antavat tietoa kuntien työstä ammattimaisen taiteellisen toiminnan edistämiseksi, taiteilijoiden kokemuksista ja näkemyksistä kuntien toiminnasta sekä paikkakunnan merkityksestä taiteilijoille heidän työskentelyssään. Raportissa tuodaan esiin myös taiteilijoiden ja kuntien kulttuurivastaavien näkemyksiä Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) alueellisesta toiminnasta ja palveluista. Lisäksi esitellään koronaviruspandemian vaikutuksia taiteen kentälle sekä kuntien tukea taiteilijoille ja taidealan toimijoille pandemian aikana.

Barometrin tulokset perustuvat kahteen kyselyyn, joista toinen suunnattiin taiteilijoille ja toinen kuntien kulttuuritoiminnasta vastaaville viranhaltijoille. Tulokset on seuraavassa tiivistetty kuuden johtopäätöksen alle.

Taiteellisen työn asema ja edistäminen vaihtelee suuresti erilaisissa kunnissa

Edellytysten luominen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle on yksi kunnille laissa kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) määritelty tehtävä, monissa kunnissa sen kuitenkin koetaan toteutuvan heikosti. Barometrin tulosten mukaan kuntien toimissa taiteen tekemisen edistämiseksi, ymmärryksessä taiteen kentästä ja yhteyksissä taiteen kentän toimijoihin on vielä runsaasti kehitettävää.

Nykyisellään taidealojen asema kunnissa sekä kuntien toiminta taiteellisen työn ja toiminnan edistämiseksi vaihtelevat suuresti. Taidetta tuetaan ja sillä nähdään tärkeä asema selkeästi useammin kaupunkimaisissa kunnissa. Kaupunkeihin keskittyy myös suuri osa taiteellisesta työstä, toiminnasta ja toimijoista. Kaupungeista erityisesti maakuntakeskukset nousevat esiin alueidensa taiteellisen työn keskittyminä ja taidetta edistävinä toimijoina. Yleisiä taiteen edistämisen esteitä kunnissa ovat resurssien, osaamisen ja tiedon puute. Etenkin pienemmissä kunnissa resurssit taidetoiminnan edistämiseen ovat niukat, pahimmillaan lähes olemattomat. Kuntien vastauksissa kaivattiin yhteistyötä ja tukea taiteellisen toiminnan edistämiseen.

Kunnat edistävät ammattimaista taiteellista työtä ja toimintaa osana lakisääteisiä perustehtäviänsä, palvelujen tuottamista asukkailleen sekä alueensa elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämistä. Tarjotessaan ja tuottaessaan kulttuuri- ja muita palveluja, kunnat samalla luovat taiteilijoille

mahdollisuuksia saada töitään tai taidettaan esille, tekevät yhteistyötä taidealan toimijoiden kanssa tai ostavat palveluita tai teoksia taiteilijoilta tai taidealan yhteisöiltä. Sen sijaan varsinaisia taiteilija-apurahoja tai avustuksia kunnissa myönnetään vain vähän. Apurahoja taiteelliseen työskentelyyn oli vuonna 2019 myöntänyt vajaa puolet kaikista kyselyyn vastanneista kunnista.

Taiteen ja kulttuurin asema ja edistäminen kehittyy kunnissa eri suuntiin. Joidenkin kuntien vastauksissa näkyy aikomus panostaa taide- ja kulttuuritoimintaan ja esimerkiksi pyrkimystä integroida taiteilijoiden työ laajemmin osaksi kunnan toimintaa ja rakenteita. Toisissa heijastuu pelko kunnan resurssien jatkuvasta vähenemisestä, taide- ja kulttuuritoiminnan näivettymisestä, ja toiminnan jäämisestä vapaaehtoisten yhdistys- ja muiden toimijoiden harteille. Tärkeä tekijä taiteen tekemisen edistämiseksi kunnassa on päätöksentekijöiden tuki ja arvostus toiminnalle. Kyselyn tulosten mukaan monet kunnan kulttuuritoiminnasta vastaavat henkilöt kokevat, että kunnan ylemmiltä viranhaltijoilta ja päätöksentekijöiltä puuttuu arvostusta ja ymmärrystä taiteellista työtä ja sen mahdollisuuksia kohtaan.

Nykyisellään kunnan tuella ei ole taiteilijoille suurta merkitystä – taiteilijat kaipaavat rahoitusta ja tiloja taiteen tekemiseen ja esittämiseen

Barometrin tulosten mukaan vain pieni osa taiteilijoista on saanut uransa aikana tukea kunnalta taiteelliseen työskentelyyn, eivätkä taiteilijat useinkaan koe kunnassa mahdollisesti tarjolla olevan tuen vastaavan omia tarpeitaan. Koska useimmat eivät ole saaneet tukea kunnalta tai tuki on ollut hyvin vähäistä, ei monikaan barometrikyselyyn vastannut taiteilija kokenut kunnan tukea erityisen merkityksellisenä asiana omassa työssään. Tyytymättömyys kunnan tukeen on vastausten perusteella suurta kaikilla taiteenaloilla.

Kunnilta toivotaan lisää taloudellista panostusta, esimerkiksi apurahoja ja avustuksia, työtilaisuuksia tai taiteen ostamista, mutta myös arvostusta ja tukea esimerkiksi verkostoitumiseen ja yhteistyöhön. Taiteilijoiden vastauksista nousi vahvasti esiin myös toive, että kunnat nykyistä enemmän pyrkisivät edistämään taiteilijoiden tila-asioita, esimerkiksi antamalla käyttämättömiä tiloja taiteilijoiden käyttöön, helpottamalla tilojen yhteiskäyttöä tai vuokraamalla tiloja edullisemmin. Kohtuuhintaisista tiloista taiteen tekemiseen ja esittämiseen on pulaa ympäri Suomen. Sekä kuntien että taiteilijoiden vastauksissa nostettiin esiin myös kuntien tärkeä rooli paikallisen näkökulman tuojana taiteen tekemisen edistämässä ja toive tämän roolin vahvistamisesta.

Taiteilijoilla on vastausten perusteella vahvaa epäluottamusta kuntien päätöksentekoa ja osaamista kohtaan. Juhlapuheiden sijaan kunnilta kaivataan konkreettista tukea ja paikallisten toimijoiden näkyvyyden lisäämistä. Vastaajien mukaan kuntien olemassa olevat määrärahat ohjataan usein harrastustoimintaan tai taidelaitosten ylläpitoon eikä rahoitusta juurikaan ole tarjolla vapaalla kentällä toimiville ammattitaiteilijoille tai työryhmille. Pienillä paikkakunnilla henkilösuhteiden ja päättäjien omien mieltymysten koetaan myös vaikuttavan liiaksi rahoitusta koskevaan päätöksentekoon. Suuremmissa kaupungeissa rahoitusta voi olla tarjolla enemmän, mutta siitä on kova kilpailu. Yleisesti ottaen kuntien rahoituksen koetaan keskittyvän vain harvoille eikä kuntien päätöksenteossa tunnisteta koko taiteen tekemisen kirjoa.

Kaupungeissa asuville taiteilijoille tärkeitä ovat aktiivinen taide- ja kulttuurielämä ja taiteilijayhteisöt – maaseutumaaisissa kunnissa arvostetaan etenkin työskentelyrauhaa

Taiteilijoille tärkeimpiä paikkakuntaan liittyviä tekijöitä, jotka edistävät omaa taiteellista työskentelyä ovat mahdollisuus saada rahoitusta taiteelliseen työhön paikkakuntalaisena sekä paikkakunnan kohtuulliset elinkustannukset. Useimmiten paikkakunnan valintaan vaikuttavat kuitenkin muut kuin taiteen tekemiseen liittyvät edellytykset, sillä vain kolmannes kyselyyn vastanneista taiteilijoista oli valinnut nykyisen asuinpaikkansa hyvien taiteen tekemisen edellytysten vuoksi. Silti monet haluaisivat asua toisella paikkakunnalla, jos työskentelyn edellytykset olisivat siellä paremmat.

Maaseutumaaisissa kunnissa asuvat taiteilijat ovat tyytyväisiä erityisesti työskentelyrauhaan. Oma paikkakunta koetaan myös usein inspiroivana ja paikallisuuden vaikutus oman työn sisältöihin merkittävämpänä verrattuna taajaan asuttujen ja kaupunkimaisten kuntien taiteilijoihin. Vastauksista nousi kuitenkin esiin myös maaseutumaaisissa kunnissa asuvien taiteilijoiden kokemaa yksinäisyyttä taiteilijayhteisön puuttuessa ympäriltä. Varsinkin pienemmille paikkakunnille muutettaessa sisäänpääsy paikallisiin jo vakiintuneisiin taiteilijayhteisöihin voi olla vaikeaa, mikä on synnyttänyt ulkopuolisuuden tunnetta. Taiteilijat kaipaavat yhteisöä ympärilleen, ja sitä sekä aktiivista taide- ja kulttuurielämää haetaan etenkin kaupungeista.

Vastauksista nousi esiin monien taiteilijoiden kokemus taiteen tekemisen alueellisesta epätasa-arvosta. Taiteen tekemistä eri puolilla maata hankaloittavat muun muassa huonot kulkuyhteydet ja liikkumisen kalleus. Runsas puolet vastaajista koki, että toimeentulon edellytykset pääkaupunkiseudulla ovat muuta Suomea paremmat. Esimerkiksi alan verkostot ja

toimijat sijaitsevat usein pääkaupunkiseudulla, mikä edellyttää vastaajien mukaan muualla Suomessa asuvien taiteilijoiden säännöllistä ”näyttäytymistä” Helsingissä. Matkustaminen Suomen sisällä on kallista ja siihen taiteilijat kaipaavat lisää tukea. Helsingin ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvat taiteilijat kokevat vastausten perusteella myös vaikeuksia saada valtakunnallista näkyvyyttä. Tähän nähdään syiksi muun muassa valtakunnallisen median pääkaupunkikeskeisyys.

Sekä taiteilijoilla että kunnilla on kiinnostusta tehdä enemmän yhteistyötä

Sekä kunnissa että taiteilijoiden keskuudessa on halua laajempaan yhteistyöhön ja -toimintaan. Enemmistö taiteilijoista ilmoitti barometrikyselyssä tekevänsä mielellään yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen tai vastaavan kanssa ja hyödyntävänsä mielellään taiteellista ammattitaitoaan kunnan palveluksessa myös opetustehtävissä tai perinteisten taide- ja kulttuurialojen ulkopuolella. Myös kuntien kulttuurivastaavat näkivät paljon mahdollisuuksia taiteilijoiden ja muiden taidealan toimijoiden kanssa kehitettävässä yhteistyössä. Kunnissa taiteellista työtä edistämällä ja yhteistyöllä taiteilijoiden kanssa pyritään vaikuttamaan positiivisesti muun muassa alueen elinvoimaisuuteen ja asukkaiden hyvinvointiin.

Vaikka kiinnostusta yhteistyöhön on molemmin puolin, ei se aina toteudu toivotulla tavalla. Kunnilta puuttuu osaamista ja tietoa eri taiteenaloista ja taiteilijoiden ammattitaidon mahdollisuuksista kunnan toiminnassa. Varsinkin pienimmissä kunnissa taloudelliset ja henkilöstöresurssit taiteen tekemisen edistämiseen ja yhteistyöhön ovat usein pienet. Myös taiteilijoiden tietämys kunnan toiminnasta ja yhteistyön mahdollisuuksista on vastausten perustella vähäistä. Osa taiteilijoista myös kokee, että kunnissa ei edes ole kiinnostusta yhteistyöhön tai tarjolla sellaisia yhteistyömahdollisuuksia tai työtä, joita taiteilija voisi tehdä. Vain kolmannes barometrikyselyyn vastanneista taiteilijoista koki, että heidän on helppoa olla yhteydessä oman kuntansa päättäjiin ja virkamiehiin. Monet taiteilijat tekevät taidetta oman asuinkuntansa ulkopuolella, jolloin taiteilijan ja kunnan suhde voi jäädä etäiseksi.

Barometrin tulosten perusteella kuntien sekä taiteilijoiden ja taidealan toimijoiden välisessä yhteistyössä nähdään kuitenkin runsaasti potentiaalia. Sekä kunta- että taiteilijavastaajat esittivät, että kunnissa voitaisiin ottaa taiteilijoita laajemmin mukaan kunnan toimintaan ja sen kehittämiseen. Yhteistyön toteutumisessa halutulla tavalla on kuitenkin vielä paljon kehittämistä. Barometrivastauksissa esitettiin ajatuksia esimerkiksi alueellisesta

yhteistyöstä sekä tuki- ja rahoitusrakenteista, joiden kautta taiteen tekemistä ja yhteistyötä kuntien ja taiteilijoiden välillä voitaisiin paremmin edistää.

Taiken toiminta alueilla nähdään tärkeänä, sekä kunnat että taiteilijat tuntevat kuitenkin huonosti Taiken alueellista toimintaa ja palveluja

Kyselyn tulosten mukaan Taiken alueellinen toiminta ja palvelut tunnetaan huonosti sekä kuntien että taiteilijoiden keskuudessa. Kunnille suunnatun kyselyn mukaan toimintaa ja palveluja tunnetaan parhaiten kaupunkimaisissa kunnissa, mutta monissa kunnissa ne ovat jääneet etäisiksi. Kuntavastaaajat toivoivat saavansa enemmän tietoa Taiken toiminnasta ja palveluista, ja ylipäänsä Taiken toiminnan suurempaa näkyvyyttä etenkin maaseutumaaisissa kunnissa.

Myös taiteilijoille suunnatun kyselyn mukaan taiteilijoilta puuttuu tietoa Taiken alueellisesta toiminnasta ja palveluista, myös alueelliset toimipisteet ovat jääneet monille etäisiksi. Vastauksista nousi selvästi esiin toive, että Taiken tulisi tiedottaa ja viestiä palveluistaan ja toiminnastaan laajemmin ja tehokkaammin. Alueellisilta toimipisteiltä toivottiin myös suoraa yhteydenpitoa alueella toimiviin taiteilijoihin.

Taiken toiminta ja palvelut alueilla koettiin erittäin tärkeiksi molemmissa vastaajaryhmissä. Kuntien kulttuurivastaavien näkemysten mukaan Taiken tärkeimpänä tehtävänä on edistää valtakunnallisten kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteutumista kunnissa sekä yhteisötukien kehittäminen kuntien tarpeiden mukaisesti. Taiken asiantuntijapalveluista tarpeellisimmiksi nousivat kuntien vastauksissa taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin liittyvät palvelut sekä lasten ja nuorten kulttuurin kehittämiseen liittyvät palvelut.

Taiteilijoille tärkeimmät Taiken toiminnoista ja asiantuntijapalveluista ovat sekä valtion että alueellisten taidetoimikuntien jakama rahoitus. Noin puolet taiteilijoista piti tärkeänä myös Taiken aktiivista toimintaa paikkakunnalla, alueellisen toimipisteen läheistä sijaintia ja asiantuntemusta sekä läänintaiteilijoiden työskentelyä lähialueella. Sekä taiteilijoiden että kuntien vastauksissa toivottiin yleisesti Taiken asiantuntijuutta ja kumpanuutta kuntien suuntaan taiteilijoiden aseman ja toimintaedellytysten parantamiseksi.

Nykyisellään Taiken toiminnan nähtiin painottuvan vahvasti pääkaupunkikeskeisesti. Merkityksellisimpänä Taiken alueellisen läsnäolon ja aktiivisuuden omalle taiteelliselle toiminnalle näkivät kuitenkin useimmin pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvat taiteilijat. Taiteilijat toivoivat

toimipisteitä lisää tai lähemmäksi omaa paikkakuntaansa tai aluettaan. Alueellisen toiminnan terävöittämistä ja aktiivisuutta sekä vuorovaikutusta mahdollistavia tilaisuuksia toivottiin kokonaisuudessaan enemmän.

Taiteilijat jakoivat Taikelle kiitosta taiteilijoille suunnatusta kyselystä, taiteilijoiden tukemisesta, alueellisesta toiminnasta sekä läänintaiteilijatyöstä. Myös ne kuntien kulttuurivastaavat, jotka olivat tutustuneet tai osallistuneet Taiken toimintaan, antoivat positiivista palautetta Taiken toiminnasta.

Koronaviruspandemia on ollut tuhoisa taiteen kentälle

Koronaviruspandemia ja sen myötä asetetut kokoontumis- ja liikkumisrajoitukset ovat osuneet taide- ja kulttuurialalle raskaasti. Syksyllä 2020 toteutetun barometrikyselyn vastaajista pandemia on vaikuttanut negatiivisesti selkeään enemmistöön. Työtilaisuuksia ja toimintoja on peruttu tai vähennetty, ja näistä on aiheutunut toimeentulon ongelmia ja taloudellista epävarmuutta. Taiteen tekeminen on vaikeutunut monin tavoin myös harjoittelu- tai työskentelytilojen sulkeutumisen vuoksi. Aikataulujen siirtyminen, turvallisuudesta huolehtiminen ja etäyhteyksillä toteutettavien tapahtumien tekniikan opettelu ovat vaatineet ylimääräistä järjestelyä ja työtä. Pandemiasta johtuva yleinen epävarmuus ja stressi ovat monilla alentaneet toimintakykyä.

Koronaviruspandemia on vaikuttanut suuresti muutenkin epävarmaan toimentuloon taiteen kentällä. Pandemia on koetellut kaikkia taiteenaloja, mutta kohdistunut erityisen voimakkaasti esimerkiksi esittävien taiteiden ja musiikin aloilla toimiviin taiteilijoihin. Jo ennen pandemiaakin heikoimassa ja epävarmimmissa tilanteissa olleet taiteilijat, kuten nuoret, freelancerit, osa-aikaisessa työssä olevat, työttömät ja apurahansaajat ovat kyselyn perusteella kokeneet pandemian vaikutukset vahvimmin.

Pandemian vaikutukset ovat taiteilijoille sekä yksilöllisiä että yhteisesti jaettuja. Useista barometrikyselyn vastauksista nousee esiin hätä omasta selviämisestä ja jaksamisesta. Moni harkitsee ammatinvaihtoa tai on jo vaihtanut ammattia. Esimerkiksi esittävän taiteen ja musiikin alalla toimivista, nuorista taiteilijoista ja freelancereista reilu viidennes on koronavirustilanteen vuoksi harkinnut ammatinvaihtoa tai jo vaihtanut ammattia.

Tarve tuelle ja tilannetta korjaaville toimenpiteille on suuri. Taiteilijat ovat saaneet hätärahoitusta muun muassa valtiolta (erit. Taike) ja säätiöiltä. Vain harva taiteilija oli saanut tukea kunnista ja kunnille suunnatun barometrikyselyn perusteella myös tukea myöntäneiden kuntien määrä oli pieni. Tukea annettiin etenkin maakuntakeskuksissa ja muissa kaupunkimaaisissa kunnissa, joissa myös ammattimaisten taidealan toimijoiden määrä

on suurin. Yleisimmät kuntien myöntämät tukimuodot olivat yrittäjyyss-tuki ja vuokrahelpotukset. Ne ovat tukimuotoina soveltuvia kuitenkin vain osalle taiteilijoista.

SAMMANDRAG

Målet med konst- och kulturbarometern är att årligen följa upp och föra fram synpunkter som konstfältets aktörer har på aktuella frågor och fenomen. Barometern för år 2020 har granskat det konstnärliga arbetet från en regional synvinkel. Barometerrapportens resultat ger information om kommunernas arbete med att främja professionell konstnärlig verksamhet, om konstnärernas upplevelser av och åsikter om kommunernas verksamhet samt om ortens betydelse för konstnärernas arbete. Ur rapporterna framkommer också konstnärernas och kommunernas kulturansvarigas åsikter om Taikes regionala verksamhet och tjänster. Utöver det lyfter man fram coronapandemins verkan på konstfältet samt kommunernas stöd åt konstnärer och konstaktörer under pandemin.

Barometerens resultat baseras på två enkäter, varav den ena riktades till konstnärer och den andra till tjänsteinnehavarna med ansvar för kulturtjänster i kommunerna. Resultaten har här sammanfattats under sex olika slutledningar.

Det konstnärliga arbetets ställning och främjande varierar stort i olika kommuner

Att skapa förutsättningar för professionellt konstnärligt arbete och verksamhet är en uppgift som finns med i lagen om kommunernas kulturverksamhet (166/2019), men i många kommuner upplevs att man känner till denna uppgift dåligt. Enligt barometerens resultat finns det ännu mycket att förbättra i kommunernas verksamhet med att främja konstskapande, förståelse för konstfältet och kontakterna till aktörerna inom konstfältet.

Den nuvarande ställningen som konstbranscherna har i kommunerna samt kommunernas verksamhet för att främja konstnärligt arbete och verksamhet varierar stort. Man stöder konsten och anser att den har en viktig ställning betydligt oftare i urbana kommuner. Till städerna koncentreras även en stor del av det konstnärliga arbetet, verksamheten och aktörerna. Av städerna skiljer sig speciellt regionscentra som centrum för den egna regionens konstnärliga arbete och som aktörer som främjar konst. Allmänna hinder för att främja konst i kommunerna är bristen på resurser, kunskande och information. Speciellt i mindre kommuner finns det väldigt små resurser för att främja konstverksamhet, som värst är de nästan obefintliga. I kommunernas svar syntes ett behov för samarbete och ett stöd för att främja konstnärlig verksamhet.

Kommunerna främjar som en del av sin lagstadgade uppgift professionellt konstnärligt arbete och verksamhet, produktionen av tjänster för invånarna samt främjandet av sin regions livskraft och välmående. När kommunerna erbjuder och producerar kulturtjänster och andra tjänster skapar de samtidigt möjligheter för konstnärer att få offentligt visa sina arbeten och konstverk, samarbetar med aktörer inom konstbranschen eller köper tjänster eller verk av konstnärer eller samfund. Samtidigt delas det ändå ut få stipendier eller understöd till konstnärer. Stipendier för konstnärligt arbete hade 2019 delats ut bara av hälften av kommunerna som svarade på enkäten.

Konstens och kulturens ställning och främjandet av dessa utvecklas åt olika håll i kommunerna. I vissa kommuners svar syns en avsikt att satsa på konst- och kulturverksamhet samt till exempel en strävan efter att integrera konstnärernas arbete mer som en del av kommunens verksamhet och struktur. I andra svar syns en oro för att kommunens resurser fortsätter att minska, konst- och kulturverksamheten dör ut, och att verksamheten alltmer hänger på föreningar och andra frivilliga aktörer. En viktig faktor i främjandet av konstutövande är beslutsfattarnas stöd och erkännande av verksamheten. Enligt enkätens resultat upplever många av de kulturansvariga personerna i kommunen att det bland högre tjänstemän och beslutsfattare saknas erkännande och förståelse för konstnärligt arbete och dess möjligheter.

Kommunernas nuvarande stödformer har ingen större betydelse för konstnärerna – konstnärerna efterlyser finansiering och lokaler för att skapa och visa konst

Enligt barometerns resultat har bara en liten del av konstnärerna fått stöd till konstnärligt arbete från kommunerna, och konstnärerna upplever inte att det stöd som kommunen möjligtvis har att erbjuda motsvarar deras egna behov. På grund av att de flesta inte ens fått stöd från kommunen eller stödet varit väldigt litet, har inte många konstnärer som svarade på barometerenkäten upplevt att kommunens stöd haft en speciellt stor betydelse för det egna arbetet. Missnöjet med kommunens stöd är enligt svaren stort inom alla konstområden.

Man önskar en större ekonomisk satsning av kommunerna, till exempel stipendier och understöd, arbetstillfällen eller uppköp av konst, men även erkännande och stöd till exempel till nätverkande och samarbete. Ur konstnärernas svar framgick även starkt en önskan om att kommunerna mer än förut skulle sträva efter att möta konstnärernas behov av lokaler, till exempel genom att underlätta delad användning av lokaler eller genom att

hyra ut lokaler förmånligare. Det finns en brist på förmånliga utrymmen för skapande och visande av konst hela Finland. Kommunernas viktiga roll i framförandet av ett lokalt perspektiv i konstutövande lyftes också fram både i kommunernas och konstnärernas svar tillsammans med en önskan om att den här rollen förstärks.

Enligt svaren har konstnärerna en stark misstro till kommunernas beslutsfattande och sakkunskap. Istället för festtal önskar man konkret stöd av kommunerna och en större synlighet för de lokala aktörerna. Enligt svaren riktas kommunernas befintliga resurser ofta till hobbyverksamhet eller upprätthållandet av konstinstitutioner, och att det inte finns finansiering till professionella konstnärer eller arbetsgrupper inom det fria konstfältet. På små orter upplevs också att personliga relationer och beslutsfattarnas egna preferenser för mycket påverkar beslutsfattande gällande finansiering. I de större städerna kan det finnas mera finansiering, men konkurrensen är stor. Allmänt taget upplevs kommunernas finansiering som koncentrerad endast till få och att kommunernas beslutsfattande inte identifierar hela konstskapandets spektrum.

Viktigt för konstnärerna bosatta i städer är ett aktivt konst- och kulturliv samt konstnärssamfund – i landsbygdskommunerna uppskattar man speciellt arbetsron

De för konstnärerna viktigaste lokala faktorerna som främjar det egna konstnärliga arbetet är möjligheten att få finansiering för konstnärligt arbete som ortsbo samt ortens rimliga livskostnader. Oftast påverkas valet av hemort ändå av andra förutsättningar än sådana som hänger ihop med konstutövande, bara en tredjedel av konstnärerna som svarade på enkäten har valt sin nuvarande hemort på grund av bra förutsättningar för konstskapande. Ändå skulle många vilja bo på en annan ort om förutsättningar för konstnärligt arbete vore bättre där.

Konstnärerna i landsbygdskommunerna är speciellt nöjda med arbetsron. De upplever också ofta att den egna hemorten är inspirerande och att den har en betydelsefullare verkan på det egna arbetets innehåll än konstnärerna i tätt bebodda och urbana kommuner. Ur svaren framgick även den ensamhet som konstnärerna i landsbygdskommuner upplevde på grund av en brist på omgivande konstnärssamfund. Speciellt vid flytt till mindre orter kan det vara svårt att komma in i redan etablerade lokala konstnärssamfund, vilket har skapat en känsla av utanförskap. Konstnärerna vill ha ett samfund att höra till, och man söker efter det och ett aktivt konst- och kulturliv speciellt i städer.

Ur svaren framgick många konstnärers upplevelse av en regional ojämlikhet gällande konstutövande. Konstutövande runtom i landet försvåras bland annat av dåliga förbindelser och dyra transporter. Drygt hälften av respondenterna upplevde att förutsättningarna att kunna försörja sig var bättre i huvudstadsregionen än i resten av landet. Till exempel konstbranschens nätverk och aktörer är ofta belägna i huvudstadsregionen, något som enligt respondenterna förutsätter att konstnärer i resten av Finland regelbundet måste ”visa upp sig” i Helsingfors. Det är dyrt att resa i Finland och konstnärerna efterlyser mera stöd för detta. Konstnärerna utanför Helsingfors och huvudstadsregionen upplever på basis av svaren även svårigheter att få nationell synlighet. En orsak till detta är bland annat de nationella mediernas betoning på huvudstadsregionen.

Både konstnärer och kommuner har ett intresse för utökat samarbete

Både i kommunerna och bland konstnärerna finns en vilja till bredare samarbete och verksamhet. Största delen av konstnärerna uppgav i barometerenkäterna att de gärna samarbetar med kommunens kulturnämnd eller motsvarande instans och att de gärna nyttjar sin konstnärliga yrkeskunskap i kommunens tjänst även i undervisningsuppdrag eller utanför det traditionella konst- och kulturfältet. Även kommunernas kulturansvariga såg många möjligheter i samarbetet som kan utvecklas mellan konstnärer och andra aktörer inom kulturfältet. Genom att främja konstnärligt arbete och samarbete med konstnärerna i kommunen strävar man efter att påverka bland annat områdets livskraft och invånarnas välbefinnande.

Även om det på båda sidorna finns intresse för samarbete förverkligas det inte alltid på önskat sätt. I kommunerna saknas det kunskap och information om olika konstområden och de möjligheter som konstnärers yrkeskunskap har för kommunens verksamhet. Speciellt i mindre kommuner finns små ekonomiska resurser och personalresurser för främjandet av konstutövande och samarbete. Även konstnärernas kunskap om kommunens verksamhet och samarbetets möjligheter är ringa på basis av svaren. En del av konstnärerna upplever också att det inom kommunerna inte ens finns intresse för samarbete eller att det i kommunerna inte erbjuds passliga jobb eller samarbetsmöjligheter för konstnärerna. Bara en tredjedel av de konstnärer som svarade på barometerenkäten upplevde att det är lätt för dem att vara i kontakt med hemkommunens beslutsfattare och ämbetsmän. Många konstnärer skapar konst utanför den egna hemkommunen och då kan relationen mellan konstnären och kommunen förbli avlägsen.

På basis av barometerns resultat ser man ändå stor potential i samarbetet mellan konstnärerna och konstaktörerna i kommunen. Både konstnärerna och de som svarade för kommunernas del föreslog att man kunde inkludera konstnärer mera i kommunens verksamhet och dess utvecklande. Det finns ändå mycket utvecklingsarbete att göra för att samarbetet ska förverkligas på önskat sätt. I svaren presenterades tankar till exempel om regionalt samarbete samt stöd- och finansieringsstrukturer genom vilka man bättre kunde främja konstutövande och samarbete.

Taikes verksamhet i regionerna anses viktig, men både kommunerna och konstnärerna känner ändå dåligt till Taikes regionala verksamhet och tjänster

Enligt enkätens resultat känner man dåligt till Taikes regionala verksamhet och tjänster både bland kommuner och konstnärer. Enligt enkäten som är riktad till kommuner känner man bäst till verksamheten och tjänsterna i urbana kommuner, men i många kommuner har de förblivit oklara. De som svarade för kommunernas del önskade att det fanns mera information att få om Taikes verksamhet och tjänster, och överlag en större synlighet för Taikes verksamhet speciellt i landsbygdskommunerna.

Även i enkäten riktad till konstnärerna framgick det att konstnärerna saknar information om Taikes regionala verksamhet och tjänster, även de regionala byråerna förblev avlägsna för många. Ur svaren framgick en önskan om att Taike mera omfattande och effektivt skulle informera om sina tjänster och sin verksamhet. Man önskade även att byråerna hade en direkt kontakt till konstnärerna som är verksamma i området.

Taikes verksamhet och tjänster i regionerna upplevdes som ytterst viktig i båda svarsgrupperna. Enligt de kulturansvarigas syn är Taikes viktigaste uppgift att främja genomförandet av nationella kulturpolitiska målsättningar i kommunerna samt att utveckla stöden till samfund enligt kommunernas behov. Av Taikes sakkunnigtjänster lyftes i kommunernas svar som fram viktigast tjänster sammankopplade med konstens och kulturens verkan på välbefinnande samt tjänster som hänger ihop med att utveckla barn och ungas kultur.

För konstnärerna är finansieringen som staten och de regionala konstnämnderna delar ut de viktigaste av Taikes funktioner och sakkunnigtjänster. Ungefär hälften av konstnärerna upplevde också att Taikes aktiva verksamhet på orten, den regionala byråns nära läge och sakkunskap samt länskonstnärernas arbete i närområdet är viktiga. Både i konstnärernas och kommunernas svar önskade man överlag att Taike skulle erbjuda sakkunskap

och partnerskap till kommunen för att förbättra konstnärernas ställning och verksamhetsförutsättningar.

Man upplevde att Taikes nuvarande verksamhet är starkt betonad på huvudstaden. Konstnärer som bodde utanför huvudstadsregionen var ändå de som ansåg att Taikes regionala närvaro och aktivitet var viktigast för den egna konstnärliga verksamheten. Konstnärerna önskade fler byråer eller att de var närmare den egna orten eller regionen. Man önskade överlag fler tillfällen att förbättra den regionala verksamheten, aktiviteten och samspelet.

Konstnärerna riktade ett tack till Taike för enkäten riktad till konstnärer, för stödet till konstnärer, den regionala verksamheten samt arbetet med länskonstnärer. Även de kulturansvariga vid kommunerna som hade bekantat sig med eller deltagit i Taikes verksamhet gav positiv respons om verksamheten.

Coronapandemin har varit förödande för konstfältet

Coronapandemin och de samlings- och rörelsebegränsningarna som följt har varit en tung börda för konst- och kulturbranschen. Av dem som svarade på barometerenkäten som genomfördes hösten 2020 har en klar majoritet påverkats negativt av pandemin. Inställda eller minskade arbetstillfällen och verksamheter har lett till problem med försörjning och ekonomisk osäkerhet. Konstutövandet har försvårats på många sätt även för att repetitions- och arbetsutrymmen stängts. Flyttade tidtabeller, säkerhetsfrågor och att lära sig tekniken med distansmöten har krävt extra organiserande och arbete. Den allmänna osäkerheten och stressen som pandemin orsakat har sänkt många funktionsförmåga.

Coronapandemin har haft en avsevärd verkan på den redan osäkra försörjningen på konstfältet. Pandemin har prövat alla konstområden, men speciellt kraftigt har den påverkat den performativa konsten och musiker. Konstnärer som redan före pandemin varit mest utsatta som unga, freelancers, deltidsarbetande, arbetslösa och stipendiemottagare har enligt enkäten påverkats starkast av pandemin.

Pandemins effekter har varit både individuella och gemensamma för konstnärerna. Från flera av svaren i barometerenkäten framgår en oro för det egna överlevandet och orkandet. Många överväger att byta yrke eller har redan gjort det. Till exempel en dryg femtedel av unga och freelancers inom performativ konst och musik har på grund av coronapandemin övervägt att byta yrke eller redan gjort det.

Behovet av stöd och åtgärder i det här läget är stort. Konstnärerna har fått nödfinansiering bland annat av staten (speciellt av Taike) och stiftelser.

Bara få konstnärer har fått stöd av kommuner och på basis av barometerenkäten som riktades till kommuner var antalet kommuner som beviljat stöd liten. Stöd gavs speciellt i regioncentra och i andra urbana kommuner där också antalet professionella konstaktörer är störst. De vanligaste stödformerna är företagastöd och hyreslätnader. Dessa stödformer fungerar dock bara för en del konstnärer.

SUMMARY

The purpose of the Arts and Culture Barometer is to annually monitor and highlight the views of actors in the field of the arts regarding current issues and phenomena. The 2020 barometer examined artistic work from a regional perspective. The results of the barometer report provide information on the work of municipalities in promoting professional artistic work, the experiences and views of artists regarding the activities of municipalities, and the importance of locality for artists in their work. The report also highlights the views of artists and local officials responsible for cultural activities in municipalities on the regional activities and services of the Arts Promotion Centre Finland (Taite). In addition, the report highlights the impact of the coronavirus pandemic on the field of the arts and the support provided by municipalities to artists and other actors in the field of the arts during the pandemic.

The results of the barometer are based on two surveys, one of which was aimed at artists and the other at local officials responsible for cultural activities in municipalities. The results are summarised below under six conclusions.

The status and promotion of artistic work varies greatly in different municipalities

Creating the conditions for professional artistic work and activities is one of the duties defined for local authorities in the Act on Cultural Activities in Local Government (166/2019). However, this is perceived as being poorly realised in many municipalities. According to the results of the barometer, there is still a lot of room for improvement in the activities of municipalities to promote artistic work, in their understanding of the field of the arts, and in their contacts with actors in the field of the arts.

At present, the status of the arts in municipalities and the activities of municipalities to promote artistic work and activities vary greatly. Art is supported and afforded important status more often in urban municipalities. A large part of artistic work, activities and actors is also concentrated in cities. Among these cities, the provincial centres in particular stand out as the centres of artistic work in their regions and as actors promoting art. Common barriers to the promotion of the arts in municipalities include a lack of resources, skills and information. Especially in smaller municipalities, the resources for promoting artistic activities are scarce and at worst

almost non-existent. The responses to the survey from municipalities called for more collaboration and support for promoting artistic activities.

Municipalities promote professional artistic work and activities as part of their statutory duties, to provide services to their residents and promote the vitality and wellbeing of their local community. By providing and producing cultural and other services, municipalities also create opportunities for artists to display their work or art, collaborate with actors in the field of the arts, and procure services or artworks from artists and art communities. In contrast, few actual artist grants or subsidies are awarded within municipalities. In 2019, less than half of all municipalities that responded to the survey had awarded grants for artistic work.

The status and promotion of art and culture is developing in different directions in different municipalities. Some of the responses to the survey from municipalities indicate an intention to invest in arts and cultural activities, as well as an effort to integrate the work of artists more broadly into the activities and structures of the municipality. Others indicate concerns regarding a steady decline in municipal resources, the withering of arts and cultural activities, and the relinquishing of activities to voluntary associations and other actors. An important factor in promoting art activities within municipalities is the support and appreciation of decision-makers for these activities. According to the results of the survey, many local officials responsible for cultural activities in municipalities feel that the senior officials and decision-makers lack an appreciation and understanding of artistic work and its opportunities.

The current support provided by municipalities is not of great significance to artists – artists call for more funding and spaces in which to make and present their art

According to the results of the barometer, only a small proportion of artists have received support from their local municipality for their artistic work during their careers, and most feel that the support currently offered by their local municipality for artistic work does not meet their needs. Since most have not received support from the municipality, or the support has been very limited, many of the artists who responded to the survey did not consider municipal support to be a particularly relevant issue in their own work. Based on the responses, dissatisfaction with the support provided by municipalities is high in all fields of the arts.

Artists call for more financial investments from municipalities, such as grants and subsidies, work opportunities or art procurements, but also

more respect and support in such areas as networking and collaboration. The responses from artists also strongly suggest that municipalities should do more to help artists find workspaces, for example by making unused spaces available to artists, facilitating the sharing of spaces, or renting spaces more affordably. There is a shortage of affordable spaces for making and presenting art throughout Finland. The responses from both municipalities and artists also highlight the important role of municipalities in providing a local perspective in promoting art activities and the desire to strengthen this role.

Based on their responses, artists have a strong distrust of municipal decision-making and expertise. Instead of keynote speeches, municipalities should deliver concrete support and provide increased visibility for local actors in the field of the arts. According to the respondents, the existing appropriations of municipalities are often directed towards recreational activities or the maintenance of art institutions, and little funding is available for professional free artists and working groups. In small municipalities, personal relationships and the preferences of individual decision-makers are also perceived as excessively influencing funding decisions. In larger cities, more funding may be available, but there is fierce competition for it. In general, artists perceive that municipal funding focuses on only a small handful and that municipal decision-making does not recognise the full spectrum of the arts.

An active artistic and cultural life and being part of local artist communities are important for artists living in cities – undisturbed working conditions valued especially in rural municipalities

For artists, the most important factors related to the local community that promote their own artistic work include funding opportunities for artistic work as a local resident and the reasonable cost of living locally. More often than not, however, the choice of location is influenced by non-artistic considerations, as only a third of the artists who responded to the survey chose their current place of residence because of the good conditions for artistic work. Nevertheless, many would like to live in another municipality if the conditions for artistic work were better there.

Artists living in rural municipalities value in particular the undisturbed working conditions. They often perceive their own municipality as inspiring, and locality has more influence on the content of their own artistic work compared to artists from densely populated and urban municipalities. However, the responses also highlighted the loneliness experienced by

artists living in rural municipalities in the absence of an artist community around them. Especially when moving to smaller municipalities, access to already established local artist communities can be difficult, creating a sense of alienation. Artists prefer to have an artistic community around them, and they seek this together with an active artistic and cultural life especially in cities.

The responses highlighted the regional inequalities in terms of artistic work experienced by many artists. Artistic work in different parts of the country is hindered by, among other things, poor transport connections and the high cost of mobility. More than half of the respondents felt that the opportunities for earning a living as an artist are better in the capital region than elsewhere in Finland. For example, networks and actors in the field of the arts are often located in capital region, which, according to the respondents, necessitates regular “appearances” in Helsinki by artists living elsewhere in Finland. Traveling within Finland is expensive, and artists would like more financial support for mobility within Finland. Based on the responses, artists living outside Helsinki and the capital region also experience more difficulties in gaining national visibility. One of the reasons for this mentioned by respondents is the capital-bias of the national media.

Both artists and municipalities are interested in more collaboration

The survey identified a desire among both municipalities and artists for wider collaboration and more joint activities. The majority of artists stated that they would be happy to work together with their local municipality’s cultural services or the like and use their professional skills teaching the arts or even outside the traditional fields of the arts. Local officials responsible for cultural activities in municipalities also saw many opportunities in developing collaboration with artists and other actors in the field of the arts. By promoting artistic work and collaborating with artists, municipalities hope is to positively influence the vitality and wellbeing of their local community.

Although there is interest in collaboration on both sides, it does not always materialise as desired. Municipalities lack expertise and information about different fields of the arts and the possibilities of utilising the professional skills of artists in municipal activities. Especially in smaller municipalities, the financial and human resources for promoting and collaborating in art activities are often limited. According to the responses, awareness among artists of municipal activities and opportunities for collaboration is also limited. Some artists also feel that their municipalities are not even

interested in collaboration or do not offer collaboration or work opportunities that the artist could do. Only a third of the artists who responded to the survey felt that it was easy to contact the decision-makers and civil servants in their local municipality. Many artists also make art outside their own municipality, which can make the relationship between the artist and the municipality even more distant.

Nevertheless, based on the results of the barometer, there is a lot of potential in collaboration between municipalities and artists and other actors in the field of the arts. Both municipal and artist respondents suggested that artists could be more widely involved in municipal activities and their development. However, there is still much room for improvement in the desired implementation of collaboration. The responses presented ideas about regional cooperation, as well as support and funding structures through which art activities and collaboration between municipalities and artists could be better promoted.

Local activities of Taike are considered important, but both municipalities and artists are poorly acquainted with Taike's regional activities and services

According to the results of the survey, both municipalities and artists are poorly acquainted with Taike's regional activities and services. According to the survey among municipalities, Taike's activities and services are best known in urban municipalities, but in many municipalities they have remained distant. Municipal respondents expressed a wish to receive more information about Taike's activities and services, as well as greater visibility in general for Taike's activities, especially in rural municipalities.

Also according to the artist survey, artists lack information about Taike's regional activities and services, and Taike's regional offices have remained distant for many artists. The responses highlighted a clear desire for Taike to inform and communicate about its activities and services more broadly and effectively. Respondents also expressed a wish that the regional offices would contact directly artists working within the region.

Taike's local activities and services in the regions were considered extremely important among both groups of respondents. Local officials responsible for cultural activities in municipalities considered Taike's most important tasks to be implementing national cultural policy goals within municipalities and developing community subsidies in accordance with the needs of municipalities. Among Taike's expert services, the most essential according to municipal respondents were considered to be services related

to the wellbeing effects of art and culture, as well as those related to developing children's and youth culture.

Among artist respondents, the most important activities and expert services of Taike involve the funding provided by both national and regional arts councils to artists and art communities. Approximately half of the respondents also considered Taike's active work in their local municipality, the proximity and expertise of a Taike's regional offices, and the work of Taike's Regional Artists to be important. In the responses of both artists and municipalities, Taike's expertise and partnership with municipalities was generally desired in order to improve the status of artists and promote their artistic activities.

At present, Taike's operations were seen to be strongly focused on the Finnish capital. However, mostly artists living outside the capital region most considered Taike's regional presence and activity to be more important for their own artistic activity. Artists wished for more Taike offices or offices that were closer to their own locality or region. On the whole, there was a call for more opportunities to sharpen regional activity and enable activity and interaction.

Artists thanked Taike for conducting the survey, for supporting artists, for its regional activities and for the work of Regional Artists. Those local officials responsible for cultural activities who had become acquainted with or participated in Taike's activities also gave positive feedback regarding Taike's activities.

Covid-19 pandemic has been devastating for the arts

The Covid-19 pandemic and the restrictions on gatherings and movement imposed by it have hit the arts and culture sector hard. A clear majority of respondents to the barometer survey conducted in autumn 2020 had been negatively impacted by the pandemic. Job opportunities and activities have been cancelled or reduced, leading to financial and earnings challenges. Art activities have become more difficult in many ways, also due to the closure of work and rehearsal spaces. Shifting schedules, maintaining safety, and learning the technology of remote events have required additional arrangements and efforts. The general uncertainty and stress caused by the pandemic have also reduced the ability to function of many artists.

The coronavirus crisis has had a major impact on the already uncertain livelihoods of artists. While the pandemic has affected all fields of the arts, it has hit artists in the performing arts and music particularly hard. According to the survey, artists who were already in the weakest and most

precarious situations before the pandemic, such as young people, freelancers, part-time workers, the unemployed and grant recipients, have felt the impacts of the pandemic the most.

The effects of the pandemic on artists are both individual and shared. Several of the responses to the survey highlighted concerns about the respondent's own survival and coping. Many are considering a career change or have already changed professions. For example, just over a fifth of young artists and freelancers in the performing arts and music have considered or have already changed professions due to the coronavirus situation.

There is a great need for support and remedial action. Artists have received emergency funding from the State (especially Taite) and foundations, among others. Only a few artists had received support from municipalities, and based on the barometer survey among municipalities, the number of municipalities that had granted support was also small. Support was provided especially in provincial centres and other urban municipalities, where the number of professional actors in the fields of the arts is also the highest. The most common forms of support granted by municipalities were entrepreneurship support and rent relief. However, these forms of support are applicable only to certain artists.

LÄHTEET

- Aaltonen, T. & Karttunen, S. (2015). Suomalainen taiteilijapolitiikka: apurahatuesta perusoikeuksien toteuttamiseen. Teoksessa: I. Heiskanen, A. Kangas & R. Mitchell (toim.) *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta ja lainsäädäntö* (231–309). Tietosanoma.
- Aluehallintovirastot (2020). *Peruspalvelujen arviointi 2019*. Kulttuuripalvelut. URL: <https://www.patio.fi/web/pepa-2017-valtakunnallinen/kulttuuripalvelut>.
- Heian, M. T., Løyland, K. & Mangset, P. (2008). *Kunstnernes aktiviteter, arbeids- og inntektsforhold, 2006*. Rapport nr 241. Telemarks-forsking-Bø, Bø i Telemark.
- Hirvi-Ijäs, M., Rensujeff, K., Sokka, S. & Koski, E. (2017). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2016. Taiteilijan työskentelyedellytykset muutoksessa*. Cuporen verkkojulkaisuja 47. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Rensujeff, K., Sokka, S. & Koski, E. (2018). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2017. Nuoret taiteentekijät*. Cuporen verkkojulkaisuja 42. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Sokka, S., Rensujeff, K. & Kurlin, A. (2019). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2018. Taiteilijoiden ja taiteen liikkuvuus*. Cuporen verkkojulkaisuja 51. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Sokka, S., Rensujeff, K. & Kurlin, A. (2020). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2019. Taiteilijoiden työ ja toimeentulon muodot*. Cuporen verkkojulkaisuja 57. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Jakonen, O., Luonila, M., Renko, V., & Kanerva, A. (2020). Katsaus koronan vaikutuksista taiteen ja kulttuurin alojen toimintaedellytyksiin ja kulttuuripolitiikkaan Suomessa. *Kulttuuripolitiikan Tutkimuksen Vuosikirja*, 5(1), 50–59. <https://doi.org/10.17409/kpt.100430>
- Kangas, A. ja Ruokolainen, V. (2012). *Toimintamalli muutoksessa. Tutkimus kuntien kulttuuripalveluista*. Cuporen verkkojulkaisuja 16. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö, Helsinki.
- Karhunen, P. (2020). *Taiken tuki taiteen ja kulttuurin edistämiseen 2019*. Taiteen edistämiskeskus.

- Karttunen, S., & Mäenpää, M. (2020). Koronakriisi kärjistää kulttuuritalouden rakenteellista epävakautta ja epätasa-arvoa. *Kulttuuripolitiikan Tutkimuksen Vuosikirja*, 5(1), 46–49. <https://doi.org/10.17409/kpt.100449>
- Konttinen, R. (2015). Ainola ja Tuusulanjärven taiteilijayhteisö. Teoksessa E. Häkli, & S. Blomstedt (Toimittajat), Ainola: *Sibeliusten koti Järvenpäässä* (Sivut 9–34). (Kirjokansi; Vuosikerta 85). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Mäkinen, V. (1983). *Porvoo – taiteilijoiden ja kirjojen kaupunki*. WSOY.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2012). *Kulttuuria kartalla; Valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainti ja kulttuurin kustannukset Suomen kunnissa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:32.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2017). *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2018). *Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat. Työryhmän esitys taide- ja taiteilijapolitiikan keskeisiksi tavoitteiksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:34.
- Renko, V. & Ruusuvirta, M. (2018). *Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa IV. Kulttuuritoiminnan kustannukset 24 kaupungissa vuonna 2016*. Cupore ja Suomen Kuntaliitto.
- Rensujeff, K. (2015). *Taiteilijan asema 2010. Taiteilijakunnan rakenne, työ ja tulonmuodostus*. Taiteen edistämiskeskus.
- Ruusuvirta, M., Renko, V. & Luonila, M. (2020.) *Kuntien kulttuuritoiminnan nykytila ja kehittämistarpeet*. Cuporen työpapereita 12. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Skytz, T. (2017). *Käsityö- ja taideammattilaisten flow ja onnellisuus. Tutkimus Fiskarsin taideyhteisössä työskentelevien kokemuksista*. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Opettajan koulutuslaitos. Käsityötiede. Pro gradu -tutkielma.
- Throsby, D. & Zednik, A. (2010). *Do You Really Expect to Get Paid? An economic study of professional artists in Australia*. Australia Council for the Arts, Sydney.

Liite 1.**Kyselylomake taiteilijoille****TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2020:
TAITEILIJAT JA TAITEEN TEKEMINEN KUNNISSA**

Hyvä vastaanottaja,

Taiteen ja kulttuurin barometri on vuosittain toteutettava kyselytutkimus, jonka tavoitteena on kartoittaa taiteen kentällä toimivien näkemyksiä ajankohtaisissa taidepoliittisissa kysymyksissä. Barometrin toteuttavat yhteistyössä Taiteen edistämiskeskus (Taite) ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Vuoden 2020 barometrin teemana on ammattitaiteilijat ja taiteen tekeminen kunnissa. Kunta organisaationa koostuu luottamushenkilöorganisaatiosta sekä virasto- ja palveluorganisaatioista. Kunta on myös paikallisyhteisö, jonka muodostavat esimerkiksi sen maantieteellinen sijainti, väestö ja fyysinen ympäristö.

Kyselyssä on neljä osiota. Osiossa A kysytään vastaajan taustatiedot. Seuraavissa osioissa tarkastellaan, miten kunta organisaationa luo edellytyksiä taiteelliselle työskentelylle (osio B) sekä millaista merkitystä paikallisyhteisöllä ja paikallisuudella on taiteellisessa työskentelyssä (osio C). Osiossa D kysytään Taiteen edistämiskeskuksen alueellisesta toiminnasta.

Jotta saisimme mahdollisimman monipuolisesti eri taiteenaloilla toimivien taiteilijoiden näkemykset esille, toivomme, että vastaat kaikkiin kysymyksiin. Vastaaminen vie aikaa arviolta noin 20 minuuttia. Kunkin osan lopussa olevaan vastaustilaan voit kirjoittaa huomioitasi aiheesta sekä palautetta tutkijoille.

Kyselyn päätteeksi voit osallistua arvontaan. Kaikkien yhteystietonsa antaneiden kesken arvotaan 15 museokorttia.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä vastaajan sähköpostiosoitetta tai muita yksilöiviä tietoja yhdistetä vastauksiin.

Toivomme vastauksia 15.10. mennessä.

Kiitos vastauksistasi!

Marjo Mäenpää, johtaja, Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus
Paula Tuovinen, johtaja, Taiteen edistämiskeskus

Lisätietoja:

Minna Ruusuvirta, erikoistutkija, Cupore
Kaija Rensujeff, erityisasiantuntija, Taite

A. TAUSTATIEDOT

1. Millä taiteenalalla toimit? Voit valita useita.

☐ Arkkitehtuuri	☐ Musiikki	☐ Muu, mikä?**
☐ Elokuvataide	☐ Näyttämötaide	
☐ Kirjallisuus	☐ Sirkustaide	
☐ Kuvataide	☐ Taidejournalismi	
☐ Kuvitus ja sarjakuva	☐ Tanssitaide	
☐ Mediataide	☐ Valokuvataide	
☐ Muotoilu	☐ Monitaide*	

*Monitaide, kuvaile

tarkemmin: _____

**Muu, mikä, kuvaile

tarkemmin: _____

2. Sukupuoli

- ☐ Nainen ☐ Mies ☐ Muu ☐ En halua kertoa

3. Minä vuonna olet syntynyt? _____

4. Äidinkieli

- ☐ suomi ☐ ruotsi ☐ saame ☐ muu, mikä? _____

5. Koulutus. Voit valita useita.

- ☐ Taidealan toisen asteen tutkinto (opistotaso)
☐ Taidealan amk-tutkinto
☐ Taidealan ylempi amk-tutkinto
☐ Taidealan alempi korkeakoulututkinto (kandidaatti)
☐ Taidealan ylempi korkeakoulututkinto (maisteri)
☐ Taidealan tohtorin tutkinto
☐ Muun alan tutkinto, mikä?
☐ Ei tutkintoa

6. Työmarkkina-asemasi vuonna 2019? Voit valita useita.

- ☐ Palkansaaja, osa-aikaisessa määräaikaisessa työsuhteessa
- ☐ Palkansaaja, osa-aikaisessa vakinaisessa työsuhteessa
- ☐ Palkansaaja, kokoaikaisessa määräaikaisessa työsuhteessa
- ☐ Palkansaaja, kokoaikaisessa vakinaisessa työsuhteessa
- ☐ Yrittäjä, toiminimi
- ☐ Yrittäjä, osakeyhtiö
- ☐ Yrittäjä, kommandiittiyhtiö
- ☐ Yrittäjä, avoin yhtiö
- ☐ Yrittäjä, osuuskunta
- ☐ Freelancer, työsuhteessa
- ☐ Freelancer, toimeksiantosuhteessa
- ☐ Vapaa taiteilija (ei työsuhdetta eikä toimeksiantoja)
- ☐ Työskentelyyn tarkoitettun apurahan saaja (ml. kohdeapuraha työskentelyyn)
- ☐ Työtön työnhakija
- ☐ Työvoimapolitiittisessa tai vastaavassa koulutuksessa
- ☐ Vanhempainvapaalla tai hoitovapaalla
- ☐ Varusmies- tai siviilipalveluksessa
- ☐ Päätoiminen opiskelija
- ☐ Eläkeläinen
- ☐ Jokin muu, mikä? _____

7. Teitkö taiteilijan työtä vuonna 2019?

Vastaa pääasiallisen tilanteesi mukaan.

- ☐ Päätoimisesti ☐ Sivutoimisesti ☐ En lainkaan

8. Asuinpaikkasi postinumero: _____**9. Kuinka kauan olet asunut nykyisessä asuinkunnassasi?**

- ☐ Alle 2 vuotta
- ☐ 2–5 vuotta
- ☐ 6–10 vuotta
- ☐ Yli 10 vuotta

10. Kommentoi ja kerro lisätietoja halutessasi**B. KUNTIEN ROOLI TAITEELLISEN TYÖSKENTELYN EDELLYTYSTEN LUOMISESSA**

Tässä osiossa tarkastellaan miten kunnat luovat edellytyksiä taiteelliseen työskentelyyn ja taiteen tekemiseen. Kunta organisaationa voi edistää ja tukea taidetoimintaa järjestämällä sitä itse, avustamalla tai muuten rahoittamalla taidetoimijoita sekä tukemalla toimintaa muuten kuin rahallisesti (esim. edulliset/ilmaiset tilat, neuvonta, koulutus). Kunnan toimijoita ovat muun muassa kunnan luottamushenkilöorganisaatiot (esim. kunnanvaltuusto, kunnanhallitus ja lautakunnat) sekä virasto- ja palveluorganisaatiot (esim. kulttuuritoimi, sivistystoimi tai sosiaali- ja terveystoimi).

11. Oletko urasi aikana hakenut ja/tai saanut kunnalta tukea taiteelliseen työskentelyyn?

	kyllä, hakenut	kyllä, saanut	en	en osaa sanoa
Avustusta tai apurahaa taiteelliseen työskentelyyn	☐	☐	☐	☐
Tukea työskentelytilan järjestämiseen	☐	☐	☐	☐
Muuta tukea, mitä?*	☐	☐	☐	☐

*Mitä muuta tukea?

12. Millainen merkitys kunnan tuella on ollut taiteellisen työskentelysi kannalta?

- ☐ Suuri merkitys
☐ Kohtalainen merkitys
☐ Pieni merkitys
☐ Ei merkitystä
☐ En osaa sanoa

Arvioi seuraavia väittämiä:	täysin samaa mieltä	osin samaa mieltä	en samaa enkä eri mieltä	osin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Tiedän, miten kuntani edistää taiteellista työtä ja toimintaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntani tarjoama tuki taiteelliseen työskentelyyn vastaa tarpeitani	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän kunnassani tahon, joka vastaa taiteellisen työn edistämisestä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on helppo olla yhteydessä kuntani päättäjiin ja virkamiehiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Teen mielelläni yhteistyötä kunnan kulttuuri-toimen kanssa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hyödynnän mielelläni ammattitaitoani kunnan palveluksessa taidealan opetus-tehtävissä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hyödynnän mielelläni taiteellista ammattitaitoani kunnan palveluksessa myös perinteisten taiteen toimialojen ulkopuolella (esim. sote, koulutus, kaupunkisuunnittelu)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kerro vielä tarkemmin, miten kunta voisi parhaiten luoda edellytyksiä taiteelliselle työskentelyllesi?

16. Kommentoi ja kerro lisätietoja halutessasi

C. TAITEELLINEN TYÖSKENTELY JA PAIKALLISYHTEISÖ

Tässä osiossa tarkastellaan millaista merkitystä paikallisyhteisöllä ja paikallisuudella on taiteellisessa työskentelyssä. Kunta paikallisyhteisönä muodostuu esimerkiksi maantieteellisestä sijainnista, väestöstä, elinkeinoista, fyysisestä ympäristöstä ja historiasta.

17. Kuinka työtilasi oli järjestetty vuonna 2019?

Vastaa pääasiallisen tilanteesi mukaan, voit valita useita vaihtoehtoja.

- ☐ A. Työskentelin kiinteässä työpaikassa/työpaikoissa (esim. taidelaitos).

18. Missä tämä tila sijaitsi?

- ☐ Omassa asuinkunnassani
☐ Kunnassa, joka on alle 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Kunnassa, joka on yli 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Useissa eri kunnissa
☐ Ulkomailla
☐ Joku muu, mikä? _____

- ☐ B. Työskentelin kotona.

19. Missä tämä tila sijaitsi?

- ☐ Omassa asuinkunnassani
☐ Kunnassa, joka on alle 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Kunnassa, joka on yli 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Useissa eri kunnissa
☐ Ulkomailla
☐ Joku muu, mikä? _____

- ☐ C. Omistin tai vuokrasin erillistä työtilaa, joka ei ollut kotini yhteydessä.

20. Missä tämä tila sijaitsi?

- ☐ Omassa asuinkunnassani
☐ Kunnassa, joka on alle 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Kunnassa, joka on yli 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Useissa eri kunnissa
☐ Ulkomailla
☐ Joku muu, mikä? _____

- ☐ D. Tein muuta kuin taiteellista työtä työpaikassa, jonka tiloja voin käyttää oman taiteellisen työni tekemiseen.

21. Missä tämä tila sijaitsi?

- ☐ Omassa asuinkunnassani
☐ Kunnassa, joka on alle 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Kunnassa, joka on yli 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Useissa eri kunnissa
☐ Ulkomailla
☐ Joku muu, mikä? _____

- ☐ E. Työskentelin vaihtuvissa tiloissa kulloisenkin projektin/työtilanteen mukaan (ml. kiertue- ja keikkatyö).

22. Missä tämä tila sijaitsi?

- ☐ Omassa asuinkunnassani
☐ Kunnassa, joka on alle 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Kunnassa, joka on yli 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Useissa eri kunnissa
☐ Ulkomailla
☐ Joku muu, mikä? _____

- ☐ F. Käytin hyväksi julkisia, yksityisten tahojen tai taiteilijajärjestöjen ylläpitämiä työtiloja.

23. Missä tämä tila sijaitsi?

- ☐ Omassa asuinkunnassani
☐ Kunnassa, joka on alle 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Kunnassa, joka on yli 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Useissa eri kunnissa
☐ Ulkomailla
☐ Joku muu, mikä? _____

- ☐ G. Muu, mikä? _____

24. Missä tämä tila sijaitsi?

- ☐ Omassa asuinkunnassani
☐ Kunnassa, joka on alle 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Kunnassa, joka on yli 100 km päässä asuinkunnastani
☐ Useissa eri kunnissa
☐ Ulkomailla
☐ Joku muu, mikä? _____

26. Miten tärkeinä edellytyksinä koet seuraavat tekijät taiteelliselle työskentelyllesi?

	erittäin tärkeä	melko tärkeä	ei kovin tärkeä	ei lainkaan tärkeä	en osaa sanoa
Mahdollisuudet työllistyä taiteelliseen työhön paikkakunnalla	☐	☐	☐	☐	☐
Mahdollisuudet saada rahoitusta taiteelliseen työhön paikkakuntalaisena	☐	☐	☐	☐	☐
Työskentelyyn tai esittämiseen soveltuvien tilojen tarjonta paikkakunnalla	☐	☐	☐	☐	☐
Paikkakunnan tarjoama työskentelyrauha	☐	☐	☐	☐	☐
Paikallisuuden vaikutus oman työn sisältöihin	☐	☐	☐	☐	☐
Paikkakunnan aktiivinen taide- ja kulttuurielämä	☐	☐	☐	☐	☐
Oleminen osa paikallista taiteilijayhteisöä	☐	☐	☐	☐	☐
Taiteenalan toimijoiden läheinen sijainti (taidelaitokset, aluekeskukset, oppilaitokset, ym.)	☐	☐	☐	☐	☐
Paikkakunnan kohtuulliset elinkustannukset	☐	☐	☐	☐	☐
Paikkakunnan palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Paikkakunnan mahdollisuudet työllistyä muuhun kuin taiteelliseen työhön	☐	☐	☐	☐	☐
Puolison työllistymismahdollisuudet	☐	☐	☐	☐	☐
Paikkakunnan hyvät kulkuyhteydet	☐	☐	☐	☐	☐
Paikkakunnan kansainvälisyys	☐	☐	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

27. Ovatko paikkakuntaan liittyvät asiat vaikeuttaneet tai estäneet omaa taiteellista työtäsi?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ En osaa sanoa

28. Jos kyllä, miten?

29. Kommentoi ja kerro lisätietoja halutessasi

D. TAITEEN EDISTÄMISKESKUKSEN ALUEELLINEN TOIMINTA

30. Kuinka tärkeiksi koet seuraavien Taiken asiantuntijapalveluiden ja toimintojen merkityksen oman taiteellisen työskentelysi kannalta?

	erittäin tärkeä	melko tärkeä	ei kovin tärkeä	ei lainkaan tärkeä	en osaa sanoa
Taiken aktiivinen toiminta paikkakunnalla	☐	☐	☐	☐	☐
Taiken alueellisen toimipisteen läheinen sijainti ja asiantuntemus	☐	☐	☐	☐	☐
Taiken läänintaiteilijoiden työskentely lähialueella	☐	☐	☐	☐	☐
Valtion taidetoimikuntien rahoitus taiteilijoille ja taideyhteisöille	☐	☐	☐	☐	☐
Alueellisten taidetoimikuntien rahoitus taiteilijoille ja taideyhteisöille	☐	☐	☐	☐	☐
Taiken tuki ja asiantuntemus kunnille taiteellisen työn ja toiminnan edistämistä koskevista asioista	☐	☐	☐	☐	☐

31. Miten Taiteen edistämiskeskuksen alueelliset toimipisteet ja palvelut voisivat nykyistä paremmin edistää taiteilijoiden toimintaedellytyksiä ja taiteellista työtä?

32. Kommentoi ja kerro lisätietoja halutessa

KERÄÄMME KYSELYSSÄ TIETOA MYÖS KORONAVIRUSTILANTEEN VAIKUTUKSISTA

33. Onko koronavirustilanteella ollut vaikutusta taiteelliseen työskentelyysi?

☐

Kyllä

☐

Ei

☐

En osaa sanoa

34. Jos kyllä, millaisia vaikutuksia?

35. Oletko saanut kunnalta tukea (esim. apuraha/avustus, vuokratuki, yritystuki) koronavirustilanteesta johtuen?

☐

Kyllä

☐

En

36. Oletko vaihtanut ammattia tai harkinnut ammatinvaihtoa pois taidealalta koronavirustilanteesta johtuen?

☐

Kyllä

☐

En

☐

En osaa sanoa

37. Kommentoi ja kerro lisätietoja halutessasi

Liite 2. Kyselylomake kunnille

TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2020: TAITEILIJAT JA TAITEEN TEKEMINEN KUNNISSA

Hyvä vastaanottaja,

Taiteen ja kulttuurin barometri on vuosittain toteutettava kyselytutkimus, jonka tavoitteena on kartoittaa taiteen kentällä toimivien näkemyksiä ajankohtaisissa taidepoliittisissa kysymyksissä. Barometrin toteuttavat yhteistyössä Taiteen edistämiskeskus (Taike) ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Tällä kertaa teemana on ammattitaiteilijat ja taiteen tekeminen kunnissa. Ammattitaiteilijalla tarkoitetaan henkilöä, joka luo, esittää tai tulkitsee taidetta pää- tai sivutyönään (erona harrastamiseen). Ammattitaiteilijalla on usein jonkin taidealan koulutus ja taiteilijajärjestön jäsenyys sekä toisinaan ammattitaiteilijoille tarkoitettu vertaisarvioinnin perusteella saatu apurahoitus.

On tärkeää, että mahdollisimman moni kunta vastaa kyselyyn, jotta saamme mahdollisimman monipuolisen kuvan kuntien näkemyksistä teemaan liittyen.

Toivomme, että vastaatte kaikkiin kysymyksiin. Vastaaminen vie aikaa arviolta noin 20 minuuttia. Kunkin osan lopussa olevaan vastaustilaan voit kirjoittaa huomioitasi aiheesta sekä palautetta tutkijoille.

Tutkimuksen tulokset julkistetaan keväällä 2021 ilmestyvässä verkkojulkaisussa, ja niihin syvennyttään huhtikuussa järjestettävässä keskustelutilaisuudessa.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä vastaajan sähköpostiosoitetta tai muita yksilöiviä tietoja yhdistetä vastauksiin. Julkaisun jälkeen aineisto säilytetään Cuporessa ja Taikessa sekä luovutetaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon, josta se on saatavilla yleiseen tutkimuskäyttöön.

Vastauksia toivomme 15.10. mennessä.

Etukäteen kiittäen,

Paula Tuovinen, johtaja, Taiteen edistämiskeskus

Marjo Mäenpää, johtaja, Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

TAUSTATIEDOT

1. Vastaajan tehtävänimike: _____

2. Vastaajan maakunta ja kunta (lista maakunnista ja kunnista)

3. Mikä toimielin pääasiassa vastaa kulttuuritoiminnasta kunnassa?

- ☐ Kulttuurilautakunta tai vastaava
- ☐ Vapaa-aikalautakunta tai vastaava
- ☐ Sivistyslautakunta tai vastaava
- ☐ Joku muu, mikä? _____

4. Tässä voitte antaa lisätietoja ja kommentoida taustatietoihin liittyviä kysymyksiä:

A. TAITEELLISEN TYÖN ASEMA KUNNASSA

Ammattitaiteilijalla tarkoitetaan henkilöä, joka luo, esittää tai tulkitsee taidetta pää- tai sivutyönään (erona harrastamiseen). Hän voi toimia esim. elokuvataiteen, kirjallisuuden, kuvataiteen, kuvituksen ja sarjakuvataiteen, mediataiteen, muotoilun, musiikin, näyttämötaiteen, sirkustaiteen, tanssitaiteen, valokuvataiteen aloilla tai monialaisesti. Ammattitaiteilijalla on usein jonkin taidealan koulutus ja taiteilijajärjestön jäsenyys sekä toisinaan ammattitaiteilijoille tarkoitettu vertaisarvioinnin perusteella saatu apurahoitus.

5. Onko kunnan strategiaan tai hallinnollisiin dokumentteihin sisällytetty tavoitteita, toimenpiteitä tai resursseja edellytysten luomiseen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja työskentelylle? (ml. taidelaitosten toiminta)

	kyllä	ei	en osaa sanoa
Voimassa olevaan kunta-/kaupunkistrategiaan	☐	☐	☐
Vuoden 2020 talousarvioon	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä?	☐	☐	☐

6. Seurataanko kunnan kulttuurista vastaavalla hallinnonalalla seuraavia asioita?

	seurataan säännöllisesti	seurataan epäsäännöllisesti	ei seurata	en osaa sanoa
Kunnassa asuvien ja/tai työskentelevien ammatti- taiteilijoiden lukumäärä	☐	☐	☐	☐
Kunnassa asuvien ja/tai työskentelevien ammatti- taiteilijoiden toiminta	☐	☐	☐	☐
Kunnassa toimivien* ammatti- maisten taidealan yhteisöjen (esim. yhdistykset, säätiöt) lukumäärä	☐	☐	☐	☐
Kunnassa toimivien* taidealan yritysten (esim. oy, ky, t:mi) lukumäärä	☐	☐	☐	☐
Kunnassa toimivien* taidealan yritysten (esim. oy, ky, t:mi) toiminta	☐	☐	☐	☐
* Kotipaikka on kunnassa tai yhteisö/ yritys harjoittaa muuten toimintaansa kunnassa, ml.säännölliset vierailut.				

7. Arvioikaa, kuinka paljon kunnassanne on taidealan toimijoita

	ei yhtään	1–5	6–10	11–50	yli 5	en osaa sanoa
Kunnassa asuvat ja/tai työskentelevät ammattitaiteilijat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnassa toimivat ammattimaiset taidealan yhteisöt*	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnassa toimivat taidealan yritykset*	☐	☐	☐	☐	☐	☐

* Kotipaikka on kunnassa tai yhteisö/
yritys harjoittaa muuten toimintaansa
kunnassa, ml.säännölliset vierailut.

8. Arvioikaa seuraavia väittämiä

	samaa mieltä	osin samaa mieltä	en samaa enkä eri mieltä	osin eri mieltä	eri mieltä	en osaa sanoa
Taidealoilla on tärkeä asema kunnassamme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntamme päätöksenteossa arvostetaan ammattitaiteilijoita ja heidän työtään	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taiteellisella toiminnalla on ollut myönteinen vaikutus kuntamme elinvoimaisuuteen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Näen paljon mahdollisuuksia siinä, että kuntaorganisaatiossa kehitetään yhteistyötä taiteilijoiden ja muiden taidealan toimijoiden kanssa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntamme kulttuurihallinnossa on riittävää osaamista edellytysten luomiseen taiteelliseen työhön ja toimintaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntamme kulttuuritoiminnassa on riittävästi resursseja edellytysten luomiseen taiteelliseen työhön ja toimintaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Olisi parempi, että edellytysten luominen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle ei kuuluisi kunnan tehtäviin, vaan siitä huolehtisivat muut tahot, kuten valtio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Tässä voitte antaa lisätietoja ja kommentoida osion A kysymyksiä

B. EDELLYTYSTEN LUOMINEN AMMATTIMAISELLE TAITEELLISELLE TYÖLLE JA TOIMINNALLE

10. Miten kunnassanne luotiin edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle vuonna 2019?

Voit valita useamman kohdan

- ☐ Kunta myönsi apurahoja (esim. apurahoja taiteelliseen työskentelyyn)
- ☐ Kunta tuki taitelijoita muuten kuin suoraan rahallisesti (työtiloja, koulutusta, neuvontaa, ym.)
- ☐ Kunta tarjosi ammattimaisille taiteilijoille/taiteellisille yhteisöille mahdollisuuksia saada töitään / taidettaan esille yleisölle
- ☐ Kunta työllisti pidempikestoisesti taitelijoita (taidelaitoksissa, sote-palveluissa, ym.)
- ☐ Kunta palkkasi tai tarjosi lyhyitä palkallisia työtilaisuuksia taiteilijoille/taiteellisille yhteisöille
- ☐ Kunta osti palveluita/teoksia taiteilijoilta/taiteellisilta yhteisöiltä
- ☐ Kunta koordinoi/tuki taidealan toimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista
- ☐ Kunta teki yhteistyötä taidealan toimijoiden kanssa
- ☐ Kunnassa sovellettiin taiteen prosenttiperiaatetta
- ☐ Joku muu, mikä?
- ☐ Kunta ei luonut edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle, miksi?

11. Miksi kunnan tulee luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle?

12. Tässä voitte antaa lisätietoja ja kommentoida osion B kysymyksiä

C. TAITEEN EDISTÄMISKESKUKSEN TOIMINTA JA PALVELU

Taiteen edistämiskeskus (Taike) on taiteen edistämisen asiantuntija- ja palveluvirasto. Sen tehtävänä on muun muassa edistää taidetta ja taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä kansallisesti ja kansainvälisesti. Uuden kuntien kulttuuritoimintalain (2019) ja Taiken palvelutoiminnan kehittämisen myötä Taikessa työskentelee syksyllä 2020 työryhmä, jonka tehtävänä on pohtia Taiken ja kuntien yhteistyömahdollisuuksia sekä Taiken palveluita kunnille ja muille julkisille toimijoille.

13. Kuinka hyvin tunnet Taiteen edistämiskeskuksen toimintaa ja palveluja?

- ☐ Hyvin
- ☐ Melko hyvin
- ☐ Melko huonosti
- ☐ En lainkaan

14. Mitä seuraavista näet kuntatoimijoiden näkökulmasta Taiken tärkeimmiksi tehtäviksi? Laittakaa tärkeysjärjestykseen 1 = tärkein...5 = vähiten tärkein

- ☐ Taiken tulee edistää valtakunnallisten kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteutumista kunnissa
- ☐ Taiken tulee auttaa kuntia kulttuuritoimintaa edistävien verkostojen rakentamisessa
- ☐ Taiken tulee kehittää yhteisötukiaan vastaamaan kuntien tarpeita
- ☐ Taiken tulee auttaa kuntia taiteilijoiden asemaa ja työskentelyedellytyksiä koskevilla asioilla
- ☐ Taiken tulee antaa kunnille laajaa taide- ja kulttuuripalveluita koskevaa rahoitusneuvontaa

15. Kuinka arvioit seuraavien Taiken asiantuntijapalveluiden ja toimintojen tarpeellisuutta kunnallenne?

	erittäin tarpeellinen	melko tarpeellinen	ei kovin tarpeellinen	ei lainkaan tarpeellinen	en osaa sanoa
Asiantuntijapalvelut liittyen...					
Julkisiin taidehankintoihin (ns. prosenttiperiaate)	☐	☐	☐	☐	☐
Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten ja nuorten kulttuurin kehittämiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Taiteilijoiden ja taideyhteisöjen kansainvälistymiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Kulttuuriseen moninaisuuteen	☐	☐	☐	☐	☐
Välittäjätoimintaan	☐	☐	☐	☐	☐
Taiteilijoiden työskentelyedellytyksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Liittyen tapahtumatuotantoon	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedontuotantoon (apuraha- ja avustustilastot, taiteilijan asema, taiteen ja kulttuurin barometri jne.)	☐	☐	☐	☐	☐
Tuki ja kehittämistoiminta:					
Valtion taidetoimikuntien jakama rahoitus taiteilijoille ja taideyhteisöille	☐	☐	☐	☐	☐
Alueellisten taidetoimikuntien jakama rahoitus taiteilijoille ja taideyhteisöille	☐	☐	☐	☐	☐
Taiken alueellisen toimipisteen läheinen sijainti ja asiantuntemus	☐	☐	☐	☐	☐
Taiken aktiivinen toiminta kunnassa	☐	☐	☐	☐	☐
Taiken läänintaiteilijoiden työskentely lähialueella	☐	☐	☐	☐	☐

16. Tässä voitte antaa palautetta Taiteen edistämiskeskukselle ja kertoa kuntann tarpeista ja toiveista liittyen Taiken toimintaan

17. Tässä voitte antaa lisätietoja ja kommentoida osion C kysymyksiä

D. KERÄÄMME KYSELYSSÄ TIETOA MYÖS KORONAVIRUSTILANTEEN VAIKUTUKSISTA

18. Onko kuntanne tehnyt toimenpiteitä helpottamaan ammattitaiteilijoiden tilannetta koronatilanteen vuoksi (apurahoja/avustuksia, vuokrahelpotuksia, yritystukia ym.)?

☐

Kyllä

☐

Ei

☐

En osaa sanoa

19. Jos kyllä, millaisia toimenpiteitä?

20. Tässä voitte antaa lisätietoja ja kommentoida osion D kysymyksiä sekä antaa palautetta kyselystä ja kyselyn teemasta

Liite 3.

Taiteenalojen luokittelu toimikuntiin

Valittu taiteenala kyselylomakkeessa listatuista vaihtoehdoista	Luokiteltu toimikunta
Arkkitehtuuri	Arkkitehtuuri ja muotoilu
Elokuvataide	Audiovisuaaliset taiteet
Kirjallisuus	Kirjallisuus
Kuvataide	Visuaaliset taiteet
Kuvitus ja sarjakuva	Visuaaliset taiteet
Mediataide	Audiovisuaaliset taiteet
Muotoilu	Arkkitehtuuri ja muotoilu
Musiikki	Musiikki
Näyttämötaide	Esittävät taiteet
Sirkustaide	Esittävät taiteet
Taidejournalismi	Kirjallisuus
Tanssitaide	Esittävät taiteet
Valokuvataide	Visuaaliset taiteet
Monitaide, kuvaile?	Taiteen moninaisuus, kuvailun ja muiden valintojen mukaan myös muihin toimikuntiin
Muu, mikä?	Muu taiteenala toimikuntaluokittelussa, kuvailun ja muiden valintojen mukaan myös muihin toimikuntiin